

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 81`22`42:001(043)

ENI MIHAELA

STRUCTURI PRAGMALINGVISTICE ÎN DISCURSUL ACADEMIC

621.05. Semiotică; semantică; pragmatică (limba română)

Teză de doctor în filologie

Coordonator științific:

HANGANU Aurelia
doctor habilitat, conferențiar universitar

Autor:

ENI Mihaela

CHIȘINĂU, 2023

© Eni Mihaela, 2023

CUPRINS

CUPRINS.....	3
ADDNOTARE	5
ANNOTATION	6
АННОТАЦИЯ	7
LISTA FIGURILOR.....	8
LISTA TABELELOR.....	9
INTRODUCERE	10
1. PERSPECTIVE DE STUDIERE A UNOR CONCEPTE PRAGMATICE	18
1.1 Delimitări conceptuale privind termenii <i>text</i> și <i>discurs</i>.....	18
1.1.1 Interpretarea termenului <i>discurs</i> în lingvistică.....	18
1.1.2 Abordarea conceptului <i>text</i> din perspectivă pragmatică în literatura de specialitate.....	23
1.1.2 Analiza corelației dintre termenii <i>text</i> și <i>discurs</i>	27
1.2 Evoluția și interpretarea noțiunii <i>discurs academic</i>	34
1.2.1 Abordarea noțiunii <i>discurs academic</i> în literatura de specialitate	34
1.2.2 Evoluția terminologiei în studierea discursului academic	37
1.2.3 Formele de manifestare ale discursului academic.....	39
1.2.4 Funcțiile discursului academic și funcțiile limbii în raport cu limbajul științific	43
1.3 Interpretarea sintagmei <i>structură pragmalingvistică</i>.....	45
1.3.1 Evoluția pragmaticii lingvistice în contextul lingvistic actual	45
1.3.2 Abordarea sintagmei <i>structură pragmalingvistică</i>	52
1.4 Concluzii la capitolul 1.....	53
2. DIMENSIUNEA PRAGMATICĂ A DISCURSULUI ACADEMIC	55
2.1 Aspecte pragmalingvistice în discursul academic	55
2.1.1 Aspecte pragmatice și tipologia discursului științific	55
2.1.2 Trăsături de bază ale limbajului științific	58
2.1.3 Discursul didactic: concepte operaționale de analiză pragmatică.....	60
2.1.4 Clasificarea mijloacelor de interacțiune a participanților la actul de comunicare.....	64
2.2 Structuri argumentative în organizarea discursului academic.....	66
2.2.1 Argumentarea ca mecanism discursiv și strategiile argumentative.....	66
2.2.2 Mărcile caracterului argumentativ – conectorii pragmatici.....	69
2.3 Tipul și rolul elementelor nonverbale și paraverbale în discursul academic.....	74
2.4 Organizarea interacțiunii conversaționale în discursul academic.....	79
2.4.1 Principii de realizare a interacțiunii conversaționale	79
2.4.2 Funcția pragmatică a enunțului în realizarea actelor de limbaj	82
2.4.3 Reprezentarea actelor de limbaj în discursul academic	86
2.4.4 Identificarea și structura perechilor de adiacență în discursul academic.....	88
2.4.4.1 Perechea de adiacență salut-răspuns.....	89

2.4.4.2 Perechea de adiacență întrebare-răspuns	91
2.4.4.3 Perechea de adiacență mulțumire-reacție	92
2.4.4.4. Perechea de adiacență ordin-acceptare/refuz.....	93
2.5 Aspecte privind fenomenul segmentării comunicative	93
2.5.1 Tema – funcția pragmatică	97
2.5.2 Rema – funcția pragmatică	98
2.5.3 Mijloacele de actualizare a temei și remei.....	100
2.6 Concluzii la capitolul 2.....	102
3. PARTICULARITĂȚI ALE ORGANIZĂRII INFORMAȚIONALE A DISCURSULUI ACADEMIC	104
3.1 Organizarea informațională a discursului academic	104
3.1.1. Structura nivelului informațional.....	104
3.1.2 Tipuri de mijloace de actualizare a temei și remei în discursul academic	106
3.1.2.1 Mijloace fonetice.....	106
3.1.2.2 Mijloace lexico-gramaticale.....	108
3.1.2.3 Mijloace sintactice	111
3.1.3 Segmentarea informațională a unui discurs academic	113
3.2 Modele de analiză informațională la nivelul discursului academic	117
3.2.1 Organizarea informațională la nivelul discursului academic (prezență fizică).....	118
3.2.2 Organizarea informațională la nivelul discursului academic (prezență online)	129
3.3 Aspecte pragmatice în discursul academic tradițional și în format online	135
3.4 Tipuri de progresie tematică la nivelul discursului academic	136
3.4.1 Progresia cu temă constantă sau continuă	137
3.4.2 Progresia cu temă lineară sau evolutivă.....	139
3.4.3 Progresia cu temă derivată	139
3.5 Segmentarea comunicativă din perspectiva corectitudinii exprimării.....	140
3.6 Concluzii la capitolul 3.....	142
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	144
BIBLIOGRAFIE	148
Anexa 1	161
Anexa 2.....	163
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	179
CURRICULUM VITAE	180

ADDNOTARE

Eni Mihaela. STRUCTURI PRAGMALINGVISTICE ÎN DISCURSUL ACADEMIC.

Teză de doctor în filologie, specialitatea 621.05, Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 157 de surse, 7 figuri, 6 tabele, 2 anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. Textul de bază cuprinde 147 de pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice și prezentate la 11 manifestări științifice naționale și internaționale.

Cuvinte-cheie: *enunț, text, discurs academic, discurs științific, discurs didactic, structură pragmalingvistică, interacțiune conversațională, structură argumentativă, conectori pragmatici, organizare informațională, temă, remă, progresie tematică.*

Scopul lucrării: constă în cercetarea discursului academic prin prisma evoluției noțiunii, definițiilor, identificării și descrierii caracteristicilor de bază, precum și a modului de manifestare a dimensiunii pragmatice prin analiza elementelor de limbă care sunt specifice discursului academic și propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic. Pentru realizarea acestui scop, ne-am propus următoarele **obiective:** definirea din perspectivă pragmatică a conceptelor operaționale utilizate în cercetarea discursului academic; delimitarea formelor, a funcțiilor și a caracteristicilor discursului academic; relevarea aspectelor fundamentale ce țin de nivelul structural-argumentativ prin care se individualizează discursul academic; identificarea și descrierea elementelor nonverbale și paraverbale care participă la constituirea sensului în structura discursului academic; stabilirea modalităților de organizare a interacțiunii conversaționale în discursul academic; realizarea unei analize lingvistice asupra segmentării comunicative la nivelul enunțului și al discursului; propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic; clasificarea tipurilor de segmentare comunicativă în baza diferitor tipuri de discursuri academice; identificarea greșelilor întâlnite în organizarea discursului academic.

Noutatea și originalitatea științifică: constă în delimitarea cadrului teoretic al noțiunii *discurs academic* și *structură pragmalingvistică*, identificarea formelor, a funcțiilor și a caracteristicilor discursului academic, precum și propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic, prin prisma mijloacelor de actualizare a temei și renei.

Rezultatele obținute: în urma cercetării efectuate a fost valorificat și analizat discursul academic actual, din perspectivă pragmatică, aprofundând studiu de organizare informațională la nivelul discursului, precum și determinarea tipurilor de segmentare comunicativă la nivelul discursului academic.

Semnificația teoretică: constă în delimitarea cadrului teoretic al discursului academic, identificarea formelor de manifestare ale acestuia, determinarea structurii informaționale la nivelul discursului academic prin elaborarea unui model de analiză informațională.

Valoarea aplicativă: teza îmbină două concepte: *discurs academic* și *structură pragmalingvistică*, astfel, devine un studiu complex în cercetarea discursului academic din perspectiva pragmaticii lingvistice îmbinate cu analiza, sinteza, compararea faptelor de limbă și a limbajului specific. Rezultatele obținute în urma investigației pot fi folosite la elaborarea unor cursuri de analiză a discursului academic, de pragmatică lingvistică, de analiză a textului științific pentru viitorii formabili în domeniul lingvisticii.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele științifice obținute au fost prezentate la manifestări științifice naționale și internaționale, au fost publicate în unele culegeri de articole, precum și în reviste științifice de profil și pot servi ca un fundament în studiul discursului academic și al segmentării comunicative la nivelul discursului.

ANNOTATION

Eni Mihaela. PRAGMALINGUISTIC STRUCTURES IN ACADEMIC DISCOURSE.
Doctoral Thesis in Philology, specialty 621.05, Chisinau, 2023.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 157 sources, 7 figures, 6 tables, 2 appendices, statement of responsibility, author's CV. The basic text comprises 147 pages. The results obtained are published in 12 scientific papers and presented at 11 national and international scientific events.

Keywords: *statement, text, academic discourse, scientific discourse, didactic discourse, pragmalinguistic structure, conversational interaction, argumentative structure, pragmatic connectors, informational organization, theme, rheme, thematic progression.*

The aim of the paper: consists in the research of the academic discourse through the prism of the evolution of the notion, definitions, identification and description of the basic characteristics, as well as the way of manifesting the pragmatic dimension through the analysis of the language elements that are specific to the academic discourse and the proposal of an informational analysis model. To achieve this goal, we proposed the following **objectives:** the definition of operational concepts from a pragmatic perspective in academic discourse research; the delimitation of forms, functions and characteristics of academic discourse; revealing the fundamental aspects related to the structural-argumentative level through which the academic discourse is individualized; the identification and description of the nonverbal and paraverbal elements that participate in the constitution of meaning in the structure of the academic discourse; establishing ways of organizing conversational interaction in academic discourse; carrying out a linguistic analysis on communicative segmentation at the level of statement and discourse; proposing a model of informational analysis of academic discourse; classifying the types of communicative segmentation based on different types of academic discourses; identifying the mistakes found in the organization of the academic discourse.

The scientific innovation and originality: consists in delimiting the theoretical framework of the notion of *academic discourse* and *pragmalinguistic structure*, identifying the forms, functions and characteristics of academic discourse, as well as proposing a model of informational analysis of academic discourse, through the lens of the means of updating the theme and the rheme.

The results: following the research carried out, the current academic discourse was valued and analyzed, from a pragmatic perspective, deepening the study of informational organization at the discourse level, as well as determining the types of communicative segmentation at the academic discourse level.

The theoretical meaning: consists in delimiting the theoretical framework of academic discourse, identifying its forms of manifestation, determining the informational structure at the level of academic discourse by developing an informational analysis model.

Applicative value. The research combines two concepts *academic discourse* and *pragmalinguistic structure*, thus, it becomes a complex study in academic discourse research from the perspective of linguistic pragmatics combined with analysis, synthesis, comparison of language facts and specific language. The results obtained from the research can be used to develop courses on academic discourse analysis, linguistic pragmatics, scientific text analysis for future trainees in the field of linguistics.

Implementation of scientific results. The obtained scientific results were presented at national and international scientific events, were published in some collections of articles, as well as in specialized scientific journals and can serve as a foundation in the study of academic discourse and communicative segmentation at the discourse level.

АННОТАЦИЯ

Ени Михаела. ПРАГМАЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ СТРУКТУРЫ В АКАДЕМИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ.

Докторская диссертация по филологии, специальность 621.05, Кишинев, 2023.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 157 источников, 7 рисунков, 6 таблиц, 2 приложения, декларация об ответственности и резюме автора. Основной текст составляет 147 страниц. Полученные результаты опубликованы в 12 научных статьях и представлены на 11 национальных и международных научных мероприятиях.

Ключевые слова: *высказывание, текст, академический дискурс, научный дискурс, дидактический дискурс, прагмалингвистическая структура, разговорное взаимодействие, аргументативная структура, прагматические связи, информационная организация, тема, рема, тематическая прогрессия.*

Цель работы: заключается в исследовании академического дискурса через призму эволюции понятия, дефиниций, выявления и описания основных характеристик, а также способов проявления прагматического измерения через анализ языковых элементов, специфичных для данного дискурса и предложение модели информационного анализа. Для достижения этой цели мы предложили следующие **задачи:** определение операционных концепций с прагматической точки зрения в исследованиях академического дискурса; разграничение форм, функций и характеристик академического дискурса; выявление фундаментальных аспектов, связанных со структурно-аргументативным уровнем, посредством которого индивидуализируется академический дискурс; выявление и описание невербальных и паравербальных элементов, участвующих в формировании смысла в структуре академического дискурса; установление способов организации разговорного взаимодействия в академическом дискурсе; проведение лингвистического анализа коммуникативной сегментации на уровне высказывания и дискурса; предложение модели информационного анализа академического дискурса; классификация типов коммуникативной сегментации на основе разных типов академических дискурсов; выявление ошибок, обнаруженных в организации академического дискурса.

Научная новизна и оригинальность заключается в разграничении теоретических рамок понятия *академического дискурса* и *прагмалингвистической структуры*, выявлении форм, функций и характеристик академического дискурса, а также в предложении модели информационного анализа академического дискурса через призму средств актуализации темы и ремы.

Полученные результаты. По итогам проведенного исследования был оценен и проанализирован текущий академический дискурс с прагматической точки зрения, углубляя изучение информационной организации на уровне дискурса, а также определяя типы коммуникативной сегментации на уровне академического дискурса.

Теоретическая значимость заключается в разграничении теоретических рамок академического дискурса, выявлении форм его проявления, определении информационной структуры на уровне научного дискурса путем разработки модели информационного анализа.

Прикладная ценность. Исследование объединяет две концепции *академического дискурса* и *прагмалингвистической структуры*, таким образом, оно становится комплексным исследованием академического дискурса с точки зрения лингвистической прагматики в сочетании с анализом, синтезом, сравнением языковых фактов и конкретного языка. Полученные результаты могут быть использованы при разработке курсов по академическому дискурс-анализу, лингвистической прагматике, научному анализу текста для будущих студентов-лингвистов.

Внедрение научных результатов. Полученные результаты были представлены на отечественных и международных научных мероприятиях, опубликованы в отдельных сборниках статей, а также в специализированных научных журналах и могут служить фундаментом при изучении академического дискурса и коммуникативной сегментации на уровне дискурса.

LISTA FIGURILOR

Nr.	Denumirea figurii	Pagina
Fig. 1.1.	Corelația enunț-text-discurs	p. 31
Fig.1.2.	Forme ale discursului academic	p. 40
Fig.1.3.	Speciile discursului academic	p. 41
Fig.1.4.	Funcții ale discursului academic	p. 43
Fig.2.1.	Trăsături ale discursului științific	p. 55
Fig. 2.2.	Mijloace de actualizare a temei și remei	p. 100
Fig. 3.1.	Model de analiză informațională a discursului academic	p. 118

LISTA TABELELOR

Nr.	Denumirea tabelului	Pagina
Tabelul 1.1	Tipologia discursului academic în lingvistica rusă	p. 39
Tabelul 2.1	Tipologia discursului științific	p. 57
Tabelul 2.2	Modalități de abordare a învățării	p. 61
Tabelul 2.3	Clasificarea mijloacelor de comunicare științifică în funcție de modul de conectare a participanților la actul de comunicare	p. 65
Tabelul 2.4	Funcțiile segmentării comunicative și rolul temei și remei	p. 96
Tabelul 3.1	Mijloace suprasegmentale de actualizare a temei și remei	p. 108

INTRODUCERE

Actualitatea științifică și importanța temei sunt determinate, în primul rând, de discuțiile și tendințele lingvisticii moderne în privința relației dintre termenii *text* și *discurs* și, în al doilea rând, de lipsa unei cercetări a discursului academic din perspectivă pragmatică în spațiul românesc.

De-a lungul timpului lingviștii au încercat să propună variate definiții și interpretări pentru noțiunile *discurs* și *text*. Analizați din diverse perspective, termenii în cauză până în prezent lasă loc de discuții, care izvorăsc din variatele dimensiuni pe care le reprezintă fenomenele. Dintre acestea, dimensiunea pragmatică este valorificată prin diverse aspecte și segmente de analiză.

În funcție de criteriile de clasificare, discursul înregistrează diverse forme, cu trăsături specifice și limbaj specializat. În baza observațiilor efectuate s-a constatat că discursul academic este mai puțin supus analizei de către cercetătorii lingviști.

Dimensiunea pragmatică, reflectată în discursul academic prin formele, funcțiile și trăsăturile acestuia, constituie un segment actual și important de cercetare, întâi de toate din considerentul că este un subiect mai puțin abordat în spațiul nostru, și nu doar, în timp ce știința textului și a discursului este în continuă dezvoltare.

Comunicarea în mediul academic devine esențială, având un rol primordial în transmiterea cunoștințelor și asigurarea efectului pe care acestea trebuie să le aibă asupra receptorilor. Importanța discursului academic este dictată de dezvoltarea continuă a științei și necesitatea expunerii rezultatelor obținute în diverse domenii de activitate.

Modul de organizare al discursului academic în cele două forme: discursul științific și discursul didactic se bazează pe respectarea unor principii lingvo-pragmatice recunoscute, dar și a unei structuri informaționale eficiente. Spre deosebire de spațiul slav, în spațiul românesc, dar și în cel european de cercetare atestăm lipsa unor studii privind segmentarea comunicativă la nivelul discursului.

Astfel, modul de organizare a structurii informaționale a discursului academic constituie un segment nou de cercetare, cu vaste posibilități de dezvoltare, îndeosebi din perioada pandemiei Covid 19, când comunicarea online a luat o amploare fără precedent.

Realizând o sinteză a cercetărilor efectuate de specialiști în domeniul teoriei textului, analizei discursului, pragmaticii lingvistice, constatăm o abordare insuficientă a fenomenelor care țin în special de aspectul pragmlingvistic al discursului academic.

Aspectul pragmlingvistic proiectat în analiza unui discurs de orice natură permite înțelegerea sensului respectivului tip de discurs având în vedere finalitatea lui pragmatică. Discursul academic actual, chiar dacă mai păstrează caracteristici stilistice tradiționale și este mai

puțin dinamic în raport cu alte tipuri de discurs, este unul de o importanță deosebită dacă luăm în considerare efectul lui (scontat și neintenționat) asupra ascultătorilor imediați și ulteriori, precum și valoarea lui didactică intrinsecă. Dintre caracteristicile de bază ale acestuia menționăm limbajul specializat cu trăsături specifice la toate nivelurile limbii, limbajul științific fiind analizat în lucrarea semnată de I. Rad, precum și în lucrările lingviștilor D. Irimia, I. Condrea, E. Varzari ș.a.

Studiul teoretic devine util pentru specialiștii din domeniul teoriei textului, analizei discursului, pragmaticii discursului, analizei informaționale a enunțului și a discursului. Aspectul practic al cercetării servește drept un punct de pornire pentru studii mai aprofundate asupra segmentării comunicative a discursului academic actual și a tipurilor de mijloace de actualizare a temei și remei în cadrul acestuia.

Rezultatele cercetărilor anterioare

În lingvistica română relația privind termenii *text-discurs* produce încă discuții, astfel apar diverse segmente de analiză a acestora. Din perspectivă pragmatică acești termeni au fost analizați de o serie de cercetători, în lingvistica română începând cu marele lingvist E. Coșeriu, mai târziu au fost studiați de: D. Roventă-Frumușani, L. Ionescu-Ruxăndoiu, R. Nagy, A. Robu ș.a care interpretează *discursul*, ca eveniment, ca generare, drept „un proces premergător produsului obținut, care este *textul*”.

În lingvistica rusă, în primele etape de cercetare a producției scrise și orale, se folosea termenul *text*. Termenul *discurs* apare frecvent în cercetările autoarei T.M. Nikolaeva, care a definit discursul: 1. Text; 2. Producție orală a textului; 3. Dialog; 4. Un grup de cuvinte legate după înțeles; 5. Producție a vorbirii scrisă sau orală (Николаева, 1978).

S-au pronunțat la acest subiect și cercetătoarele E.S. Kubreakova și O.V. Aleksandrova, care au interpretat legătura dintre *text* și *discurs* în baza cercetărilor lui Norman Fairclough în felul următor: *discursul* este un proces dinamic, iar *textul* este o parte a acestuia. Prin urmare, analiza textului este o parte a analizei discursului. În afară de analiza textului, discursul mai include condițiile sociale, care influențează perceperea textului, procesele mintale etc. (Перцова, 2008).

În cercetările anglo-americane, Z.S. Harris a fost cel care a folosit termenul *discurs* pentru a numi un fragment integral al vorbirii. După care au urmat și colegii săi din școala distribuționalismului american care au susținut adăugarea discursului ca nivel transfrastic.

Referitor la noțiunea *discurs academic*, atestăm lipsa unor lucrări directe de referință, în spațiul nostru de cercetare. În literatura de specialitate întâlnim termeni precum: *text academic*, *scris academic*, *comunicare științifică/academică*, *discurs științific*, *discurs didactic* și mai puțin termenul *discurs academic*. În acest sens, menționăm lucrările consultate ale autorilor N. Țurcan *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*; M. Vasileanu *Începuturile*

scrisului academic în limba română: opera istorică a lui Dimitrie Cantemir; V. Dospinescu *Semiotică și discurs didactic* ș.a. care au cercetat comunicarea în mediul academic din diverse perspective, aspectul pragmatic a rămas practic nelucidat. Totodată, atestăm că în literatura de specialitate europeană și rusă *discursul academic* este echivalat cu *discursul didactic*, care are scopul de a transmite cunoștințe și a forma abilități tinerilor specialiști.

În privința *structurii pragmalingvistice*, cercetarea a pornit de la încadrarea pragmaticii în lingvistică și stabilirea obiectului său de studiu. În acest sens ne-au servit drept suport teoretic lucrările cercetătorilor: I. Bărbuță, E. Dragoș, L. Ionescu-Ruxăndoiu, M. Manu, M. Manoliu-Manea, A. Robu, A. Reboul și J. Moeschler, conform cărora pragmatica este o știință relativ tânără cu vaste posibilități de dezvoltare al cărei obiect de studiu este *discursul*.

Un aspect de noutate în teza noastră îl constituie analiza informațională a discursului academic. În privința analizei informaționale, în spațiul nostru de cercetare, atestăm lucrările: Ion Bărbuță, *Structura pragmasemantică a enunțului în limba română* (2012), care cercetează structura informațională la nivelul enunțului și monografia cercetătoarei Elena Varzari, *Studiu asupra tematicii cronicilor românești din secolele XVII-XVIII* (2006), care aplică segmentarea comunicativă pe cronicile românești, teza de doctor în filologie *Textul monologic și textul dialogic din perspectiva analizei discursului* (2013), de Alexandru Cosmescu etc.

Scopul lucrării. Obiectul de cercetare al prezentului studiu este *discursul academic* analizat din perspectivă pragmalingvistică, a utilizării lui în situații de vorbire și a efectului produs. În acest sens, **scopul** lucrării constă în cercetarea discursului academic prin prisma evoluției definițiilor, identificării și descrierii caracteristicilor de bază, precum și a modului de manifestare a dimensiunii pragmatice prin analiza elementelor de limbă care sunt specifice discursului academic și propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic.

Obiectivele cercetării, stabilite în funcție de scopul formulat, sunt următoarele:

- definirea din perspectivă pragmatică a conceptelor operaționale utilizate în cercetarea discursului academic;
- delimitarea formelor, a funcțiilor și a caracteristicilor discursului academic;
- relevarea aspectelor fundamentale ce țin de nivelul structural-argumentativ prin care se individualizează discursul academic;
- identificarea și descrierea elementelor nonverbale și paraverbale care participă la constituirea sensului în structura discursului academic;
- stabilirea modalităților de organizare a interacțiunii conversaționale în discursul academic;

- realizarea unei analize lingvistice asupra segmentării comunicative la nivelul enunțului și al discursului;
- propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic;
- clasificarea tipurilor de segmentare comunicativă în baza diferitor tipuri de discursuri academice;
- identificarea greșelilor întâlnite în organizarea discursului academic.

Ipoteza de cercetare este următoarea: Discursul academic supus analizei pragmalingvistice oferă posibilități diverse de interpretare datorită formelor de manifestare ale acestuia. În studiul nostru delimităm discursul științific și discursul didactic ca părți ale discursului academic. Fiind considerat un model de discurs, acesta are o structură specifică caracterizată de respectarea ordinii cuvintelor și prezentarea informației de la cunoscut spre necunoscut. Segmentarea comunicativă a discursului academic poate fi urmărită în baza unui model de analiză informațională.

Noutate și originalitate. Privit prin prisma rolului său în societate, a caracterului interdisciplinar și a impactului asupra receptorilor, discursul academic constituie un subiect în continuă evoluție și dezvoltare. Totodată, în pofida rolului său pentru știința limbii, dar și pentru practica vorbirii, acesta nu dispune de un studiu complex în care să fie analizate formele de manifestare ale acestuia, trăsăturile sau alte aspecte pragmatice. În acest context, propunem un studiu în care este abordat discursul academic din perspectiva pragmaticii lingvistice, urmărindu-se teoretizarea conceptului *discurs academic*, descrierea formelor și speciilor acestuia și propunerea unui model de analiză informațională a discursului academic.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese

Metodologia și cadrul teoretic al cercetării sunt determinate de scopul lucrării, de caracterul teoretic, dar și aplicativ al acesteia. În realizarea cercetării s-a ținut cont de principiile științifico-metodologice caracteristice unei lucrări științifice. Cercetarea noastră se bazează pe metodele și procedeele de cercetare din domeniul lingvisticii contemporane și nu doar, având în vedere caracterul interdisciplinar al acesteia. Astfel, metodele utilizate sunt următoarele: *metoda documentării* și *metoda observației* pe care le-am aplicat în partea teoretică a lucrării, atunci când am determinat etapele de evoluție a termenilor, definițiile și interpretările lor (*text, discurs, discurs academic, pragmatică lingvistică*); *analiza critică* a unor lucrări de specialitate; *analiza și sinteza* conceptelor (a fost aplicată la etapa descrierii și sintetizării materialului cercetat); *observarea* și *analiza* fenomenelor specifice discursului academic care formează corpusul acestei lucrări; *descrierea* și *interpretarea rezultatelor* în baza exemplelor selectate; propunerea unui *model de*

analiză informațională a discursului academic; *deducția* în formularea concluziilor și a recomandărilor. Metodele utilizate ne-au permis elucidarea aspectelor fundamentale pe care se bazează lucrarea.

Corpusul țintă al acestei lucrări este format din discursurile înregistrate în seria *Lecturi academice de Ziua Limbii Române, 2005-2016* (vol. *Limba noastră-i o comoară...* / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală (Institut). Chișinău, 2016, 184 p.). Această culegere a fost selectată din următoarele motive:

✓ Discursurile prezentate în culegere sunt rostite de personalități marcante în domeniul științei: academicieni, membri corespondenți ai AȘM, doctori honoris causa, doctori habilitați – personalități care impun un grad sporit de încredere atât în mediul academic, cât și în societate și oferă un model de text și discurs.

✓ Chiar dacă pare că subiectul abordat este unul singur, modalitățile de interpretare demonstrează maniere de soluționare individuală a discursului, fiind integrate elemente de diferită natură și izvorâte din diferite experiențe. Deși fac parte din mediul academic, emițătorii vin din diferite ramuri ale științei și societății, fapt care influențează într-un mod sau altul structura discursului.

✓ Subiectul dezvoltat în culegere este unul actual și deschis pentru discuții, prezentând totodată interes pentru mai multe domenii: *lingvistică, literatură, istorie, arte*.

✓ Discursurile au fost rostite (înregistrate) de la tribuna Academiei de Științe a Moldovei, care, în perioada respectivă, era cel mai înalt for științific din țară și faptul că textele lor au fost publicate, ne-a permis să avem acces la varianta lor scrisă, permițându-ne astfel o analiză comparativă amplă.

Criza provocată de pandemia Covid-19 a generat schimbări în toate sferele de activitate ale societății, inclusiv și în mediul academic. Comunitatea academică a fost nevoită să se adapteze într-un timp foarte scurt la noile condiții impuse de autorități. Astfel, comunicarea s-a desfășurat într-un nou format, platformele electronice devenind unicul instrument care asigura procesul de comunicare. În aceste condiții comunicarea în mediul academic a înregistrat noi forme de organizare.

Din aceste motive au fost selectate pentru analiză și câteva discursuri rostite în perioada respectivă, care s-au desfășurat în format online, atestându-se unele diferențe față de discursurile rostite în mod tradițional, în fața publicului. În acest sens, discursurile selectate au fost preluate de pe site-ul Academiei de Științe a Moldovei, având ca temă virusul Covid-19 care a provocat criza, acesta fiind subiectul la ordinea de zi în perioada respectivă.

De asemenea, au fost selectate și unele discursuri rostite de reprezentanți ai comunității academice, varianta scrisă și orală, discursuri marcate de unele elemente de interes pragmatic (improvizare, limbaj nonverbal și paraverbal).

În analiza termenilor *text* și *discurs* ne-am orientat spre lucrările marelui lingvist Eugeniu Coșeriu, în viziunea căruia termenul *discurs* face referire la aspectul procesual, iar termenul *text* are în vedere produsul activității de vorbire. Aceasta ne-a argumentat abordarea lor simultană în cadrul lingvisticii integrale și convingerea asupra faptului că cele două fenomene nu pot fi concepute separat. Tot aici menționăm contribuțiile importante ale autorilor recunoscuți în acest domeniu: H. Plett (1983), J.M. Adam (2006, 2008), C. Vlad (2000, 2003), D. Roventă-Frumușani (1995, 2012), R. Nagy (2002), A. Robu (2011, 2013, 2015), D. Caragea (2013), I. Plămădeală (2002), E. Ungureanu (2011, 2014), în lingvistica rusă: Л. Гальперин (1974), Т.М. Николаева (1978), Н. Петрова (2003), В.И. Карасик (2004) ș.a.

Anumite aspecte de *pragmatică lingvistică* sunt reflectate în lucrările cercetătorilor: I. Bărbuță (2012, 2015, 2022), E. Constantinovici (2011, 2013); în spațiul românesc se înregistrează lucrări ale cercetătorilor E. Dragoș (2000), L. Ionescu-Ruxăndoiu (1999, 2003, 2020), C. Păduraru (2009), M. Manu (2003) și, desigur, lucrări recunoscute, de referință sunt lucrările lui J. Searle (1970), J. Moeschler, A. Reboul (1994, 2001, 2010) etc.

Un alt fenomen predilect în cercetarea noastră este *segmentarea comunicativă*, aspect studiat și cunoscut începând cu cercetătorul V. Mathesius, odată cu acesta aspectul comunicativ în interpretarea topicii începe să presupună implicit segmentarea informațională binară a enunțului. În literatura de specialitate atestăm următoarele lucrări: I. Bărbuță, *Structura pragmasemantică a enunțului în limba română* (2012); E. Varzari, *Studiu asupra topicii cronicilor românești din secolele XVII-XVIII* (2006); I. Hîncu, *Segmentarea comunicativă a enunțului în limba română* (2009).

Problema științifică soluționată constă în delimitarea unui cadru teoretic care să explice corelația termenilor *text* și *discurs* și să servească drept referință pentru analiza și descrierea *discursului academic*, precum și propunerea unui model de analiză informațională, care ar putea să asigure atât organizarea structurală adecvată pentru discursul academic, cât și să servească drept cadru de analiză a discursului din perspectiva științei limbii.

Sumarul capitolelor:

În Capitolul 1, intitulat *Perspective de studiere a unor concepte pragmatice*, ne-am propus să studiem conceptele operaționale în concordanță cu tema de cercetare. Acest capitol conține o sinteză asupra terminologiei cu care operăm în studiul nostru. Capitolul conține trei paragrafe în

care sunt analizate conceptele *text* și *discurs* și relația dintre acești termeni, evidențiind opinia marelui lingvist E. Coșeriu, conform căreia termenul *discurs* face referire la aspectul procesual, iar termenul *text* are în vedere produsul activității de vorbire; studiu asupra evoluției noțiunii *discurs academic*, definiții și interpretări, formele de manifestare: *discurs științific* și *discurs didactic*, speciile acestora, precum și funcțiile discursului academic: de informare, argumentare, educare, gnoseologică. Totodată, consacram un paragraf *pragmaticii lingvistice*, reliefând obiectul său de studiu – *discursul*, prin prisma următoarelor elemente: intenția și contextul comunicativ, studiu asupra enunțării lingvistice, asupra argumentării, asupra interacțiunii conversaționale, teoria actelor de vorbire. Capitolul se încheie cu concluzii relevante obținute în urma cercetării domeniului.

Capitolul 2, intitulat *Dimensiunea pragmatică a discursului academic*, cuprinde o analiză la nivel pragmatic a conceptului *discurs academic*. În acest capitol am analizat trăsăturile discursului științific și ale discursului didactic. Orice discurs fiind caracterizat de limbajul său, am menționat și trăsăturile limbajului științific, limbaj caracteristic discursului academic.

Tot în acest capitol analizăm caracterul argumentativ al discursului, argumentarea reprezentând un mecanism principal care stă la baza organizării discursului, cu ajutorul conectorilor frastici și transfrastici, rolul acestora în cadrul discursului academic fiind de a structura discursul și a asigura coeziunea acestuia; prezența elementelor nonverbale și paraverbale în discursul științific și didactic; interacțiunea conversațională și modurile de manifestare a interacțiunii; actele de limbaj atestate în discursul academic: de tip *informațional*, de tip *acțional*, de tip *expresiv*, de tip *declarativ*; actele de vorbire la rândul lor formează perechile de adiacență, într-un discurs academic întâlnim următoarele perechi de adiacență: *salut-răspuns*, *întrebare-răspuns*, *mulțumire-reacție*, *ordin-acceptare/refuz*, precum și aspecte teoretice și practice cu privire la segmentarea comunicativă. În privința segmentării comunicative s-a stabilit că se axează pe afirmația că fiecare enunț conține, în mod normal, o *temă*, adică o parte care se referă la faptele expuse anterior în discurs sau le presupune ca fiind familiare receptorului, și o *remă* – acea parte care adaugă noi informații și care exprimă finalitatea enunțului. Mijloacele de actualizare a temei și remei se clasifică în *mijloace segmentale* și *suprasegmentale*.

Capitolul 3, *Particularități ale organizării informaționale a discursului academic*, include aspecte practice ale segmentării comunicative la nivelul discursului academic. În cadrul acestui capitol este abordat nivelul informațional, care are rolul de a exprima modul în care informația vehiculată prin enunț este structurată în funcție de integrarea ei într-un context comunicativ. Astfel, segmentarea și organizarea enunțului/discursului în funcție de natura informației vehiculate este

impusă de necesitatea adaptării informației vehiculate la cunoștințele interlocutorului, adică la cunoștințele celui care se află în situația să interpreteze mesajul.

În scopul asigurării unei continuități cercetării noastre am început cu structurarea informațională la nivelul enunțului, exemplificând mijloacele de actualizare a temei și remei, continuând cu organizarea informațională la nivelul discursului academic. Fiind influențată de pandemia Covid-19, comunicarea academică a înregistrat schimbări prin noul mod de organizare a acesteia. În acest context, au fost selectate pentru analiza la nivel informațional și câteva discursuri rostite în perioada respectivă, versiunea orală a discursurilor scoțând la iveală lipsa de coerență și coeziune în structura acestora. Constatăm prezența intenției comunicative de persuadare a publicului prin construirea logică a raționamentelor expuse, cu ajutorul conectorilor pragmatici și a modelului de organizare informațională la nivelul discursului academic.

Modelul de analiză informațională propus se bazează pe redarea informației de la cunoscut spre necunoscut, după principiul *temă-remă*, *tema* fiind redată prin grupul subiectului, iar *rema* prin grupul predicatului. În funcție de tipul discursului academic atestăm și diferite tipuri de progresie tematică: *progresie cu temă constantă* (caracteristică discursurilor descriptive, informative), *progresie cu temă lineară* (caracteristică discursurilor descriptive), *progresie cu temă derivată* (caracteristică discursurilor argumentative).

Continuitatea discursului poate fi asigurată prin respectarea principiului segmentării comunicative, însă în expunere orală adeseori discursurile improvizate ale emițătorilor pot fi marcate de discontinuitate.

Concluziile și recomandările reflectă cele mai importante aspecte și rezultate obținute în urma cercetării efectuate. Toate ideile formulate în compartimentul concluzii generale se regăsesc în capitolele tezei în care sunt desfășurate și analizate.

În privința recomandărilor, menționăm că au fost prezentate idei de continuare a temei de cercetare, aprofundarea în studiul discursului academic actual în contextul avansării și dezvoltării științei, precum și a segmentării comunicative. Totodată, au fost formulate unele recomandări de evitare a discontinuităților.

Cuvinte-cheie: *enunț, text, discurs academic, discurs științific, discurs didactic, structură pragmatolingvistică, interacțiune conversațională, structură argumentativă, conectori pragmatici, organizare informațională, temă, remă, progresie tematică.*

1. PERSPECTIVE DE STUDIERE A UNOR CONCEPTE PRAGMATICE

1.1 Delimitări conceptuale privind termenii *text* și *discurs*

1.1.1 Interpretarea termenului *discurs* în lingvistică

Dimensiunea pragmatică a discursului a fost semnalată de cercetători în a doua jumătate a secolului al XX-lea, când s-a constatat că analiza discursului contribuie la o mai bună înțelegere a modului în care funcționează lumea, deoarece discursul în sine reprezintă o modalitate de descriere și înțelegere a lumii. Astfel, cercetările discursului derivă mai ales din imposibilitatea de a-l separa de utilitatea sa. Este important nu doar ce se spune, ci și cine spune și cum spune, pentru că „a înțelege limbajul discursului înseamnă a înțelege lumea care îl generează, iar pentru a înțelege lumea trebuie să depășim cadrele lingvisticii” (Tomulescu, 2019).

Una dintre chestiunile centrale ale lingvisticii contemporane este problema discursului. Problema pentru discurs pornește din două direcții opuse:

1. de la interpretarea expresiilor inferioare frazei sau enunțului, și de la ipoteza că aceste expresii nu se pot rezolva local, la nivelul frazei sau al enunțului;
2. de la discurs și de la faptul că interpretarea unui discurs nu se reduce la suma interpretării enunțurilor sale (Reboul, 2001, p. 184).

În acest sens menționăm că lingviștii care s-au ocupat îndeaproape de analiza discursului consideră necesar a introduce în rechizitoriul noțional de specialitate o nouă unitate lingvistică – *discursul*, după modelul celor de tipul *foneme*, *morfeme* și *frază*. Aceștia susțin că discursul este o entitate cu caracteristici proprii, care nu se reduce la unitățile (fraze sau enunțuri) care îl formează. În limbă, postulează ei, discursul se afirmă ca unitate independentă, cu o structură și organizare diferită. Analogic modului în care se poate afirma că și fraza are o structură proprie pe care o studiază sintaxa, la fel și discursul ar trebui să fie studiat în cadrul unui compartiment aparte al lingvisticii, ce ar ține de analiza discursului (a se vedea Reboul, Moeschler, 2010, prezentat de Eni, 2020, p. 139-140).

Lingviștii A. Reboul, J. Moeschler (2001, p. 187) afirmă că dacă analiza de discurs ar reuși să dovedească existența unor structuri pentru discurs care să aibă aceleași caracteristici ca și structurile sintactice, atunci, la fel ca și sintaxa, analiza de discurs ar ține de știința limbii, dar nu de pragmatica lingvistică. Astfel, Anne Reboul și Jacques Moeschler nu consideră *discursul* ca unitate, considerând că acesta nu poate fi pus în aceeași linie cu *fonemul*, *morfemul* și *fraza*, altfel spus, nu împart opinia că discursului i se aplică reguli lingvistice. Pe de altă parte, acești cercetători nu îl consideră nici fenomen lingvistic, de aceea ei nu cred că poate fi redus la frazele

care îl compun. Ei consideră că *discursul* este un fenomen ce se poate încadra în pragmatica lingvistică și care poate fi redus la enunțurile care îl alcătuiesc. Autorii subliniază, în context, distincția majoră între *frază* și *enunț*: dacă *fonemul*, *morfemul* și *fraza* sunt unități lingvistice, atunci *enunțul* este o unitate a pragmaticii lingvistice. Concluzionând raționamentele, în accepția respectivilor lingviști, *discursul* reprezintă secvența de enunțuri care îl compune (Reboul, Moeschler, 2010, p. 14).

Ideea lingviștilor sus-numiți fiind susținută și în lucrarea *Semiotica discursului științific*, în care autoarea D. Rovența-Frumușani definește discursul ca o secvență de enunțuri lingvistice guvernată de reguli transfrastice de concatenare (Rovența-Frumușani, 1995).

Remarcăm că în literatura de specialitate întâlnim diverse interpretări ale termenului *discurs*, uneori chiar contradictorii, astfel, conform cercetătoarei A. Coșciug (2004) termenului *discurs* i se atribuie semnificațiile:

1. sinonim al termenului „vorbit”;
2. unitate glotică ce depășește limitele frazei și se constituie drept mesaj global;
3. unitate integrată unei analize lingvistice;
4. unitate opusă enunțului, interpretat drept șir de fraze emise între două „pauze” semantice sau două „opriri” ale comunicării;
5. unitate ce coincide cu enunțul, dacă se ia în considerare mecanismul care condiționează acest enunț;
6. producere a unui text;
7. enunțare ce presupune prezența unui generator care are intenția să influențeze într-o măsură oarecare asupra receptorului;
8. spațiu de exercitare a creativității verbale și de contextualizare imprevizibilă a unităților limbii.

În acest sens, prezentăm câteva abordări succinte în diverse lingvistici și direcții de cercetare a termenului *discurs*, prin prisma structurii acestuia și a formelor înregistrate.

Amintim că, după Emile Benveniste (1974), orice enunțare presupune un locutor și un auditor și la primul există intenția de a-l influența pe celălalt într-un mod oarecare. Lui Emile Benveniste îi revine meritul de a fi distins cele două sisteme enunțiative: *discurs* vs *povestire*, primul reprezentând ancorarea în situația de enunțare, cel de al doilea absența unei asemenea ancorări. Astfel, Emile Benveniste devine primul cercetător în cultura franceză, care a folosit termenul *discurs* și pe care l-a definit drept o producție orală care se realizează de fiecare dată când vorbim (Eni, 2019, p. 135).

La fel, în lingvistica franceză pentru cercetătorii C. Fuchs și D. Slakra (apud A. Coșciug, 2004, p. 14), *discursul* este unitatea maximală a limbajului, obiect concret, produs într-o situație oarecare sub influența unei rețele complexe de fenomene extraglotice: sociale, ideologice etc.

În cercetările anglo-americe, Z.S. Harris a fost cel care a folosit termenul *discurs* pentru a numi un fragment integral al vorbirii. După care au urmat și colegii săi din școala distribuționalismului american care au susținut adăugarea discursului ca nivel transfrastic.

În lingvistica rusă, în primele etape de cercetare a producției scrise și orale, se folosea termenul *text*. Termenul *discurs* apare frecvent în cercetările autoarei T. Nikolaeva, care a definit discursul ca: 1. Text; 2. Producție orală a textului; 3. Dialog; 4. Un grup de cuvinte legate după înțeles; 5. Producție a vorbirii scrisă sau orală (Николаева, 1978, p. 67).

Majoritatea lingviștilor, în definirea discursului, iau în considerare tipurile lui, identificate după diverse criterii: proces sau rezultat al activității de vorbire, noțiune aplicabilă la sfera vorbirii orale sau scrise etc. (Coșciug, 2004, p. 16). Astfel, discursul conceput inițial, ca și discursul-reproducere a vorbirii orale, descoperă caracterul rezultativ al enunțului, în timp ce discursul oral, neînregistrat pe bandă de casetofon, accentuează caracterul procesual al enunțului (*Ibidem*, p. 16). Prin urmare, noi creăm discursul, când vorbim sau scriem (*Ibidem*, p. 16) și el este static sau dinamic.

În lucrarea *Introducere în teoria argumentării și metodologie*, A. Marga realizează atât o definire, cât și o clasificare a discursului. *Discursul*, consideră el, este acea formă mai înaltă a comunicării în care se tematizează satisfacerea pretențiilor de validitate problematizate și se schimbă argumente pentru a întemeia pretenții de adevăr, respectiv de justete (Marga, 2004, p. 30).

În această privință, deosebim:

- *discurs teoretic* – când în dezbateră este pretenția de adevăr a susținerilor și atunci operăm cu argumente selectate din cunoștințele empirico-teoretice și a celor elaborate în cadrul unor asumții teoretice.

- *discurs practic* – în dezbateră este pretenția de justete a regulilor și se operează cu argumente selectate din cunoștințele moral-practice (*Ibidem*).

Totodată, este important să menționăm că interpretarea conceptului *discurs* s-a schimbat semnificativ în ultimele decenii. Dacă în anii '60-'70 ai secolului trecut *discursul* era înțeles ca o secvență conectată și coordonată de propoziții sau acte de vorbire, atunci din punctul de vedere al abordărilor moderne, *discursul* este un fenomen comunicativ complex care include, pe lângă *text*, și *factori extralingvistici* (cunoașterea lumii, opinii, decoruri, scopuri ale destinatarului) necesari înțelegerii textului. Printre diferitele interpretări și definiții A.A. Romanov (2005) (apud Noskova, 2006) identifică trei direcții principale în utilizare a termenului *discurs*.

„I. Prima direcție include utilizările lingvistice efective ale termenului *discurs*, care sunt urmate de încercări de clarificare și dezvoltare a conceptelor tradiționale de vorbire, text și dialog. Pe de o parte, *discursul* este conceput ca un discurs înscris într-o situație comunicativă și, prin urmare, este condiționat de conținutul social, în comparație cu activitatea de vorbire individuală. Pe de altă parte, studiul analizei discursive se realizează în cadrul unei situații comunicative, în care, în primul rând, prin schimbul de replici, este descrisă o anumită structură de interacțiune dialogică, care continuă linia structuralistă, inițiată de lingvistul american Z. Harris.

În anii '60, M. Foucault, dezvoltând ideile lui E. Benveniste, oferă propria sa viziune asupra scopurilor și obiectivelor analizei discursive. Potrivit lui M. Foucault și adepților săi, prioritară este stabilirea poziției vorbitorului, dar nu în raport cu enunțul generat, ci în raport cu alte subiecte interschimbabile ale enunțului și cu ideologia pe care o exprimă în sensul larg al enunțului. Astfel, pentru școala franceză, *discursul* este, în primul rând, un anumit tip de enunț inerent unui anumit grup sau epocă sociopolitică.

II. A doua direcție de utilizare a termenului *discurs* în ultimii ani depășește sfera științei lingvistice. A. Greimas, J. Courtet, J. Derrida, J. Kristeva au jucat un rol important în fundamentarea acestor utilizări. Termenul *discurs* înțeles astfel (precum și termenul derivat și adesea înlocuindu-l – *practici discursive* – folosit și de M. Foucault) descrie un mod de a vorbi și are în mod necesar o definiție – ce sau al cui discurs, pentru că cercetătorii nu sunt interesați de discurs în general, ci de varietățile sale specifice, date de o gamă largă: trăsături distinctive pur lingvistice, specificitate stilistică, precum și subiecte specifice, sisteme de credințe, moduri de raționament etc. În acest caz, se presupune că modul de a vorbi determină și creează în mare măsură domeniul de subiect al discursului, precum și instituțiile sociale corespunzătoare.

III. A treia direcție în utilizare a termenului *discurs* este asociată cu un tip de comunicare ideal deosebit, desfășurat în îndepărtarea maximă posibilă de realitatea socială, tradiții, autoritate, rutina comunicativă etc., care vizează discuția critică și justificarea opiniilor și acțiunilor participanților la comunicare. Din punctul de vedere al celei de-a doua direcții de interpretare, acesta poate fi numit „discursul raționalității”, chiar cuvântul *discurs* aici se referă în mod clar la textul fondator al raționalismului științific”.

În acest sens, menționăm că lingvistica modernă a extins sfera noțiunii *discurs* la orice mesaj oral care se află în opoziție cu alți termeni. Astfel, discursul se raportează la 3 entități:

- din perspectiva limbii, el este privit ca un ansamblu finit de semne și reguli;
- din punct de vedere al textului, acesta este considerat ca ansamblu organizat de enunțuri;

– din punct de vedere al discursului propriu-zis este văzut ca ansamblu infinit de fraze posibile, factori pe care-i vehiculează locutorul într-o anumită organizare și în împrejurări care să-i favorizeze intențiile de a influența auditorul, aflându-se la polul opus al contextualității (Vișinescu, 2003, p. 34).

Considerăm că diferitele perspective de abordare ale descrierii discursului stabilesc un consens în ce privește faptul că orice discurs este un produs al comunicării verbale în anumite condiții de comunicare. R.O. Jakobson identifică factorii comuni ai realizării actului de comunicare:

- acesta este mesajul în sine și proprietățile sale;
- emițătorul și destinatarul mesajului sunt implicați direct în situația de comunicare;
- natura contactului dintre participanții la actul de vorbire;
- cod „comun pentru emițător și destinatar”;
- „trăsături comune caracteristice, precum și diferențe între operațiile de codare inerente destinatarului”;
- relația unui mesaj dat cu contextul mesajelor din jur „care fie aparțin aceluiași act de comunicare, fie leagă trecutul amintit cu viitorul presupus” (Jakobson, 1975).

Este un fapt cunoscut că orice act de vorbire pune în joc un limbaj și patru elemente legate de acesta: *emițătorul*, *tema mesajului*, (*referentul*) și *codul utilizat*. Relația dintre cele patru elemente fiind variabilă (Țărnă, 2017, p. 71).

C. Munteanu menționa: „Știm de la Coșeriu (care pornea de la cele patru cauze aristotelice: eficientă, materială, formală și finală) că discursurile, ca fapte omenești intenționale, nu se pot defini prin structura lor [expresivă] (ce constituie cauza lor materială), ci numai prin cauza finală, determinantă în activitățile umane” (Munteanu, 2012, p. 125).

Conform unor studii mai recente, unii cercetători (Fairclough, 2003, p. 124; Calsamiglia, Blancafort, Tuson Valls, 2007; Леонтович, 2017, p. 252) interpretează *discursul* nu doar ca parte a vieții sociale, dar și ca instrument de creare a vieții sociale, iar studiul discursului prezintă un fenomen interdisciplinar (Богданова, 2018, p. 82).

În paralel cu discursul întotdeauna se discută relația dintre *text* și *discurs*, în acest context, reiterăm abordarea textului din perspectivă pragmatică.

1.1.2 Abordarea conceptului **text** din perspectivă pragmatică în literatura de specialitate

Încă acum 30 de ani, semioticianul rus Iuri Lotman afirma că textul ar fi, indiscutabil, unul dintre cei mai utilizați termeni în sfera științelor umaniste, remarcând că dezvoltarea științei în diferite perioade aruncă din adâncurile limbii la suprafață anume asemenea cuvinte; creșterea impresionantă a frecvenței lor în textele științifice este însoțită de pierderea semnificației unice necesare (Ungureanu, 2011).

Sfârșitul anilor '60 ai secolului trecut constituie o primă etapă istorică în cercetările de analiză textuală fiind influențată de gramatica frazei și marcată de apariția unor proiecte de gramatică textuală a textului, propuse de cercetătorii: I. Bellert, P. Hartmann, W. Hartung, R. Harvek, K.E. Heidolph, H. Isenberg, G. Lakoff, P. Lang, O. Moskalskaia, T. Nikolaeva, S. Schmidt, W. Thümmel et alii. Acestea se întemeiază pe două postulate: primul, admis de majoritatea lingviștilor de inspirație structuralistă, este cel al omologiei dintre organizarea lingvistică a frazei și organizarea textului; al doilea, specific generatiștiilor, este cel care presupune elaborarea unei gramatici textuale de adâncime, care are un statut identic cu cel al gramaticii frazei și deci este susceptibil: a) de a genera o infinitate de texte pornind de la un număr finit de reguli aplicate recursiv; b) de a furniza un criteriu care să permită distincția între texte „gramaticale” și „negramaticale” (Guțu, 2016, p. 220).

În literatura de specialitate, timp îndelungat, *fraza* a fost considerată superunitate structurală supusă unei analize lingvistice, afirmându-se că aria cercetării lingvistice se termină acolo unde se termină fraza (a se vedea M.R. Mayenowa, apud Coșciug, 2004, p. 8). V. Zveghințev afirma că nu există fraze în afara discursului, după cum nu există morfeme în afara cuvântului (apud Coșciug, 2004, p. 7). În acest context, cercetarea limbii ca act de comunicare, din perspectiva multiplelor sale funcții, a determinat în ultimele trei decenii o extensiune a operațiilor de analiză aplicabile unităților lingvistice care depășesc nivelul frazei.

Nivelul textual, în raport cu celelalte niveluri lingvistice pe care le implică, are câmpul cel mai larg de manifestare, cuprinzând în sfera sa tot ceea ce se realizează ca act finit de comunicare. Din această perspectivă, *textul* se constituie ca o unitate de semnificație, care finalizează actul comunicării, în timp ce unitățile care aparțin celorlalte niveluri se prezintă ca unități de construcție sau de modelare a textului, puse în acțiune de mecanismele gramaticale într-un sistem integrator recursiv. Nivelul textual, implicând celelalte niveluri, se proiectează ca un supranivel, ca finalitate a întregului sistem sau mecanism lingvistic. *Textul*, ca unitate cu relevanță la nivel textual, se caracterizează printr-o serie de trăsături proprii (Gherasim, 2008, p.10).

Ca semn lingvistic, textul se realizează pe trei planuri de referință: relațiile semn-semn, semn-interpret, semn-obiect. Se consideră actualmente că aceste planuri sunt singurele posibile, astfel că o semioză completă a textului este reprezentată de sintactica textului (T_{sin} – „Textsyntaktik”), pragmatica textului (T_{prag} – „Textpragmatic”) și de semantica textului (T_{sem} – „Textsemantik”). Fiecare din dimensiunile respective generează abordări diferite referitoare la obiectul de studiu „text”: T_{sin} îl prezintă ca obiect formal-structural, T_{prag} ca obiect comunicativ, iar T_{sem} ca obiect purtător de sens. Drept consecință, nici T_{sin} , nici T_{prag} , nici T_{sem} nu cuprind toate aspectele textualității, adică toate caracteristicile posibile de constituire a textului. Fiecare din aceste dimensiuni ale textului explicitează numai un aspect, [...] în același timp, o izolare totală a uneia dintre dimensiunile textului se dovedește imposibilă. O sintactică izolată renunță la realitatea semnului și la cel ce-l utilizează și, deci, la semnificația comunicativă a textului. O pragmatică izolată neglijează combinarea elementelor textuale și conținutul lor denotativ. Iar unei semantici izolate îi lipsește relația structurală a semnului și includerea lui comunicativă în situații concrete de transmitere a textului. De aceea, într-o analiză de text, dimensiunea semiotică aleasă trebuie privită doar ca factor dominant de relevanță (Plett, 1983, p. 50).

Indiferent de sfera sa de extensiune, orice text se relevă prin trei aspecte sau componente de bază:

- 1) *aspectul verbal* este constituit din toate elementele lingvistice angajate în fluxul fonic sau grafic al comunicării și care definesc individualitatea unei limbi;
- 2) *aspectul sintactic* este reprezentat de relațiile și mijloacele prin care se leagă unitățile textuale, asigurându-se astfel coeziunea lor;
- 3) *aspectul semantic* este pus în valoare de conținutul unităților lingvistice, de semnificația lor mono- sau plurivalentă prin care se asigură coerența textuală.

Cele trei aspecte sunt solidare și fiecare comportă, în raport cu trăsăturile pe care le prezintă în dinamica textuală, modalități proprii de analiză, la nivel verbal, sintactic și semantic (Gherasim, 2008, p. 13).

În literatura de specialitate întâlnim următoarele interpretări ale termenului *text*:

Din perspectiva pragmatică, *textul* a atras numeroși cercetători, fiind definit ca o secvență coerentă și coezivă de propoziții sau de fraze prin care se realizează comunicarea dintre locutor și conlocutor; *textul* apare astfel ca instrument al comunicării lingvistice între emițător și receptor (Gherasim, 2008, p. 8). În acest sens, H. Plett susține: „Extensiunea pragmatică a textului are ca unitate de măsură unitatea funcțională de comunicare” (Plett, 1983, p. 34-130).

P. Hartmann menționează: „Semnele glotice se manifestă din plin doar fiind îmbinate prin și în *text*, având sens doar ca unități conexe; semnele unite de text sunt semne ce formează textul,

ce îi transmit conținutul [...]”. Toți purtătorii unei limbi comunică prin texte, nu prin cuvinte sau fraze. Noi comunicăm nu prin cuvinte aparte, susține H. Weinrich, ci prin fraze și texte și limbajul nostru se bazează pe situații (apud Coșciug, 2004, p. 8).

Cercetătorul L. Galperin susține că *textul* este o enunțare obiectivizată sub forma unui document scris, prelucrat din punct de vedere literar, conform tipului de document, această enunțare, constituită dintr-o serie de unități speciale, conexe lexical, gramatical și logic are un caracter modal bine determinat și o intenție pragmatică (Galperin, 1974, p. 72). Din această definiție rezultă că autorul distinge textul scris de vorbirea orală, ce este totdeauna concretă, monosemică, are scopul de a convinge, posedă contur intențional și este actualizată subiectiv (*Ibidem*). Conform opiniei cercetătorului, între text și vorbire există o legătură strânsă, textul fiind vorbirea subiectivă, iar vorbirea – textul materializat (*Ibidem*).

În studii mai recente, *textul* este definit drept o unitate lingvistică a cărei funcție de bază este de a finaliza actul de comunicare; el se derulează într-un spațiu marcat prin absența unui antecedent și a unui succedent textual, prezentându-se ca o unitate finită, închisă, cu relevanță la nivel textual (Diaconescu, p. 25), iar pe de altă parte, în poststructuralism, *textul* este considerat nelimitat, fără margini, deschis.

În altă ordine de idei, cercetătorii remarcă faptul că *textul* este o configurație lingvistică alcătuită dintr-o secvență de unități coerente din punct de vedere sintactico-semantic și actualizată prin uz în procesul comunicării scrise sau orale. Ca produs semiotic se caracterizează, din punct de vedere sintactic – prin coeziune, din punct de vedere semantic – prin coerență, din punct de vedere pragmatic – ca sens în acțiune (Ungureanu, 2014, p. 14). Astfel, extensiunea textului este reprezentată de o mulțime finită de unități textuale care poate fi o parte de propoziție, o sintagmă, o propoziție, o frază, o secvență de mai multe propoziții sau fraze, cu condiția ca fiecare să se realizeze ca un act de comunicare finit, autonom, închis, explicit sau implicit.

Autoarea R. Nagy subliniază că *textul* (microtextul) este o unitate sintactică, semantică și pragmatică superioară frazei, unitate segmentabilă, în vederea operațiilor de analiză, în unități inferioare și la nivelul căreia se dezvoltă raporturile sintactice de coordonare, apozitiv, intermediar-explicativ și intențional (Nagy, 2002, p. 100).

După cum am menționat, *textul* s-a aflat în atenția cercetătorilor lingviști întotdeauna, fiind analizat și din alte perspective.

Din perspectiva semiotică, *textul* este *un semn* marcat printr-o triplă dimensiune: sintactică (relațiile dintre unitățile textuale), semantică (referențialitatea) și pragmatică (relațiile dintre semn și interpretii lui) (Gherasim, 2008, p. 8). El se prezintă „ca un mecanism translingvistic, care pune

în relație un cuvânt comunicativ cu diferite tipuri de enunțuri anterioare sau sincronice” (Kristeva, 1980, p. 252).

S-a afirmat că „din perspectiva sintaxei semiotice, condiția minimală pentru construirea semnului „text” este simpla combinare a două propoziții. Orice unitate mai mică decât atât este un text incomplet, respectiv o unitate lingvistică...” (Plett, 1983, p. 57). În această viziune, condiția principală este că această însumare de propoziții să nu fie arbitrară, fără corelații între ele, ci coerentă, ordonată gramatical pe baza conectorilor și a substituenților anaforici sau cataforici.

Din perspectivă gramaticală, *textul* este socotit o unitate lingvistică superioară propoziției sau frazei (Dubois, Klinkenberg, 1970, p.31). Asupra statutului textului în raport cu unitățile lingvistice, s-au exprimat două puncte de vedere, în aparență divergente, dar, în esență, convergente, întrucât structura internă a textului, indiferent de unghiul din care este investigată, relevă aceleași trăsături. Primul consideră *textul* ca unitate care aparține nivelului sintactic, integrată, în baza principiului stratificării, în ierarhia *parte de propoziție, sintagmă, propoziție, frază, text*, deci ca unitate sintactică superioară frazei, analizabilă la nivel sintactic. Cel de-al doilea nu situează *textul* în planul unităților sintactice, ci în afara lor, ca pe o unitate autonomă, închisă, care satisface, întâi de toate funcția de comunicare, fiind, prin urmare, purtător de semnificație (Gherasim, 2008, p. 9).

Interpretarea pragmatică a textului rămâne în continuare un subiect actual, iar în continuarea acestei ordini de idei readucem ipoteza că obiectul lingvisticii textului este, după R. Barthes, orice parte a vorbirii finalizată și integrată semantic, ce se transmite cu scop comunicativ, organizarea ei internă corespunzând acestuia (Barthes, 1970, p. 108). În acest context, menționăm și faptul că *textul* este forma lingvistică prin care se actualizează cele șase funcții ale limbii, conform lingvistului R. Jakobson – *referențială, emotivă, poetică, fatică, metalingvistică și conativă* – în strânsă corelație cu cei șase constituenți ai actului de comunicare – *contextul, destinatarul, mesajul, contactul, codul și destinatorul* (Gherasim, 2008, p. 8).

Una dintre cele mai răspândite modalități de interpretare a textului este de a-l considera o secvență de unități lingvistice, o suită de fraze supusă principiului ordinii, iar actualizările sale pragmatice au permis identificarea unor standarde de textualitate, după R. de Beaugrande W. Dressler (apud Roventă-Frumușani, 2012, p. 28-29):

- *Coeziunea* ca relație de dependență gramaticală la nivelul suprafeței discursive.
- *Coerența* ca relație de compatibilitate între elementele lumii textuale la nivelul structurii în adâncime, mai precis modul în care aceste elemente sunt mutual accesibile și relevante.
- *Intenționalitatea* ca atitudine a producătorului de text de a constitui un text coeziv și coerent, adecvat realizării unei anumite finalități.

- *Acceptabilitatea* ca atitudine a receptorului de a considera setul de fraze drept un text coerent, având o anumită relevanță pentru el.

- *Informativitatea* ca organizare cognitiv-discursivă adecvată a raportului cunoscut/necunoscut, așteptat/neașteptat. O prea mare densitate informațională neancorată pe valori, toposuri comune poate crea un text ermetic, după cum situația inversă determină banalitatea sau chiar nonreceptarea discursului.

- *Situaționalitatea* ca ancorare corectă în contextul de comunicare.

- *Intertextualitatea* ca raport între discursurile anterioare preluate, în orice caz modificate și inserate într-un nou context discursiv.

Textul este caracterizat de toate aceste standarde, dar trăsătura esențială a textului rămâne *coeziunea*. Coeziunea presupune că orice propoziție dată, realizând scopul comunicării propus în conținutul propoziției precedente, formulează, totodată, și scopul comunicării pentru propoziția următoare (Varzari, 2006, p. 27). Acesta fiind un aspect de bază în interpretarea termenului în cercetarea noastră, care constă în analiza modului de organizare a textului/discursului.

Termenului *text* i-au fost consacrate numeroase studii și propuse diverse definiții și interpretări. Din perspectivă pragmatică, interpretăm termenul *text* drept unitate a limbii, alcătuită din enunțuri, caracterizat de standardele de textualitate având funcția de bază finalizarea actului de comunicare (scrisă).

1.1.2 Analiza corelației dintre termenii **text** și **discurs**

Evoluția în abordarea termenului *discurs* a devenit o preocupare importantă a lingvisticii contemporane odată cu stabilirea acestuia drept obiect de studiu al tuturor disciplinelor socioumanistice, pe de altă parte, *textul* întotdeauna s-a aflat în atenția cercetătorilor, în acest context conturându-se dihotomia *text-discurs*. Relația dintre aceste două entități generează discuții, uneori chiar contradictorii, în rândul specialiștilor.

Constatăm că, cercetătorii afirmă unanim despre existența unei unități mai complexe decât fraza, pe care o nominalizează și o definesc diferit. Unii o numesc *text* și o consideră unitate *a priori*, alții o definesc drept *discurs*, *enunțare* etc., atribuindu-i diferite proprietăți:

- *textul* nu are interactivitate, iar *discursul* este întotdeauna interactiv;
- *textul* poate fi scurt sau lung, iar *discursul* indică întotdeauna o anumită lungime;
- *textul* are o legătură de suprafață a componentelor fixate în structura de suprafață, iar *discursul* este o structură care are conexiuni profunde;

– *textul* este cel mai adesea abstract, iar *discursul* este concret și pragmatic (Hawthorn, 1992, p. 189).

În lingvistica rusă, cercetătoarea E. Кравцова (2016) menționează despre interpretările contradictorii ale acestor noțiuni, astfel se înregistrează opiniile: *discurs* și *text* sunt sinonime absolute (Каменская 1990, Левицкий 2006); *discurs* și *text* sunt noțiuni care se interpretează diferit: *textul* este unitate abstractă, iar *discursul* este proces (Дейк 1989); *textul* este privit ca parte a *discursului* (Богданов 1990, Макаров 2003); *textul* și *discursul* participă la realizarea actului comunicativ (Гордеева 1999); *discursul* este actul comunicativ în sine, iar *textul* este produsul acestuia (Кубрякова 2002, Дроздова 2003).

În cercetarea noastră considerăm că din punct de vedere lingvistic, *discursul* este în complementaritate cu *textul*. Dar dacă acesta din urmă poate fi limitat la o singură unitate sintactic-semantică (fără a deveni obligatoriu o propoziție), *discursul* se dezvoltă la nivel transfrastic, într-o structură complexă, ca eveniment comunicativ, ce reflectă un comportament lingvistic individualizat. Pragmatica discursului, legată strâns de universul comunicării verbale, fixează trăsăturile acestuia; astfel, discursul are aspecte cantitative și calitative, caracter orientat și intențional, cu evoluție temporală, fiind o formă de acțiune prin acte de limbaj, într-un mecanism interactiv și contextualizat (Maingueneau, 1976, p. 38-41).

În anii 1990, A. Ali Bouacha (cf. citat în: Adam, 2006, p. 19) afirmă importanța și necesitatea de tratare a discursului ca „obiect empiric ce trimite la text” (apud Dospinescu, 2008, p. 62).

Conform opiniei lingvistului E. Coșeriu, termenul *discurs* face referire la aspectul procesual, iar termenul *text* are în vedere **produsul** activității de vorbire. Acestea sunt abordate simultan în cadrul lingvisticii integrale, nefiind considerate componente în mod real distincte ale vorbirii, întrucât exprimă doar puncte de vedere diferite din care este privită activitatea de vorbire (Robu, 2013, p. 136).

În susținerea și completarea ideii, menționăm că Ph. Lane adoptă următoarea formulă a discursului: *discurs* = *text* + *context*. Pentru cercetător, *discursul* este un enunț cu proprietăți textuale, care înglobează date de ordin contextual, ce reies dintr-un act de discurs îndeplinit într-o situație oarecare, ce include, la rândul ei, un/niște participant(ți), timp, loc etc. (Lane, 1992, p. 7-8). Reiese că *textul* este calificat de lingvist drept obiect abstract, ce rezultă din sustragerea contextului din discurs. Ph. Lane afirmă că discursul necesită atât o studiere lingvistică, cât și una pragmatică.

În cadrul opoziției lingvistice a conceptului *discurs* față de conceptul *text* cercetătorul D. Crystal a remarcat faptul că atunci când studiază conceptul de *discurs*, atenția cercetătorilor, de

regulă, se concentrează pe un limbaj viu, comunicare naturală, comentarii, interviuri. Iar cercetătorii de *text*, la rândul lor, se concentrează pe structura limbajului, scrisului, graficii, eseurilor, notelor și intrigii. Unii savanți vorbesc despre „discursul scrisului și al vorbirii”, iar alții despre „textul vorbit sau scris” (Crystal, 1987, p. 11).

De remarcat este și tratarea conceptului *discurs* de către J. Leach și M. Short, care susțin: *Discursul* este un proces de comunicare lingvistică, care este un fel de „înțelegere între vorbitor și ascultător”. La rândul său, *textul* este și un proces de comunicare lingvistică, atât în formă scrisă, cât și orală, și este considerat ca un mesaj codificat îndreptat către un public sau un mediu (citat în: Hawthorn, 1992, p. 189, apud Noskova).

În lingvistica modernă, termenul *discurs* include adesea interpretarea conceptului de *text*. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că *discursul* este văzut ca un proces dinamic de comunicare lingvistică care are loc în timp, iar *textul* este definit în primul rând ca un obiect static, rezultat al activității lingvistice. Rareori *discursul* este înțeles ca un subiect cu două componente, incluzând procesul dinamic al activității lingvistice, determinat de contextul social, iar *textul* ca urmare a activității lingvistice.

T.A. van Dijk (1989) distinge între *discurs* și *text* după cum urmează: *discursul* este un concept legat de vorbire, un act de vorbire real, în timp ce *textul* este un concept care se referă la un sistem de limbaj sau cunoștințe lingvistice formale, competență lingvistică, este o structură gramaticală abstractă vorbită.

Astfel, am ales să considerăm drept opinie la care aderăm în cercetarea noastră definirea termenului *discurs* cu referință la marele lingvist Eugen Coșeriu, conform căruia *discursul este un act lingvistic individual, iar textul este conceput ca produsul actului respectiv, obținut prin intervenția competenței expresive a locutorului* (Coșeriu, 2000).

Iar în sprijinul acestei idei în literatura de specialitate întâlnim o serie de interpretări.

Autorii *Dicționarului general de științe ale limbii* subliniază diversitatea formelor pe care le îmbracă discursul: „...în sens larg, secvență continuă de propoziții sau fraze, structurată și coerentă; termenul desemnează generic cele mai diverse forme de utilizare a limbii, scrise și orale, dialogice și monologice ... în sens restrâns, termenul este în relație de complementaritate cu textul. Această relație este înțeleasă diferit: *discursul* înglobează numai formele vorbite și/sau dialogice ale limbii, pe când *textul* este domeniul formelor scrise și/sau monologice; *discursul* este definit ca o unitate de nivel transfrastic, pe când *textul* poate fi constituit și dintr-o singură unitate sintactico-semantică, fără ca aceasta să aibă în mod obligatoriu structura unei propoziții; *discursul* este actualizarea textului, acesta fiind conceput ca o constructă” (Bidu-Vrăncian et al., 2001).

Cercetătoarea R. Nagy (*Preliminarii la o analiză a textului/discursului*) recurge la o sinteză teoretică a evoluției conceptelor *text* și *discurs*, pentru a concluziona că interpretarea discursului necesită de asemenea și interpretarea textului corespondent. Cercetătoarea constată că în viziunea post-structuralistă, problematica definirii textului se extinde prin antrenarea unor parametri suplimentari în descrierea funcționării și producerii textului – parametri sociali, istorici, instituționali etc.

Autoarea D. Rovența-Frumușani (2012, p. 28) afirmă, metaforic, că *discursul* se situează în amonte și *textul* în aval. *Discursul* este structura profundă a textului căruia îi asigură linearizarea. Investigarea discursului nu este posibilă decât prin intermediul urmelor lăsate în textele-performanță. Într-o altă lucrare a sa (2000, p. 140), cercetătoarea susține că discursul, ca eveniment, ca generare, este „un proces premergător produsului obținut, care este textul (scris sau oral)”. Discursul trebuie conceput „în situație”, ancorat într-un anumit context cultural și social, modelat de o anumită epistemă, vizând o anumită finalitate, dependentă de statutul (rolurile) agenților discursivi (conform conceptului de context: verbal, referențial, situațional, acțional și psihologic, precizat de Herman Parret).

Devine evident că definițiile și interpretările privind relația text-discurs au o răspândire variată și largă. La acest subiect, s-au pronunțat și cercetătoarele ruse E.S. Kubreikova și O.V. Aleksandrova, care au interpretat legătura dintre *text* și *discurs* în baza cercetărilor lui Fairclough în felul următor: *discursul* este un proces dinamic, iar *textul* este o parte a acestuia. Prin urmare, analiza textului este o parte a analizei discursului. În afară de analiza textului, discursul mai include condițiile sociale, care influențează perceperea textului, procesele mintale etc. (Петрова, în: Gherasim, 2008, p. 70).

În lucrarea sa (devenită de referință), *Histoire et linguistique*, R. Robin pune problema discursului pornind de la definiția lui L. Guespin, care evidențiază opoziția enunț/discurs, definiție mereu reluată, acceptată, completată sau contestată de alți cercetători: discursul este enunțul considerat din punctul de vedere al mecanismului discursiv care-l condiționează. Astfel, o privire aruncată asupra textului din punctul de vedere al structurării sale în limbă face din acesta un enunț; studiul lingvistic al condițiilor de producere a acestui text va face din el un discurs (apud Marga, 2003, p. 92). În mod schematic relația *enunț-text-discurs* poate fi reprezentată astfel:

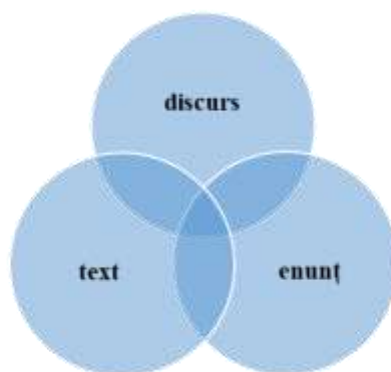

Fig.1.1. Corelația *enunț-text-discurs*

Reeșind din relația de interdependență dintre acești termeni, constatăm faptul că doar în urma unui proces de interconectare a acestora este asigurat procesul de comunicare.

Lingvista I. Condrea menționează că în cele mai noi lucrări de gramatică noțiunea tradițională de *propoziție* este încadrată în noțiunea de enunț: „grație autonomiei enunțative a propozițiilor finite, acestea pot să se constituie într-un enunț, unitate fundamentală pentru comunicare”, iar termenul *frază* lipsește din nomenclatorul sintactic și se arată că „Raportând *enunțul*, unitate de tip discursiv-pragmatic la unitățile sintactice fundamentale, se constată că enunțul se poate realiza sintactic – ca propoziție independentă, – ca grup de propoziții coordonate, – ca ansamblu de propoziții, incluzând una sau mai multe propoziții matrice, dintre care una este obligatoriu principală, la care se pot asocia propoziții matrice subordonate” (Condrea, 2014, p. 2). În *Gramatica de bază a limbii române* se mai precizează că *discursul* reprezintă o secvență de enunțuri între care există o anumită continuitate (coeziune și coerență). [...] Pentru secvența de enunțuri se folosește și termenul *text*, care are însă dezavantajul de a evoca, în primul rând, aspectul scris al comunicării și rezultatul final; în schimb, noțiunea de *discurs* acoperă, deopotrivă, manifestarea orală și pe cea scrisă și atrage atenția asupra procesului, a progresiei comunicării (*ibidem*).

Termenul *discurs* este caracterizat de trei dimensiuni principale: utilizarea limbajului, comunicarea credințelor (cogniție) și interacțiunea în situații sociale. Dincolo de caracterul său de unitate lingvistică (adică „enunț”), *discursul* reprezintă o unitate de comunicare legată de condiții de generare strict determinate. Din această perspectivă, *discurs* și *enunț* au sensuri diferite: termenul *enunț* acoperă sfera conceptuală a „textului ca structurare în cadrul „limbii”, în timp ce *discursul* va desemna „studiul lingvistic al condițiilor de producere a acestui text” (Lesenciuk, 2017).

În legătură cu opoziția *text-discurs* cercetătorii menționează că *discursul* nu trebuie confundat cu *textul*. *Textul* poate fi înțeles ca un ansamblu de fraze, un produs care respectă

anumite reguli lingvistice și care are un conținut. *Discursul* indică, în primul rând, modul în care un emițător utilizează un limbaj (conversațional, științific, administrativ etc.), precum și alte resurse comunicaționale (limbajul nonverbal, diverse mijloace de comunicare etc.), astfel încât să poată formula un punct de vedere sau o poziție în legătură cu ceea ce comunică și în raport cu interlocutorii. *Discursul* nu se suprapune așadar cu *textul* pentru simplul motiv că orice discurs comunică dincolo de text (Beciu, 2009). În al doilea rând, discursul evidențiază modul în care un emițător utilizează limbajul într-o situație socială caracterizată prin norme, valori, ritualuri, practici sociale, tipuri de evenimente și imagini etc.

Conform autoarei V. Matieș, *textul* poate fi înțeles ca un ansamblu de fraze – un produs care respectă anumite reguli lingvistice și care are un conținut, iar *discursul*, indică în primul rând modul în care un actor social utilizează un limbaj, precum și alte resurse comunicaționale (limbajul nonverbal, diverse mijloace de comunicare etc.), astfel încât să poată formula un punct de vedere sau o poziție în legătură cu ceea ce comunică și în raport cu interlocutorii (Matieș, 2018, p. 17). Astfel, *discursul* poate fi înțeles ca proces constituit din: *interlocutori, context, scop, importanță* (Карасик, 2002).

Dintr-o viziune pragmatică asupra discursului (Plămădeală, 2002, p. 46) decurge faptul evident că *textul* se prezintă în două ipostaze majore:

1. ca produs al emițătorului, exprimând anumite comportamente sociolingvistice;
2. ca semn al unor realități socioculturale.

În timp ce discursului i s-a atribuit unanim valoarea de act, fiind înțeles ca activitate producătoare (de enunțuri), *textul* este investit mai ales cu însușiri de produs și este tratat ca organizare lingvistico-formală a discursului. Se va numi *text* structura formală, gramaticală a unui discurs. Pentru această înțelegere, reluată de Van Dijk (apud Plămădeală, 2002, p. 47) este valabilă relația $D \cap T$, unde D = discurs, T = text și $\cap$ – implică. Reținem aici că *textul* se plasează în interiorul *discursului* ca închidere (structură) a acestuia, ca ansamblu consistent de succesiuni frastice, manifestând un sens global (*Ibidem*).

Pentru J.-M. Adam, *textul* ca obiect abstract este analizat de gramatica transfrastică, însă din perspectiva lingvisticii textuale, ca teorie a producerii contextuale a sensului, *textul* este obiect concret, material, empiric. *Discursul*, în viziunea aceluiași autor, reclamă considerarea situației de enunțare – interacțiune „în unicitatea ei și interdiscursivitatea în care se încadrează fiecare text în parte” (Adam, 2008, p. 61).

O altă opinie (Robu, p. 70), apropiată de cea a lui E. Coșeriu, dar și de cea din teoria pertinentei cu referire la înțelegerea textului (enunțului, în teoria amintită) este cea a autoarei C. Vlad care, utilizând sintagma *text-aisberg*, surprinde metaforic cele două laturi ale textului: latura

vizibilă, marcată de elementele structural-constitutive, și latura nevăzută, care ține de discurs: „A înțelege prin text doar produsul material și finit, adică o succesiune de fraze legate între ele, nu mai reprezintă azi o soluție convenabilă nici în plan teoretic și, cu atât mai puțin, în practica analizei textuale [...]. În accepțiunea conferită, text-aisberg înseamnă un obiect eminamente verbal, parte a unui proces de comunicare și de cunoaștere, în și prin care se dezvoltă el însuși ca semn sau complex semnic și purtător al sensului” (Vlad, 2000).

În paralel cu primele dezvoltări ale distincției text-discurs, cercetarea integralistă coșeriană conturează un model distinct de abordare a acestora, fundamentându-și ipotezele pe teorii solide din sfera filosofiei limbajului, lingvisticii și semanticii structurale, care oferă posibilitatea înțelegerii discursului în ansamblul său pornind de la produsul acestuia, textul.

După cum am menționat deja, termenul *discurs* face referire la aspectul procesual, iar termenul *text* are în vedere produsul activității de vorbire, încât abordarea lor simultană în cadrul lingvisticii integrale relevă clar faptul că acestea nu pot fi concepute separat. Caracterul de noutate al distincției coșeriene *text-discurs* constă în introducerea conceptului de *competență lingvistică* identificată în cadrul nivelului individual al limbajului drept *competență expresivă*, care funcționează pe baza celorlate tipuri aparținând nivelului universal și nivelului istoric: *competența elocuțională* și *competența idiomatică* (Robu, 2013, p. 68).

Accepțiile diferite pe care le-au primit *textul* și *discursul* în cadrul variatelor direcții de cercetare, arată dezvoltarea acestor noțiuni de la modele reduționiste la teorii tot mai complexe.

În accepția lui E. Coșeriu, dar și similară direcției recente a pragmaticii, susținem înțelegerea *discursului* ca activitate de vorbire ce antrenează atât componentele cunoașterii lingvistice, cât și pe cele extralingvistice. Când privește *textul*, ca produs, acesta reprezintă punctul de plecare al unei analize pragmatice care va ține cont de relațiile multiple stabilite în cadrul discursului. Lingvistul a preferat să-și înscrie concepția despre *text* și *discurs* sub semnul lingvisticii textului (Robu, 2011, p. 349).

Dificultatea de a ajunge la o definiție unanim acceptată a conceptelor *discurs* și *text* este remarcată de mulți lingviști. În teza noastră aderăm la opinia marelui lingvist E. Coșeriu, conform căreia: discursul reprezintă activitatea de vorbire în planul individual considerată „ca însăși activitate ca vorbire și înțelegere. Această activitate nu se reduce la realizarea sau aplicarea mecanică a unei cunoașteri deja existente, ci este *energeia* în sensul propriu, adică o activitate creatoare, care se servește de o cunoaștere anterioară pentru a spune ceva nou, și care este în măsură să creeze o nouă cunoaștere lingvistică”, *textul* reprezintă activitatea de vorbire în planul individual considerată „drept produsul creat prin activitate drept operă sau *ergon*. Astfel, produsul

vorbirii individuale, adică al discursului, – textul – este cel care rămâne în memorie, cel care poate fi însemnat sau notat în scris” (Tărcăoanu, p. 66).

Menționăm că chiar și o singură viziune asupra conceptelor *text* și *discurs* permite variate tipuri de analiză a conceptelor, inclusiv pragmatice.

1.2 Evoluția și interpretarea noțiunii *discurs academic*

1.2.1 Abordarea noțiunii *discurs academic* în literatura de specialitate

Discursul academic prin esența și rolul său în societate suscită interes în rândul lingviștilor la nivel național, dar și internațional. Interesul pentru cercetarea acestui fenomen pornește inevitabil de la necesitate, argumentată de devoltarea științei și nevoia de a comunica și a interacționa a mediului academic cu publicul, în scopul răspândirii și prezentării rezultatelor obținute. De asemenea, interesul este determinat și de faptul că subiectul este unul actual, având un caracter interdisciplinar, totodată, atestându-se o lipsă de studii fundamentale la tema *discursul academic*.

În lingvistica europeană cercetările demonstrează că noțiunea *discurs academic* este întâlnită destul de rar, ca de altfel și în spațiul românesc de cercetare. În lingvistica polonă, de exemplu, se atestă două lucrări care discută despre discursul academic: S. J. Rittel (1996) *Dyskurs akademicki* și E. Donesch-Jeżo (2013) *Akademicki dyskurs medyczny w językach angielskim i polskim w ujęciu lingwistycznym i metodycznym*, și unele materiale electronice (articole științifice).

În literatura de specialitate engleză, printre cele mai recente studii consacrate discursului și scrisului academic, aparțin lingvistului K. Hyland: (2015) *Academic publishing: issues and challenges in the production of knowledge*; (2015) *Academic Written English*; (2012) *Disciplinary Identities: Individuality and Community in Academic Writing*; (2009) *Teaching and Researching Writing*; (2009) *Academic Discourse: English in a Global Context*; (2006) *English for Academic Purposes: An Advanced Resource Book*. În lingvistica franceză: M.-Ch. Pollet (1997) *Discours universitaires ou genre académique: l'explicatif comme zone de (dis)continuité*; D. Jacobi (1986) *Diffusion et vulgarisation. Itinéraires du texte scientifique*. În lingvistica rusă se atestă o serie de articole științifice care iau în discuție discursul academic: A. Стеблецова (2020) *Академический дискурс в западных исследованиях на рубеже XX–XXI вв.: эволюция направлений и концепций*; О.А. Обдалова, О.В. Харापудченко (2018) *Экскурсионный научно-академический дискурс и его жанровые особенности*; М. Круль (2015) *Академический дискурс в польской научной картине мира (обзор специальной литературы)*; Л. Бузинова (2017) *Академический дискурс и его место в дискурсологии*.

În spațiul nostru de cercetare, după cum am menționat, atestăm lipsa unor lucrări fundamentale care să fie interesate de subiect; sunt publicate totuși o seamă de articole științifice care tratează din diverse perspective *discursul didactic* și *discursul științific*. Din lingvistica română menționăm lucrările: D. Roventă-Frumușani (1995) *Semiotica discursului științific*; V. Dospinescu (1998) *Semiotică și discurs didactic*; S.-A. Tomescu *O lectură comparativă a discursurilor didactice (II)*.

O definiție a *discursului academic* pornește inevitabil de la comunitatea în care se desfășoară practicile discursive și anume comunitatea academică.

Astfel, cea mai elementară definiție a discursului academic îl descrie ca pe o specie a elocinței academice, reprezintă deci un discurs cu conținut literar, științific, filozofic, rostit în cadrul Academiei sau al unei societăți literare (Fierescu, 1979).

În lingvistica engleză cercetările privind discursul academic a avut loc pe etape (propuse de Hamp-Lyons (2011) *English for Academic Purposes* (apud Стеблецова, 2020, p. 6):

- prima etapă – anii 1950-1970 – caracterizată și influențată de abundența studenților străini în universitățile Marii Britanii, dictată în mare parte de sistemul politic existent;

- a doua etapă – anii 1970-2000 – este perioada de dezvoltare activă a metodelor de predare și selectare a manualelor pentru studii;

- a treia etapă – anii 2000-prezent – o perioadă de dezvoltare rapidă a cercetărilor fundamentale și aplicate în cercetarea discursului academic.

În acest context, se atestă în mare parte două tendințe (*Ibidem*):

- 1) fundamentarea și recunoașterea discursului academic ca parte importantă a teoriei analizei discursive în tradiția școlilor anglo-americane (studiat de Bhatia, 1999; 2004; 2008; Flowerdew J. 2002; 2013; Hamp-Lyons, 2011; Hyland, 2004; 2005b; 2009; 2011; Swales, 1990; 2004).

- 2) creșterea numărului cercetărilor contrastive, scrise de cercetători din alte țări (Chen, Ge, 2007; Hirano, 2009; Martin-Martin, 2003; Mauranen, Hynninen, Ranta, 2010; Salager-Meyer, 2008).

În opinia lingvistului K. Hyland, *discursul academic* se referă la modalitățile de gândire și de utilizare a limbajului care există în academie. Semnificația sa, în mare parte, constă în activități sociale complexe, precum educarea studenților, diseminarea ideilor, formarea cunoștințelor și utilizarea limbajului în anumite situații de comunicare (Hyland, 2011, p. 171).

În baza afirmației lingvistului deducem importanța limbajului utilizat în transmiterea cunoștințelor și educarea viitorilor specialiști. Mediul academic (universitar) având rolul esențial în educarea și pregătirea viitorului prin specialiștii formați.

Totodată, cercetătorul menționează că *discursul academic* nu doar permite universităților să continue activitatea de predare și cercetare, dar și construiește simultan rolurile și relațiile sociale. Discursul este „inima” instituțiilor universitare, este calea prin care indivizii colaborează și stabilesc relații unii cu alții, în scopul formării realităților sociale (Hyland, 2011, p. 171). În lingvistica engleză observăm că *discursul academic* este perceput ca *discurs didactic*. Acest fapt îl deducem din lucrările lingvistului menționat *supra*, care menționează că studierea discursului academic în spațiul său de cercetare este impulsionată de:

- schimbările din învățământul superior care au dus la un interes sporit acordat scrisului;
- statutul limbii engleze – drept limbă de circulație internațională, inclusiv în domeniul de cercetare și învățământ superior;
- apariția unor perspective teoretice care recunosc importanța discursurilor academice în formarea cunoștințelor.

În lingvistica rusă, la fel, atestăm o situație confuză în definirea noțiunii *discurs academic*, deoarece o definiție ar putea fi propusă doar în baza încadrării discursului într-o clasificare/tipologie. Astfel, lingviștii ruși pornesc de la criteriile de clasificare a unui discurs în general. A. Кибрик propune drept criterii de clasificare a discursurilor: canalul de transmitere a informațiilor, stilul funcțional și categoria formală. B. Карасик consideră că pentru interpretarea complexă a discursului trebuie delimitate caracteristicile specifice: *obiectul* (despre ce se discută), *subiectul* (cine e emițătorul) și *instrumentele* (căile de realizare ale actului comunicativ) (apud O. Обдалова, O. Харапудченко, 2018, p. 93). Ținând cont de aceste criterii, dar și consultând o serie de lucrări de specialitate, cercetătoarele O. Обдалова, O. Харапудченко au formulat următoarea concluzie în privința noțiunii *discurs academic*: În diferite cercetări *discursul academic* este înțeles diferit, fie ca *discurs științific*, fie ca *discurs didactic*, fie că le întrunește pe ambele. În cele mai recente studii care vizează discursul academic, cercetătoarea rusă Л. Бузинова afirmă că majoritatea îl clasifică drept un discurs instituțional datorită caracterului său formal (Бузинова, 2017, p.123).

Mai multe opinii constată faptul că *discursul academic* integrează *discursul științific* și *discursul didactic* și este tratat ca un tip de comunicare instituțională, fiind localizată în zona cercetării și a educației.

În lingvistica română în privința *discursului academic*, autoarea S. Tomescu subliniază că este un ansamblu de enunțuri rostite de un emițător, cu referire la un anumit subiect științific sau un act de comunicare între un emițător/enunțător singular și un receptor multiplu (public) în scopul demonstrării unei teorii și a influențării receptorilor. Autoarea analizează discursul academic din

3 perspective: a discursului inaugural; a discursului de recepție; din perspectiva discursului didactic ca formă a transmiterii cunoașterii, în care condițiile de producere și finalitățile discursului didactic sunt parte componentă a discursului academic. Cercetătoarea subliniază și dimensiunea inter- și transdisciplinară ce legitimează un discurs academic (Tomescu, 2015, p. 123).

Discursul academic este, în primul rând, un discurs specializat, care se individualizează printr-un limbaj specific, se produce în spații formale, convenționale și se distinge nu numai printr-o sintaxă specifică, ci și printr-o semantică aparte ce impune norme de sens menite să legitimeze un anumit tip de cunoaștere. Caracteristica sa principală este utilizarea conceptelor de o anumită generalitate, ca sinteză și integritate a expresiei.

Scopul acestui discurs este de a exprima și a analiza o idee într-un mod succint, utilizând un limbaj lipsit de afectivitate, fără a impune o convingere, dar cu argumente obiective și logice, construite pe baza raționamentelor, trăsături specifice limbajului științific, care operează prin intermediul conceptelor specifice, urmărind înțelegerea și adaptarea la viața socială. Conform cercetătorilor ruși, scopul acestuia este de a forma specialiști calificați în instituțiile de învățământ superior. Funcția de bază a discursului academic fiind cea socială, astfel discursul fiind încadrat în discursul instituțional (Зыбкова, 2009, p. 28).

Discursul academic actual, chiar dacă mai păstrează unele caracteristici stilistice tradiționale și este mai puțin dinamic în raport cu alte tipuri de discurs, este unul de o importanță deosebită dacă luăm în considerare efectul lui (scontat și neintenționat) asupra ascultătorilor imediați și ulteriori, precum și valoarea lui didactică intrinsecă. Și totuși, acest tip de discurs este cel care se află în măsura cea mai mică în atenția cercetătorilor de limbă română actuală, acest fapt ni-l confirmă lipsa unor studii complexe care să studieze noțiunea pornind de la definiții și continuând cu formele, trăsăturile, analiza pragmatică.

1.2.2 Evoluția terminologiei în studierea discursului academic

Interesul pentru analiza discursului academic este dictat de realitatea socială actuală, în care comunicarea în mediul academic a devenit un liant între membrii comunității academice și societate. În acest context, discursul academic devine tot mai actual, cu noi tendințe în organizare și manifestare.

Analizând în plan evolutiv originile discursului academic, constatăm atestarea termenului *scris academic*. Conform opiniilor unor cercetători din domeniu (Snow, Uccelli, 2009), scrisul academic a fost practicat mult, dar teoretizat puțin. În spațiul anglo-american scrisul academic este tratat în primul rând din punct de vedere didactic (conform cercetărilor lui Hayot, 2014). În mod

paradoxal, deși scrisul academic este atât de intens practicat, deocamdată nu s-a ajuns la o definiție unanim acceptată și aprobată

Scrisul academic este integrat în registrul mai larg al limbajului academic sau al discursului academic. Elementul definitoriu al acestui gen îl constituie contextul folosirii: mediul academic (Hyland, 2009) cuprinzând atât instituțiile care se ocupă cu cercetarea, cât și pe cele didactice. De aceea există o oscilație terminologică în literatura de specialitate (Snow, Uccelli 2009, p. 112): limbajul educației (engl. *the language of education*), limbajul școlii (engl. *the language of school*), limbajul școlarizării (engl. *the language of schooling*), limbaj științific (engl. *scientific language*), acesta din urmă fiind utilizat și în lingvistica română (apud Vasileanu, 2019, p. 27).

Denumirea de *scris academic* trimite la instituțiile denumite *academii*. Nașterea academiilor europene s-a petrecut în timpul Renașterii, în Italia, iar numele de *academie* amintește, evident, de academia platoniciană. Primele academii italiene, fondate la Florența, Roma și Napoli, apar ca instituționalizări ale unor cercuri informale de umaniști din secolul al XV-lea. În secolul al XVI-lea, asemenea societăți erudite, multe cu existență efemeră, apar în Italia, Spania, Franța, Germania, Anglia și Olanda. În secolul al XVII-lea instituția academiei se consolidează, dar Italia pierde întâietatea. Academiiile cele mai importante se constituie la Londra (The Royal Society) și la Paris (Academie des Sciences). Pe lângă descoperirile care au schimbat cursul științelor, ele au stabilit un nou gen de comunicare prin publicarea revistelor științifice *The Philosophical Transactions* și *Journal des savants*, impunând noi standarde în comunicarea și scriitura științifică (Vasileanu, 2019, p. 30).

La nașterea academiilor, pe lângă modelul antic, au mai contribuit o serie de factori sociali și culturali.

Până în secolul al XIX-lea, comunitatea academică includea, pe lângă membrii academiilor și profesorii de la universități, o seamă de reprezentanți ai unor profesii independente, specializarea producându-se la începutul secolului al XIX-lea, când membrii comunității academice devin mai puternic legați de instituții, iar disciplinele se studiază independent, conform cercetătorilor Melancon, Holenstein, Steinke, Stuber (apud Vasileanu, 2019, p. 31).

Pentru prima dată termenul *limbaj academic* a fost utilizat în 1980, în contextul discuției despre competențele pe care trebuie să le aibă un vorbitor nenativ de engleză pentru a-și putea finaliza studiile universitare (Hirai et al., 2013, apud Vasileanu, p. 28).

În lucrările de specialitate (Scarcella 2003, p. 9) *limbajul academic* este înțeles ca o variantă sau un registru al limbii „utilizat în cărți de specialitate și caracterizat de trăsături lingvistice specifice asociate cu disciplinele academice”.

Fiecare disciplină academică are propriile ei caracteristici de limbaj, observabile în primul rând la nivel lexical, dar și în alte compartimente ale limbii.

1.2.3 Formele de manifestare ale discursului academic

În lucrarea sa *Dyskurs akademicki* S.J. Rittel tratează discursul academic prin prisma discursului didactic, având în rol de profesor: pedagog și cercetător. Pe de o parte, acesta trebuie să dispună de cunoștințe vaste într-un domeniu, iar pe de altă parte, să se dezvolte în permanență, îmbunătățindu-și metodele de lucru cu studenții. De asemenea, cercetătorul delimitează discursul didactic din școală și discursul academic din universitate. Astfel, ambele tipuri se încadrează în sfera pedagogiei, autorul tratând discursul academic ca un discurs din sfera învățământului (Круль-Кумор, 2017, p.127-128).

Totodată, M. Круль-Кумор (2017) menționează că în discursul academic trebuie inclus și discursul științific. Însă, discursul științific este un concept foarte general care ar implica la rândul său alte clasificări. În acest sens, discursul științific ar deveni mult mai amplu decât discursul academic care implică doar discursul în cadrul universităților și astfel discursul științific ar trebui să-l cuprindă pe cel academic. Dar, deoarece nu există o opinie unanim acceptată într-o lucrare specializată în privința delimitării: *discurs academic-discurs științific-discurs didactic* este utilizată noțiunea discurs academic care presupune formele: discurs științific și discurs didactic (din universități) punându-se accept pe participanții la actul de comunicare, deoarece nu toți colaboratorii universităților sunt implicați în discursul academic.

În această ordine de idei, în lingvistica rusă întâlnim următoarea clasificare, fiecare varietate a discursului academic fiind caracterizată de o dimensiune pragmatică:

Tabelul 1.1

Tipologia discursului academic în lingvistica rusă

Varietățile discursului academic	Pragmatica discursului
Discurs academico-științific	Cunoaștere
Discurs academico-didactic	Dezvoltarea metodelor didactice
Discurs academico-pedagogic	Învățare
Discurs academico-administrativ	Managementul universitar
Discurs academico-public	Crearea imaginii universității în societate

Sursa: M. Круль-Кумор, 2017, p. 130

Din tabelul 1.1 elaborat de cercetătoare deducem varietatea formelor discursului academic, complexitatea și funcțiile pe care le îndeplinește.

În lingvistica rusă avem aceeași abordare a noțiunii *discurs academic* tratat ca un discurs care înglobează formele discurs pedagogic, discurs didactic și discurs științific, analizat în lucrările cercetătorilor (*a se vedea* Бурмакина (2010); Ежова (2007); Ветрова (2012); Чернявская (2017)) (apud Л. Богданова, 2018, p. 82).

În lingvistica română, pornim de la ideea că *discursul academic* se înscrie, ca trăsături lingvistice, în stilul științific. În literatura de specialitate apar diverse variante de clasificare a stilurilor funcționale. Lingvista I. Condrea (2008) constată că în majoritatea lucrărilor în care este tratată problema numărului și a tipurilor de stiluri funcționale se mențin constant două: stilul științific și stilul administrativ-juridic. Autoarea distinge câteva substiluri ale stilului științific: substilul tehnico-științific/academic, substilul didactic, substilul de popularizare, substilul informativ-lexicografic. Astfel, constatăm faptul că stilul științific este unul prioritar și reprezentat de o serie de substiluri în care se regăsește implicată comunitatea academică. În acest context, în cercetarea noastră tratăm discursul academic drept un discurs rostit în mediul academic, integrând: *discursul științific* și *discursul didactic*, ca părți ale discursului academic.

La nivel schematic fenomenul poate fi reprezentat astfel:

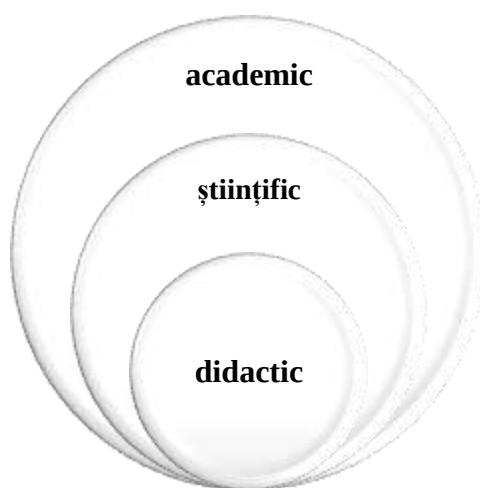

Fig. 1.2. *Forme ale discursului academic*

În privința discursului științific, menționăm realizarea acestuia prin diferite forme, criteriul de bază în această tipologie bazându-se pe emițător și receptor (gradul de pregătire al acestora și limbajul utilizat):

- *Discursul științifico-academic* – discurs specializat adresat unui cerc restrâns de specialiști, apelându-se la un fond de cunoștințe comune ale interlocutorilor; funcția acestui tip de discurs constă în descrierea unor rezultate noi și originale.
- *Discursul de popularizare a științei* este adresat unui auditoriu mai larg, utilizând un limbaj accesibil, se renunță la clișeele limbajului științific.
- *Discursul informativ-științific* adresat atât specialiștilor, cât și nespecialiștilor; funcția sa este de concentrare a informației pentru sporirea eficienței cercetărilor științifice.
- *Discursul didactic* sau *discursul didactico-științific* este discursul rostit în instituțiile de învățământ și are rolul de a informa, a transmite informații și a forma competențe viitorilor specialiști într-un domeniu.
- *Discursul didactico-administrativ* este discursul rostit de către personalul instituțiilor de învățământ care nu este implicat nemijlocit în procesul didactic, dar în cel de administrare.

Formele discursului academic sunt caracterizate de următoarele specii:

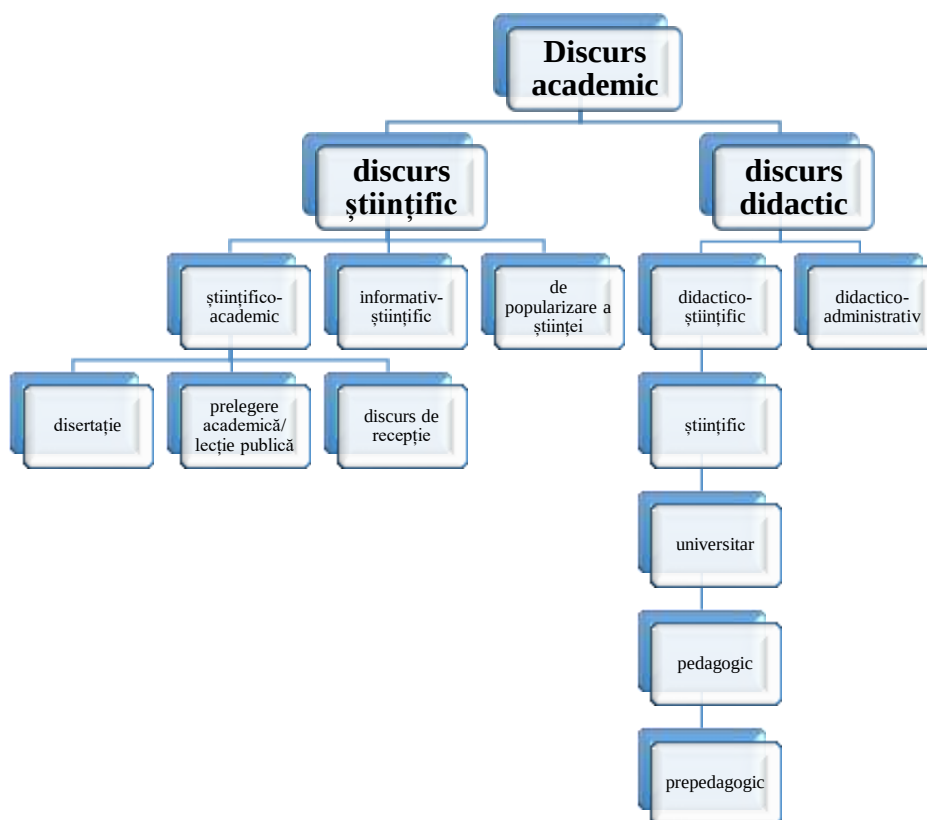

Fig. 1.3. Speciile discursului academic

Disertație – specie a discursului academic, care constă în amănunțita și erudita expunere orală sau scrisă a unei probleme științifice, literare, artistice, sociale etc. Spre deosebire de conferință, ea implică un public omogen (ex., membrii aceleiași societăți).

Prelegere academică/lecție publică – specie a discursului academic, care constă în abordarea unui subiect științific, fiind utilizat un limbaj specializat, receptorii fiind inițiați în subiectul discutat, emițătorul apelând la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor, dar, totodată, receptori acumulează noi cunoștințe cu privire la un subiect științific.

Discurs de recepție – specie a elocvenței academice, discurs rostit de noul ales al unui for academic sau științific, în care ține să-și exprime mulțumirea sa de a face parte din forul respectiv, dezvoltând apoi un subiect de specialitate sau mai adesea, făcând elogiul predecesorului; de unde și denumirea de elogiu academic. Subiectul discursului de recepție poate fi însă luat și din domenii diferite (Fierescu, 1979).

În lucrarea *O lectură comparativă a discursurilor didactice*, cercetătoarea S. Tomescu ilustrează condițiile de producere și finalitățile discursului didactic ca parte a discursului academic. În procesul didactic, discursul are o structură specifică, o semantică aparte și reușește să transforme mentalul și comportamentul studentului. Este un instrument ce trebuie să poarte o semnificație simetric egală (emițător-receptor) pentru a produce efectul dorit, este un act social cu valoare formativă.

În lucrările cercetătorilor americani, la fel constatăm tratarea discursului academic prin prisma discursului didactic rostit în instituțiile de învățământ superior.

În lucrarea sa *Semiotică și discurs didactic* (Dospinescu, 1998, p. 110), autorul afirmă că circulația cunoștințelor în societate, transferul lor, asigurat de instituții specializate, comportă patru momente:

discursul științific – destinatarul acestui discurs este un inițiat care întreține cu destinatorul un raport de informare (p. 111);

discursul universitar – comportă operațiunea de punere în formă didactică a cunoștințelor științifice și tehnologice spre a le face apte pentru a fi transmise studenților, elevilor (p. 112);

discursul prepedagogic – este un discurs mediator între învățământul universitar și praxisul clasei (p. 116);

discursul pedagogic – implică un adevărat schimb verbal între interlocutori, acest tip de discurs este greu de delimitat și, prin urmare de analizat, din cauza caracterului imprevizibil, generat de gradul de interactivitate pe care o presupune o situație reală (p. 118).

În baza lucrărilor de specialitate consultate, menționăm că *discursul academic* înglobează o serie de specii care dispun de caracteristici specifice mediului academic, dar în același timp individualizându-se prin caracterul lor pragmatic. Totodată, cercetătoarea M.-C. Pollet susține într-un articol al său (p. 774) că în cadrul discursului academic intenția comunicativă și strategia se manifestă diferit în *discursul științific* și în *discursul didactic*. Astfel, într-un discurs științific

strategia discursivă ar avea obiectivul de a convinge pe interlocutor de meritele unei teze/idei, apelând la argumentare, demonstrație, iar într-un discurs didactic va predomină explicația și educarea receptorilor.

În consecință, în cercetarea noastră am ales să analizăm discursul academic prin prisma *discursului științific*, specia – *prelegere academică*.

1.2.4 Funcțiile discursului academic și funcțiile limbii în raport cu limbajul științific

Emițătorul mesajului științific trebuie neapărat să fie specializat (specialist în domeniu), pe când receptorul acestui mesaj poate fi atât specializat, cât și nespecializat, deoarece funcția acestui mesaj este, întâi de toate, de *a informa* un fapt științific, de *a educa* receptorul, de *a prezenta idei argumentate*, de *a descoperi* și *a genera* noi idei.

În lucrarea sa cercetătoarea E. Varzari (2011, p. 7) sintetizează funcțiile limbajului științific: interesarea adresatului, lărgirea cunoștințelor lui enciclopedice (*funcția gnoseologică*), fixarea și transmiterea obiectivă a unei informații complexe (*funcția informativă*), demonstrarea punctului de vedere (*funcția polemică*).

Orice discurs este caracterizat de limbajul său, în acest sens menționăm că intenția comunicativă a emițătorului discursului academic este realizată prin funcțiile:

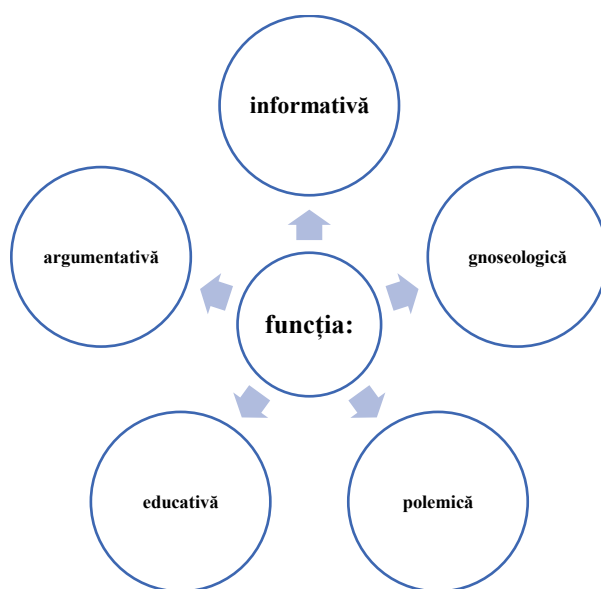

Fig. 1.4. *Funcțiile discursului academic*

Funcția informativă – se manifestă prin intenția emițătorului de a transmite informații/cunoștințe unui public cât mai larg;

Funcția gnoseologică – se manifestă prin intenția emițătorului de a transmite cunoștințe unui public țintă și de a contribui la dezvoltarea unor capacități ale receptorului;

Funcția polemică – se manifestă prin intenția emițătorului de a aduce noi argumente contra opiniilor înaintate;

Funcția educativă – se manifestă prin intenția emițătorului de a transmite anumite cunoștințe în scopul formării unor abilități, competențe necesare în viitor specialiștilor dintr-un anumit domeniu;

Funcția argumentativă – se manifestă prin intenția emițătorului de a prezenta informații/cunoștințe și a convinge receptorii de veridicitatea acestora prin utilizarea construcțiilor argumentative, formularea logică a raționamentelor.

Totodată, pentru realizarea funcțiilor în cadrul actului comunicativ, îndreptat de la *emițător* spre *receptor*, este nevoie de un *context*, *cod* și *contact* care determină funcțiile limbajului descrise de R. Jakobson (apud Rotar), iar din interacțiunea acestora cu limbajul științific constatăm următoarele:

Funcția expresivă este centrată asupra emițătorului și vizează exprimarea subiectivității acestuia. La nivel lingvistic se concretizează prin așa-numitele *mărci ale subiectivității*: pronume și forme verbale de persoana întâi, deictice (cuvinte cu semnificație strict dependentă de context, cum ar fi adverbele de timp) și termenii evaluativi (în general, adjective calificative și expresii echivalente). La nivel paraverbal și nonverbal, această funcție se manifestă, evident, prin inflexiunile vocii sau prin orice gest care trădează atitudinea subiectivă a vorbitorului. În limbajul științific această funcție se regăsește în discursul didactic, atunci când profesorul utilizează diverse tehnici pentru a influența studenții, a-i face să reacționeze, să își expună punctul de vedere în legătură cu subiectul luat în discuție. Într-un discurs științific, oficial și sobru, această funcție caracterizează mai puțin discursul, deoarece acesta trebuie să fie obiectiv, folosind pronume de politețe și limbaj specializat.

– *Funcția conativă* este centrată asupra receptorului și are în vedere efectul mesajului asupra acestuia. Este vizibilă mai ales în mesajele imperative, dar predomină în orice tip de mesaj care urmărește, oricât de subtil, influențarea receptorului. De aceea, o voce și o privire blândă pot fi, după caz, concretizarea funcției conative la fel de bine (sau chiar mai bine) ca o voce ridicată sau o privire poruncitoare. În instituțiile de învățământ această funcție a limbii este pe deplin actuală, deoarece în discursul didactic se urmărește influențarea receptorului (studentului), precum și în discursurile științifice rostite la manifestările științifice. Finalitatea acestui discurs fiind de a influența receptorul ca să valideze rezultatele prezentate.

– *Funcția referențială*, în concepția lui Jakobson, acoperă nu doar relația mesajului cu referentul, ci și contextul. Această funcție prevalează în mesajele impersonale, proprii limbajului științific, în care accentul cade asupra valorii de adevăr a faptelor și a fenomenelor descrise.

– *Funcția poetică*. Numele acestei funcții, axate pe mesaj e oarecum înșelător, întrucât ea nu privește doar capacitatea mesajului de a crea emoție estetică. Desigur, textele în care această funcție se exercită cu intensitate sunt cele artistice, în care construcția în sine a mesajului este aspectul primordial. Dar, trebuie precizat că funcția poetică este activată de fiecare dată când se manifestă preocuparea pentru forma mesajului, pentru organizarea internă a acestuia, într-un cuvânt, pentru stil. Și aici menționăm că pentru discursul didactic forma mesajului este esențială în captarea atenției și perceperea mesajului. De asemenea, un discurs științific bine structurat și utilizarea unui limbaj adecvat situației vor influența perceperea mesajului de către receptor.

– *Funcția metalingvistică*. Centrată asupra codului, este, în aparență, o funcție secundară a limbajului, a cărei finalitate este cea de a verifica existența unui cod comun al interlocutorilor. Această funcție interacționează cu limbajul științific într-un discurs academic atunci când receptorul face aluzie la un fapt, perceput și înțeles de receptor, apelând la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor. Sunt numeroase situații în care identificarea corectă a codului devine cheia înțelegerii dintre interlocutori, după cum utilizarea unui cod eronat poate genera grave neînțelegeri.

– *Funcția fatică*. Verifică existența contactului dintre interlocutori și, la fel ca precedenta, pare una dintre funcțiile secundare ale limbajului. Contactul între interlocutori în discursul academic este esențial, datorită faptului că de acesta depinde eficiența și realizarea discursului.

Analizând interacțiunea funcțiilor limbii cu limbajul științific, putem constata exercitarea funcțiilor acesteia în diferită pondere. În acest sens, menționăm despre funcția *conativă*, *metalingvistică* și *fatică*, care se regăsește cel mai frecvent în exercitarea limbajului științific.

1.3 Interpretarea sintagmei *structură pragmlingvistică*

1.3.1 Evoluția pragmaticii lingvistice în contextul lingvistic actual

În scopul elucidării sensului sintagmei *structură pragmlingvistică* anunțată în titlul tezei pornim de la menționarea succintă a câteva repere teoretice referitoare la *pragmatica lingvistică* sau *pragmlingvistică*.

Secolul XX-lea se remarcă printr-o dezvoltare fără precedent a lingvisticii, impunându-se trei mari direcții: *structuralismul*, *generativismul* și ***pragmalingvistica***. Dintre acestea până în prezent rămâne dominant structuralismul și *pragmalingvistica* care se află în ascensiune (Bărbuță, 2017, p. 8).

Considerată drept o direcție în ascensiune, pragmatica este privită ca o disciplină relativ tânără, cu vaste posibilități de dezvoltare. Cercetătorii lingviști au încercat să propună o varietate de definiții și interpretări termenului. Un program al acestei direcții de cercetare lingvistică este propus de E. Coșeriu, care chiar dacă nu utilizează cuvântul *pragmatică*, caracteristicile evidențiate de marele lingvist indică că este o direcție a cărei „sarcină ar trebui să fie aceea de a recunoaște și descrie funcțiile specifice ale vorbirii și de a indica instrumentele ei posibile, care pot fi atât verbale, cât și extraverbale” (Coșeriu, 2004, p. 293).

Privită drept o direcție nouă, pornim succint de la evoluția termenului la instalarea și recunoașterea acestuia. Originile pragmaticii se află, fără îndoială, în filosofia greacă, faza inițială a pragmaticii fiind *retorica*. Grecia Antică era un mediu favorabil pentru exprimarea publică, retorica dezvoltându-se ca disciplină era, în viziunea lui Aristotel, un corpus de mijloace tehnice având scopul de a persuade auditoriul și/sau a obține câștigul într-o cauză. Mai târziu, interesul pentru pragmatică se va găsi tot în filosofie la Im. Kant, Ch. Peirce ș.a. Cu timpul, exprimării publice i s-a acordat mai puțină semnificație, punându-se accent pe textele scrise.

Din secolul al XX-lea discursul a devenit obiectul de studiu al tuturor disciplinelor socioumanistice, de aici începe să apară interesul pentru studierea pragmaticii și pentru stabilirea obiectului său de studiu. În 1962, J. Austin afirmă în lucrarea sa (*How to do things with words*) că termenul *pragmatică* provine de la grecescul *pragmatikos* (care se referă la acțiune), iar *pragmatica* este știința care studiază limbajul din punctul de vedere al relației dintre semne și utilizatori sau raporturile dintre simboluri, semnificația lor și persoanele care le utilizează. Înscrisă, din punct de vedere istoric, în câmpul semanticii (știința semnelor) și în cel al lingvisticii (centrată pe cod), pragmatica își structurează domeniul pe „actul de limbaj” (Culea, 2018, p. 86). După definirea pragmaticii de către J. Austin, apar diverse interpretări ale cercetătorilor privind interpretarea termenului și receptarea acesteia ca disciplină de studiu. Toate studiile realizate de cercetători sunt rezultatele propriilor interpretări, cu toate acestea, de-a lungul timpului disciplina nu s-a fundamentat teoretic, fapt menționat încă de marele lingvist Eugen Coșeriu.

Apariția pragmaticii ca disciplină se consideră că a avut loc în 1955 la Harvard, când la conferințele William James a fost introdusă noțiunea de *act de limbaj*; pe de altă parte, se consideră că aceasta a apărut mai devreme, în 1938, când cercetătorul Charles William Morris a făcut o delimitare în cadrul semioticii divizând trei direcții: *semantica*, *sintaxa* și *pragmatica*. În cadrul

triunghiului semiotic al lui Ch. Morris, *pragmatica*, care studiază relația semnelor cu cei care le folosesc, se opune, pe de o parte, semanticii (relația semnelor cu obiectele), iar, pe de alta, sintaxei (relația dintre semne) (Eni, 2021, p. 63). Ulterior, ea se dezvoltă în prelungirea actelor de vorbire ale lui J. Austin, considerații asupra limbii ca acțiune, asupra argumentării și asupra genurilor de discurs. Însă unii cercetători sunt de părere că inițiatorul curentului filosofic pragmatist este filosoful și matematicianul american Charles S. Peirce (Bărbuță, 2015, p. 20), iar ideile sale, cunoscute abia după editarea operei în anii '30 ai secolului XX, sunt preluate deja de Ch. Morris.

În lucrarea *Introducere în pragmatică*, cercetătoarea E. Dragoș menționează că principalele reușite cu privire la pragmatică ale lui Ch. Morris sunt următoarele:

- a) conceptele pragmaticii: *interpretul*, *interpretantul*, *convenția* (aplicată la semne), *a lua în considerare* (ca funcție a semnelor), *a verifica*, *a înțelege*;
- b) noțiunea de *lege pragmatică*, care acționează în orice component (semantic și sintactic, bineînțeles, și în cel pragmatic) e diferită de regula pragmatică specifică ce exprimă diverse condiții care trebuie îndeplinite de interpreți pentru ca funcționarea unor sintagme să-și atingă scopul (ordine, aprecieri, interjecții etc.) (Dragoș, 2000, p. 46).

În general, se conturează o viziune continentală asupra domeniului pragmaticii și una prezentă în lucrările specialiștilor britanici și americani. Pragmatica școlilor continentale, mai legată de tradițiile cercetării lingvistice, este – cel puțin, până spre 1990 – preponderent acțională, centrată îndeosebi asupra polului emiterii. Întemeindu-se pe distincția *enunț* (structură, produs) – *enunțare* (activitate, proces), ea pune accentul pe condiționarea directă a structurii lingvistice a enunțurilor de diversele componente ale cadrului situațional în care are loc activitatea enunțiativă. Cercetările fiind orientate în direcția identificării unor concordante sistemice între anumite selecții lingvistice și anumiți parametri situaționali (Ionescu-Ruxăndoiu, 2003, p. 14).

Relația dintre emiterie și receptare implică funcționarea unor mecanisme mai profunde și mai complexe decât acelea care își găsesc reflectare nemijlocită în structura de suprafață a enunțurilor. Este un aspect de care școlile de pragmatică britanice și americane țin seama într-o măsură mult mai mare decât cele continentale, punând în valoare componenta interacțională a comunicării verbale. În concepția reprezentanților acestor școli, vorbitorul îl are întotdeauna în vedere pe interlocutor, urmărind să-i dirijeze – prin anticipare – interpretările și reacțiile și să verifice înțelegerea enunțurilor transmise. La rândul său, receptorul interpretează selectiv informațiile primite, în raport cu preocupările și interesele care îi sunt specifice, motivarea sa fiind independentă de cea a emițătorului (*Ibidem*, p.15). Conform autoarei L. Ionescu-Ruxăndoiu principiile de bază ale pragmaticii sunt *principiul cooperativ*, *principiul politeții* și conceptul de *strategie comunicativă*, prin intermediul căruia își găsește explicația o remarcabilă varietate de structuri și forme conversaționale.

Domeniul pragmaticii devine unul interesant și cercetat de numeroși lingviști cu opinii diverse și uneori chiar controversate în privința definiției termenului de *pragmatică*, în general, și determinării obiectului său de studiu, în particular. Încercând să reducă câmpul vast de cercetări la tema dată, autorii O. Ducrot și J.M. Schaeffer propun în *Noul Dicționar Enciclopedic al Științelor Limbajului* două modele de pragmatică:

Pragmatica care studiază tot ceea ce, în sensul unui enunț, ține de situația în care e folosit enunțul, și nu doar de structura lingvistică a frazei utilizate. Este *pragmatica* în care enunțul e influențat de context ce adaugă noi informații, nu neapărat lingvistice, la cele deja spuse.

Pragmatica se ocupă de efectul vorbirii asupra situației. Astfel, enunțul lingvistic, pe lângă informația pe care o furnizează, dă seamă și de raporturile instituite între vorbitor și participanții la discuție (Ducrot și Schaeffer, 1996, p. 89).

Conform studiilor și analizelor efectuate, s-a stabilit că *pragmatica* este privită și interpretată diferit, și anume: *pragmatica* este văzută ca o disciplină semiotică tânără (alături de sintaxă și semantică); ca un domeniu de intersecție a cercetărilor filosofice, logice, lingvistice, științelor cognitive și inteligenței artificiale; ca un domeniu focalizând în sine diverse perspective (filosofia limbajului, lingvistica textului, retorica, arta conversațională, semiotica, sociologia, psihologia ș.a.).

De la consolidarea disciplinei apar diferite studii ale cercetătorilor în privința pragmaticii; aceștia au stabilit că nu putem vorbi de o *pragmatică* în genere, dar de *pragmatici*. Cercetătorul I. Cârâc delimitează o *pragmatică lingvistică* și una *logică*. Cea lingvistică, la rândul ei, poate fi divizată în *pragmatica enunțării* și *pragmatica conversației*. Se distinge între o *pragmatică* radicală nonvericondițională (J. Moeschler și A. Reboul), o *pragmatică* cognitivă vericondițională (D. Sperber și D. Wilson), o *pragmatică* integrată (J.C. Ascombre și O. Ducrot) (Păduraru, 2009, p. 9).

D. Marga (2003, p. 322) menționează că există o *pragmatică filosofică* și o *pragmatică lingvistică*. Dacă *pragmatica filosofică* studiază acțiunea umană în general, *pragmatica lingvistică* are în vedere cercetarea acțiunii umane realizate prin limbaj, cu precizarea condițiilor și a sferei acesteia. *Pragmatica lingvistică* pune unele probleme datorită dificultății delimitării granițelor sale și datorită adecvării metodelor de cercetare la teoria pusă în circulație.

În spațiul european, E. Benveniste este cel care a impus conceptul central al pragmaticii lingvistice – *enunțarea*, introducând noi viziuni și concepții. Pe continentul american, *pragmatica* rămâne o componentă a semioticii. În spațiul românesc, cercetătorii de asemenea explică în moduri diverse conceptul pragmaticii. Cercetătoarea Liliana Ionescu-Ruxăndoiu afirmă următoarele: „condițiile concrete în care are loc comunicarea afectează atât producerea, cât și receptarea enunțurilor. Modul în care aceste condiții acționează la polul emiterii și cel al receptării, ca și

efectele lor asupra structurii enunțurilor și a comunicării, în ansamblu, constituie obiectul pragmaticii” (apud Păduraru, 2009, p. 12).

Pe de o parte, pragmatica este prezentată ca o știință aparte, ca o ramură a științelor limbajului care, conform *Noului Dicționar Enciclopedic al Științelor Limbajului*, ar trebui să se regăsească printre domeniile psiholingvistică, poetică, retorică, semiotică, filosofia limbajului. Pe de altă parte, ea este concepută ca o parte a lingvisticii, fiind văzută ca o ramură a lingvisticii, cum ar fi *lexicul* și *sintaxa*. Astfel, începând cu anii '70 ai sec. XX apare o nouă disciplină lingvistică – *pragmatica lingvistică*. Fiind rezultatul influenței studiilor de filosofie a limbajului asupra lingvisticii, *pragmatica lingvistică* reprezintă o nouă mișcare de idei din sfera cercetării lingvistice orientată spre dimensiunea comunicativă a limbajului, delimitându-se astfel de studiul sintactic și semantic al limbajului. Odată cu instalarea pragmaticii, în lingvistică s-a produs o trecere de la o concepție statică (limbajul văzut în calitate de cod) la una dinamică (limbajul utilizat în schimburi comunicaționale concrete) (Bărbuță, 2015, p. 21).

În cercetările de pragmatică realizate de P. Ernst (apud Păduraru, p. 12), acesta menționează că:

1. Pragmatica lingvistică este disciplina care studiază acțiunile umane prin limbaj, fiind ca atare parte a pragmaticii (disciplină care studiază acțiunile umane);
2. Pragmatica = Sensul – Condiție de adevăr;
3. Pragmatica lingvistică este disciplina care studiază legăturile de tip gramatical dintre enunțuri și contextul lor, care se manifestă atât în structura gramaticală, cât și în situațiile reale de comunicare.

Cercetătorul vede pragmatica ca o teorie a actelor de limbaj. Aspectul pragmatic nu pune accentul pe structura limbajului, dar pe utilizarea lui în procesul de comunicare. Astfel, menționăm că elementul esențial al interacțiunii verbale este actul de limbaj, care este și conceptul de bază al pragmaticii lingvistice.

Noțiunea de act de limbaj a fost introdusă, după cum am menționat, de J. Austin, teoria sa fiind dezvoltată de succesorul său, J. Searle, care a constatat că, de fapt, posibilitățile reale de a folosi limba în acțiune sunt limitate. Cercetătorul identifică cinci astfel de posibilități, și anume:

- 1) putem spune celorlalți cum sunt lucrurile;
- 2) îi putem determina pe alții să facă anumite lucruri;
- 3) ne putem angaja noi înșine să facem anumite lucruri;
- 4) putem exprima propriile sentimente și aptitudini;
- 5) putem schimba realitatea prin anumite fraze (Constantinovici, 2018, p.44-45).

Pornind de la aceste posibilități, au fost identificate sute de acte de vorbire, au fost operate zeci de clasificări și descrieri, au fost aduse mii și mii de exemple ilustrative, s-a actualizat un număr impresionant de interpretări, astfel încât *teoria actelor de limbaj* s-a constituit ca un domeniu important al pragmaticii și a evoluat prin contribuția notabilă a mai multor cercetători.

Cercetătoarea M.-M. Manu (Manu, 2003, p. 9) vorbește despre o pragmatică interculturală ce include viziunea psihologică, sociologică și etnolingvistică asupra fenomenului lingvistic și care consideră *pragmalingvistica* drept *o teorie a competenței și performanței comunicative*, reunind teoria actelor de limbaj, teorii ale interacțiunii verbale, teoria competenței comunicative și teoria politeții verbale. Elementul unificator îl constituie conceptul de „act lingvistic”, pragmatica fiind, astfel, studiul actelor lingvistice în fluxul convențional.

Analizând cercetările pragmatice în ansamblu, observăm o unitate în ceea ce privește predilecția acestora pentru analiza vorbirii *in actu*, a discursului sau a dialogului. Aceste aspecte de bază ale studiului limbajului sunt discutate prin relaționarea pragmaticii cu alte discipline, în funcție de interesul pentru o anumită teorie sau un anumit tip de pragmatică. Astfel, există un număr impunător de lucrări care studiază faptele de limbaj prin raportarea la disciplina pragmaticii cu gramatica (Schlieban-Lange 1974, Cutting 2008), cu teoria enunțării (Kerbrat-Orecchioni 1995, Reboul/Moeschler 2001, 2010), cu teoria argumentării (Anscombe/Ducrot 1996), cu lingvistica textului (Adam 2005), cu gramatica transfrastică (Stati 1990), cu semantica (Recanati 2010) etc. (Dragoș, 2000, p. 513-514). Pragmatica, după cum a fost proiectată în 1938, s-a constituit ca un domeniu al interdisciplinarității, stabilind în primul rând punți de legătură cu sintaxa și semantica. Fiind interdisciplinară, pragmatica, spre deosebire de alte discipline ale limbajului, a produs discuții și interpretări privind definirea și obiectul propriu de cercetare.

În plan general științific, *pragmatica* este prezentată, de cele mai multe ori, fie ca „o disciplină semiotică tânără, bogată, cu frontiere vagi și mobile”, fie ca „un domeniu de intersecție al cercetărilor din filosofie, logică, lingvistică, științele cognitive și inteligența artificială” (Clitan, p. 103), pragmatica lingvistică fiind un domeniu în plină expansiune.

În studiile actuale atestăm noi viziuni în perceperea termenului. J. Culpeper (2010, p. 70-71, apud Ionescu-Ruxăndoiu, 2020, p. 21) distingând între școlile continentale și cele anglo-americe observă că primele definesc pragmatica drept o perspectivă generală, cognitivă și socio-culturală, asupra fenomenelor lingvistice, în relație cu formele curente în uz, fapt care – consideră autoarea – le situează în continuitatea unor școli de gândire cum ar fi școala sociologică franceză (A. Meillet, J. Vendryes etc.). Școlile britanice și americane se situează în descendența semioticii lui Ch. Peirce, R. Carnap și, mai ales, Ch. Morris, pentru care pragmatica se definește prin relația triadică între semne, obiectele pe care le desemnează și utilizatorii lor (*Ibidem*).

Unele evoluții mai noi reflectă tendința de apropiere mai mare a pragmaticii de lingvistică, luată drept model, prin crearea unei terminologii a unităților de bază care urmează tiparele consacrate ale lingvisticii, în intenția subiacentă de a da mai multă legitimitate și rigoare domeniului. De exemplu, conceptul de *pragmem*, introdus de J. Mey în 2001, a fost recent readus în discuție, rafinat și explicitat, într-o serie de studii (cf. Allan/Capone/Kecskes (eds.), 2016).

A. Fetzer (2016, p. 250-251, apud Ionescu-Ruxăndoiu, 2020, p. 21), de exemplu, consideră că pragmatica discursului necesită identificarea unei unități care să facă referire nu numai la conținutul și forța discursului, ci și la dinamica acestuia, adică la modul în care se realizează coeziunea și progresul tematic. Numită *pragmem* – după modelul *fonem*, *morfem* – această unitate este definită drept prototip situațional general, incluzând o parte acțională și una textuală. Pragmemul este realizat în context prin *practe* (corespondențe ale sunetelor și ale variantelor morfematice), în funcție de genul discursiv și de intențiile comunicative ale interactanților (*Ibidem*).

Cercetătoarea D. Roventă-Frumușani (2012, p. 54) considerând universul social un univers discursiv sau retoric, constată că pragmatica sau studiul utilizării limbajului vizează investigarea sistematică a acestui univers, actelor performate în context și a strategiilor discursive, fiind focalizată asupra proceselor de generare a semnificațiilor în context. Pragmatica sau studiul limbajului în context studiază relațiile dintre semne și utilizatorii lor, precum și evoluția acestor relații. Concepută în sens larg ca domeniu al acțiunii și interacțiunii comunicative determinate contextual, pragmatica oferă un cadru integrator, pentru studiul comunicării umane în general. *Pragmatica* oferă cheia funcționării limbajului în context, prin principiile strategiilor conversaționale și aspectele de bază ale organizării pragmatice a discursului. Această orientare pragmatică acoperă în lingvistică un vast spațiu problematic:

1. *pragmatica enunțiativă* (sau lingvistica enunțării generată de lucrările lui E. Benveniste, axată pe caracteristicile dispozitivului enunțiativ: *relația enunțator – enunțator – situație de comunicare*);
2. *pragmatica ilocuționară* sau teoria actelor de limbaj de sorginte anglo-saxonă, care studiază tipologia actelor ilocuționare și efectele asupra interlocutorilor;
3. *pragmatica conversațională* centrată pe studiul unui caz particular de interacțiune comunicativă – conversația.

Însumând un număr impunător de studii, cu toate acestea, statutul ei rămâne în continuare controversat, cercetătorii fiind departe de a ajunge la un consens în ce privește delimitarea ei ca domeniu de cercetare distinctă. Totuși, poate fi percepută ca un domeniu de studiu care, în sensul

cel mai general, cercetează acțiunea și interacțiunea prin limbă, într-un context dat, avându-se în vedere funcția acțională și interacțională a limbajului (Constantinovici, 2015, p. 185).

Printre problemele care împiedică clarificarea statutului de disciplină științifică al pragmaticii se numără: o proveniență care se datorează unor surse diferite, un vast ansamblu de „teorii” combinate sub numele de pragmatică și un spectru foarte larg de probleme abordate. Astfel, diversitatea teoretică, metodologică și terminologică extremă prin care se caracterizează pragmatica reprezintă un obstacol serios în identificarea unei teorii generale a pragmaticii. Cercetătorii împărtășesc opinii diverse și contradictorii în privința pragmaticii lingvistice. *Pragmatica lingvistică* este în proces de dezvoltare, ea s-a impus ca o disciplină recunoscută, dar asupra căreia mai au loc discuții și interpretări (Bărbuță, 2015).

Totuși, ea se regăsește în ansamblul științelor umane desemnând o teorie particulară și o intersecție a diverselor curente care își împart un număr de idei-forță (Săvulescu, 2010, p. 9). Acestea ar fi:

- semiotica lui C.S. Pierce;
- teoria actelor de limbaj, inițiată de filozoful englez J. Austin, dezvoltată de J. R. Searle;
- studiul inferențelor pe care le realizează participanții la o interacțiune verbală;
- studiile asupra enunțării lingvistice;
- studiile asupra argumentării;
- cercetările asupra interacțiunii verbale;
- anumite teorii asupra comunicării etc.

1.3.2 Abordarea sintagmei **structură pragmlingvistică**

Analiza diacronică a conceptului *pragmatică lingvistică* este dictată de titlul cercetării noastre. În scopul elucidării aspectelor pragmatice în discursul academic, prin prisma structurilor pragmlingvistice, menționăm că devine necesară interpretarea teoretică a sintagmei *structură pragmlingvistică*.

În studiile de pragmlingvistică, limba este văzută nu doar ca instrument de transmitere a unor semnificații, ci și ca activitate, ea funcționând în calitate de mijloc folosit pentru realizarea intențiilor comunicative urmărite de vorbitori în situații concrete de comunicare. Din acest punct de vedere, modelul limbajului elaborat de reprezentanții acestei direcții de cercetare este calificat drept acțional și interacțional. În conformitate cu modelul în cauză elementele esențiale ale interacțiunii verbale sunt actele de limbaj. Din perspectivă pragmatică, enunțurile reprezintă unitățile sintactice minime folosite pentru realizarea actelor de limbaj (Bărbuță, 2012, p. 9).

Astfel, în cercetarea noastră discutăm despre discursul academic prin prisma celor două forme ale sale: *discursul științific* și *discursul didactic*, precum și a caracteristicilor de bază ale acestora; cercetarea se extinde prin dezvoltarea ideii de analiză pragmlingvistică a enunțului prin prisma manifestării actelor de limbaj, a interacțiunii verbale, a structurilor argumentative și a segmentării comunicative.

Referitor la structura pragmlingvistică a enunțului (Bărbuță, 2012), menționăm că pentru interpretarea structurii sunt relevante toate relațiile în care acesta este implicat, în primul rând, relațiile dintre enunț și contextul comunicativ. Iar la nivelul discursului, modul de organizare a enunțurilor determină structura acestuia, astfel se disting trei niveluri de semnificație: *nivelul structurii referențiale*, *nivelul structurii predicative* și *nivelul structurii informaționale*, nivelul structurii informaționale fiind cel care prezintă interes în cercetarea noastră.

În studiul dat, abordăm structurile pragmlingvistice aplicate la nivelul discursului academic prin prisma discursului științific, și anume, analiza nivelului informațional bazat pe mijloacele de actualizare a temei și remei.

1.4 Concluzii la capitolul 1

În urma cercetărilor efectuate în prezentul capitol constatăm următoarele:

1. Noțiunile pragmatice cu care operăm în cercetarea noastră (*text*, *discurs*, *pragmatică lingvistică*) au fost supuse unor serii de analize complexe din partea cercetătorilor lingviști. În acest context, menționăm o parte dintre aceștia care au contribuit semnificativ la teoretizarea conceptelor: E. Coșeriu, J. Adam, A. Reboul, J. Moeschler, E. Dragoș, D. Roventă-Frumușani, C. Vlad, A.-M. Robu, L. Ionescu-Ruxăndoiu, I. Bărbuță, A. Coșciug, E. Varzari, B. Карасик, Л. Гальперин, Н. Петрова, Т. Николаева etc. În pofida multitudinii aspectelor elucidate de către aceștia, mai există loc de interpretări și discuții, relația dintre termenii *text* și *discurs* fiind în continuare un subiect actual.

2. În cercetarea noastră, *textul* și *discursul* au fost studiați din perspectiva pragmatică în corelație cu obiectul cercetării. În privința relației dintre acești termeni constatăm relația de complementaritate și aderăm la opinia marelui lingvist Eugeniu Coșeriu, conform căreia *discursul este un act lingvistic individual, iar textul este conceput ca produsul actului respectiv, obținut prin intervenția competenței expresive a locutorului*.

3. Abordarea noțiunii *discurs academic* în literatura de specialitate pornește de la delimitarea formelor acestuia și încadrarea acestuia într-o tipologie. Opiniile diverse ale lingviștilor în privința delimitării formelor acestuia generează confuzii și în definirea acestuia. În

lingvistica anglo-americană, *discursul academic* este perceput ca un mod de gândire și de utilizare a limbii în limitele instituțiilor de învățământ superior. În lingvistica rusă este denumit fie *discurs științific*, fie *discurs didactic*, fie că le înglobează pe ambele. În spațiul nostru de cercetare se atestă lipsa unei lucrări de specialitate care să studieze *discursul academic*. Astfel, menționăm că în cercetarea noastră prin *discurs academic*, pornind de la mediul în care este rostit, înțelegem un tip de discurs specializat, care se produce într-un mediu formal (instituții de cercetare și instituții de învățământ superior), caracterizat de limbajul științific, un emițător și receptori inițiați într-un domeniu de cercetare, având funcția de a transmite cunoștințe cu scopul de persuadare a auditoriului, educare și informare a acestuia.

4. Pragmalingvistica reprezintă o direcție de cercetare care s-a impus în secolul al XX-lea și care continuă să se dezvolte, fiind în ascensiune. Obiectul de studiu al acestei direcții este discursul într-un anumit context comunicativ și elementele care contribuie la perceperea acestuia. Structurile pragmalingvistice în discursul academic se manifestă prin următoarele elemente: studiul asupra interacțiunii verbale, asupra argumentării, actele de limbaj, intenția și contextul comunicativ, organizarea informațională la nivelul discursului.

2. DIMENSIUNEA PRAGMATICĂ A DISCURSULUI ACADEMIC

2.1 Aspecte pragmalingvistice în discursul academic

2.1.1 Aspecte pragmatice și tipologia discursului științific

Conform studiilor de specialitate, discursul științific tratat ca parte a discursului academic este caracterizat de trăsăturile specifice ale stilului științific. Stilul științific se individualizează printr-o formă specifică de prezentare, un anumit tip de cunoaștere (Соловьянова, 2020) și o serie de trăsături:

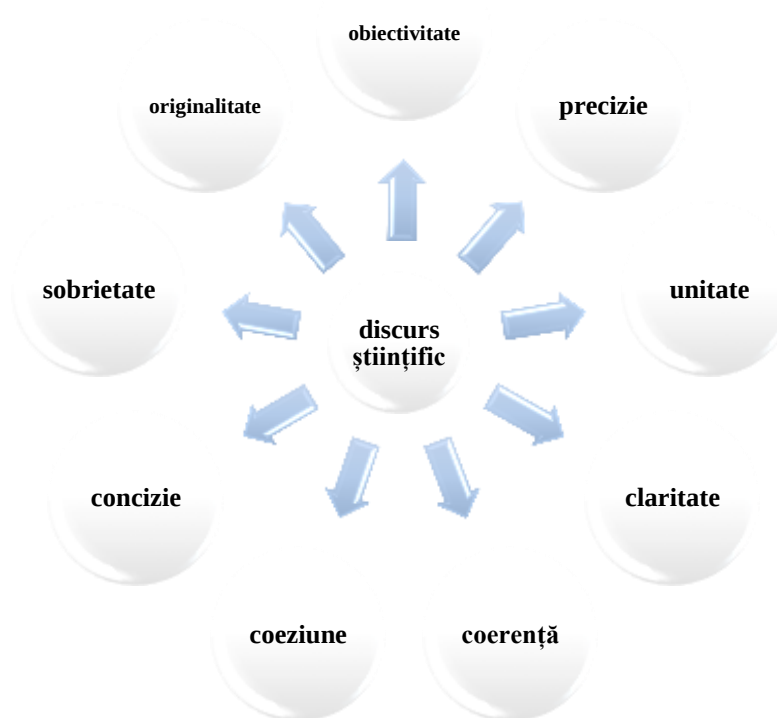

Fig. 2.1. Trăsături ale discursului științific

În baza figurii, observăm că discursul științific presupune respectarea unor norme și reguli stricte, urmează să relatăm succint modul în care aceste trăsături caracterizează discursul științific.

În literatura de specialitate întâlnim deseori referință la *coeziune* și *coerență* care sunt trăsături de bază ale unui discurs. În acest sens, menționăm că dintr-o perspectivă în care conceptul de *coerență* îl înglobează și pe cel de *coeziune*, în lingvistica franceză s-a emis ideea că prin cunoașterea normelor de compoziție a textului poate fi formată o competență textuală (Varzari, 2015, p. 89). Conform specialiștilor care analizează discursul, dacă în sintaxa generativă *gramaticalitatea* definește fraza, în analiza de discurs *coerența* definește discursul. Din această

perspectivă, Charolles (apud Moeschler, 2010, p.17) propune patru meta-reguli de coerență despre care consideră că explică buna formare (coerența) discursurilor:

1. *meta-regula de repetiție*: „Pentru ca un text să fie [...] coerent, trebuie să cuprindă în dezvoltarea lui lineară elemente cu recurență strictă”. Această regulă privește pronominalizările și utilizarea anaforică a descrierilor definite, acoperirile presupozitionale și reluările de inferențe, totul facilitând „dezvoltarea tematică continuă” a discursului;

2. *meta-regula de progresie*: „Pentru ca un text să fie [...] coerent, trebuie ca dezvoltarea lui să fie însoțită de un aport semantic reînnoit constant”;

3. *meta-regula de non-contradicție*: „Pentru ca un text să fie [...] coerent, trebuie ca dezvoltarea lui să nu introducă niciun element semantic exprimat sau presupus de o ocurență anterioară sau deductibilă din aceasta prin inferență”;

4. *meta-regula de relație*: „Pentru ca o secvență sau un text să fie coerente, trebuie ca faptele pe care le denotă în lumea reprezentată să fie legate”.

Remarcăm că discursul științific se individualizează și prin celelalte caracteristici:

Obiectivitatea unui discurs științific este marcată în primul rând de o adresare impersonală și directă, evitând a se utiliza persoana întâi. Caracterul obiectiv al discursului științific este subliniat și de lipsa expresivității individuale, lipsa exclamațiilor, interjecțiilor și a imperativelor.

Precizia se manifestă prin folosirea unei terminologii specializate, prin evitarea omonimelor și a expresiilor sensul cărora poate fi interpretat divers. În privința exprimării figurative, discursul științific nu agreează unele figuri de stil, dar unele sunt acceptate, de exemplu metafora, ironia, litota care pot fi utile în dezvoltarea valențelor argumentative a discursului. Metafora nu mai funcționează, în discursul științific, doar ca „veștmânt” sau ca „podoabă” a limbajului; apariția ei în acest tip de discurs „este legată de operații fundamentale și fondatoare (...): formarea conceptelor, definirea termenilor, explicarea modelelor” (Roventă-Frumușani, 1994, p. 75).

Unitatea discursului științific este marcată de succesiunea informațiilor și susținerea concluziilor finale, standardizarea reprezentând un element definitoriu în organizarea discursului științific. Explicarea termenilor utilizați imediat ce apar în discurs și unificarea formelor gramaticale prin alegerea celei mai simple și sugestive forme.

Claritatea este exprimată prin folosirea unui limbaj științific, utilizându-se cuvinte cu sens propriu, fără a face abuz de neologisme, expresii imprecise sau limbaj banal. Exprimarea ideii cât mai concis, evitându-se formulări întortocheate, pierzând astfel firul logic al ideii.

Concizia se manifestă într-un discurs științific prin respectarea unei proporții adecvate între limbajul utilizat și conținutul propriu-zis. Frazele prea lungi și utilizarea multor cuvinte deseori

complică perceperea mesajului. Astfel, utilizarea moderată a diferitor părți de vorbire contribuie la calitatea prezentării ideilor.

Sobrietatea caracterizează un discurs științific prin impunerea unui stil sobru, direct, care are rolul de bază de a informa într-o manieră oficială asupra unui fapt sau asupra unei probleme științifice.

Originalitatea discursului științific, în pofida tuturor rigorilor impuse stilului științific, poate fi manifestată prin adoptarea unui stil individual. Acest fapt realizându-se prin abordarea unei probleme neimitând stilul altora, prin modul de argumentare, prin construcția frazelor și modului de prezentare a discursului.

În literatura de specialitate acestea sunt printre cele mai apreciate și discutate trăsături, iar înlănțuirea acestora asigură eficiența discursului.

În funcție de domeniul științific, discursurile se deosebesc prin vocabularul utilizat, adică prin termenii specializați; dar și prin teoriile, prin metodele de cercetare și de expunere, prin principiile teoretice fundamentale adoptate, prin modurile de argumentare (Vezeanu, 2015, p. 796). În acest sens, discursul științific înregistrează mai multe tipologii.

În Tabelul 2.1 prezentăm tipologia discursului științific în funcție de anumite criterii cum sunt: *gradul de pregătire a receptorilor, domeniul științific, intenția comunicativă, forma de prezentare*:

Tabelul 2.1

Tipologia discursului științific

Nr. crt.	Denumirea criteriului	Tipul de discurs științific	Caracteristici
1.	gradul de pregătire a receptorilor	• specializat/avizat	receptorul este inițiat în tematica subiectului, poate participa la dezbateri
		• nespecializat/neavizat	receptorul obține cunoștințe și informații din partea unui expert
2.	domeniul științific	• științe umaniste/artă	discursuri ce vizează domeniile: filologie, istorie, filozofie, arte etc.
		• științe sociale	discursuri ce vizează domeniile: juridisprudență, economie, asistență socială etc.
		• științe medicale	discursuri ce vizează domeniile: medicină, biologie etc.
		• științe ingineresti/tehnice	discursuri ce vizează domeniile: științe ingineresti/tehnice
3.	intenția comunicativă	• informativă	intenția de a informa, a răspândi cunoștințe unui public larg

		argumentativă	discurs construit conform principiilor structural-argumentative, cu emiterea ipotezelor și a raționamentelor
		persuasivă	intenția de a convinge și a determina receptorul să valideze rezultatele cercetărilor prezentate
		educativă	discurs rostit în mediul universitar, având scopul de a forma și a educa noi specialiști
4.	forma	prezența fizică	discurs susținut în fața unui public cu prezență fizică
		online	discurs susținut în fața unui public în mediul online

În baza tabelului constatăm că în funcție de criteriile menționate discursul științific este adaptat cerințelor în privința structurii și a prezentării tipului respectiv de discurs științific. Ținând cont în organizarea discursului științific și de criteriile nominalizate, emițătorul își va atinge scopul propus prin discurs mult mai eficient. În cazul în care emițătorul va ignora gradul de pregătire al publicului, specificul de prezentare a rezultatelor în funcție de domeniul de specialitate, mesajul său poate rămâne neînțeles și nevalorificat.

2.1.2 Trăsături de bază ale limbajului științific

Limbajul științific românesc în primele sale manifestări se atestă de la mijlocul secolului al XVII-lea și ia amploare în secolul al XIX-lea, când se formează stilul științific în accepție modernă. După 1880, comunicarea științifică românească, înscriindu-se în circuitul european, tinde spre crearea unui standard ce ar reprezenta un etalon al exprimării logice, clare, depersonalizate, un sistem formal total diferit de textele altor stiluri (Varzari, 2017, p. 38).

În lucrarea sa, *Limbajul publicistic actual*, autoarea D. Bogdan-Dascălu afirmă că de la 1950 încoace termenul *limbaj* este preferabil termenului *stil* pe întreg spațiul românesc. Aceasta se datorează autorilor Iorgu Iordan și Ion Coteanu, ambii specialiști în stilistica limbii române, care susțin că termenul *stil* ar trebui rezervat pentru denumirea modului personal în care un scriitor sau un om de cultură își exprimă ideile și sentimentele, pe când termenul *limbaj* reprezintă modul specific de utilizare a limbii într-un domeniu determinat al culturii naționale. Tot autoarea afirmă că se pot deosebi atâtea limbaje câte domenii de activitate există. „De exemplu, din domeniul științei fac parte și matematica, și fizica, și chimia, dar și biologia, anatomia, botanica, zoologia și, nu mai puțin, lingvistica, estetica, filozofia etc. Deși atât de diferite între ele, toate aceste domenii au în comun faptul fundamental de a fi științe și de a beneficia, în consecință, de o modalitate

specifică de exprimare, pentru denumirea căreia se folosește termenul *limbaj științific*” (apud Pleșca, 2016, p. 121-122).

Această preferință de utilizare a noțiunii *limbaj științific* este generată, probabil, de faptul că totuși nu există o limită bine definită între stilurile funcționale. Astfel, constatăm abordarea la unii autori a trăsăturilor comune ale stilului științific, iar la alții ale limbajului științific. De ex., cercetătorii Snow și Uccelli au elaborat o listă a caracteristicilor stilului științific (Vasileanu, 2019, p. 29): exprimare impersonală, densitate informațională, subordonare sintactică, marcatori metadiscursivi, argumentare logică atent construită, diversitate lexicală, precizia termenilor, prezența termenilor tehnici, complexitate sintactică a enunțurilor, substantive verbale, convenții specifice fiecărei specii și fiecărei discipline, raționamente caracteristice, clasificări și evidențierea relațiilor. Pentru construirea acestui tip de texte sunt necesare competențe multiple: *fonologică* (scrierea și accentuarea corectă a cuvintelor), *lexicală* (precizia cuvintelor și a afixelor), *gramaticală* (cunoașterea regulilor morfo-sintactice), *sociolingvistică* (adecvarea la context) și *discursive* (Scarcella 2003, apud Pleșca, 2016).

În lucrarea autorului I. Rad (2008, p. 32) întâlnim o sinteză a trăsăturilor limbajului științific la nivel fonologic:

- existența unor termeni care au în structura lor morfematică prefixe de origine greacă, precum: *hema-*, *hemo-*, *helio-*, *hidro-*: *hemartroză*, *hematie*, *helioterapie*, *hidrocefalie* etc.;
- diferite grupuri consonantice care reapar în neologisme: grupul *ps*: *psihoanaliză*, *psihoză*, *psihoterapie* sau grupul *ft*: *ftalat*, *ftiriază*, *ftizic*, *ftalic* etc.

- pronunțare corectă, literară a cuvintelor;

La nivel morfologic se atestă:

- frecvența substantivelor și a pronumelor nepersonale, ca urmare a predominării funcției referențiale;
- frecvența substantivelor proprii, a substantivelor abstracte;
- lipsa interjecțiilor, care pot apărea doar în varianta didactică a stilului științific;
- predominarea persoanei a III-a, persoana I se folosește doar ca marcă a pluralului modestiei: *subliniem*, *delimităm*, *abordăm*, *cercetăm* etc.;
- în privința adjectivului, se remarcă predominarea celor fără grad de comparație sau predominarea cazului pozitiv: *cotidian*, *situațional*, *natural*, *indicial* etc.
- folosirea cuvintelor și a expresiilor străine, de regulă expresii din limba latină: *a priori*, *ad litteram*, *de facto*, *de jure*, *per aspera ad astra*, *sine qua non* etc.

La nivel sintactic se înregistrează:

- prezența raporturilor de complementaritate între planul prim al comunicării și cel secund;
- frecvența ridicată a structurilor redundante;
- prezența structurilor enumerative;
- dezvoltarea-transformarea atributelor în atributive, ajungându-se la fraze lungi, arborescente, cu multe subordonate.

O trăsătură distinctivă este faptul că nu întotdeauna se mizează pe capacitatea sintactică a verbului de a deveni centrul, motorul logic și expresiv al frazei. Cercetătoarea I. Condrea remarcă, ca tendință, un procedeu actual destul de relevant, utilizat în textele cu caracter științific, care constă în concentrarea informației prin substantivizarea verbelor, fapt ce oferă posibilitatea de a dezvolta enumerări multiple și de a cuprinde un număr considerabil de fenomene (Condrea, 2014, p. 5).

Trăsăturile inventariate la nivel *fonematic*, *morfologic* și *sintactic* indică suprapunerea în mare măsură cu limba literară standard. Individualitatea stilului științific/limbajului științific, la aceste niveluri lingvistice, stă mai degrabă în frecvența cu care anumite fenomene apar, de exemplu, structurile pasive și impersonale sau substantivele abstracte, mai ales abstractele verbale (Irimia, 1986, p. 114-138). Caracteristicile cele mai pregnante se regăsesc la nivel lexical, prin prezența terminologiilor specifice fiecărei discipline, și în planul expunerii – deci la nivel retorico-argumentativ – prin prezența raționamentelor.

În prezent, constatăm că în pofida rigidității acestui tip de limbaj, totuși unele trăsături ale acestuia pot înregistra noi caracteristici în funcție de necesitățile și progresul științei. Respectiv, la nivel lexical atestăm în permanență o îmbogățire a vocabularului, termeni utilizați în scopul definirii unor elemente/obiecte/etc. care apar odată cu dezvoltarea științei.

De asemenea, remarcăm și faptul că structura limbajului științific este influențată și de scopul emițătorului, astfel, având scopul de a impune anumite idei publicului, acesta utilizează diverse tehnici de persuadare, exprimate prin diverse structuri interne complexe.

2.1.3 Discursul didactic: concepte operaționale de analiză pragmatică

Discursul academic privit ca o formă a comunicării instituționale, presupune o variantă discursivă de conceptualizare, descriere, comunicare și receptare a realizărilor științifice ce nu poate fi detașat de cadrul universitar. În acest scop, abordăm din perspectivă pragmatică discursul didactic, ca parte a discursului academic.

Reunind contribuțiile mai multor cercetători sub titlul *Formation des discours pedagogiques* în numărul 45/177 al revistei *Langages*, Claude Desirat și Tristan Horde încearcă să definească trăsăturile caracteristice autonome ce permit delimitarea diferitelor clase de discursuri. Formarea discursurilor pedagogice rimează, în acest sens, cu formațiile discursive (concept creat de Michel Foucault, 1969) (Dospinescu, 1998, p. 64).

Discursurile pedagogice au un statut particular, dar în opinia cercetătorilor sus-numiți pot fi tratate din două perspective. Prima se referă la funcția școlii, în care organizarea lingvistică a discursului, formele sale enunțiative, ordonarea conținutului său informativ reproduc scheme narativ-discursive decise din capul locului, scheme ce desenează oarecum frontierele interne și externe ale discursului pedagogic. Și cea de-a doua perspectivă, într-un sens mai larg, discursul pedagogic ar fi doar o formă a discursului didactic.

Discursul didactic este privit ca un discurs educațional. După cum am menționat, sunt autori care fac o dihotomie între discursul pedagogic de predare/însușire a cunoștințelor, marcat de o didacticitate primară, directă, explicită, supus unui „contract” didactic ferm, și discursul didactic în general, „orice discurs care își propune să transmită informații și cunoștințe unui destinatar generic” (V. Dospinescu, *Semiotica și discursul didactic*) și care presupune o didacticitate secundară, indirectă, uneori implicită, generată de o intenționalitate conjuncturală, contingentă (apud F.S. Ionescu, p. 5).

În acest sens, propunem următorul tabel, care vine să contureze diferențele între aceste două forme: *discurs pedagogic* (discurs caracteristic instituțiilor școlare și tratat ca o formă a celui didactic) și *discurs didactic* (caracteristic mediului universitar).

Tabelul 2.2

Modalități de abordare a învățării

EDUCABILUL VARIABILA	COPIL	ADULT
Caracteristica de bază	Dependent	Independent, autodirectiv
Experiența anterioară	Neimportantă	Importantă, oferă resurse pentru facilitarea învățării
Montajul psihologic al educabilului	Se bazează pe dezvoltarea fizică, mentală și socială	Se bazează pe necesități
Relevanța cunoștințelor	Aplicabilitate tardivă	Aplicabilitate imediată

Mediul curricular	Competitiv, formal, centrare pe disciplină, orientare spre autoritate	Colaborativ, informal, adaptat necesităților educabilului, centrare pe probleme, sarcini etc.
Planificarea	Efectuată de profesor	Efectuată în comun cu profesorul
Determinarea necesităților	Efectuată de profesor	Efectuată în comun cu Profesorul, autodiagnosticare
Designul lecției	Secționată în funcție de subiect, focalizată pe conținutul materiei de studiu	Secționată în funcție de necesități, focalizată pe probleme, sarcini etc.
Activitatea de bază	Transmiterea informației	Experimentarea
Evaluarea	Efectuată de profesor	Efectuată în comun cu profesorul

Sursa: L. Zastînceanu, 2016, p.18-19

Discursul didactic este bazat pe utilizarea de coduri, organizate în structuri lingvistice complexe, de natură informativă, descriptivă și explicativă, al căror conținut concepțional utilizează un referențial care oferă studentului posibilitatea dezvoltării universului cognitiv și potențialului creativ. Prin *discurs didactic* înțelegem un ansamblu de procese prin care se efectuează schimbul de semnificații între profesor și student aflați într-o situație educativă. Despre discursul didactic putem vorbi în termeni de influență sau de acțiune întreprinsă cu scopul de a provoca schimbări la nivelul personalității receptorului.

Oliver Rebuol (Bogdan, p. 1) identifică cinci tipuri de discurs didactic: *contestatar*, *novator*, *funcțional*, *umanist* și *oficial*.

Discursul contestatar se axează pe prezentarea unor idei, concepte astfel încât să determine chiar combaterea lor, ca modalitate de motivare în sensul stimulării gândirii și identificării de noi elemente teoretice sau soluții practice.

Discursul novator este cel care are la bază prezentarea informațiilor noi, a ideilor cu care receptorii nu au fost încă familiarizați.

Discursul funcțional se referă la utilitatea acestuia, la gradul în care informația prezentată este productivă și eficientă.

Discursul umanist are în vedere contribuția pe care comunicarea o aduce la dezvoltarea personalității individului, la extinderea limitelor cunoașterii și formării individului.

Discursul oficial se rezumă la o comunicare de tip standard, închisă, prin care se transmite o cerință, o hotărâre, o decizie, în scopul asigurării unui cadru formal, necesar și în instituțiile educative.

În lucrarea *Langage et discours, éléments de sémiolinguistique*, apărută la Paris în 1983, Patrick Charaudeau arată că discursul didactic este o comunicare de mare complexitate psihosocio-cognitivă, în care se reunesc (care convoacă) toate procedurile discursului în general, toate operațiile de punere în scena discursivă a obiectului învățării, aparatul enunțiativ (care conferă locul și statutul protagoniștilor actului de limbaj), aparatul narativ (care organizează și descrie lumea prin prisma operațiilor mentale, cognitive) și, în sfârșit, aparatul retoric care organizează și descrie materialul lingvistic din punctul de vedere al operațiilor de punere în relație morfo-semantică.

În acest context, menționăm formele discursului didactic, delimitate de majoritatea cercetătorilor (Ionescu, p. 6-7): *argumentarea, explicația, descrierea, narațiunea*.

- *Discursul argumentativ* este un discurs al performanței. El se caracterizează prin forță persuasivă, utilizează toate categoriile de enunțuri (descriptive, apreciative, prescriptive) și urmărește obținerea rezultatelor intenționate prin intervenții discursive.

- *Explicația didactică* este secvența discursivă construită în vederea înțelegerii unei situații, concept, relații, în centrul ei stau valori necontrovertate, recunoscute științific.

- *Descrierea didactică* aduce în fața receptorilor elemente care țin de ordinea naturală a lucrurilor, concretizate în propoziții. Aceasta asigură o anumită coloratură retorică intervenției discursive creează stări emoționale, activează interese și aspirații.

- *Narațiunea* folosită mai ales în predarea disciplinelor socioumane, alături de explicație și este în măsură să-l introducă pe receptor în atmosfera problematicei discursului și să îl facă părtaș la această aventură cognitivă specifică ființei umane.

Discursul didactic implică profesorul în activitate, pe de o parte fiind cercetător, de cealaltă parte trebuie să-și dezvolte abilitățile de predare, prin utilizarea diferitor metode. Acest fapt explică și ideea că *Teoria* ne trimite la ideea de discurs științific, în timp ce *Metoda* ne trimite la ideea de discurs didactic. În acest sens, avansarea profesorului se produce nu doar prin cantitatea de cunoștințe pe care o posedă, dar și de abilitatea de a transmite aceste cunoștințe. Astfel, instrumentariul de metode utilizate joacă un rol esențial în finalitatea realizării scopului acestui tip de discurs.

Metodologia didactică și-a îmbogățit conținutul cu tehnici și metode didactice. Pentru un profesor metoda este un instrument de interacțiune cu studenții, precum și cu conținutul învățării, între aceștia existând relații de interdependență. Fiind numeroase și intrând în interdependență cu

diferite variabile ale procesului de învățare, metodele didactice beneficiază de clasificări și grupări operaționale. În lucrarea profesorul I. Cerghit (2006) întâlnim următoarea taxonomie a metodelor didactice:

- Metode de comunicare orală:
 - expozitive: expunerea, povestirea, descrierea, informarea, explicația, prelegerea, prelegerea interactivă, cursul;
 - conversative: conversația, discuția, dezbateră, colocviul;
- Metode de comunicare scrisă: lectura explicativă, munca cu manualul sau cartea.
- Metoda de autocomunicare: reflecția personală, introspecția.
- Metode de cercetare a realității: observația, experimentul, descoperirea.
- Metode de acțiune: exercițiul, algoritimizarea, lucrările practice, studiul de caz, proiectul, portofoliul, simularea, modelarea, jocuri.
- Metode asistate: IAC.

Potrivit aceluiași autor (p. 98), sistemul metodelor de predare-învățare este organizat pe baza următoarei taxonomii:

Metode de comunicare: descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conversația, discuția colectivă, problematizarea, lectura explicativă, mass-media, reflecția.

Metode de explorare: observația, experimentul, studiul de caz, ancheta, demonstrația, modelarea.

Metode de acțiune: exercițiul, lucrările practice, aplicația teoretică, proiectele, jocurile.

Metode de raționalizare: algoritmul, instruirea programată, instruirea asistată de calculator.

Putem spune că discursul didactic antrenează o întreagă paletă de acte locutorii și de maniere semantice (provocări, acte de persuasiune) având ca scop să reconstruiască o competență ideală. Procesul de învățare trebuie privit din perspectiva interlocutorilor, învățarea ca proces de transmitere a cunoștințelor profesionale și din perspectiva studenților ca proces de asimilare a acestor cunoștințe (Зубкова, 2009).

Discursul didactic poate fi privit și ca o intervenție cu valoare cognitivă, dar și afectivă, profesorul intervine asupra studentului în amplitudinea personalității sale.

2.1.4 Clasificarea mijloacelor de interacțiune a participanților la actul de comunicare

Orice discurs este construit pe baza unor metode, procedee aplicate în funcție de scopul și finalitatea discursului. Totuși, modul de realizare a discursului prin prisma metodelor planificate depinde și de factori externi, cum ar fi modul de conectare a participanților.

În ultima perioadă, datorită dezvoltării avansate a tehnologiilor informaționale, comunicarea științifică poate fi organizată diferit.

În tabelul 2.3 se pot observa diferențele produse în comunicarea științifică datorită dezvoltării tehnologiilor informaționale.

Tabelul 2.3

Clasificarea mijloacelor de comunicare științifică în funcție de modul de conectare a participanților la actul de comunicare

Mod	Conectare	Mijloace vechi	Mijloace noi
Oral	unu-la-unu	conversație față în față; conversație telefonică;	mesagerie instantanee; IP telefonie; apel video;
	unu-la-mulți	lecție; prezentare la conferință; difuzare TV/radio;	mesagerie instantanee; video web;
	mulți-la-mulți	apel de conferință telefonică;	conferințe web;
Scris	unu-la-unu	scrisori;	e-mail;
	unu-la-mulți	publicații tipărite;	publicații web; bloguri;
	mulți-la-mulți	n/a	Wiki; tablă electronică

Sursa: N. Țurcan, 2012, p. 40

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale s-au produs schimbări în toate sferele de activitate, inclusiv în mediul academic. Mijloacele noi de comunicare prevalează și au fost acceptate destul de rapid de o mare parte a societății. Astfel, participanții la actul de comunicare din mediul academic, atât cercetătorii, cât și profesorii/studentii, s-au adaptat și au preluat modele noi de interacțiune, în scopul eficientizării comunicării. Rezultatele științifice produse de comunitatea academică sunt orientate spre societate (Hanganu, 2017, p. 16), iar comunicarea acestora devine indispensabilă.

Totodată, situația pandemică din perioada 2020-2022 a creat noi modalități de conectare a participanților la evenimentele științifice. Platformele și aplicațiile online (de tipul Zoom, Google meet) au devenit sursa principală care au asigurat legătura dintre mediul academic și public. Cercetătorii au avut posibilitatea (și o au în continuare) de a participa la orice eveniment științific din orice parte a lumii.

Discursul didactic la fel a fost reorganizat. Provocarea cea mai mare a fost pentru profesori, deoarece menținerea auditoriului activ o perioadă îndelungată, fără a stabili contact vizual și o distanță fizică între participanți, este dificilă.

Astfel, utilizarea pe scară largă a mijloacelor tehnologice de generație internautică a reliefat o seamă de aspecte ale comunicării online, care diferă substanțial față de comunicarea față în față, în format tradițional.

În primul rând, menționăm că lipsa contactului vizual și a prezenței fizice în același spațiu creează participanților o stare de depărtare, iar emițătorul trebuie să folosească diverse tehnici pentru a menține publicul activ și interesat. În acest scop, discursul este adaptat situației respective. În cadrul discursurilor academice organizate în format online, emițătorul recurge și la o prezentare power point, care va avea scopul nu doar de a informa receptorul, dar și de a-i capta atenția o perioadă mai îndelungată. În acest scop elaborarea prezentărilor power point determină emițătorul să utilizeze și să insereze cunoștințele într-un mod creativ. Totodată, structura discursului va fi bine definită prin introducere, conținut și concluzii, formulate logic, bazate pe structuri argumentative caracteristice discursurilor academice.

2.2 Structuri argumentative în organizarea discursului academic

2.2.1 Argumentarea ca mecanism discursiv și strategiile argumentative

Discursul academic este un discurs de tip argumentativ, deoarece funcția sa de bază este de a transmite anumite cunoștințe și de a influența receptorul să adere la ideile sale. În acest sens, argumentarea este una dintre caracteristicile de bază ale discursului academic.

Argumentarea reprezintă un mecanism principal care stă la baza organizării discursului. În viziunea cercetătoarei D. Roventă-Frumușani, argumentarea nu e considerată o conversiune psihologică a logicului, ci e un spațiu privilegiat al reconstrucției limbajului ca acțiune (Roventă-Frumușani, 1995, p. 148). Indiscutabil, argumentarea este un element prezent, esențial în toate discursurile academice, fie că e vorba de discursurile științifice rostite cu scop informativ, fie de cele didactice cu scopul de formare a unor competențe, abilități. În acest scop, structurile argumentative devin elemente cheie în organizarea discursului academic în diverse contexte.

Pornim de la definirea termenului și consemnăm că argumentarea este văzută ca un ansamblu de tehnici discursive ce își propun să ducă la apariția sau să crească aderarea celor prezenți la ideile/teoriile prezentate. Idee susținută și de autoarea E. Varzari, care menționează că în trecut argumentația era considerată seducție a auditoriului, iar în prezent ea este un ansamblu de tehnici discursive menite să provoace adeziunea interlocutorului la o teză problematică (Varzari, 2012, p. 2-3). Obiectul teoriei argumentării este studiul tehnicilor discursive, permițând a provoca sau a crește adeziunea spiritelor la tezele pe care le prezintă cu asentimentul lor (Dragoș, 2000, p. 84).

Scopul argumentării este acela de a propulsa discursul, plecând de la cunoscut, sau general admis și impunând necunoscutul, ceea ce numim, în logica formală, inferență. Astfel, discursul este produsul raționamentului, fie în linie inductivă, fie deductivă. Progresul raționamentului conduce la micșorarea distanței față de public, pe măsură ce acesta se familiarizează cu subiectul și strategia argumentării. Așa cum remarcă Jean-Jacques Robrieux (apud Caragea, 2013, p. 34), un tip particular de raționament se sustrage totuși domeniului retoric. Este vorba de demonstrație, o înlănțuire de raționamente, legate între ele printr-un caracter de necesitate, oarecum independente de voința emițătorului. Demonstrația este apanajul domeniului științific. Cu toate acestea, epistemologii Richard Rorty și Ian Hacking consideră că enunțurile științifice au, în mod constitutiv, un statut retoric, căci sunt conjuncturale și asemănătoare, deci mereu contestate. Aceasta ne apropie de teoria lui Thomas Kuhn, care consideră că paradigmele științifice se disting de alte paradigme prin refutabilitate (*idem*). Orice argumentare pe tărâmul științei conduce la o contra-argumentare, de aici decurgând diferite acțiuni în declanșarea procesului.

Argumentarea declanșează acțiuni evidente pe relația locutor-alocutor. Acestea pot fi:

- *convingerea* care înseamnă a învinge preoponentul cu propriile sale argumente (lat. *con + vincere* „a se învinge pe sine”);
- *persuadarea*, care înseamnă a face să crească adeziunea la tezele prezentate de subiectul-vorbitor pe calea sugestiei, a emoției, lăsându-i alocutorului posibilitatea de alegere proprie și iluzia că a fost independent în această alegere (lat. *per + suadere* „a sfătui pe cineva”) (Dragoș, 2000, p. 84).

În alte lucrări de specialitate (Varzari, 2012, p. 170), argumentarea este interpretată ca influențare comunicativă, despre care se discută ca fiind de cel puțin două tipuri: *persuasiune* și *sugestie*. Despre *persuasiune*, R. Herjeu (2000, p. 126) susține că este esențială senzația pe care trebuie s-o capete persoana cealaltă, că a înțelege ceea ce i se spune, că a integrat motivațiile schimbării și că deciziile ulterioare îi aparțin în totalitate, fără influențe din afară. Cel de-al doilea tip, *sugestia*, îl face pe locutor să presupună că informația textuală va îndeplini un rol de sustragere a atenției receptorului, iar subtextul va determina o receptare necritică de către adresat a dorinței adresantului. Prin *persuasiune* adresantul apelează la sfera logică a adresatului, care poate să accepte sau nu informația pe care o comunică locutorul și să decidă dacă se va conforma dorinței lui.

Într-o altă ordine de idei, constatăm și prezența altei viziuni, argumentarea mai reprezintă contraponderea demonstrației în dihotomia argumentație/demonstrație, cel de-al doilea termen desemnând caracterul pur logic al acțiunii. Potrivit lui Ph. Breton (2003, p. 18-19), într-o demonstrație sunt patru categorii de argumente:

1. argumente care fac apel la o autoritate, folosite pentru a susține/critica o idee, numite și argumente ale autorității;
2. argumente care presupun apelul la cunoștințe comune;
3. argumente care propun reprezentarea realității dintr-un punct de vedere subiectiv pe care emițătorul urmărește să-l adopte;
4. argumente care apelează la principiul analogiei, la exemple sau la diferite tipuri de formulări metaforice.

Cu certitudine, putem afirma și susține ideea că discursul academic este un discurs argumentativ și persuasiv. În acest sens, menționăm că multiplele actualizări ale discursului argumentativ: *argumentare specifică*, *argumentare practică*, *argumentare cotidiană* sunt caracterizate de o serie de trăsături micro- și macro-structurale specifice (Rovența-Frumușani, 2000, p. 122-123):

– *discursul argumentativ este un discurs de schimbare de stare*: un discurs argumentativ este un discurs orientat spre receptor, căruia urmărește să-i modifice dispozițiile interioare, pentru că a argumenta înseamnă a căuta prin discurs să determini auditoriul să efectueze o anumită acțiune. De aici decurge faptul că argumentarea este construită totdeauna pentru cineva, spre deosebire de demonstrație care este pentru oricine;

– *discursul argumentativ este un discurs dialogic* fără să fie neapărat și dialogat. Celălalt este în filigran înscris în discurs, determinând alegerea tematică, genul discursiv, actele de limbaj, polifonia enunțiativă;

– *discursul argumentativ este un discurs inferențial*, bazat pe calculul interpretativ al interlocutorului, determinat să raționeze într-un fel pe baza structurii lingvistice a enunțului și a determinărilor contextuale.

În privința caracterului persuasiv, constatăm scopul de a schimba concepțiile și atitudinile interlocutorului. Eficacitatea persuasiunii este apreciată în funcție de capacitatea de a provoca o schimbare de atitudine receptorului, iar în opinia unor cercetători – și o schimbare de comportament (Zbinden Amandine, apud Varzari, 2012, p. 171). Impactul persuasiunii asupra conștiinței receptorului a fost conștientizat încă de retorici antici și definit de Aristotel, potrivit căruia forța discursului persuasiv ar deriva din împletirea a trei componente: *logos* (oratorul folosește „un lanț de argumente la care publicul participă prin completarea materialului în care deja crede”), *ethos* (oratorul „începe să aibă și caracteristici pozitive umane”) și *patos* („nu trebuie doar să înțeleagă modul de a gândi al ascultătorilor, dar trebuie să-i și «simtă», să le perceapă fricile și stările de spirit”) (R. Herjeu, apud Varzari, 2012, p. 171).

Caracterul argumentativ al discursului academic se susține prin strategii discursive, un sistem logic de relații succesive; este ghidat de scopul emițătorului, deoarece acesta prezentând ideile și tezele obținute în cercetare tinde să le împartă pentru a fi acceptate și susținute. În acest sens, strategiile discursive denunță logica limbajului, iar subiectul vorbitor, care argumentează enunțând, va avea la dispoziție trei feluri de operații (Dragoș, 2000, p. 85):

- *operații discursive* (în domeniul lexical: de selecție, de denotație, de restricție; în domeniul sintactic: operații de ordine, de succesiune a relațiilor sintactice; operații de logică sintactică: moduri de enunțare ale subiectului, modalizări, determinări, forme temporale și aspectuale);
- *operații logice* ale discursului în întregime (inferențe, raționamente, deducții, inducții, analogii, operații modale, explicații, judecăți de tip confirmative sau probe, opoziții, demonstrații);
- *operații retorice* sau strategii de ordine.

În discursul academic persuasiunea reprezintă un mijloc specific al activității lingvistice supus unei intenții comunicative generale, aceasta numărându-se printre strategiile de cooperare, alături de strategia argumentativă, informativă și de compromis (Апутьюнова, 1983).

Consolidăm ideea că discursul academic are drept sarcină de bază comunicarea informațiilor într-o formă convingătoare; or comunicarea este interpretată drept un proces strategic bazat pe alegerea mijloacelor lingvistice optime (Исцеев, 2008, p. 10). Experții în psiholingvistică, domeniu conex pragmaticii, constată existența câtorva moduri de influențare a receptorului prin informare: introducerea de informații noi în sistemul axiologic al acestuia; modificarea sistemului său de aprecieri prin interpretarea informațiilor deja deținute și, în sfârșit, schimbarea atitudinii receptorului prin prezentarea informațiilor cunoscute într-o nouă perspectivă (Леонтьев, 2003, p. 86).

Caracterul argumentativ al discursului academic este asigurat de conectorii pragmatici care devin un liant în organizarea discursului și contribuie la avansarea și eficiența acestuia.

2.2.2 Mărcile caracterului argumentativ – conectorii pragmatici

Conectorii textuali sau pragmatici reprezintă o clasă eterogenă de termeni lexicogramaticali cu rol non-referențial, implicați în articularea relațiilor discursiv-pragmatice realizate între componentele enunțului, la nivel transfrastic sau frastic (Chiorean, 2013, p. 299). Totodată, sunt considerați elemente care dau indicații despre cum trebuie și la ce nivel trebuie interrelaționate

informațiile relevante. Cu alte cuvinte, sensul conectorilor este predominant procedural (Ștefănescu, 2007).

Caracterul argumentativ al unui discurs, în cazul nostru al discursului academic, este marcat de operatorii argumentativi (conectori pragmatici – cuvinte ale discursului) care susțin forța argumentării (conjunții coordonatoare și subordonatoare, locuțiuni adverbiale, sintagme care leagă acte de vorbire).

Fiind un discurs argumentativ, expunerea în discursul academic se face prin intermediul unor conectori care indică tipul relației existente între propozițiile argumentative. În lucrarea *Teoria textului: termeni-cheie* (Constantinovici et al., 2011), autorii clasifică conectorii după funcția pe care o exprimă:

- care marchează teza: *părerea noastră este că, de menționat faptul că, vom arăta că;*
- care introduc premisele: *având în vedere că, de asemenea, cum, că, căci, astfel numai, de fapt, dând dovadă, de altfel;*
- care introduc argumentul: *raționamentul este următorul, ca să ne exprimăm mai clar, vom demonstra de ce;*
- care introduc o premisă sau un dat: *dat fiind că, fiindcă, de fapt, pentru că, dovada că, în fapt;*
- care introduc primul argument sau prima premisă: *mai întâi de toate, în primul rând, prima marcă se referă la, să pornim de la, trebuie amintit mai întâi că, să începem prin a...;*
- care introduc următoarele argumente sau premise: *în plus, în al doilea rând, în continuare, la fel, pe de altă parte, nu numai, ci și;*
- care introduc ultimul argument: *în fine, în ultimul rând, nu în ultimul rând;*
- care introduc regula generală (generalizatori): *pe baza regulii care susține că ..., dat fiind că e valabil că .../ atunci ..., se știe că ..., presupunând că ..., având în vedere că ..., atunci;*
- care introduc modalitatea sau calificatorul (modal): *după cât se pare, după mine;*
- care introduc sursa, autoritatea (garanți): *după cum spune autorul...;*
- care introduc rezerva (de relativizare): *doar dacă nu, în afară de;*
- care introduc o contra-opinie (alternativi): *nu cred că, nu sunt de acord când spui că, nu mi se pare că, nu mă convinge teza;*
- care leagă sau opun argumentele între ele: *și, dar, iar, ci, sau;*
- care introduc teza sau concluzia (concluzivi): *deci, așadar, prin urmare, iată de ce;*

Ex.: **Ca un argument** în sprijinul faptului că mulți copii ai etniilor minoritare urmează școlile cu limba rusă de instruire este și următorul amănunt: **numai** la Universitatea de Stat din Moldova în anul de studii 2006-2007 absolvenții școlilor ruse constituie 28 la sută, pe când

ponderea etnicilor ruși abia atinge în Republica Moldova 5,8 la sută din toată populația (D. 4, p. 26).

Ex.: Să intrăm, **mai întâi**, în domeniul filosofic al problemei dezbătute, lămurind astfel și prezența în titlul conferinței a acestei sintagme ce pare o ciudățenie metaforică, un trop: „casă a ființei noastre” (D. 9, p. 81).

Ex.: **Iată de ce cred că** cei care nu cunosc gramatica n-au ce căuta în politică. Aș mai îndrăzni să afirm: suntem țara cea mai săracă din Europa, pentru că nu ne cunoaștem limba, istoria, geografia.

Aici, ca și în alte situații, se cere bunăvoință, înțelegere reciprocă, muncă de educație și culturalizare, **dar și**, accentuez, mai multă fermitate, voință politică din partea organelor administrative locale și centrale (D. 4, p. 26).

Din exemplele selectate putem observa abundența conectorilor pragmatici întâlniți în discursul academic, având rolul de a organiza structura discursurilor, a face legătură între elementele enunțurilor. În exemplele prezentate conectorii frastici asigură coeziunea discursului și contribuie la organizarea informației.

În privința clasificării acestora atestăm diferite viziuni și interpretări ale cercetătorilor. Conform modelului genevez de analiză a discursului elaborat de Roulet et al. (1985, p. 111), conectorii pragmatici sunt definiți ca marcheri de funcții interactive: conectorii interactivi marchează relația între unul sau mai mulți constituenți subordonați (act, intervenție sau schimb) și actul principal al unei intervenții.

Ideea de a considera conectorii drept marcheri de funcții interactive trebuie, pentru a fi înțeleasă, completată cu informațiile următoare (Reboul, Moeschler, 2010, p. 79-80):

1) modelul genevez de analiză a discursului emite ipoteza că structura discursului este semnalată de un ansamblu de mărci lingvistice:

a) marcherii de funcții ilocuționare (ca verbele performative, mărcile de limbaj indirect sau chiar turnurile sintactice);

b) marcherii de funcții interactive:

– marcherii de structurare a conversației (*bun, atunci, iată*), care semnalează la ce „nivel de textualizare” se situează enunțul tratat;

– conectorii interactivi care introduc fie un constituent principal, fie un constituent subordonat; Funcția principală a unui conector (*dar, deci, totuși, într-adevăr, în sfârșit* etc.) ar fi așadar de a semnala structura discursului și de a indica funcția actului în care apare.

2) Modelul genevez emite ipoteza potrivit căreia conectorii se grupează în patru clase principale, clasificare fondată întâi de toate pe relațiile de argumentare și pe relațiile de reformulare. Urmărind definițiile propuse în Roulet et al. (1985, p. 112), stabilim următoarele:

– Conectorii argumentativi marchează, în constituentul subordonat, relația de argument(e) la actul principal, cum ar fi: *căci, fiindcă, de vreme ce, cum, într-adevăr, de altfel, chiar, cel puțin*;

Ex.: *Într-adevăr, lista, din păcate pentru limbă, este una destul de mare, din care am selectat aici doar câteva mai în temă și mai tipice, descoperind cu stupoare că perlele generalului Voronin tind ale depăși pe cele ale celebrului Mitică, ...* (D. 13, p. 173).

– Conectorii consecutivi marchează, în actul principal, o relație cu un argument: *deci, atunci, astfel, de asemenea, prin urmare*;

Ex.: *Și uite, **atunci** am înțeles eu că pentru Puterea Sovietică cel mai important e planul. Îndeplinește planul! Predă cotele! În primul rând – statul! Iar oamenii – un zero fără băț înainte* (D. 13, p. 164).

– Conectorii contra-argumentativi marchează o relație de contra-argument la actul principal: *dar, însă, totuși, cu toate acestea, deși*;

Ex.: *Câteva precizări și comentarii ar mai fi necesare, **nu cu pretenții** de a-l redacta, păzească sfântul, pe Mateevici, **dar pentru** corelarea sensurilor metaforice din text/context istoric spre o mai aprofundată înțelegere ...* (D. 13, p. 158).

– Conectorii reevaluativi marchează subordonarea retroactivă a uneia sau mai multor intervenții, prezentate inițial ca independente, față de un nou act principal: *în fine, în concluzie, la urma urmei, oricum, hotărât lucru, pe scurt, în fond*.

Ex.: *Și în final, ultima strofă, care preia, mesianic, laitmotivul deșteptării ...* (D. 13, p. 159).

3) Și în sfârșit, modelul genevez emite ipoteza care reia analizele lui Ducrot, că un conector aflat la începutul unei replici „articulează o reluare implicită a discursului destinatarului cu discursul enunțatorului” (Roulet et al., p. 81).

Cercetătorul J. Moeschler (2010, p. 82) completează ideea lui E. Roulet, afirmând că conectorii sunt marcheri de funcții interactive nu doar pentru că semnalează structura discursului, ci în primul rând pentru că însăși ideea de structură a discursului este indicată de un ansamblu de mărci lingvistice, printre care și conectorii. Astfel, autorul prezintă următorul exemplu:

Analiza unor utilizări ale conectorului *pentru* că permite concluzia că *pentru* că înlanțuie un schimb: asta înseamnă că secvența X pentru că Y este interpretată astfel:

a) X este format din intervenții ale diferitor locutori, care formează un schimb;

- b) Y este format din intervenția locutorului care înlănțuie cu ajutorul lui *pentru că*;
- c) *pentru că* introduce o intervenție care justifică unul dintre termenii schimbului (de exemplu, intervenția inițiativă, o întrebare);

A fost adus exemplul conectorului *pentru că*, deoarece discursul științific și didactic, după cum a fost menționat, este caracterizat de argumentativitate, *pentru că* fiind un conector argumentativ.

Să urmărim exemplul:

*Trăim într-o Republică Națională, **dar** într-un mediu de interculturalitate, **pentru că** avem alături găgăuzi, ucraineni, bulgari, ruși, polonezi, evrei ș.a. În asemenea situație, supraviețuirea noastră comună e posibilă doar prin organizarea unui autentic și de înaltă ținută dialog, care ar conduce la eliminarea orișicăror tensiuni interetnice, direcționând viața spre progres, plenitudine, îmbogățire a fiecărei culturi.*

***Dar** pentru a se realiza un dialog eficient, e necesar să se manifeste un spirit tolerant al celor care dialoghează, **pentru ca**, în ultimă analiză, să se obțină o înțelegere acceptabilă și sapiențială.*

***În această ordine de idei**, avem de observat că în Republica Moldova... (D. 4, p. 24).*

În acest exemplu atestăm prezența conectorilor transfrastici care contribuie la stabilirea unor legături pragmatice între fraze și la evidențierea punctului de vedere al naratorului (Croitor, 2015, p. 235). Prezența acestui tip de conectori în cadrul discursului academic este dictată de necesitatea organizării structurale a acestuia.

Conectorii au funcția de reconstruire a reprezentărilor cu formă propozițională necesare pentru interpretarea enunțurilor. Departate de a structura discursul, conectorii au o funcție esențialmente interpretativă: dacă au o funcție în discurs, aceea este de a ghida interlocutorul în parcursul lui interpretativ. Altfel spus, alegerea conectorului trebuie să se facă astfel încât el să joace un rol în minimalizarea eforturilor cognitive, și nu invers (J. Moeschler, 2010, p. 91).

Conectorii frastici și transfrastici contribuie la organizarea informației la nivelul enunțului și, totodată, al discursului. Caracteristic discursului academic este și anafora, care este redată prin diverse adverbe, cel mai des fiind utilizate adverbele *În primul rând* și *în al doilea rând*, acestea structurând două paragrafe ale unui discurs.

2.3 Tipul și rolul elementelor nonverbale și paraverbale în discursul academic

Elementele nonverbale și paraverbale sunt componente importante ale sistemului de comunicare umană. Pentru aspectul pragmatic al discursului academic și elementele de limbă care îl fundamentează, abordăm, în măsura posibilităților, materialul care contribuie la transmiterea informațiilor, cunoștințelor și formarea unor abilități.

Subliniem că distingem în cadrul fluxului de semne al unei interacțiuni atât *materialul verbal* (de limbă), *materialul paraverbal* (paraverbal): înălțime a tonului, intensitate articulatorie, pauze etc., cât și cel *nonverbal*. Comunicarea orală utilizează un ansamblu de mijloace de expresie, combinându-se foarte divers mijloacele verbale cu cele nonverbale sau paraverbale. Chiar și tăcerea este funcțională în comunicarea orală (Ionescu-Ruxăndoiu, 1999).

În comunicarea academică elementele nonverbale și paraverbale alături de cele verbale, îmbinate în mod firesc, armonios și logic creează un climat favorabil în desfășurarea activității planificate. Atât în discursul științific, cât și în cel didactic comunicarea verbală este însoțită de elementele paraverbale și nonverbale.

În cazul discursului didactic, această îmbinare este mai sesizabilă, deoarece emițătorii (profesorii) întrebuițează diverse elemente paraverbale sau nonverbale cu scopul de a capta atenția. În discursul științific aceste elemente la fel sunt utilizate, dar moderat și cu scopul de a pune unele accente, a demonstra importanța unei secvențe, precum și de a capta atenția.

Într-o abordare antropologică și semiotico-pragmatică a codificării/decodificării nonproblematică a mesajelor, autorii G. Bateson, E. Goffman, P. Watzlawik și E.T. Hall (apud Roventă-Frumușani, 1999, p. 184) formulează cinci postulate ale comunicării, inaugurând noua lor concepție (Corniță, 2001, p. 104-105):

- este imposibil să nu comunici (fr. – „*on ne peut pas ne pas communiquer*”); prin cuvinte sau tăceri, prin gesturi voluntare și involuntare, actorul social intră în sistemul complex, orchestral al comunicării plurinivelare;
- comunicarea se desfășoară pe două niveluri: al conținutului (transmis) și al relației instituite; în cazuri patologice sau de noncooperare, „negocierea” relației devine unicul obiect al comunicării, iar transmiterea conținutului nu se realizează;
- comunicarea digitală (lingvistică) este dublată de cea analogică (gestuală); unele situații de comunicare sunt exclusiv sau precumpănitor analogice (interacțiunea îndrăgostiților sau îngrijirea unui bolnav), altele sunt precumpănitor digitale (comunicarea didactică, mediatică, științifică);

- comunicarea se desfășoară pe secvențe: inițiativă / reacție, replică / răspuns, a căror gestionare defectuoasă conduce la malentendu-uri și conflicte de comunicare;
- relația comunicativă se instituie între parteneri similar poziționați în ierarhia socială (relația simetrică) sau între interlocutori cu statut și rol social diferit (relație asimetrică sau complementară).

În baza acestor postulate emise, constatăm prezența unui ansamblu de mijloace de comunicare în scopul asigurării eficienței comunicării. În acest sens, E.T. Hall afirma că 60% din comunicările noastre sunt nonverbale, iar cercetătorii domeniului comunicării au identificat 700.000 de semnale fizice, R. Birdwhistell estimând că doar mimica feței modulează 250.000 de expresii, iar mâna generează 5.000 de gesturi verbalizabile (apud D. Roventă-Frumușani, 1999, p. 181).

În privința codului nonverbal, amintim că este cel mai vechi mijloc de comunicare utilizat de om. Abilitatea de a folosi gesturi, poziții diferite ale corpului, de a da un anumit sens fiecărei schimbări a mușchilor feței, de a utiliza obiecte din jur și de a se folosi de mediul care-l înconjoară pentru a comunica, demonstrează că a comunica nu înseamnă numai a vorbi (Corniță, 2001, p. 111).

Organizarea socială a comportamentului vizual și gestual în interacțiune și consecințele lor asupra angajamentului tacit dintre interlocutori este un fenomen interesant în cadrul discursului academic. Deducem astfel că anumite aspecte ale comportamentului gestual și vizual al locutorului contribuie la organizarea modalităților de participare a interlocutorului/interlocutorilor la activitatea în curs.

În cadrul discursului științific și a discursului didactic, comunicarea presupune un dialog „față în față”, utilizându-se în cel mai mare grad contactul vizual în strategia de atingere a scopului comunicării.

Privirea poate fi inclusă atât de locutor, cât și de destinatar în strategia de codificare și de decodificare a mesajului, cu precizarea că fiecare dintre ei trebuie să stăpânească suficient de bine tehnica de utilizare și de descifrare a semnificațiilor acesteia în ansamblul simbolurilor în care se integrează. Cercetătorii subliniază rolul central pe care îl deține atât în emiteră, cât și în receptare. Din acest punct de vedere distanța dintre emițător și receptor(i) nu este deloc indiferentă pentru eficiența comunicării (Corniță, 2001, p. 113).

În cadrul discursului științific, în schimbul dialogic, interlocutorii își pot regla cu ușurință strategia dacă sunt atenți la funcționarea contactului vizual ca mijloc de comunicare. În cazul discursului didactic, fața surâzătoare a profesorului poate genera un dialog deschis, prietenos, iar o privire rece sau dură poate crea receptorilor o situație de antipatie sau alte sentimente asemănătoare. Totodată, în cadrul discursului didactic constatăm că emițătorul este unul

(profesorul), iar receptorii (elevii/studentii) sunt mulți și în acest caz stabilirea contactului vizual cu receptorii poate genera un grad sporit de încredere și atenție oferit de către profesor.

În acest context, menționăm și rolul mimicii, care este unul dintre elementele primordiale într-un discurs. Datorită mușchilor feței, emițătorii, dar și receptorii pot exprima diferite stări, emoții care pot fi percepute de interlocutori și uneori pot schimba cursul evoluției discursului. De exemplu, o stare de oboseală pe fața receptorilor poate determina emițătorul să capteze atenția sau să încheie discursul. De asemenea, emițătorul poate observa pe fața receptorilor dacă mesajul este înțeles și interesant publicului sau dacă generează nedumeriri/confuzii/întrebări. P. Ekman stabilește o ierarhie de 21 de trăsături faciale, care sunt repartizate în trei grupe: *statice*, *mobile*, *lente* și *rapide* (Corniță, 2001, p. 115). Astfel, elementele paraverbale au rolul de a determina receptorul să acționeze uneori spontan sau de a înțelege cum este receptat mesajul său.

Un alt element întâlnit în comunicarea academică sunt *gesturile* care au o importanță majoră, din punctul de vedere al relației gest-cuvânt, au fost determinate următoarele situații: gesturile însoțesc discursul, gesturile completează discursul, gesturile substituie discursul.

Conform lui R. Birdwhistell, gesturile reprezintă cultura încorporată, iar corpul cea de-a treia instanță (mediatoare) între cultură și personalitate (apud Rovența-Frumușani, 1999, p. 183). În 1952 antropologul pune bazele unei noi științe: cea a comunicării prin gesturi sau *kinezica* (gr. kinesis = mișcare) (i se mai spune: *kinestezia* – *n.n.*). El a atribuit comunicării gestuale următoarele caracteristici (Corniță, 2001, p. 112-113):

- stricta codificare;
- dependența de o comunitate socio-culturală (fiecare cultură are propriile sale norme de interacțiune), norme interiorizate prin socializare;
- integrarea într-un sistem plurinivelar (implicând utilizarea spațiului și a timpului, precum și parakinezica sau prozodia gesturilor: intensitate, durată, amplitudine, flux);
- contextualizarea (semnificația nu decurge din gest în sine, ci din situație în sens larg).

Gesturile au de cele mai multe ori funcție de subliniere a semnificației mesajului, dar pot constitui și secvențe comunicaționale independente. Măinile sunt cel mai mult folosite pentru a da o anumită valoare celor comunicate prin gesturi. Se poate vorbi chiar de o valoare intrinsecă a mișcărilor mâinilor în comunicarea verbală. Tot așa și mișcările capului, ale corpului, ale picioarelor se pot constitui în semne cu valoare simbolică (Corniță, 2001, p. 114). De exemplu, un emițător implicat în discuție va folosi o gamă de gesturi cu ajutorul cărora va dori să convingă. Va da din cap în sens afirmativ când este de acord, va refuza oferta verbal, dar și prin gesturi ale

capului, va arăta ce-l interesează, indicând direcția cu mâna, dar și prin gesturi cu capul sau mișcări ale corpului căruia îi schimbă direcția.

„Înnăscute sau dobândite, voluntare sau involuntare, codificate sau personalizate, gesturile însoțesc, explică, condensează sau comentează comunicarea interpersonală” (Roventă-Frumușani, 1999, p. 181).

În varianta video a unui discurs științific analizat (*Limba română versus politica*, prezentat de scriitorul Ion Hadârcă (D.13), în momentul rostirii enunțului *Patria noastră este Limba Română* (min. 04:37), raportorul ridică mâna în sus, în semn de înălțare și slăvire, gest care conferă mesajului o puternică încărcătură simbolică.

De asemenea, observăm că gesturile se regăsesc în multe discursuri științifice (preluate de pe site-ul Academiei de Științe a Moldovei), utilizate atunci când vorbitorii încearcă să accentueze anumite aspecte, ca în exemplele de mai jos.

Prelegerea publică „Viitorul apei: provocări și soluții folosind nexul tehnologiilor exponențiale”, susținută de reputatul savant american Ashok Vaseashta

Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=-yn5x1jR3To&t=1s>

Conferința Internațională cu genericul „Științele Fundamentale pentru Dezvoltare Durabilă și Pace”

Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=JAagfz2tJi8&t=372s>

De asemenea, constatăm că se impune o anumită distanță între emițător și public. Încălcarea regulilor poate bloca dialogul, așa cum respectarea acestora poate susține buna sa desfășurare. Momentul pătrunderii în spațiul comunicațional este însoțit întotdeauna de percepția

fizică a interlocutorului. Chiar dacă interpretarea mesajului poate fi influențată în mod diferit pentru interlocutori diferiți, de modul în care sunt îmbrăcați, totuși îmbrăcămintea pare să fie unul dintre cei mai vechi indici cu impact asupra receptării și interpretării anumitor mesaje în anumite contexte. O îmbrăcămintă nepotrivită a profesorului poate genera situații neprevăzute. Din imaginile de mai sus, putem observa stilul clasic, caracteristic mediului academic, or, la manifestări științifice, într-un mediu formal, aspectul fizic își are rolul său în perceperea mesajelor comunicate de emițător.

De asemenea, la receptarea mesajului contribuie și apropierea sau depărtarea între interlocutori, înclinarea sau întoarcerea parțială a corpului pot fi interpretate în relație cu semnificația enunțului performat.

În cadrul unui discurs didactic, apropierea profesorului de elevi poate crea un climat favorabil, prietenos, în timp ce depărtarea poate transmite ideea de superioritate a profesorului.

Cuprinse în sistemul mijloacelor nonverbale, procesele paraverbale reprezintă manifestări ale vocii, însoțind sau nu limbajul articulat. Intonația, ritmul, timbrul sau volumul emiterii sunt componente suprasegmentale la nivel articulatoriu sau acustic, constituindu-se drept indici de comunicare, legătură între ceea ce se spune și cum se spune: a vorbi cu voce joasă sau înaltă, lent, ezitant. Este dificil de realizat o separare netă între verbal și paraverbal. Intonația, de exemplu, are adesea un rol în organizarea sintactică și determină interpretarea (cum ar fi, spre ilustrare, în cazul unui ordin sau al unei întrebări).

Comunicarea academică admite utilizarea elementelor nonverbale și paraverbale, alături de cele verbale în constituirea sensului mesajului științific. Elementele nonverbale și paraverbale utilizate în cadrul discursului academic se manifestă diferit.

În cazul discursului didactic pot fi receptate o serie de elemente nonverbale și paraverbale utilizate de emițători conform intenției comunicative. Utilizarea gesturilor cu scopul de a accentua, a prezenta sau a arăta ceva, precum și o anumită intonație și o mimică a feței cu scopul de a păstra interesul activ al receptorilor.

Pe când într-un discurs științific oficial, prezentat într-un mediu academic, în funcție de factorii externi, precum locația, anturajul, subiectul manifestării, sesizăm că elementele nonverbale și paraverbale sunt utilizate moderat doar în situații necesare. După cum am observat și în poze, gesturile pot fi utilizate în procesul de explicare a unui fenomen, iar elementele paraverbale pot apărea în cazul unei întrebări retorice sau în cazul unei intervenții.

Discursurile academice sunt considerate modele de exprimare, în acest sens universul comunicațional este construit din toate elementele care îl formează, deci nu este important doar ce se spune, dar și cum se spune.

2.4 Organizarea interacțiunii conversaționale în discursul academic

2.4.1 Principii de realizare a interacțiunii conversaționale

Cercetătoarea C. Kerbrat-Orecchioni (Rovența-Frumușani, 2012, p. 49) consideră că reflecția privind interacțiunile verbale se repartizează pe patru axe principale: abordarea psihologică și psihiatrică, abordarea socio-etnologică, abordarea filosofică și abordarea lingvistică. În lucrarea *Analiza discursului: ipoteze și ipostaze* D. Rovența-Frumușani (2012, p. 63) definește din perspectivă lingvistică conversația, pe care o numește arhitectură a intersubiectivității, un sistem de schimburi comunicaționale ca fiind cel mai răspândit și cel mai subtil sistem într-o societate. În acest sens, menționăm că și în cadrul discursului academic schimbul de replici și interacțiunea conversațională este un fenomen prezent. Din aceste considerente, sintetizăm principalele trăsături ale interacțiunii conversaționale în cadrul discursului academic.

Din punct de vedere lingvistic, conversația se caracterizează prin următoarele trăsături:

- este creată continuu prin interacțiunea participanților atât la nivelul conținutului, cât și la nivelul relației;
- este esențialmente contextuală, cadrul fizic și instituțional punându-și o amprentă inconfundabilă asupra desfășurării ei la nivel micro- și macrostructural;
- este structurată în sensul alternării diverselor intervenții ale participanților (2012, p. 63-64).

În opinia cercetătoarei D. Rovența-Frumușani, conversația se caracterizează în primul rând prin consubstanțialitatea comportament social/comportament verbal. De aici necesitatea unei duble perspective: interacțională, dar și ilocuționară asupra conversației și complexitatea descrierii/explicitării acestui fenomen (2012, p. 64).

În acest sens și-a exprimat opinia și cercetătorul J. Moeschler, care afirmă că orice acțiune verbală realizată prin conversație definește un cadru de co-acțiune și argumentare. Autorul vede acest spațiu drept unul în care sunt angajate mai multe acțiuni, vizate anumite concluzii, în care interlocutorii sunt obligați să discute, să-și piardă sau să-și amelioreze fața, să marcheze puncte, să negocieze pentru a ajunge sau nu la o soluție, să confirme opinii sau să intre în polemică (Rovența-Frumușani, 2012, p. 64).

Pentru a-și menține o oarecare coerență, conversația trebuie să conțină schimburi de replici formulate corespunzător. În organizarea succesiunii replicilor, în cadrul unui discurs academic locutorii trebuie să țină seama de un set de reguli. Conform lui H. Sacks, cel care a elaborat o metodă de analiză a conversației, unitatea componentă a unei conversații este replica sau intervenția verbală – engl. *turn*.

„Replicile sunt formulate în anumite momente pe parcursul discuției, numite puncte de relevanță tradițională (*traditional relevant places*)” (Dascălu-Jinga, 2006, p. 96-97). Din această perspectivă putem identifica:

- a) vorbitorul îl selectează pe următorul vorbitor și îi acordă cuvântul;
- b) vorbitorul se selectează pe sine, ignorând punctele de relevanță tranzițională, și continuă să vorbească;
- c) ascultătorul preferă să-și păstreze rolul, refuzând să ia cuvântul;
- d) ascultătorul intervine și ia cuvântul, chiar dacă vorbitorul nu vrea să-i acorde acest drept, prin întreruperi sau suprapuneri.

La acestea credem că se poate sublinia și faptul că desfășurarea interacțiunilor verbale este dirijată nemijlocit și de principiul politeții care este un element necesar al principiului cooperativ, ambele stabilind, prin intermediul maximelor pe care le subordonează, eficiența schimburilor verbale (Driga, 2021, p. 102).

În concepția lui P. Grice (apud Roventă-Frumușani, 2012, p. 61), raționalitatea comportamentului conversațional este rezultatul a două ipoteze:

1. participanții la o conversație respectă un principiu general de cooperare care presupune ca fiecare participant să contribuie la conversație în conformitate cu așteptările celorlalți, cu stadiul, scopul și direcția tranzacției conversaționale;
2. fiecare contribuție la conversație trebuie să respecte:
 - *maxima cantității*: intervenția să conțină atâta informație cât este necesar, nici mai mult, nici mai puțin;
 - *maxima calității*: contribuția să fie veridică;
 - *maxima relației*: contribuția să fie pertinentă;
 - *maxima manierei*: contribuția să fie clară, nonambiguă, ordonată.

În baza respectării principiilor și a maximelor în cadrul unei intervenții determinate de mai mulți factori se asigură înțelegerea și interpretare discursului. Din punct de vedere pragmatic, discursul academic este înțeles ca fiind o unitate de interacțiune intenționată, constituită din elemente verbale, nonverbale și paraverbale, organizate și relaționate în mod explicit și implicit. Organizarea interacțiunii conversaționale este determinată de o serie de factori, cum ar fi: contextul situațional al comunicării, statutul participanților la interacțiune, orientarea lor spre atingerea anumitor obiective etc. După cum bine se știe, pentru interacțiunea conversațională este obligatorie prezența a cel puțin doi participanți care prin intervențiile lor alternative contribuie la desfășurarea procesului de comunicare. Prin urmare, pentru acest tip de comunicare verbală este important nu numai faptul că un emițător produce un enunț care este receptat și interpretat de către receptor, ci

și reacția de răspuns a interlocutorului la replica precedentă a locutorului. Dialogul vizează atât procesul de transmitere a unui mesaj de la emițător la receptor, cât și modul în care interlocutorul reacționează la intervenția locutorului.

În cadrul discursului științific *Limba română, politica și statul de drept* (D. 14) în varianta video înregistrată, observăm reacția receptorilor la mesajul emițătorului, reacția fiind una nonverbală, dar semnificativă (manifestată prin aplauze la min. 24:05).

În timpul discursului, emițătorul, făcând o mică abatere de la discursul scris, prin inserarea unui fragment dintr-o situație din viața sa, a provocat reacția receptorilor fiind aplauzele.

În discursurile științifice de acest gen interacțiunea conversațională se produce după încheierea discursului, în secțiunea întrebări și răspunsuri.

Structura conversațională o putem observa în cazurile în care emițătorii inserează un dialog sau își pun întrebări retorice la care încearcă să ofere un răspuns.

Ca în următorul exemplu, în construcția discursului *Partea noastră de veșnicie – Limba Română* (D. 10) atestăm inserția unui dialog prin reproducerea acestuia de către emițător. Ex.:

După ce aceștia mi-au explicat într-o bună limbă românească, i-am întrebat:

– Dar voi de ce naționalitate sunteți?

Și unul dintre ei mi-a răspuns:

– Noi suntem de naționalitate copii.

Gramatica limbii române (GLR, 2005, II) distinge următoarele elemente ale structurii interacționale prin care se caracterizează o conversație: *actul, mișcarea, intervenția, schimbul, tranzacția, conversația*. Prezintă organizarea internă a dialogului ca pe o structură ierarhică de niveluri, autorii menționează că structura dialogului rezultă din articularea unor unități simple în unități din ce în ce mai complexe.

Dacă unitatea minimală este considerată a fi *actul de vorbire*, atunci unitatea de rang imediat superior, constituită din actele de vorbire, este *mișcarea comunicativă*. Mai multe mișcări se includ în intervențiile fiecărui locutor. Două sau mai multe intervenții compun schimbul. Schimburile formează o tranzacție. Tranzacțiile legate prin relații semantice și sintactice, intră în structura unei conversații sau discuții (GLR, II, p.797).

Referindu-ne la discursul menționat mai sus, atestăm reproducerea unui dialog construit pe baza întrebărilor retorice ale emițătorului, care au scopul de a sugera o idee importantă în raport cu subiectul examinat. Vorbitorul recurge la acest procedeu nu pentru a-și expune direct opinia, dar cu scopul de influența receptorul să ajungă singur la concluzia pe care o sugerează. Ex.:

– Mersul stelelor este făcut de către oameni sau de către Dumnezeu?

– De către Dumnezeu.

– *Calendarul este făcut de către oameni sau de către Dumnezeu?*

– *De către oameni...*

– *Și atunci ce schimbăm: mersul stelelor sau calendarul?*

Același lucru se întâmplă și cu articolul 13 din Constituție.

– *Ce e mai ușor să schimbăm: articolul 13 din Constituție sau toată istoria noastră, Adevărul Științific, afirmațiile clasicilor, concluziile celor mai mari lingviști din lume?* (D. 10, p.108)

Astfel, în conformitate cu studiile cercetătorilor din domeniu, analiza actelor de vorbire poate fi aplicată în analiza discursului, ceea ce presupune analiza interacțiunii conversaționale, prezența unui dialog unde emițătorul produce anumite reacții receptorilor, uneori aceștia fiind antrenați în dialog în mod direct, participând în cadrul conversației, alteori manifestându-și reacția prin elementele nonverbale.

Textul academic este elaborat în funcție de competențele lingvistice și cognitive ale emițătorului, iar discursul rostit este influențat de contextul lingvistic, social, psihologic. După cum am observat și în exemplele selectate, uneori varianta orală a discursului poate să difere de cea scrisă, prin intervenții planificate sau spontane. Orice discurs academic este marcat de o intenție și integrat într-un spațiu psiho-socio-cultural. În mediul academic, discursul este organizat conform normelor și limbajului specific, enunțurile fiind unitatea sintactică de bază în construcția acestuia. La rândul lor, enunțurile sunt alcătuite din acte de vorbire, iar uneori chiar identificate cu actele de vorbire.

În comunicarea academică structura discursului bazată pe interacțiunile verbale pornește de la studierea enunțului ca unitate pragmatică, care este folosită pentru realizarea actelor de limbaj. În baza cercetărilor acestora putem efectua o analiză pragmatică la nivelul discursului, ținând cont de faptul că discursul privit ca unitate pragmatică este alcătuit din enunțuri.

2.4.2 Funcția pragmatică a enunțului în realizarea actelor de limbaj

Din perspectivă pragmatică, discursul este analizat în baza unităților care îl compun, acestea fiind enunțurile. În scopul stabilirii funcției enunțului menționăm că știința lingvistică modernă face distincție între scopul general al comunicării și scopul lingvistic al comunicării.

Scopul general al comunicării reprezintă scopul extra-comunicativ pe care-l urmărește vorbitorul și în relație cu acesta însuși actul de discurs se manifestă ca mijloc.

Scopul lingvistic al comunicării este scopul intracomunicativ, adică țelul închis de limitele actului de vorbire, iar în calitatea de mijloc de realizare a acestui scop nu apare actul de vorbire în

general, ci tipul respectiv de propoziție actualizată în vorbire sau alt fenomen cu valoare comunicativ-semantică (Hanganu, 2002, p. 28-29).

Din definiția propusă derivă faptul că intenționalitatea enunțului îndeplinește două funcții importante în procesul de comunicare verbală:

1. funcția de informare a conlocutorului;
2. funcția de provocare a comportamentului verbal sau/și nonverbal, *id est* constituie un stimulent pentru a obține o reacție verbală sau comportamentală din partea conlocutorului (Hanganu, 2002, p. 31).

În cadrul unui discurs, enunțurile care îl alcătuiesc pot exprima diverse forțe ilocuționare. Astfel, din perspectivă pragmatică, a identifica forța ilocuționară aplicată unui conținut propozițional înseamnă a descrie un act de vorbire. Unitatea de bază a comunicării conjugată cu pragmatica este *actul de vorbire* care se realizează în anumite situații de comunicare. În unele lucrări de specialitate enunțul și actele de vorbire se definesc una prin alta. Astfel, actul de vorbire este interpretat drept unitate elementară a comunicării care asigură transmiterea unui mesaj formulat prin intermediul unui enunț de la un comunicant la altul. La rândul său, enunțul este interpretat ca fiind unitatea sintactică folosită pentru realizarea actelor de vorbire (Bărbuță, 2012, p. 16).

Discursul academic tratat din perspectivă pragmatică este constituit din enunțuri, care devin acte de vorbire. Conform teoriei lui J. Austin, enunțurile nu sunt folosite doar pentru a descrie evenimente din realitate, dar pentru a îndeplini un anumit act, și anume cu scopul de a face ceea ce se spune cu ajutorul lor (Pătrunjel, 2019, p. 15). În acest sens, menționăm despre scopul discursului academic de a informa asupra unui fapt științific și a determina receptorul să manifeste o reacție.

Prin realizarea unui act de vorbire sau prin rostirea unui enunț, emițătorul urmărește scopul de a influența, în mod dirijat, comportamentul verbal și nonverbal al ascultătorului, rezultând schimbări în sistemul de convingeri și reprezentări despre lume al acestuia, bazându-se pe înțelegerea scopului propus de către ascultător reieșind din sistemul de reguli lingvistice deținut de acesta.

E. Constantinovici (2013, p. 45) remarcă faptul că semnificația unui enunț nu depinde atât de sensul cuvintelor folosite, cât de împrejurările în care a avut loc enunțarea, J.L. Austin deosebește semnificația cuvintelor (ce ține de semantica limbii), pe de o parte, și actul realizat prin rostirea acestor cuvinte semnificative (ce ține de activitatea propriu-zisă de vorbire), pe de altă parte.

Orice act de limbaj comportă o dimensiune *locuționară*, o dimensiune *ilocuționară*, legată de forța sau valoarea actului, și o dimensiune *perlocuționară* legată de influența exercitată asupra auditoriului.

Actul de limbaj conform cercetătoarei Rovența-Frumușani (2012, p. 56-57) posedă următoarele proprietăți:

1. actul de limbaj este o *acțiune* care vizează transformarea realității;
2. actul de limbaj este *un act intențional*, a cărui interpretare adecvată este condiționată de recunoașterea de către interlocutor a intenției de comunicare;
3. actul de limbaj este un *act convențional*, a cărui reușită este condiționată de îndeplinirea anumitor condiții de succes legate de persoanele și de circumstanțele utilizării actului, de intenția persoanelor implicate și de efectul asociat enunțării.

În calitatea lor de unități comunicative minimale, actele de vorbire reprezintă fenomene complexe, care implică multiple aspecte, ele definindu-se prin diverse trăsături. Prin urmare, și numărul criteriilor în funcție de care se clasifică actele de vorbire este de asemenea mare. Cercetătorul J. Searle a prezentat o descriere amplă a criteriilor de clasificare a actelor de vorbire, stabilind 12 dimensiuni în raport cu care fenomene în cauză diferă unele de altele (apud Bărbuță, 2012, p. 161-162). Criteriile în funcție de care sunt clasificate actele de vorbire sunt următoarele:

1. scopul ilocuționar cu care este performat actul de vorbire;
2. direcția de potrivire a cuvintelor cu realitatea (se are în vedere relația dintre cuvinte și starea de lucruri din lumea reală), altfel spus, raportul dintre conținutul propozițional al enunțului și realitatea desemnată;
3. starea psihologică exprimată (doriința locutorului ca interlocutorul să realizeze o acțiune);
4. forța cu care este prezentată forța ilocuționară;
5. statutul social al interlocutorilor și influența lor asupra forței ilocuționare: relația dintre interlocutori;
6. modul în care enunțul corelează interesele interlocutorilor;
7. raporturile enunțului cu restul mesajului;
8. diferențele conținutului propozițional determinate de forța ilocuționară a enunțului;
9. diferențele dintre actele de vorbire îndeplinite prin rostirea unui enunț și cele care nu pot fi îndeplinite în acest mod;
10. condiționarea actului de vorbire de existența unui cadru instituțional (pentru realizarea unor acte de vorbire se impune existența unor instituții extralingvistice);

11. deosebirea dintre uzul performativ al verbelor și cele care nu au o asemenea utilizare;

12. stilul de realizare a actelor de vorbire;

Existența unui act de limbaj în afara scopului este imposibilă: în vorbire nu există asemenea enunțuri cu ajutorul cărora vorbitorul n-ar descrie ceva, n-ar fi întrebat despre ceva sau n-ar determina adresatul să facă ceva. Enunțul, fie el după scopul comunicării imperativ, interogativ sau enunțiativ, are scopul său final de a asigura o influență, adică determinarea în sensul cel mai larg; această noțiune, de influență verbală, fiind „conceptul pe care se axează pragmatica lingvistică interpretată ca o teorie lingvistică a actelor de discurs” (Hanganu, 2002, p. 31).

Cercetătorul J. Moeschler distinge o analiză a actelor de vorbire realizată la nivelul enunțului și o analiză a actelor de vorbire realizată la nivelul discursului (apud Pătrunjel, 2019).

1) Analiza la nivelul enunțului presupune o examinare a actelor de vorbire sub aspectul existenței lor în limbă, ceea ce echivalează cu analiza unităților în cauză din punctul de vedere al manifestării lor izolate, fără a se avea în vedere comportamentul lor în structura schimburilor verbale. Această modalitate de analiză prevede descrierea actului de vorbire ca entitate caracterizată printr-o anumită forță ilocuționară aplicată unui conținut propozițional.

2) Analiza actelor de vorbire realizată la nivelul discursului presupune examinarea actelor de vorbire într-un plan funcțional mai larg. Actele de vorbire sunt considerate acțiuni performate prin utilizarea limbii în situații concrete de comunicare, implicând o interacțiune a interlocutorilor. Am putea sublinia aici că deosebirea esențială dintre aceste două tipuri de analiză a actelor de vorbire rezidă în faptul că, în timp ce prima este o analiză acțională (actul de vorbire văzut ca entitate realizată prin producerea unui enunț), cea de a doua este, de fapt, o analiză interacționistă (actul de vorbire văzut ca unitate utilizată în cadrul anumitor structuri conversaționale specifice). Analiza interacționistă are în vedere relevarea aspectului legat de utilizarea actelor de vorbire în discurs. Acest tip de analiză presupune examinarea actelor de vorbire ca elemente ale interacțiunii conversaționale, accentul fiind pus pe regulile care reglementează înlănțuirea lor în structura perechilor de adiacență. Fiind definit drept o „unitate minimală a structurii interacționale”, actul de vorbire este examinat prin prisma corelației act de vorbire – context de realizare. În felul acesta, actele de vorbire sunt caracterizate nu doar în raport cu mijloacele de realizare, ci și în raport cu circumstanțele concrete ale comunicării în care locutorul își formulează enunțul.

Actele de vorbire reprezintă unități care se manifestă la nivelul interacțiunii conversaționale, caracterizându-se printr-un anumit comportament discursiv. Conform teoriei clasice a actelor de vorbire al cărei fondator este J. Austin (1962), dezvoltate de J. Searle (1972), care a pus bazele unei analize ample a actelor de vorbire, și de D. Vanderveken (1988), care a

completat descrierile lui J. Austin și J. Searle, actele de vorbire sunt examinate din perspectivă ilocuționară, și anume – din perspectiva valorilor care le caracterizează și din punctul de vedere al mijloacelor folosite pentru exprimarea lor. Uneori se afirmă că în cazul în care actele de vorbire sunt examinate doar dintr-o perspectivă ilocuționară, teoria actelor de vorbire în varianta lui J. Austin și J. Searle nu este aplicabilă la domeniul conversației. Trebuie precizat că acest aspect este readus în centrul atenției prin investigațiile unor lingviști, cum ar fi cele ale cercetătoarei franceze C. Kerbrat-Orecchioni. Anume în lucrările acestei cercetătoare concepția clasică a actelor de vorbire este completată cu o concepție interactivă (Eni, 2021).

Prin urmare, teoria actelor de vorbire începe să se intereseze nu doar de actele de vorbire ca entități de sine stătătoare, ci și de secvențele interacționale în care ele sunt utilizate. Totodată, actele de vorbire sunt examinate în strânsă legătură cu contextul și cu situația comunicativă în care ele funcționează.

2.4.3 Reprezentarea actelor de limbaj în discursul academic

În susținerea existenței actelor de vorbire în organizarea interacțiunii conversaționale servesc și spusele cercetătoarei C. Kerbrat-Orecchioni: „De dimineață până seara oamenii întreabă, răspund, argumentează, răspund, promit, se laudă sau se plâng, mulțumesc, fac reproșuri, elogii sau confidențe etc. În plus, de dimineață până seară ei încearcă să interpreteze (conștient sau inconștient) ceea ce fac ceilalți când vorbesc, altfel spus, ce tipuri de acte realizează” (apud Constantinovici, 2013, p. 59).

Autorii volumului al II-lea al *Gramaticii limbii române* (2005, p. 800) prezintă o clasificare a actelor de vorbire, care se sprijină pe clasificările propuse de J. Austin și J. Searle, încercând să depășească anumite inconsecvențe. Pornind de la anumite particularități pragmatice ale enunțurilor, autorii acestei gramatici disting: acte de vorbire *reprezentative* sau *asertive*; acte de vorbire *directive*; acte de vorbire *întrebare*; acte de vorbire *comisive* sau *promisive*; acte de vorbire *expresive*; acte de vorbire *declarative*.

Atât în mediul profesional, cât și familial, vorbitorul exprimă frecvent acte de vorbire directive (Velea, 2012, p. 331) și nu doar. Astfel, devine importantă o clasificare a actelor de vorbire, pentru care este important nu doar specificul forței ilocuționare, ci și anumite particularități ale conținutului propozițional exprimat prin enunțurile respective, precum și contextul în care acestea sunt produse. J. Searle (1970, p. 44-45) a constatat că, de fapt, posibilitățile reale de a folosi limba în acțiune sunt limitate, cercetătorul identificând 5 posibilități (a se vedea capitolul 1). Astfel, dacă luăm în considerare posibilitățile de exprimare, precum și

intenția comunicativă, conținutul propozițional, contextul de producere, putem distinge următoarele tipuri de acte de vorbire: actele de vorbire de tip *informațional*, actele de vorbire de tip *acțional*, actele de vorbire de tip *expresiv*, actele de vorbire de tip *declarativ*.

Ne-am propus să identificăm prezența actelor de vorbire într-un discurs științific, în care, conform fondatorului teoriei actelor de vorbire J. Austin, *orice enunțare a unei propoziții în actul de comunicare presupune realizarea unui act ilocuționar*.

1. Actele de vorbire de tip *informațional* urmăresc vehicularea informației în actul de comunicare, cu ajutorul lor se comunică sau se obțin informații. Prin urmare, conținutul lor propozițional reprezintă descrierea unei situații, eveniment, stări de lucruri din realitate.

Ex.: *Academia de Științe a Moldovei de după independență n-a recunoscut niciodată existența așa-zisei limbi moldovenești* (D. 10, p. 108).

Ex.: *Limba stă la fundamentul unei culturi, așa cum credința stă la fundamentul unui sanctuar. Pe ea se clădesc valorile unui neam. Limba este întâia caracteristică a unui popor. Sufletul lui. Limba este poporul. Poporul este limba. Limba e locul unde un vorbitor e toți vorbitorii. Totalitatea vorbitorilor trăiește, se regăsește, la rândul său, într-un singur vorbitor. Nu există Patrie în afara limbii. Nici țară. Nici stat. Nici independență. Nici libertate. Nici popor* (D. 10, p. 92).

2. Actele de vorbire de tip *acțional* impun realizarea unei acțiuni de către participanții la interacțiune. Scopul lor este, astfel, de a-i orienta pe participanții la actul de comunicare să realizeze anumite acțiuni. Conținutul lor propozițional exprimă viitoarea acțiune care urmează să fie realizată de interlocutori.

Ex.: *Fiecare să-și spună rugăciunea în limba în care s-a născut, ne îndeamnă sfânta Scriptură. Astfel ni se sugerează că Cel de Sus te înțelege mai lesne comunicând cu ajutorul cuvintelor și tăcerilor materne* (D. 10, p. 91).

3. Actele de vorbire de tip *expresiv* reprezintă o manifestare în plan verbal a sentimentelor, emoțiilor și a atitudinilor vorbitorului vizavi de o stare de lucruri verbalizată prin conținutul propozițional al enunțului respectiv. Conținutul lor propozițional comportă o descriere a relațiilor emoționale și intelectuale stabilite între interlocutori în cadrul comportamentului lor social.

Ex. *Țineți minte! – v-o spun în calitate de încercat drumeț pe întortocheatele căi ale basarabenilor – limba română este numele corect și adevărat al limbii noastre și ea trebuie să ne unească, să devină un izvor de bucurii pentru contemporani și pentru cei ce vor veni după noi.*

Eu cred, cred sincer în izbânda limbii române și a neamului românesc!

Dixi et salvavi animam mean! (D. 2, p. 7)

Ex.: *Pentru mine ea este limba nașterii mele. Cu ea comunic cu cerul* (D. 10, p. 91).

Ex.: *Limba e duminica noastră. Și rana noastră* (D. 10, p. 93).

4. Actele de vorbire de tip *declarativ* sunt actele care provoacă, instituie o nouă stare de lucruri prin faptul de a declara ceva într-un anumit cadru instituțional. Conținutul lor propozițional descrie o acțiune realizată prin simpla rostire a unui enunț.

Ex.: *Numind lucrurile – le stăpânim. Gândindu-le – le putem lăsa moștenire.*

Suntem, trăim, comunicăm – cu ajutorul, prin intermediul, în puterea cuvintelor (p. 91).

Ex.: *Nu există cultură, civilizație, istorie, literatură, știință fără limbă* (Ibidem).

După cum putem observa, există câteva modele de clasificare a actelor de vorbire, în ultimul model fiind grupate asertivele și directivele în tipul informațional, iar promisiivele alcătuiesc clasa tipului acțional.

În baza corpusului analizat, constatăm prezența actelor de vorbire în discursul academic. Manifestarea acestora este determinată de scopul și funcțiile acestui tip de discurs. Tipul informațional este reprezentativ pentru discursul academic, la fel și tipul declarativ – atestat în cadrul manifestărilor științifice la deschiderea și închiderea acestora: *Ședința se declară deschisă/închisă!*

2.4.4 Identificarea și structura perechilor de adiacență în discursul academic

Unitatea de bază a interacțiunii conversaționale nu mai este actul de vorbire văzut ca entitate izolată, ci o secvență constituită din cel puțin două acte, dintre care unul inițiază perechea de adiacență și altul o încheie.

Perechea de adiacență este definită ca fiind o secvență alcătuită din două enunțuri produse de doi locutori diferiți, ele aflându-se în poziție de succesiune imediată, astfel încât să existe un element recunoscut ca cel dintâi și un altul drept cel de-al doilea. Perechile de adiacență reprezintă, astfel, niște secvențe verbale formate din intervenții strâns legate între ele. În structura fiecărei intervenții a perechii de adiacență funcționează unul sau mai multe acte de vorbire, astfel se delimitează o intervenție care inițiază schimbul verbal și alta care îl încheie. Reprezentând intervenția în curs și cea imediat următoare, cele două părți ale perechii de adiacență se diferențiază și sub aspectul rolului îndeplinit. În felul acesta, caracteristica elementelor componente ale perechii de adiacență după funcția lor în interacțiunea conversațională presupune delimitarea următoarelor două tipuri de intervenții: *intervenția inițiativă* și *intervenția reactivă* (a se vedea L. Ionescu-Ruxăndoiu (1999); J. Moeschler (1996); V. Barbu (2010), E. Bonta (2004); apud Pătrunjel, 2017, p. 37).

În cadrul oricărei perechi de adiacență întâlnim *intervenția inițiativă* (care reprezintă primul element ce inițiază perechea de adiacență) și *intervenția reactivă* (care este cel de-al doilea element și vine ca un răspuns/o reacție la intervenția emițătorului).

E. Roulet definește perechea de adiacență ca fiind o unitate discursivă ai cărei constituenți sunt reprezentați prin intervenții, în cadrul cărora își găsesc manifestare anumite acte de vorbire. Între elementele constitutive ale perechii de adiacență se stabilesc două tipuri de relații: relații ilocuționare (inițiative și reactive) și relații interacționale (pot reprezenta argumente, comentarii etc.) (Roulet, 2004, p. 9-10).

În baza exemplelor identificate în discursurile analizate putem conchide faptul că se atestă perechi de adiacență cu următoarea structură: *salut – răspuns la salut; întrebare – răspuns; mulțumire – reacție corespunzătoare; ordin – acceptare/refuz* etc. (Constantinovici, 2013, p. 54).

2.4.4.1 Perechea de adiacență salut-răspuns

Salutul exprimă întâi de toate respect. Însă, după cum s-a remarcat în literatura de specialitate, pe lângă respect, salutul exprimă „o mare varietate de alte atitudini, sentimente și raporturi interumane de infinite culori și nuanțe”. În cadrul acestei situații de comunicare se pot transmite „mesaje de sinceritate, deschidere, încredere, prietenie, ostilitate, putere, siguranță, nesiguranță, teamă, dominanță, supunere, ironie, lingușire, seducție și multe altele” (Constantinovici, 2010, p. 164) .

Salutul îndeplinește mai multe funcții, trei dintre care sunt următoarele.

Prima și cea mai importantă este aceea de a le oferi oamenilor o ocazie de a se recunoaște unii pe alții și de a contacta.

A doua funcție constă în faptul că prin intermediul salutului persoana are șansa de a demonstra că este de încredere în ceea ce privește respectarea convențiilor sociale.

A treia permite construirea tipului de relație pe care vor să-l aibă participanții unul cu altul (*Ibidem*).

Formula de salut poate fi oficială, formală sau neoficială, informală. În cadrul manifestărilor științifice orice discurs începe cu salutul publicului și formula de adresare, care exprimă un grad sporit de respect. Răspunsul la salut este exprimat de cele mai multe ori prin elemente nonverbale sau paraverbale (gest de plecăciune sau o mimică zâmbitoare), uneori verbal. Exemple de salut oficial atestăm la toate manifestările științifice, formule caracteristice mediului academic care pe lângă gradul de respect mai indică și un nivel de politețe.

Ex.1: *Onorat for academic!*

Țin să vă mulțumesc din capul locului pentru onoarea ce mi s-a oferit de a colocolia astăzi în fața înaltului for academic! (D. 13, p.146)

Ex.2: *Stimate domnule Președinte al Academiei de Științe a Moldovei, Gheorghe Duca, Onorat Consiliu Suprem pentru Știință, Stimate domnule președinte al Academiei Române, Eugen Simion, Stimați colegi academicieni, Iubiți frați!* (D. 5, p. 35)

Răspunsul la astfel de salut este nonverbal și constă într-un gest mic de plecăciune, de aprobare din partea celor salutați.

Însă putem întâlni și forme de salut ca în exemplul:

- *Stimate domnule academician Gheorghe Duca, iertați-mă, dar eu nu știu cum să încep discursul. Să zic: stimate domnule fost președinte al fostei Academii?*

- *Domnule Andrei Strâmbeanu, recent ați fost ales în calitate de membru al AȘM. Felicitări! Începeți ca un proaspăt academician.*

- *Vă mulțumesc!*

Deci, stimate domnule președinte al AȘM! Excelențele voastre domnilor ambasadori! Stimați academicieni, onorată asistență! Permiteți-mi să vă felicit cu ocazia Sărbătorii Naționale, Ziua Limbii Române (D. 16).

Din acest exemplu deducem caracterul ironic al mesajului prin care emițătorul încearcă să sublinieze o problemă sensibilă. Totodată, constatăm și răspunsul verbal al receptorului, fiind unul complex, structură în care atestăm și perechea de adiacență *întrebare-răspuns*.

În discursul didactic perechea de adiacență salut-răspuns la fel are rolul de a stabili contacte și a manifesta respect. Perechea este inițiată fie de profesor, fie de student. De obicei, este utilizată varianta clasică de salut:

- *Bună ziua!*

- *Bună ziua!*

Pot urma și alte replici în funcție de context și de relația între participanți.

Salut-răspuns ca pereche de adiacență reprezintă una dintre cele mai simple strategii conversaționale și în același timp cu cel mai mare efect atât în construcția comunicării fatice, cât și a celei tranzacționale, deschizând și închizând schimbul de replici. Principalul rol al salutului e de a stabili contacte sociale, de aceea el va îngloba un scop, va reflecta un rol și va crea un efect. De asemenea, caracteristice mediului academic sunt formulele de salut oficiale, care exprimă respect și considerațiune a emițătorului față de publicul său.

2.4.4.2 Perechea de adiacență întrebare-răspuns

În cadrul discursului științific atestăm și perechea de adiacență întrebare-răspuns. Însă caracteristic acestui discurs este faptul că întrebările sunt retorice, autorul răspunde imediat la ele, sau sunt adresate cu scopul ca fiecare receptor să își răspundă.

Ex.:

În încheiere, încă o vorbă despre maică-mea. Fiindcă satul nostru se numește Fântâna Albă, ea învățase litera „F”, pentru a găsi mai ușor autobuzul ce-o aducea acasă, după ce-și făcea cumpărăturile, la târg la Edineț. Odată, vede litera „F” pe un autobuz. Se urcă, se așează pe scaunul din față, așteaptă plecarea. Observă însă că pasagerii nu se ceartă pentru te miri ce, ca cei de la Fântâna Albă și, îngrijorată, întreabă de șofer unde merge. „La Fetești, mătușă”, i se răspunde. Mama, rușinată, coboară din autobuz. Pentru ea există însă o clemență. Provenind dintr-o familie cu 11 copii, nu putu să învețe carte. Dumneavoastră însă cunoașteți integral alfabetul științei, de ce dar ați ajuns cu toții la... Fetești? Și asta tocmai acum, în ajunul Centenarului Unirii Basarabiei cu România? Academia are nevoie de reforme, dar fără ingerințe din afară. Sunt pentru Academia de Științe a Moldovei, unde se vorbește, se gândește și se simte românește. Numai datorită limbii române existăm de milenii de rând cu alte neamuri ale lumii (D. 16).

În cadrul discursurilor științifice observăm că întrebările emițătorilor sunt retorice, de fapt emițătorii nefiind interesați a obține un răspuns sau în unele cazuri primesc un răspuns nonverbal, schițând pe față o emoție.

Un alt exemplu de întrebări retorice servește secvența din discursul dlui membru corespondent al AȘM Ion Hadârcă (D. 13):

În preludiul acestui discurs, pe fundalul unui regres vizibil în dinamica integrării noastre europene, a unui an vădit în declin sub aspect politic și economic, în același timp, dând Cezarului, adică Limbii Române, ce-i a Cezarului, mă frământă, ca și pe alții, sper, mai multe întrebări:

- *Sunt 25 de ani de sărbătoare, dar întrebarea rămâne OARE?*
- *Oare ne sărbătorim limba după cum ar merita-o?*
- *Oare o protejăm cum se cuvine și o înălțăm aievea prin faptele noastre?*
- *Oare nu i-au umbrît fața ei cea de icoană alte probleme ale cotidianului?*

Din acest exemplu observăm că întrebările sunt adresate fiecărui membru în parte, fiecare din cei prezenți urmează să răspundă pentru sine la acestea.

Structura discursului științific permite schimbul direct de replici între participanți la finalul discursului, atunci când sunt adresate întrebările. În acest caz, intervențiile interlocutorilor sunt legate de subiectul abordat în discurs.

În discursul didactic perechea de adiacență *întrebare-răspuns* implică în conversație profesorul și studentul. Perechea poate fi inițiată de oricine dintre ei în funcție de contextul comunicativ. În cazul adresării întrebărilor acestea pot fi de precizare (a concretiza ceva), de cunoaștere (a determina interlocutorul să formuleze un răspuns complex), retorice (din partea profesorului, având scopul de a-l determina pe student să își ofere un răspuns sie). În funcție de întrebare este formulat răspunsul care poate fi unul afirmativ/negativ sau unul complex.

2.4.4.3 Perechea de adiacență mulțumire-reacție

În discursul științific perechea de adiacență *mulțumire-răspuns*, de obicei, se manifestă la începutul și la sfârșitul discursului. La începutul discursului, atunci când emițătorul este invitat la tribună, acesta mulțumește moderatorului, iar la sfârșitul discursului mulțumește publicului. De cele mai dese ori, după mulțumire din partea emițătorului urmează aplauze din partea receptorilor sau cuvinte de mulțumire în adresa acestuia din partea moderatorului evenimentului științific.

Ex.:

Doamnelor și domnilor, Vă adresez cele mai cordiale felicitări cu prilejul celor douăzeci și cinci de ani de independență a statului nostru!

Vă aduc sincere urări de bine cu ocazia luminoasei Sărbători Naționale – Ziua Limbii Române!

Să fim mândri de înaintații noștri, să le cinstim cugetul și fapta, să le ducem idealurile spre împlinire!

Să dăinuie Limba Română – casa ființei noastre spirituale!

Vă mulțumesc pentru atenție! (D. 14, p. 183)

După discursul rostit de emițător au urmat aplauze, înmânarea florilor și replica moderatorului evenimentului științific:

Vă mulțumim pentru această prelegere academică, pentru această abordare, pentru susținerea academiei, pentru susținerea științei, pentru susținerea intelectualității, pentru tot ce ați făcut pentru țara noastră și faceți!

Prin acest exemplu observăm interacțiunea conversațională dintre moderator și vorbitor prin aducerea unor mulțumiri reciproce, o replică fiind urmată de alta, interlocutorii manifestând un grad sporit de respect.

Astfel de replici și comportament caracterizează discursul academic actual și îl plasează ca fiind un tip de discurs model prin structură și modul de prezentare.

Acestea sunt cele mai frecvent întâlnite perechi de adiacență care asigură interacțiunea conversațională și structura unui discurs academic.

2.4.4.4. *Perechea de adiacență ordin-acceptare/refuz*

Perechea de adiacență *ordin-acceptare/refuz* este întâlnită frecvent în discursul didactic. De obicei, perechea este inițiată de profesor și implică realizarea unei acțiuni din partea studenților. Ordinul este formulat astfel încât să fie clar și realizabil. Cele mai frecvente formulări de ordine din partea profesorilor sunt:

- *Intrați!*
- *Deschideți cartea!*
- *Deschideți geamul!*
- *Închideți ușa!*

La aceste ordine receptorii, în cazul acestor studenți, realizează acțiunea cerută. În cazul în care ordinul nu a fost executat, emițătorul poate repeta și în acest caz atestăm opțiunile de a reacționa: acceptare fermă, acceptare neutră, refuz ferm, refuz neutră. Răspunsul poate depinde și de ordinul la imperativ care poate fi autoritar, sub formă de rugămintă sau neutră.

Modul de realizare a perechii respective este determinat și de relația dintre interlocutori. Într-o relație în care se impune distanță între profesor și elev, cel mai probabil, ordinul va fi formulat autoritar, în cazul unei relații mai prietenoase profesorul poate formula ordinul ca o rugămintă sau neutră. Refuzul executării ordinului la fel poate crea o relație tensionantă între participanți sau poate crea chiar un conflict.

Astfel, constatăm că contextul și relația dintre interlocutori influențează structura unei perechi de adiacență.

2.5 Aspecte privind fenomenul segmentării comunicative

Tratată din perspectiva succesiunii tipului de informație, lingvistica modernă lasă un spațiu suficient de manevră teoriei segmentării comunicative. Aceasta se axează pe afirmația că fiecare enunț conține, în mod normal, o *temă* (T), adică o parte care se referă la faptele expuse anterior în discurs sau le presupune ca fiind familiare receptorului, și o *remă* (R) – acea parte care adaugă noi informații și care exprimă finalitatea enunțului.

Fenomenul segmentării comunicative este deschis pentru cercetări, interpretări și completări, fiind un segment mai puțin cercetat nu numai în spațiul nostru. Studii apărute în RM privind subiectul segmentării comunicative la nivelul enunțului se atestă puține: I. Bărbuță, *Structura pragmasemantică a enunțului în limba română* (2012, monografie), E. Varzari, *Studiu asupra tematicii cronicilor românești din secolele XVII-XVIII* (2016, monografie), I. Hîncu, *Segmentarea comunicativă a enunțului în limba română* (2009, teză de doctor în filologie) și câteva articole științifice. În spațiul românesc de cercetare se atestă absența unor lucrări de specialitate care ar trata științific segmentarea comunicativă la nivelul discursului.

Tendința studierii fenomenului segmentării comunicative capătă amploare în anii '20-'30 ai secolului XX, odată cu fundamentarea teoretică a analizei actualizate de către V. Mathesius și Fr. Trávníček, dar abia în a doua jumătate a secolului trecut se constituie ca un compartiment aparte al sintaxei. Datorită cercetătorului ceh V. Mathesius și fundamentului pus de acesta, au apărut cercetări în domeniu, care s-au scindat în două direcții. Prima direcție pune accentul pe conținut, adepții acestei perspective atestă în fiecare propoziție o structură segmentată în bază și nucleu, iar finalitatea studiilor lor este să descopere posibilele mărci de identificare ale acestora în orice propoziție. O altă abordare a analizei actualizate ar putea fi numită „formală”, întrucât recunoaște existența celor două componente pragmatice doar în propozițiile în care ele se realizează din punct de vedere formal (Varzari, 2006, p. 15).

Conform *Gramaticii limbii române*, segmentarea *temă-remă* este definită, drept „una dintre modalitățile de structurare comunicativă a discursului/dialogului, prin care se asigură progresia informațională de la o informație dată (veche, deja achiziționată, și făcând parte din bagajul comun de cunoștințe ale participanților) către informația nouă, adăugată celei vechi, intrând și ea, progresiv, în bagajul informațional comun” (GLR, 2005, II, p. 869). Delimitarea celor două unități ale enunțului este determinată, pe de o parte, de scopul urmărit de vorbitor în fiecare situație concretă de comunicare și, pe de alta, de contextul în care este formulat enunțul (Hîncu, 2009, p. 13).

Autorii *Dicționarului de științe ale limbii* subliniază că ordonarea elementelor enunțului se face astfel încât să arate: a) importanța elementelor de conținut; b) noutatea elementelor de conținut (DȘL, 2001, p. 536).

Cercetătoarea rusă G. Zolotova menționează că în cadrul segmentării comunicative *temă-remă* unul din cei mai importanți factori ai organizării textului/discursului este dezvoltarea ideii de la un enunț la altul (Золотова, 1979, p. 118).

Prin urmare, prin segmentarea *temă-remă* se obține o repartizare a informațiilor transmise de enunț în funcție de rolul lor în procesul de comunicare, și anume: identificarea secvenței despre

care în limitele enunțului dat urmează să se comunice ceva și precizarea secvenței care are rolul de a adăuga o informație nouă la ceea ce este deja cunoscut.

Segmentarea comunicativă așadar poate fi înțeleasă ca delimitarea în structura unui enunț a componentului ce conține o informație cunoscută în raport cu un anumit context și în raport cu o anumită situație de comunicare, reflectând totodată importanța comunicativă a informației conținute de enunț, importanță determinată de scopul urmărit de vorbitor într-o anumită situație concretă de comunicare (Daneș, 1974, p. 109). Fenomenul dat joacă un rol important în procesul de organizare și de structurare a informației atât la nivelul propriu-zis al enunțului, cât și la nivelul întregului text. Trebuie însă specificat că această structurare informațională a enunțului este relevantă în special pentru legătura dintre enunțurile care intră în componența textului/discursului. Astfel se prezintă în liniile cele mai generale mecanismul de funcționare a segmentării comunicative a enunțului în procesul de comunicare.

Segmentarea comunicativă este privită drept un fenomen a cărui importanță se manifestă nu numai în ceea ce privește organizarea enunțului din punct de vedere comunicativ, ci și în planul organizării textului din punct de vedere informațional.

Nivelul structurii informaționale reprezintă o modalitate de structurare a enunțului în care își găsește reflectarea raportul dintre conținutul enunțului și ansamblul factorilor de natură verbală, situațională, cognitivă, care constituie contextul comunicativ. Din acest punct de vedere, distincția temă-remă, altfel spus, distincția „informație cunoscută” – „informație nouă, necunoscută”, nu este posibilă decât doar în cadrul unui context bine determinat (Bărbuță, 2012, p. 102).

Ex.: Relația Eminescu – muzică (T) se justifică la adevăratele ei dimensiuni prin cel puțin două direcții (R): extraordinara muzicalitate a versului eminescian (R) și fascinația valorii marelui Poet pentru compozitorii români, care s-au aplecat cu interes, respect și pioșenie asupra cuvintelor sale vrăjite (R).

Pe acest Orpheu al literaturii noastre (T) de multe ori îl numeau cântăreț în loc de poet (R) (D. 11, p. 114)

În baza fragmentului propus putem observa că acest fenomen are loc după principiul conform căruia un enunț are rolul să comunice ceva, iar următorul adăugă informație nouă, prin reluarea temei, în exemplul adus tema este aceeași și în următorul enunț, care este un început nou de paragraf, doar fiind redată printr-o comparație, făcându-se apel la fondul comun de cunoștințe.

Modelul structural bazat pe „temă” versus „remă” este interpretat drept o modalitate de a introduce o propoziție în context, o marcă a legăturii propoziție-text și de aici realizarea funcției compozițional-sintactice a propoziției, un punct de plecare pentru lingvistica textului, o abordare a enunțului din perspectiva relației enunțator-receptor, emițătorul dispunând de o informație nouă

pe care o comunică receptorului (Varzari, 2006, p. 15). Însă unii cercetători consideră că *tema*, care conține o informație cunoscută, se opune *remei*, care este dependentă de discurs și are rolul de a spune ceva nou referitor la temă (Dragan, 2010, p. 76).

Pe baza lucrărilor elaborate la acest subiect putem constata că segmentarea *temă-remă* îndeplinește în limbă mai multe funcții, printre care:

Tabelul 2.4

Funcțiile segmentării comunicative și rolul temei și al remei

Funcțiile segmentării comunicative	Rolul temei și al remei
1) Contribuie la organizarea informației în cadrul enunțului, structurând informația de la cunoscut spre necunoscut	a) Tema, prin funcția pe care o îndeplinește, este orientată spre stabilirea legăturii cu textul precedent, reluând o parte din informația veche b) Rema are menirea de a introduce o informație nouă, datorită cărui fapt contribuie la avansarea discursului
2) Servește la actualizarea intenției comunicative a vorbitorului, asigurând selectarea secvenței care apare în poziția remei	Rema, în calitatea sa de centru informațional al enunțului, actualizează intenția comunicativă a vorbitorului
3) Contribuie la organizarea și structurarea textului din punct de vedere informațional, asigurând progresia textului de la o informație dată, veche, spre una nouă	a) Tema reprezintă cuvântul care leagă enunțul dat cu propozițiile precedente b) Rema asigură progresia informației în discurs, având rolul de a introduce în comunicare o informație nouă

Sursa: I. Hîncu, 2009, p. 26

Din datele prezentate în tabelul 2.4 putem observa că segmentarea comunicativă este importantă în primul rând pentru structurarea informației în cadrul enunțului și, implicit, pentru organizarea discursului. În virtutea acestui fapt, proprietatea dată a enunțului reprezintă aspectul „dinamic” al structurii sintactice a enunțului. Diferiți cercetători au remarcat faptul că teoria segmentării comunicative constituie în același timp și o bază teoretică serioasă pentru cercetările în domeniul teoriei textului, întrucât trecerea de la un enunț la altul reprezintă mecanismul care asigură avansarea informațională a textului în ansamblul său (Daneș, 1974, p. 107).

Organizarea tematică este considerată a fi una din modalitățile de structurare comunicativă a informației conținute în enunț (GLR, 2005, II, p. 869). Structurarea comunicativă este relevantă pentru funcționarea enunțului în cadrul discursului, el funcționând în calitate de mecanism care asigură progresia comunicativă a discursului.

2.5.1 Tema – funcția pragmatică

În literatura de specialitate există o mulțime de termeni, definiții și abordări științifice ale fenomenului dat, ceea ce denotă faptul că cercetătorii sunt departe de a ajunge la un numitor comun în ce privește interpretarea noțiunii de *temă*. Pornind chiar de la noțiune, întâlnim o varietate de termeni propuși pentru informația cunoscută. Astfel, componenții pragmatici ai structurii informaționale disting, pe de o parte, informația veche, cunoscută, actualizată (numită *temă*, *datum*, *topic*, *subiect psihologic*, *subiect logic*) și, pe de alta, informația nouă, necunoscută (numită *novum*, *comentariu*, *predicat psihologic*, *predicat logic*) (Varzari, 2006, p. 20). Adesea însă, noțiunile *temă-datum* sunt utilizate nediferențiat. Totuși, acestea nu întotdeauna se suprapun. *Datum* este informația despre care vorbitorul presupune că există în conștiința interlocutorului în momentul enunțului. De exemplu, în cazurile în care informația nu este cunoscută din contextul anterior, atunci datum-ul și tema nu coincid. Tema coincide cu datum-ul atunci când este anaforică, pe de altă parte, datum-ul poate fi prezent nu numai în temă, dar și în remă, atunci când intenția comunicativă într-un enunț este afirmarea sau negarea unui fapt.

Tema este o noțiune considerată a fi greu de definit. Ea se poate utiliza la mai multe niveluri, deosebindu-se macroteme ale unei fraze ori ale unui paragraf sau macroteme ale unei lucrări întregi, ale mai multor lucrări. Potrivit unei definiții mai largi, tema este *despre ceea ce tratează un discurs* (Marga, 2003, p. 99).

Tema ar putea fi definită drept punctul de plecare al discursului, adică ceea ce e vorba în discurs, informația cunoscută actualizată (Manoliu-Manea, 1993, p. 139).

În *Dicționarul de științe ale limbii* tema este definită ca „partea de enunț care, în raport cu fragmentul anterior de text, cu replica anterioară sau cu informația reieșind din situația de comunicare, este purtătoarea informației cunoscute, știută în comun de locutori și actualizată în enunțul considerat” (DȘL, 2001, p. 531).

În *Gramatica limbii române*, prin *temă* se înțelege „un element informațional (entitate/stare de lucruri) prezent în conștiința interlocutorilor și relevant din punct de vedere comunicativ, în legătură cu care rema aduce informații noi (rema „vorbește despre” temă, o „comentează” într-o manieră relativ liberă)” (GLR, II, p. 865). De fapt, definițiile prezentate conțin într-o formă concentrată descrierea trăsăturilor esențiale ale acestei funcții pragmatice.

Fiind o funcție pragmatică delimitată la nivelul structurii informaționale a enunțului, *tema* este, de fapt, una dintre noțiunile de bază ale nivelului în cauză, ocupând un loc central în studierea lui (Bărbuță, 2012, p. 102).

Elementul care servește drept bază pentru identificarea temei enunțului este de natură extralingvistică, fiind reprezentat de fondul comun de cunoștințe. Acesta cuprinde trei sisteme de informații: informații bazate pe cunoștințe verbale; cunoștințe interacționale; cunoștințe enciclopedice (Bochmann, Dumbravă, 2002, p. 37). Astfel, rolul de temă este atribuit elementului informațional al enunțului care se conține în fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor.

Probabil, datorită acestei interpretări autorii *Dicționarului de științe ale limbii* vorbesc despre faptul că referința temei presupune raportarea la situația de comunicare, la contextul socio-cultural, la participanții la comunicare și la contextul lingvistic (DȘL, p. 531).

După cum se menționează în lucrările de specialitate, *tema* poate fi definită și descrisă sub trei aspecte: *semantic*, *sintactic* și *pragmatic*.

Natura pragmatică a temei este motivată prin dependența ei totală de contextul de comunicare. De menționat că în cadrul unei viziuni pragmatice, *temă* poate fi analizată, pe de o parte, prin raportare la fondul de cunoștințe comun și, pe de altă parte, prin raportare la remă, în calitatea ei de unitate minimală a nivelului în cauză. Astfel, posibilitatea corelării conținutului exprimat prin enunț, cu ansamblul de cunoștințe comun interlocutorilor, servește drept criteriu de bază pentru identificarea temei.

Este de menționat că tema, care conține informații cunoscute deja, este constituentul care prezintă cel mai scăzut grad de dinamism comunicațional și contribuie în cea mai mică măsură la progresia informațională a discursului, dar este responsabilă de condiția de coerență a discursului.

2.5.2 Rema – funcția pragmatică

Rema, în calitatea sa de unitate minimă a nivelului structurii informaționale, cu rolul de a aduce informația nouă într-un context, se raportează de cele mai deseori la temă. În privința noțiunii date, la fel, se atestă termenii: *novum*, *comentariu*, *predicat psihologic*, *predicat logic* (Varzari, 2006, p. 20). În studiul nostru utilizăm noțiunea *remă*, care este definită drept constituentul care spune ceva în legătură cu tema. Cercetătoarea rusă G. Zolotova (Золотова, 1982) identifică următoarele tipuri de remă: subiect (descrierea locului), calitativ (descrierea unui personaj sau obiect), acțional (acțiune), statuar (stare), statuar-dinamic (schimbare de stare).

Fiind privită dintr-o perspectivă pragmatico-funcțională, *rema* este partea de enunț care adaugă o informație nouă la ceea ce, pornind de la contextul de comunicare, este deja cunoscut (Bărbuță, 2012, p. 105).

Spre deosebire de factorul care este responsabil de constituirea temei, care se caracterizează printr-o condiționare contextual-situațională, *rema* este determinată de scopul urmărit de vorbitor în fiecare situație concretă de comunicare. Astfel, tema, care este constituentul ce comunică o

informație veche, cunoscută, se stabilește prin raportarea la fondul de cunoștințe comun, iar rema intervine cu intenția comunicativă a locutorului, care adaugă informația nouă, necunoscută la ceea ce deja s-a comunicat.

Rema este elementul purtător de informație nouă, necunoscută până în momentul enunțării, astfel aceasta face să avanseze comunicarea, iar din aceste considerente *rema* este considerată a fi elementul cel mai important din punct de vedere comunicativ. Anume pe constituentul dat se concentrează interesul comunicativ al locutorului, cât și al interlocutorului. Din punctul de vedere al locutorului, *rema* reprezintă una dintre formele de manifestare a intenției comunicative a acestuia, fiind, de fapt, constituentul de dragul căreia și este formulat enunțul. Pentru interlocutor *rema* este importantă prin faptul că, datorită informației comunicate prin intermediul ei, acesta are posibilitatea să-și completeze un gol informațional (GLR, 2005, II, p. 886).

Conform cercetătorului I. Bărbuță (2012, p. 105), *rema* se definește prin următoarele trăsături:

- este ceea ce se adaugă la informația exprimată prin intermediul temei;
- comunică o informație nouă, necunoscută;
- constituie centrul semantic/centrul informațional al enunțului, care are rolul de a adăuga o informație nouă, ceea ce contribuie la avansarea comunicării;
- reprezintă constituentul cu cel mai înalt grad de dinamism comunicațional;

Să urmărim exemplul:

Limba noastră (T) seamănă cu păstorul care a îngânat „Miorița” (R), cu Eminescu și cu codrii lui bătuți de vânturi (R), cu țăranii care-o plâng și care-o cântă, de milenii, la vatra lor (R), cu mama lui Vieru care merge călcând pe semințele ce zboară între ceruri și pământ (R), cu dorul și cu doinele noastre (R), cu horele și holdele (R), cu ogoarele și izvoarele (R)...

Limba noastră (T) seamănă cu părinții și strămoșii noștri (R), cu copiii și cu viitorul lor, care îi îngână de pe acum (R). Ea (T) seamănă cu fiecare dintre noi (R).

Limba Noastră cea Română... (D. 10, p. 93).

Prin acest exemplu observăm rolul remei în desfășurarea discursului, ea contribuind esențial la asigurarea progresului informațional prin adăugarea informației noi și asigurarea continuității discursului.

2.5.3 Mijloacele de actualizare a temei și remei

Lingvistica modernă atestă mai multe studii dedicate mijloacelor de actualizare a funcțiilor pragmatice de temă și de remă la nivelul enunțului. La nivelul discursului acest fenomen însă este lipsit de atența specialiștilor și necesită a fi studiat.

Diferența dintre nivelul structurii informaționale și celelalte niveluri ale enunțului constă în faptul că acest nivel conține unități codificate și folosește mijloace proprii.

În poziția temei poate apărea orice parte de propoziție indiferent de partea de vorbire prin care aceasta este exprimată. Astfel, pentru marcarea distincției temă-remă limba folosește mijloace specifice, mărci care, fiind eterogene, fac posibilă clasificarea lor din mai multe puncte de vedere.

După apartenența lor la un anumit subsistem al limbii, ele se împart în următoarele subclase:

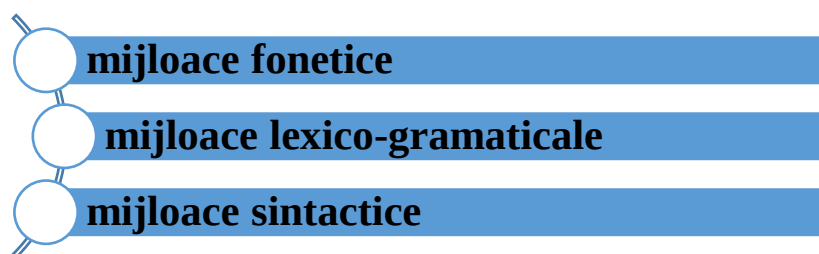

Fig. 2.2. Mijloacele de actualizare a temei și remei

- *mijloace fonetice* (intonația, accentul logic, pauza);
- *mijloace lexico-gramaticale* (nume proprii, pronume, substantive articulate sau nearticulate, diferite construcții gramaticale);
- *mijloace sintactice* (aici se are în vedere ordinea cuvintelor);

Pentru marcarea nivelului structurii informaționale se utilizează mijloace segmentale și suprasegmentale. Printre mijloacele fonetice cel mai frecvent utilizate în exprimarea segmentării temă-remă sunt: *intonația, accentul sintactic și pauza*.

De asemenea, trebuie menționat faptul că manifestarea acestor mărci depinde și de corelația dintre nivelul structurii informaționale și structura sintactică a enunțului. Din punctul de vedere al corelației dintre organizarea informațională și cea gramaticală, enunțurile pot fi de două tipuri (Bărbuță, 2012, p. 106):

- enunțuri în care organizarea informațională nu încalcă segmentarea sintactică;
- enunțuri în care organizarea informațională încalcă segmentarea sintactică;

Astfel, în primul tip de enunțuri structurarea informațională corespunde analizei sintactice în cei doi constituenți: subiectul (sau grupul subiectului) funcționează în calitate de temă, iar predicatul (sau grupul predicatului) apare în calitate de remă.

Ex.:

Așadar, cuvântul (T) este elementul principal al limbii (R). El (T) se utilizează, de obicei, nu izolat, ci în îmbinări, care la rândul lor, constituie enunțuri (propoziții), fraze, ajungând până la urmă să creeze o limbă (R) (D. 4, p. 21).

În cel de-al doilea tip de enunțuri organizarea informațională nu coincide cu structura sintactică. Calitatea tematică se recunoaște numai pentru nominale și echivalentele lor funcționale, nu și pentru predicate, care au, de preferință caracter rematic fiind purtătoarele noii informații. Încălcarea corelației între funcțiile sintactice și funcțiile pragmatice ale acestor cuvinte este motivată prin influența unor factori de natură contextual-situațională, adică a fondului de cunoștințe comun și a intenției comunicative a locutorului (DȘL, 2005).

Ex.:

Limba (T) reprezintă, spre deosebire de majoritatea sistemelor artificiale de transmitere a informației, un metasistem natural, dinamic, neechilibrat și deschis (R). Datorită interacțiunii permanente și schimbului de date cu alte sisteme informaționale (R), limba se află într-o stare de fluctuație continuă, balansând între sincronie și diacronie, conservare și modificare, caracter organizat și entropie, „ordine” și „haos” (T) (D. 3, p. 15).

Mijloacele de actualizare a temei și remei contribuie la organizarea informațională a discursului și realizarea intenției comunicative.

2.6 Concluzii la capitolul 2

În baza cercetărilor efectuate se pot deduce următoarele:

1. Discursul științific, ca parte a discursului academic, face parte din stilul științific, fiind caracterizat de o serie de trăsături ale acestui stil: coeziune, coerență, obiectivitate, precizie, claritate, unitate, concizie, sobrietate, originalitate, obiectivitate, aceste trăsături asigurând eficiență în realizarea intenției comunicative. Intenția comunicativă a acestuia este de a transmite cunoștințe, a educa, a persuadea receptorul.

2. Discursul didactic, rostit în instituțiile de învățământ superior, analizat din perspectivă pragmatică, are rolul de a forma noi competențe, de a educa, de a transmite cunoștințe și a forma specialiști calificați într-un domeniu. Formele delimitate ale acestuia sunt *argumentarea, explicația, descrierea, narațiunea*.

3. Orice discurs este caracterizat de limbajul său. Astfel, trăsăturile esențiale ale limbajului științific se manifestă la toate nivelurile limbii. Trăsăturile prin care se individualizează discursul academic: *La nivel lexical* este reprezentat de un bogat vocabular de specialitate, termeni care au un singur sens, sunt utilizați termeni din limba latină, precum și termeni noi caracteristici domeniului datorită dezvoltării științei. Nu se atestă arhaisme și cuvinte de umplutură. *Nivelul sintactic* este caracterizat de următoarele aspecte: relația în cadrul enunțului este una de cauză-efect; construcțiile sintactice au funcția de depersonalizare a limbajului, cunoscut și ca obiectivizarea limbajului; subiectul este apersonal sau nonpersonal precedat de un verb copulativ; se utilizează formele pasive și impersonale, precum și fraze lungi, cu structuri interne complexe bazate pe structurile nominale.

4. Una dintre caracteristicile de bază ale discursului academic este argumentarea. Această caracteristică este determinată, în primul rând, de scopul acestui tip de discurs care este de a transmite cunoștințe, dar și de a influența receptorul. Iar în al doilea rând, discursul este caracterizat de argumentare prin prisma structurii acestuia. În discursurile analizate am identificat o serie de conectori pragmatici care au rolul de a organiza discursul la nivelul enunțului (conectorii frastici) și la nivelul discursului (conectorii transfrastici). La nivelul discursului, conectorii transfrastici contribuie la asigurarea coeziunii între paragrafe și devin un *liant* între componentele discursului.

5. Discursul academic se realizează prin mijloace verbale, nonverbale și paraverbale. Deși o atenție sporită de acordă comunicării verbale, elementele nonverbale și paraverbale la fel contribuie la transmiterea informațiilor/cunoștințelor. Dintre elementele nonverbale se utilizează

adesea: *gesturile, mimica, contactul vizual*, dintre cele paraverbale atestăm: *intonația, tonul și ritmul vocii*, care au efecte pragmatice asupra receptorilor.

6. Interacțiunea conversațională se produce, în discursul academic, între actanții comunicării prin dialog sau monolog. Prin realizarea unui act de limbaj sau prin rostirea unui enunț, emițătorul urmărește scopul de a influența, în mod dirijat, comportamentul verbal și nonverbal al receptorului, rezultând schimbări în sistemul de convingeri și reprezentări al acestuia. Dintre actele de limbaj atestate în discursurile științifice analizate se atestă actele de tip *informațional*, în conformitate cu scopul acestui tip de discurs.

7. Segmentarea comunicativă constă în delimitarea în structura unui enunț/discurs a componentei ce conține o informație cunoscută în raport cu un anumit context și a remei elementului nou, necunoscut. *Tema* este considerată ca fiind entitatea care reflectă informațiile cunoscute pentru participant la actul de vorbire, iar *rema* este unitatea care comportă noile informații în procesul de comunicare. Datorită acestui fapt, rema susține progresul discursului și succesul actului de vorbire.

8. Pentru marcarea nivelului structurii informaționale se utilizează mijloace segmentale: *lexico-gramaticale, sintactice* și suprasegmentale: *fonetice* (intonația, accentul sintactic și pauza). Mijloacele segmentale și suprasegmentale sunt utilizate la marcarea temei și a remei.

3. PARTICULARITĂȚI ALE ORGANIZĂRII INFORMAȚIONALE A DISCURSULUI ACADEMIC

3.1 Organizarea informațională a discursului academic

3.1.1. Structura nivelului informațional

Structura și organizarea informațională a discursurilor academice poate fi analizată doar în baza unui corpus select, iar discursurile înregistrate în seria *Lecturi academice de Ziua Limbii Române*¹ considerăm a fi relevante.

Ediția conține 14 discursuri (Anexa 1) rostite de personalități notorii: **Gheorghe Duca** (academician), **Nicolae Corlăteanu** (academician), **Silviu Berejan** (academician), **Anatol Ciobanu** (membru corespondent al AȘM), **Grigore Vieru** (doctor honoris causa al AȘM), **Vasile Pavel** (doctor habilitat în filologie), **Ion Ungureanu** (doctor honoris causa al AȘM), **Adrian Păunescu** (membru de onoare al AȘM), **Mihai Cimpoi** (academician), **Nicolae Dabija** (membru corespondent al AȘM), **Mihail Munteanu** (doctor honoris causa al AȘM), **Valeriu Matei** (membru de onoare al Academiei Române), **Ion Hadârcă** (membru corespondent al AȘM), **Nicolae Timofti** (Președinte al RM).

Discursurile au fost rostite în perioade diferite, la sărbătoarea națională *Ziua Limbii Române*, manifestare organizată anual în cadrul Academiei de Științe a Moldovei. Seria respectivă de lecturi academice a fost selectată din motiv că tema abordată în toate discursurile este una actuală și supusă discuției timp îndelungat, iar emițătorii alcătuiesc elita academică reprezentativă la nivel național și internațional. Totodată, chiar dacă toate discursurile sunt adresate unui anumit tip de receptor, emițătorii vin din domenii diferite de cercetare, având înregistrat chiar și un discurs al unui Președinte de țară, încadrat în acest mediu, la un astfel de eveniment științific. O altă parte din discursurile analizate au fost preluate de pe site-ul Academiei de Științe a Moldovei, rostite recent într-un nou format, influențat de criza provocată de pandemie.

Analiza organizării informaționale a acestor discursuri a fost impulsionată de apariția culegerii, având acces la varianta tipărită a discursurilor, fapt care ne permite receptarea elementelor de pragmatică într-o formă comparată.

În acest sens, menționăm că alături de nivelul structurii referențiale și nivelul structurii predicative, nivelul structurii informaționale al enunțului reprezintă un strat de semnificație ce caracterizează semnificantul global al enunțului, respectiv, al discursului. Orice enunț

¹ *Limba noastră o comoară... Lecturi academice de Ziua Limbii Române, 2005-2016* / Acad. de Științe a Moldovei, Bibl. Șt. Centrală „Andrei Lupan” (Inst.), 2016 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 184 p. ISBN: 978-9975-3089-6-0. https://enciclopedia.asm.md/wp-content/uploads/Lecturi-academice_CIP.pdf.

funcționează într-un context comunicativ și apare ca parte componentă a dialogului sau a unui discurs mai larg.

Pornind de la contextul comunicativ, nivelul structurii informaționale a enunțului codifică informația privind ierarhia elementelor enunțului în funcție de importanța lor comunicativă, adică modul în care informația conținută în enunț este structurată în funcție de raportarea ei la anturajul contextual și în funcție de modul în care enunțul participă la desfășurarea discursului (Bărbuță, 2012, p. 95). Totodată, nivelul organizării informaționale presupune structurarea informației conținute de enunț în conformitate cu modul de desfășurare a comunicării umane de la cunoscut spre necunoscut. În cadrul acestui nivel, conținutul informațional al enunțului este repartizat în două părți: *tema* (purător al informației cunoscute) și *rema* (purător al informației noi) (Bărbuță, 2012, p. 43).

Nivelul dat are rolul de a exprima modul în care informația vehiculată prin enunț este structurată în funcție de integrarea ei în contextul comunicativ dat. Astfel, segmentarea și organizarea enunțului în funcție de natura informației vehiculate este impusă de necesitatea adaptării informației vehiculate de enunț la cunoștințele interlocutorului, adică la cunoștințele celui care se află în situația să interpreteze enunțul receptat. Trebuie precizat că nivelul în cauză este determinat de factorii datorăți interacțiunii dintre locutor și interlocutor, în special, de universul conversațional comun celor doi interlocutori. Acesta reprezintă unul dintre factorii importanți care contribuie, prin componentele de informație cuprinse, la organizarea informației codificate la nivelul structurii referențiale a enunțului în vederea receptării acestei informații de către alocutor (Тестелец, 2001, p. 440).

Segmentarea și organizarea informației comunicate prin enunț este impusă, în mod special, de necesitatea adaptării acestei informații la cunoștințele interlocutorului în situația concretă de comunicare, adică la cunoștințele celui care urmează să interpreteze enunțul receptat (Bărbuță, 2022, p. 24). Astfel, în procesul de comunicare enunțul nu apare izolat, ci într-un anumit context.

Discursul academic are scopul de a informa asupra unui subiect sau a constata anumite fapte într-un limbaj specializat și, prin urmare, o structură caracteristică stilului științific, iar unitatea minimală care asigură procesul de comunicare prin limbaj este enunțul.

În actul de vorbire enunțul implică, pe de o parte, raportarea la un anumit univers de referință și, pe de altă parte, contextul în care acesta este enunțat. În urma interacțiunii acestor elemente se constituie nivelul structurii referențiale, alcătuit din mai multe straturi de semnificație care servesc la organizarea informației codificate. Din categoria în discuție face parte și nivelul structurii informaționale. Acesta prezintă o structură sintactică construită logic, constând în transmiterea unei informații într-un anumit context comunicativ (Bărbuță, 2012, p. 95).

Prin urmare, la formularea unui enunț locutorul trebuie să țină cont de divizarea și organizarea enunțului în următoarele două componente: informația cunoscută interlocutorului și informația nouă, necunoscută acestuia. Operația în cauză fundamentează segmentarea informațională a enunțului. Segmentarea și organizarea acestuia în funcție de natura informației vehiculate trebuie adaptată la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor, care, la rândul său, relaționând cu intenția comunicativă a locutorului, determină segmentarea enunțului în *temă* și *remă*.

Nivelul structurii informaționale reprezintă o modalitate de structurare a enunțului în care se regăsește raportul dintre conținutul enunțului și ansamblul de factori care constituie contextul comunicativ. Astfel, distincția temă-remă nu poate fi realizată decât în cadrul unui context bine determinat, deci delimitarea secvenței tematice și a celei rematice, la nivelul structurii informaționale a enunțului, se face în funcție de factorii contextuali specifici fiecărei situații de comunicare.

În scopul delimitării structurii informaționale în cadrul enunțului amintim cele două tipuri de mijloace: *mijloacele segmentale* (unitățile lexico-gramaticale și sintactice) și *mijloacele suprasegmentale* (accentul, intonația, pauza).

3.1.2 Tipuri de mijloace de actualizare a temei și remei în discursul academic

3.1.2.1 Mijloace fonetice

Mijloacele fonetice sunt considerate unele dintre cele mai utilizate instrumente în recunoașterea temei și remei. Acestea sunt: *intonația*, *pauza*, *accentul sintactic*.

Intonația este unul dintre instrumentele suprasegmentale, cercetătorii interpretând diferit acest fenomen. În cercetarea noastră ne oprim la definiția conform căreia *intonația* este variația de înălțime a tonului de bază care se produce ca rezultat al vibrării coardelor vocale (DȘL, 2001, p. 273). Aceasta fiind o accepțiune îngustă a termenului, înțelegem prin intonație doar „vibrațiile în înălțimea vocii” (Dascălu-Jinga, 2001, p. 12).

Printre funcțiile de bază ale intonației, cercetătorii le menționează pe următoarele:

a) *funcția de actualizare* care constă în faptul de a transforma cuvintele în enunțuri (Dascălu-Jinga, 2001, p. 14);

b) *funcția modală* care permite distingerea tipului de enunț după scopul comunicării. În acest caz, intonația este elementul central care servește pentru a transmite informația gramaticală despre tipul de enunț, delimitat după scopul comunicării;

c) *funcția expresivă*. Din acest punct de vedere, intonația este mijlocul care servește la transmiterea unei informații de tip conotativ, legate de starea afectivă a emițătorului, de atitudinea acestuia față de cele comunicate sau de interlocutorul său etc.;

d) *funcția de marcare a segmentării comunicative a enunțului*. Este vorba de rolul îndeplinit de intonație pentru delimitarea anumitor fragmente ale enunțului după importanța lor comunicativă (Hîncu, 2009, p. 43).

Utilizarea intonației în discursul academic depinde de tipul enunțurilor din perspectivă pragmatică. În limba română fiecare tip de enunț se caracterizează printr-un anumit tipar intonațional.

Tiparul intonațional caracteristic enunțurilor afirmative este unul descendent.

Pentru enunțurile interogative sunt specifice două tipare intonaționale: (a) un tipar ascendent caracteristic propozițiilor interogative totale de tipul „da sau nu” și (b) un tipar descendent pentru propozițiile interogative parțiale formate cu ajutorul cuvintelor interogative. Acestea sunt tiparele intonaționale de bază. Însă în funcție de o serie de alți factori (pragmatici, stilistici, sociali, contextuali) aceste tipare pot suferi anumite modificări (Hîncu, 2009, p. 44).

Astfel, în structurarea informațională a discursului academic putem constata că enunțurile care au structura temă-remă se definesc prin următoarea modalitate de marcare a elementelor componente: tema de la începutul enunțului se marchează prin ridicarea tonului, rema de la sfârșitul enunțului se marchează prin intermediul accentului sintactic, fiind însoțit de coborârea tonului. Aceste mijloace nu au în toate situațiile un caracter obligatoriu.

Accentul sintactic, după cum am menționat mai sus, la fel contribuie la evidențierea segmentării comunicative, îndeosebi acesta se utilizează pentru marcarea remei. Fiind o marcă a segmentării comunicative, funcționează ca element care servește la reliefarea unei unități semnificative din punct de vedere comunicativ. Astfel, rema având rolul de asigurare a progresiei informaționale în cadrul discursului, adăugând informație nouă este marcată prin accentul sintactic sau logic.

Pauza este definită ca o întrerupere mai mult sau mai puțin îndelungată a fluxului vorbirii între tema și rema enunțului (Jacobs, 1995, p. 152). Locul pauzei în cadrul segmentării comunicative este determinat de hotarul dintre temă și remă. Fiind un mijloc care indică hotarul dintre cele două componente, pauza are o importanță mare în ceea ce privește marcarea remei, care datorită pauzei este scoasă în evidență.

Astfel, constatăm că în cadrul enunțurilor dintr-un discurs academic mijloacele suprasegmentale în unele cazuri au o importanță majoră, în altele acestea nu sunt obligatorii, contextul comunicării și intenția comunicativă fiind factorii care determină prezența acestora.

Tabelul 3.1

Mijloace suprasegmentale de actualizare a temei și remei

	Intonația	Accentul sintactic	Pauza
Tema	se rostește prin ridicarea tonului	nu comportă accentul sintactic	limita dintre temă și remă poate fi marcată și prin pauză
Rema	este însoțită de coborârea tonului	este reliefată cu ajutorul accentului sintactic	

Conform tabelului 3.1, deducem importanța mijloacelor fonetice în segmentarea comunicativă a unui discurs. Aceste elemente sunt utilizate și adaptate contextului și situației comunicative. Utilizarea acestora se află la discreția emițătorului, în funcție de mesajul care vrea să îl transmită.

3.1.2.2 Mijloace lexico-gramaticale

Categoria *unităților lexico-gramaticale* poate fi caracterizată prin valorile cunoscut/necunoscut din care fac parte: *numele proprii, pronumele personale, substantivele articulate hotărât sau nehotărât*. Deși aceste mijloace nu sunt specializate doar în marcarea temei în cadrul enunțului, totuși cu preponderență se înregistrează această tendință.

Cuvântul (T) *poartă nebănuite potențe virtuale: el mobilizează sau îți paralizează activitatea, te avantajează sau te dezavantajează, îți face prieteni sau dușmani, îți ușurează sau îți complică existența etc.* (R) (D. 4, p. 19).

În acest exemplu atestăm prezența substantivului articulat hotărât fiind în poziția de temă, despre care urmează a se afla ceva nou. Cum bine se știe, substantivul articulat hotărât se utilizează atunci când se cunoaște ceva despre subiect sau obiect.

S-a stabilit că substantivele cu funcția de temă sunt de obicei articulate hotărât, iar cele care apar în poziția remei sunt fie articulate nehotărât, fie nearticulate (Jacobs, 1995, p. 156).

Un proaspăt „erou” al zilelor noastre (T) *afirma nu demult că sunt penibile pomelnicele mele* (R). **Adevărul** (T) *e că pomelnicele mele sunt istorie* (R) (D. 5, p. 49).

După cum bine observăm, în discursul academic se întâlnesc substantivele articulate atât hotărât, cât și nehotărât care sunt în poziția de temă. Astfel, constatăm că nu există o regulă strictă în privința marcării temei sau remei cu ajutorul articolului substantival, deoarece totul reiese și depinde de context. Ceea ce se impune a reține este faptul că tema reia informația cunoscută din context fie prin substantiv articulat hotărât/nehotărât sau chiar substantiv nearticulat.

Într-un alt exemplu atestăm nume propriu în poziția de temă:

Profesorul Eugen Coșeriu (T), comentând opera lui Hegel „*Fenomenologia spiritului*”, notează că „*Limba este prima formă de a ieși din tine însuși și de a fi într-adevăr*” (R) (D. 4, p. 21).

Numele proprii se întâlnesc frecvent în discursurile academice situate în poziția de temă, emițătorii făcând referire la anumite cercetări ale unor personalități marcante în domeniul științei. Astfel, numele propriu în poziția de temă este urmat de informația nouă – rema care asigură continuitatea discursului.

Cea de-a doua categorie a mijloacelor lexicale care marchează segmentarea comunicativă este reprezentată de: *articolul substantival, adverbe, repetări*.

Ex.: **Slujitorii** falsului glotonim limba moldovenească (T) *ne pot replica: „Să vedem ce zice poporul”* (R) (D. 5, p. 48).

Articolul substantival are rolul de a asigura continuitatea ideilor expuse anterior, receptorii deja cunoscând la cine face referire substantivul articulat hotărât, fiind influențați de contextul comunicativ.

Adverbele sunt un alt mijloc de marcare a segmentării comunicative temă-remă. Într-un discurs academic pot fi atestate adesea adverbe explicative (*adică, de exemplu, anume* etc.), de precizare și subiniere (*chiar și, tocmai* etc.), de restricție și exclusivitate (*numai, doar, exclusiv* etc.).

Ex.: *E adevărat că la 1989 legislatorii au optat pentru „un prezent care era depășit” și că aceeași legislație lingvistică va avea altă conotație după 1991, **adică** după proclamarea independenței Republicii Moldova* (D. 6, p. 52).

Adverbul *adică* este utilizat cu scopul de a oferi o descifrare/o detaliere a evenimentului numit anterior.

Ex.: **Chiar** patriarhul științei lingvistice din Republica Moldova, Nicolae Corlăteanu, om de bun-simț, fusese nevoit pe vremuri să aibă opțiuni „moldovenești” în privința limbii noastre (D. 5, p. 49).

În acest context adverbul *chiar* îndeplinește rolul de subliniere/accentuare a personalității menționate.

Ex.: *Cu totul neașteptat este și faptul că jalnicii patrioți și argați ai inventatei limbi moldovenești au cenzurat și falsificat **nu numai** pe cronicarii, pe clasicii literaturii române, pe marii lingviști și istorici, dar și pe „dumnezeul” religiei comuniste, Karl Marx* (D. 5, p. 48).

După cum putem observa în contextul dat, adverbul *nu numai* are rolul de a marca o idee exclusivă cu conotație negativă. Funcția adverbelor este una de accentuare, evidențiere, de intensificare, de subliniere a componentelor pe care le însoțesc.

Repetările sunt un alt mijloc frecvent utilizat pentru exprimarea distincției dintre informația cunoscută și cea necunoscută în cadrul unui enunț.

Ex.: **Primul atlas lingvistic național** îl datorăm romanistului german *Gustav Weigand* (1860-1930), editat în 1909, la Leipzig, **unul dintre primele atlase lingvistice** realizate pe plan mondial. Cuprinde 67 de hărți, cele mai multe fonetice, având la bază anchetele efectuate de *Weigand* la fața locului, în 752 de localități, inclusiv în Bucovina și Basarabia (D. 6, p. 55).

În acest exemplu putem observa repetarea sintagmei *atlas lingvistic* având rolul de accentuare și precizare a ideii enunțate. Tot în acest exemplu, atestăm și faptul că subiectul din poziția de temă din primul enunț este subînțeles în enunțul următor, ceea ce confirmă ideea că contextul asigură continuitate și progresie discursului.

Acest procedeu, de repetiție, utilizat în cadrul enunțurilor funcționează ca un factor important al organizării unui întreg discurs.

De asemenea, într-un discurs academic, putem întâlni construcții care au diferite roluri de accentuare, de evidențiere, de scoatere în relief a unei idei.

Ex.: *S-a ajuns la enormități de genul: „Limba e română din punct de vedere științific și «moldovenească» – din punct de vedere politic”.* **Pe când logic e, credem noi**, ca 2 x 2 să fie egal cu 4 atât din punct de vedere științific, cât și din punct de vedere politic (D. 10, p. 105).

sau

Se știe că o mulțime de state vorbesc limba arabă, mai multe țări vorbesc spaniola, portugheza, germana, engleza, dar n-am auzit nicăieri să se spună că limba spaniolă ar submina independența Cubei, germana – pe cea a Austriei sau portugheza – pe cea a Braziliei (D. 10, p. 105).

Mijloacele lexico-gramaticale au rolul de exprimare a elementelor cunoscute/necunoscute. După cum se poate observa, în poziția de temă putem întâlni substantive (articulate hotărât sau nehotărât, nume proprii), iar rema (informația nouă) este redată prin grupul predicatului. Adverbele au rol de a accentuare, precizare, la fel ca și repetările.

3.1.2.3 Mijloace sintactice

Mijloacele sintactice folosite pentru exprimarea organizării enunțului sunt calificate drept purtătoare ale unor valori sintactico-pragmatice caracteristice enunțului.

Pentru exprimarea acestora în limba română se analizează ordinea cuvintelor sau topica, și aici menționăm că topica la diferite niveluri ale structurii enunțului îndeplinește funcții diferite: cu rol structural-gramatical și cu rol comunicativ-semantic (Hîncu, p. 50).

În acest sens, urmărim funcția pragmatică a topicii în segmentarea comunicativă. Ordinea cuvintelor reprezintă un factor important în realizarea segmentării comunicative, datorită faptului că gândirea umană este structurată în modul de a exprima o idee, fiind construită după principiul prezentării informației de la cunoscut spre necunoscut. Și în al doilea rând, e vorba de ierarhizarea informației prin plasarea elementului principal la început. Astfel, informația este prezentată de regulă de la temă – exprimată prin subiect (sau grupul subiectului), la remă – exprimată prin predicat (sau grupul predicatului).

Ex.: *Savantul Aurel Marinciuc (T) povestește de o cunoștință a Efrosiniei Kersnovski, un bărbat cu vederi de stânga, care a fost auzit în timpul războiului într-o gară din Federația Rusă vorbind cu sora celebrei deținute a lagărelor sovietice românești (R). Acesta (T) a fost scos imediat de niște militari afară din sala de așteptare și împușcat sub ochii prietenei lui, fiind bănuț că ar fi „spion” (R) (D. 10, p. 99).*

În acest exemplu observăm cum rema din primul enunț devine temă în al doilea enunț, în acest caz constatăm că al doilea enunț devine dependent de primul, în caz contrar nu înțelegem cine este subiectul fiind redat prin pronumele *acesta*. Astfel, înlănțuirea temei și remei asigură continuitate discursului.

Într-un fragment de discurs putem urmări ordinea cuvintelor în acest tip de discurs:

Fiecare din noi (T) aude diferit melodia poeziei, muzica ei venită din inima poetului. Mulți compozitori n-au putut rezista în fața frumuseții cantabile a limbii române. **Versurile lui Eminescu** „De ce nu-mi vii...”, „Pe lângă plopul fără soț” și multe altele (T) **au devenit** nemuritoare și datorită faptului că sunt mereu cântate de tot românul. Pregătindu-mă pentru aceasta întâlnire cu Dumneavoastră, am răsfoit câteva cărți despre Mihai Eminescu și pentru a căta oară am rămas profund impresionat de marea dragoste a marelui poet pentru muzică. Asculta o doină, o romanță, de multe ori cu ochii umezi de lacrimi pătrunzând cu sufl etul în fiecare sunet, în fiecare cuvânt.

Eminescu (T) este, în perioada gazetăriei ieșene, un cronicar statornic în ceea ce privește Teatrul Liric, iar în cronicile sale din „Curierul de Iași” sunt prezentați foarte mulți compozitori

și opere muzicale. **Poetul (T) comentează** în termeni elogioși în „Timpul” și în corespondența sa cu Iacob Negruzzi concertele lui Pablo Sarasate și face demarcație între artele plastice și muzică. **El (T) manifestă**, de asemenea, o mare admirație, alături de Pablo de Sarasate, și pentru Palestrina și pune preferințele sale și în seama eroului din romanul „Geniu pustiu”.

Viena și Berlinul (T) i-au prilejuit întâlniri cu operele lui Mozart și simfoniile lui Beethoven, despre audițiile cărora poetul se destăinuia cu deosebite emoții prietenilor săi. „Muzica în poezia lui Eminescu – scria academicianul Constantin Popovici – e un component indispensabil, care se impune pe tot parcursul ei. Cu cât mai mult te apropii de poezia lui, cu atât culorile ei, ale poeziei, se împletesc într-o armonie muzicală de rară frumusețe”.

Creația marelui nostru poet (T) a fascinat de-a dreptul și, se poate afirma fără exagerare, că nu există gen muzical, care să nu fie reprezentat ca având drept filon geniul lui Eminescu; de la larg răspândita romanță și cântecul clasic românesc, în vogă la începutul veacului, la spectacolul de operă și balet, la muzica de cameră, la muzica simfonică.

Capodopera eminesciană „Luceafărul” (T) rămâne cea mai ispititoare sursă de inspirație pentru compozitorii noștri. De la premiera operei „Luceafărul”, scrisă și montată în 1921, la Opera din Cluj, de Nicolae Bretan, și până în prezentarea câtorva tablouri din oratoriul-balet „Luceafărul” de Gh. Dumitrescu la Ateneul Român, în cadrul centenarului, celebrul poem eminescian a mai dat titlul Simfoniei a VII-a de Wilhelm Berger, unui poem simfonic de Pascal Bentoiu, Simfoniei a V-a cu cor de Anatol Vieru și alte opere (D. 11, p. 122-114).

În exemplele selectate informația este prezentată de la cunoscut spre necunoscut, prin redarea temei prin grupul subiectului și a remei prin grupul predicatului. Astfel, organizarea discursului academic presupune în mare parte o astfel de organizare a întregului discurs. Această ordine a cuvintelor asigură păstrarea coerenței și totodată, atestăm reluarea subiectului din poziția de temă în enunțurile următoare prin pronume. În acest caz, la nivelul discursului se atestă menținerea legăturii între enunțuri care devin dependente de conținutul anterior.

Ordinea cuvintelor în cadrul enunțurilor depinde și de intenția comunicativă a receptorului. În cazul discursurilor academice, scopul acestora este de a transmite informații, cunoștințe, iar realizarea acestui scop este posibilă datorită respectării principului segmentării comunicative, de a prezenta informația de la cunoscut spre necunoscut.

Totuși, în literatură de specialitate întâlnim clasificarea:

- a) enunțuri contextual independente, adică enunțuri ce se caracterizează printr-o segmentare comunicativă care nu este determinată de anumiți factori contextuali;
- b) enunțuri contextual dependente sau enunțuri cu segmentare comunicativă determinată contextual.

În același timp, trebuie să avem în vedere și faptul că ordinea cuvintelor în cadrul enunțului poate fi de două feluri: a) topică obiectivă (sau sintactică) și b) topică subiectivă (sau stilistică) (Dimitriu, 2002, p. 153). În primul caz subiectul precedă predicatul, iar în cel de-al doilea subiectul urmează predicatului.

În acest sens, menționăm că într-un discurs academic întâlnim frecvent topica obiectivă, după cum am văzut și în exemplu *supra*. Totuși, există și situații când se produc inversiuni, dislocări, intercalări etc. acestea având rol stilistic.

Despre lied în creația lui Mihai Eminescu a scris cu mulți ani în urmă Adriana Peicu-Moldovan (D. 11, p. 114)

Lor le datorăm armonizarea vocabularului cu cel al românilor de pretutindeni, conservarea limbii române în această parte de lume, păstrarea unității ei pe ambele maluri ale Prutului (D. 10, p. 110)

Este stringent necesară readucerea Legii Supreme în context cu Declarația de Independență (D. 10, p. 108)

Din exemplele *supra* observăm uneori inversarea subiectului cu predicatul sau prezența unui complement în fața subiectului, acesta având scopul de a plasa în prim-plan o problemă și a atrage atenția asupra acesteia.

Așadar, organizarea discursului academic se bazează respectarea ordinii cuvintelor care are scopul de a prezenta informația cunoscut/necunoscut.

3.1.3 Segmentarea informațională a unui discurs academic

Orice context este determinat în mare parte de factori de natură subiectivă; este evident că și enunțul în anumite situații de comunicare se va caracteriza printr-o segmentare comunicativă diferită.

În acest context, ne propunem spre analiză un discurs din cadrul unei manifestări științifice caracterizat, în general, de organizarea cronologică și logică a informației prezentate, respectându-se structura informațională, enunțurile fiind construite după principiul temă-remă, adică de la informația cunoscută spre cea necunoscută.

Tema servește drept punct de plecare al discursului, adică ceea despre ce este vorba în discurs, informația cunoscută actualizată se realizează ca expresie folosită de locutor pentru evidențierea a ceea ce el pune în centrul enunțului său, subiectul tematic (Manoliu-Manea, 1993, p. 139). La rândul său, *rema* are menirea de a introduce o informație nouă, grație căreia se asigură avansarea discursului, adică progresia informației în discurs.

Rema, în calitatea sa de centru informațional al enunțului, actualizează intenția comunicativă a vorbitorului. Dat fiind că elementul care servește ca bază pentru identificarea temei enunțului este de natură extralingvistică, tema, derivând din fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor, reprezintă și constituentul care transmite o informație cunoscută, funcționând ca punct de plecare al comunicării.

Un rol important în realizarea discursului îl are fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor, care creează un context comunicativ favorabil. Mesajul discursului propus pentru analiză este axat pe istoria limbii române și pe statutul ei funcțional în Republica Moldova, dar care încă continuă să genereze discuții. Acest fapt este cunoscut de emițător și receptor, ei fiind inițiați în problema abordată, or, este una aflată în vizorul comunității academice și nu doar. Astfel, s-a creat un context comunicativ în baza ansamblului de factori de natură verbală, cognitivă și situațională. Discursul începe cu formula de salut (în continuare reproducem fragmentele respectând ortografia publicării):

Stimate domnule Președinte al Academiei,

Onorați membri ai Academiei de Științe a Moldovei,

Excelențe, stimați oaspeți, distins public! (T)

Sunt bucuros să mă aflu azi, 31 august 2016, aici, cu dumneavoastră, în această zi importantă din istoria tânărului nostru stat. (R) (D. 14, p. 176).

Observăm că discursul începe cu formula de adresare și cu specificarea conlocutorilor prezenți la actul de comunicare/eventiment, informația necunoscută (*rema*) fiind recunoașterea sentimentului propriu simțit de emițător, redând o stare de afecțiune și totodată importanță evenimentului. Astfel, constatăm și prezența actului de vorbire expresiv, prin care emițătorul își manifestă emoțiile.

În enunțul *Republica Moldova (T) este printre puținele state din lume care are o sărbătoare dedicată limbii sale naționale (R)* putem remarca transmiterea informației de la temă (*informația cunoscută*) spre remă (*informația nouă*), tema fiind exprimată prin substantiv în poziția inițială, iar *rema* contribuind la avansarea comunicării prin adăugarea informației noi, prin grupul predicatului. Într-un enunț ulterior – *Se știe, iar Domniile Voastre știți mai bine decât oricine (T), că lupta pentru readucerea limbii române în fâgașul ei firesc nu a conținut nicicând, având perioade mai active și perioade latente (R)* – emițătorul face referire la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor; or, acestea constituie fundamentul organizării informaționale a discursului și asigură reușita actului de comunicare. Din temă deducem că emițătorul se adresează unui public inițiat în domeniu, versat în domeniul științific și, în special, în esența problemei abordate, acesta constituind un receptor care cunoaște momentele legate de funcționarea limbii și statutul acesteia de-a lungul istoriei în spațiul

dintre Prut și Nistru. Rema însă se produce cu rolul de a completa și a accentua elementele informaționale.

În debutul celui de-al doilea paragraf al discursului emițătorul face referire la evenimentele din secolul XX: *Voi aminti aici de înflăcărata luptă* (T) *a poetului Alexei Mateevici de la începutul secolului al XX-lea* (R). Raportorul din nou apelează la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor și, totodată, observăm progresia tematică informațională care se menține la nivelul discursului, fiind reluată în paragraful următor prin menționarea perioadei (secolul al XX-lea). Astfel, observăm respectarea ordinii ideilor, vorbindu-se despre secolul al XX-lea, element al limbii care se produce, în lanțul comunicativ avansat, deja în calitate de *temă*, iar *rema* constă în informația nouă, prezentând publicului noi evenimente ce au avut loc.

În fragmentul ce urmează observăm tema în primul enunț (*istoricul Congres al III-lea al Scriitorilor din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*), care este reluat prin element deictic, mijloc pragmatic specific – prin adverbul *Atunci*, care în enunțul următor marchează funcția pragmatică a temei:

Aș aminti, de asemenea, istoricul Congres al III-lea al Scriitorilor din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, desfășurat în zilele de 14-15 octombrie 1965. Atunci s-a pus din nou problema limbii literare, a revenirii la veșmântul firesc al limbii noastre, la grafia pe baza alfabetului latin (D. 14. p. 178).

Așadar, prin segmentarea temă-remă se operează repartizarea coerentă a informațiilor din enunț/discurs, fapt ce asigură, pe de o parte, coerența informațională și, pe de alta, progresia tematică a discursului. Fiecare dintre cele două unități ale segmentării pragmatice temă-remă este responsabilă pentru o anumită caracteristică informațională a enunțului. Așa cum am văzut, tema este elementul de care depinde coerența informațională a discursului, ea asigurând relația dintre conținutul enunțului și contextul în care acesta este utilizat. Aceasta, de asemenea, reprezintă cuvântul care leagă enunțul dat cu unitățile precedente, fiind așezat, de regulă, la începutul unității.

Rema, la rândul ei, este acel component care asigură progresia informației în discurs, ea având rolul de a introduce în comunicare o informație nouă. Pentru ca discursul să fie coerent, el trebuie să conțină în cadrul său elemente care s-ar repeta de la un enunț la altul sau de la un fragment la altul. Menirea de bază a acestor elemente este să asigure continuitate acestuia.

Observăm acest fapt prin reluarea termenilor *limba română*, *limba noastră* sau *limba maternă*, noțiuni care reflectă tematica de bază a discursului și se află în concordanță cu evenimentul la care a participat emițătorul. Am selectat, în exemplele de mai jos, din fiecare paragraf al discursului câte un fragment care ilustrează în mod concludent principiul respectării

continuității mesajului. Observăm noțiunea în diferite poziții – în calitate de temă, dar și în calitate de remă.

a) *Sărbătoarea consacrată **limbii române** a apărut ca reacție firească a poporului la nedreptatea care i s-a făcut de-a lungul secolelor.*

b) *... lupta pentru readucerea **limbii române** în făgașul ei firesc nu a conținut nicicând*

c) *... **limba română, limba noastră națională**, constituie una dintre coloanele pe care se sprijină identitatea noastră etnică.*

d) *...care i-a mobilizat pe moldoveni la luptă pentru **limba română** (D. 14).*

În varianta scrisă a discursului fostului președinte al Republicii Moldova observăm că acesta a fost structurat și organizat la toate nivelurile conform rigorilor, informația a fost prezentată în ordine cronologică, iar din punctul de vedere al structurii informaționale este alcătuit pornind de la informația cunoscută și avansând spre cea necunoscută, astfel menținându-se logica și coerența expunerii. Încercând să analizăm acest discurs am ascultat și varianta lui orală.

În varianta video am remarcat o intervenție a emițătorului (credem, neplanificată), care, în opinia noastră, are o mare relevanță, acesta aducând în realitate o situație din viața locutorului, o experiență personală, care a făcut publicul să reacționeze afectuos:

Eu vă spun așa din discuții private, am avut ocazia când cu dl Putin și în prezența la toți președinții statelor CSI când m-au întrebat de ce origine sunt... Eu am spus în română și mi-a... nu știu, încă nu am confirmarea oficială... că dl Karimov, sărmanul, Dumnezeu să-l ierte, a decedat, dar el m-a întrebat: De ce? De ce origine ești? Eu zic: de origine română, așa cum au fost părinții mei, buneii mei, străbuneii mei și tot neamul care trăiește pe acest pământ.

Analizând acest fragment din perspectiva segmentării comunicative a discursului, observăm o ușoară incoerență a improvizării dialogului, dar remarcăm funcția remei, a informației noi prezentate, care se referă la originea neamului nostru și care prezintă o valoare pentru întregul discurs. Rema în acest fragment este dependentă de situația de comunicare și anume ea contribuie la avansarea comunicării în cadrul discursului prin manifestarea reacției (aplauze) din partea publicului.

Segmentarea comunicativă a enunțului are rolul de a asigura coerența discursului. Astfel, observăm că segmentarea comunicativă la nivelul enunțului, se realizează în baza fondului de cunoștințe general și ține cont de intenționalitatea discursului. În eventualitatea în care participanții la actul de comunicare nu sunt inițiați în subiectul abordat, ne referim aici la discursul științific, atunci tema – informația veche (care ar fi trebuit să fie una cunoscută, de fond) este irelevantă pentru aceștia, iar rema – informația nouă nu poate fi asimilată. Atunci când vorbim despre un discurs

științific realizat eficient, emițătorul are o intenție comunicativă determinată și un public țintă specific.

Segmentarea comunicativă este importantă în structurarea informației în cadrul enunțului și contribuie la organizarea informației în cadrul enunțului, structurând informația de la cunoscut spre necunoscut la nivelul discursului. Ea servește la actualizarea intenției comunicative a emițătorului, asigurând selectarea secvenței care apare în poziția renei și contribuie la organizarea și structurarea discursului din punct de vedere informațional, garantând progresia acestuia de la o informație dată, cunoscută, spre una nouă, necunoscută anterior.

3.2 Modele de analiză informațională la nivelul discursului academic

Prima etapă a elaborării discursului este, după Chafe (apud Cosmescu, 2013, p. 21), segmentarea unei impresii globale/amintiri în secvențe, ordonate într-o succesiune logică/temporală și care, în general, se referă la un singur eveniment (în acest sens, ele ar fi analoage cu *episoadele* în terminologia lui van Dijk).

Receptarea discursului nu prezintă niciun fel de dificultăți, dacă informația transmisă este prezentată în următoarea ordine: cunoscut-necunoscut. Acest mod de prezentare a informației corespunde modalității obișnuite de receptare a informației de către creierul uman. Anume datorită acestei modalități de înlănțuire a frazelor în interiorul unui discurs se obține o progresie optimă a informației transmise, conform scopului inițial al emițătorului.

În timp ce francezii și americanii vorbesc de discurs, în engleză se folosește pentru *temă/remă*, perechea *topic* și *comment*, germanii preferă să vorbească de *text*, în sens larg, din perspectiva unei *Textlinguistik*. Tot pe aceeași linie s-ar încadra și pozițiile teoretice ale danezului Louis Hjelmslev. Astfel, sunt scoase în evidență mărcile care apar la începutul și la sfârșitul unui discurs, în timp ce succesiunea enunțurilor este văzută ca depinzând de orizontul de așteptare al ascultătorului sau cititorului în raport cu care se stabilește adecvarea sau alterarea fiecărui enunț (Caragea, 2013, p. 39).

Cercetătorul Combettes (1978) (apud Moeschler, 2010, p. 18) postula despre existența pe lângă distincția *competență/performanță* pentru frază, a unei distincții analoage la nivelul discursului, distincția *performanță discursivă* / *competență discursivă*. La fel cum *fraza* are *structuri sintactice*, *discursul* ar avea *structuri discursive* și, la fel cum *fraza*, pe lângă *structura de suprafață*, are o *structură profundă*, *discursul* ar avea o *structură profundă*, pe lângă *structura de suprafață*. Această structură profundă a discursului ar fi strâns legată de *tematizarea* lui. Într-o frază se disting (pe urmele Școlii de la Praga) *tema* (despre ce vorbește) și *rema* (ce spune). Prin

urmare, la nivelul discursului importantă este înlănțuirea tematizării sau, altfel spus, modul în care se trece de la o temă la alta.

Pentru a delimita în cadrul unui discurs o secvență, trebuie să se pornească de la structura discursului, factorii comunicativi și gramaticali, care determină această structură. Se va ține cont și de faptul că enunțurile se grupează în cadrul unei unități mai mari, formând discursul.

În acest sens, propunem un model de analiză informațională la nivelul discursului academic și încercăm să urmărim respectarea modelului, dar și situațiile în care nu se respectă și care sunt consecințele nerespectării.

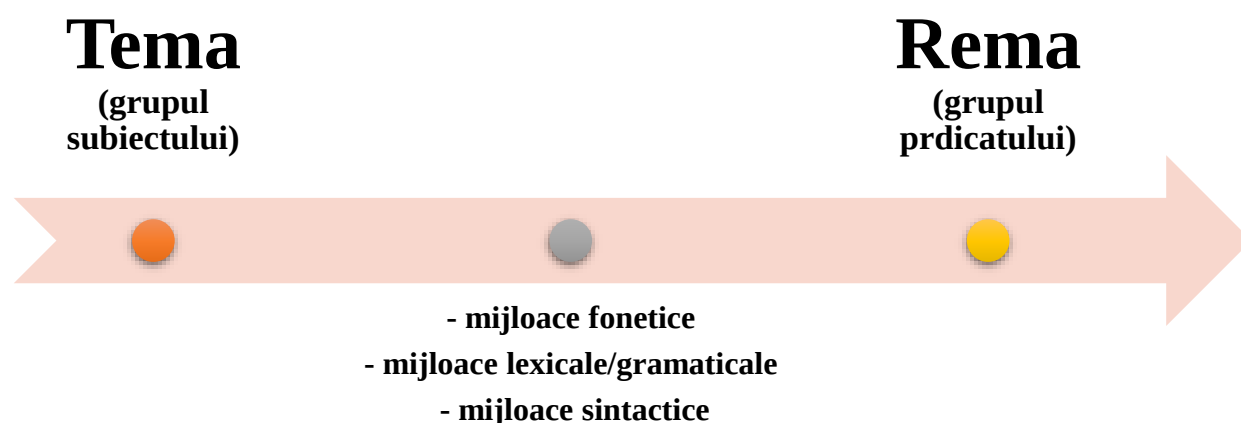

Fig. 3.1. Model de analiză informațională a discursului academic

În baza figurii elaborate specificăm că într-un discurs academic eficient, caracterizat de continuitate, informația va fi prezentată de la *temă* spre *remă*. Tema fiind exprimată, de regulă, prin grupul subiectului, iar rema prin grupul predicatului. Aceste elemente vor fi exprimate prin diferite *mijloace suprasegmentale*, în funcție de context, iar *mijloacele lexico-gramaticale* și *sintactice* asigură actualizarea temei și remei în scopul avansării discursului. Mijloacele fonetice vor funcționa ca un „liant” între redarea temei și remei, precum și între mijloacele segmentale, în funcție de context.

3.2.1 Organizarea informațională la nivelul discursului academic (prezență fizică)

Pornim de la ideea că structurarea comunicativă este relevantă pentru funcționarea enunțului în cadrul discursului, el funcționând în calitate de mecanism care asigură progresia comunicativă a discursului.

Studierea ordinii cuvintelor (prin mijloacele enumerate *supra*) capătă relevanță doar atunci când este raportată nu la un discurs în general, ci la un context minimal/microcontext, acesta din urmă reprezentând unitatea maximală și integrantă pentru cercetarea topicii. Deși contextul

minimal (unitatea superfrastică) constituie o realitate a limbii, nu i s-a dat încă o definiție general-acceptabilă în literatura de specialitate, nu au fost delimitate nici criterii sigure de detașare a unei secvențe din componența macrocontextului. În plus, nu există termeni consacrați, apți să sugereze multiaspectualitatea unei astfel de unități sau să-i descopere pe deplin specificul (termenii utilizați, în mod curent, pentru conceptul adus în discuție: text, enunț, unitate superfrastică, paragraf, alineat, lanț de macrostructuri ș.a.) (Varzari, 2007, p. 113).

În acest sens, menționăm despre noțiunea de *paragraf*, care este utilizată cu scopul de a numi un alineat în cadrul textului, conform cercetătoarei A. Șerbănescu.

Modul de dezvoltare a paragrafului reflectă organizarea textului în ansamblu, este de așteptat ca autorul să recurgă aici fie la ordinea naturală de prezentare a ideilor (organizarea temporală, organizarea spațială), fie la ordinea logică (gradarea ascendentă, general – particular / particular – general, cunoscut – necunoscut, simplu – complex / complex – simplu), precum și la una dintre tehnicile de organizare (detaliere și exemplificare, definire, comparație și contrast, analogie, clasificare, cauză – efect / efect – cauză, analiza procesului, ordinea alfabetică, ordinea importanței) (Șerbănescu, 2000, p. 181).

Un paragraf bine scris este *unitar, coerent, analitic* (idem).

Un paragraf este *unitar* atunci când abordează un subiect, păstrând firul logic, fără a se abate cu detalii nesemnificative. Paragrafele unitare reușesc să mențină interesul cititorului, pe când cele neunitare îl obosec și îi scad interesul.

Un paragraf *coerent* conține idei clar delimitate, astfel încât receptorul să vadă legătura dintre idei. Autorul poate da coerență paragrafului prin diferite moduri:

- cu ajutorul unor legături logice între idei, punând în relație conceptele prin contrast unele cu altele, în cadrul unor structuri repetitive, prin structuri paralele (*pe de o parte..., pe de altă parte; în primul rând..., în al doilea rând...; dintr-un punct de vedere..., din alt punct de vedere... etc.*),

- cu ajutorul unor conectori specializați prin care se marchează explicit relațiile logice dintre idei, paragrafe, propoziții: *de exemplu, totuși, deci, în fine, în concluzie etc.*

- cu paragrafe de tranziție în care autorul semnalizează că s-a încheiat o idee și a început alta sau care dau un scurt rezumat al informațiilor oferite până în acel punct.

Un paragraf este analitic atunci când exprimă complet o idee și aduce suficiente detalii. Insuficiența dezvoltării paragrafului poate crea frustrare receptorului, iar prea multe detalii îl pot copleși, în ambele cazuri acesta va fi tentat să abandoneze procesul.

În această ordine de idei putem menționa faptul că ceea ce numim *paragraf* în cadrul unui text aplicăm și la nivelul discursului. Astfel, în cadrul textului/discursului utilizăm termenul de *paragraf* pentru a delimita *micro-structuri* și *macro-structuri*.

Cercetările în privința distincției între *micro-structuri* și *macro-structuri* încep cu van Dijk. Conform acestuia, *macro-structurile* nu sunt unități specifice: sunt structuri semantice formale, de formă propozițională obișnuită, dar nu sunt exprimate printr-o propoziție gramaticală sau printr-o frază, ci mai degrabă printr-o suită de fraze. Iar *micro-structurile* corespund unui nivel semantic local și sunt exprimate prin propoziții corespunzând unor fraze sau secvențe de fraze din discurs.

La ambele niveluri unul dintre factorii de bază care determină configurația discursivă este segmentarea informațională binară. Aceasta pentru că în orice comunicare se succed două tipuri de informație: una cunoscută emițătorului și receptorului, *tema*, subiectul despre care se spune ceva și acel ceva sau informația nouă pe care vorbitorul intenționează să o comunice referitor la subiectul în discuție. Îmbinarea dintre cunoașterea prealabilă și *rema* constituie, de fapt, esența comunicării și determină în enunț ordonarea elementelor de la cunoscut la necunoscut (în termeni gramaticali: de la subiect la predicat). Acest tip de ordonare a informației asigură coeziunea și coerența discursului. Coeziunea rămâne să fie dominantă acestei unități, căci unitatea transfrastică este, de fapt, un ansamblu de enunțuri legate printr-un anumit tip de coeziune.

Tema reprezintă temelia enunțului, iar *rema* constituie esența lui. Prin *segmentare comunicativă a discursului* înțelegem delimitarea *paragrafelor* (după cum am menționat, nu există o noțiune consacrată, în continuare folosim noțiunea *paragraf*) care exprimă o idee, o informație cunoscută care este reluată în secvența imediat următoare cu adăugarea unei informații noi, asigurând continuitate discursului.

Analiza segmentării comunicative ca fenomen are rolul de a servi la structurarea informațională în cadrul discursului: *tema*, componentul definit drept „entitatea în legătură cu care se afirmă ceva”, și *rema* al cărei conținut îl reprezintă „ceea ce se spune despre temă”. Funcțiile îndeplinite de *temă* în cadrul discursului constau în identificarea obiectului comunicării și a componentului care transmite o anumită informație despre acest obiect; *rema* are rolul de precizare a scopului urmărit de vorbitor.

Să urmărim exemplul:

Acad. L. Șcerba ilustrează acest postulat printr-un singur exemplu, înregistrat de el la nemții care au locuit timp îndelungat în mediu rusesc. Enunțul „Bring die банка mit von der полка im чулан”, deși toate substantivele din componența lui sunt rusești, este simțit, după spusele lingvistului rus, ca fiind în limbă germană, deoarece verbul și toate instrumentele gramaticale sunt germane.

Concluzia acestui postulat general lingvistic este cât se poate de optimistă (T): oricât de puternică ar fi influența altei limbi și oricâte elemente străine ar încorpora o limbă, aceasta rămâne să fie ea însăși atâta timp cât își păstrează gramatica (R) (D. 3, p. 10).

În cadrul acestui discurs putem observa cu ușurință respectarea vehiculării informației. Atestăm prezența complementului *acest postulat*, în legătură cu care se afirmă ceva în secvența precedentă și atestăm prezența acestuia și în secvența următoare, **Concluzia acestui postulat**, fapt care asigură continuitate discursului. De asemenea, în acest exemplu atestăm *rema* marcată cu bold, fapt ce semnifică că aceasta exprimă o idee importantă, iar în varianta orală emițătorul poate apela la unul din mijloacele suprasegmentale, pentru a o scoate în evidență, fie prin intonație, accent sau pauză.

Un alt exemplu:

Începând cu anul 2014, când fusesem ales Președinte al Academiei de Științe a Moldovei, am fost întrebat în repetate rânduri: De ce Academia nu-și reiterează poziția în privința limbii române?

De ce s-o facă? întrebam la rândul-mi. La ce bun să revii continuu asupra unui adevăr indubitabil, dacă, în 1996, Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei, prin declarația sa, a confirmat „opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotare, potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat a Republicii Moldova este Limba Română”.

De atunci încoace, poziția Academiei de Științe a rămas fermă și univocă. Mai mult, în 2005 a fost lansată o inițiativă importantă devenită deja tradiție – a rosti, într-o ședință festivă a Adunării AȘM, prelegeri academice de Ziua Limbii Române (D. 1, p. 4).

În acest exemplu atestăm coerență și continuitate discursivă, de data aceasta asigurată de conectorii pragmatici. Consecutivitatea expunerii ideilor o deducem din prezentarea cronologică a evenimentelor și repetarea din poziția finală în poziția inițială a întrebării, în cazul dat.

Prin exemplele selectate, primul care conține 2 secvențe și următorul care conține 3 secvențe, arătăm elementele care asigură continuitate discursului academic.

Dar pentru a observa continuitatea asigurată de mijloacele de actualizare a temei și remei prin diverse mijloace segmentale analizăm un discurs integral. Discursul publicat în Seria *Lecturi academice de Ziua Limbii Române, 2005-2016* începe cu tradiționala formulă de salut:

Excelență, domnule Președinte al Republicii Moldova,

Stimate domnule Președinte al Academiei de Științe a Moldovei,

Onorați membri ai Academiei,

Doamnelor și domnilor parlamentari, miniștri,

Excelențe, doamnelor și domnilor reprezentanți ai corpului diplomatic,

Dragi prieteni! (D. 12).

Formula de salut oficială se înregistrează în toate discursurile academice, fiind un mijloc de a stabili o relație cu publicul, în funcție de intenția comunicativă. Intenția comunicativă în cazul unui discurs academic este de a crea un climat favorabil pentru expunerea ulterioară.

Constatăm faptul că respectarea principiului segmentării comunicative la nivelul enunțului asigură o bună organizare a discursului în general. În acest context, observăm că pentru o examinare mai detaliată a legăturilor structural-informaționale stabilite între componentele enunțului este necesar ca analiza segmentării informaționale *temă – remă* să fie aplicată atât la nivel local, adică la nivelul enunțului, cât și la nivel global, al întregului discurs.

În acest sens, putem observa, pe modelul discursului emițătorului nostru, o coerență și o progresie tematică a organizării general-informaționale a discursului. La nivel transfrastic, între componentele unui discurs se stabilesc relații de natură pragmatică, iar prin segmentarea *temă-remă* se realizează repartizarea coerentă a informațiilor din enunț, fapt care asigură, pe de o parte, coerența informațională și, pe de alta, progresia tematică a discursului. Coerența discursului este determinată și de ordinea ideilor expuse. Fiecare paragraf sugerează o idee care este dezvoltată și reluată în alineatul următor, fapt pe care îl putem atesta și în discursul analizat.

Permiteți-mi, în primul rând, (T) să vă adresez tuturor felicitări cu prilejul Zilei Limbii Române și împlinirii unui sfert de veac de la legiferarea limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova și de la revenirea acesteia la alfabetul latin (R). În al doilea rând să-mi exprim gratitudinea (T) pentru ocazia ce mi s-a oferit să vorbesc despre un eveniment care a marcat profund istoria și spiritualitatea națională din ultimele decenii și a pus începutul unei perioade a revenirii la normalitate lingvistică și culturală în acest spațiu vitregit de istorie (R).

Căutând modalitatea adecvată de abordare a acestui subiect și de omagiere a celor ce au contribuit la succesul Mișcării de eliberare națională declanșată în Basarabia la finele anilor '80 ai secolului trecut (T), mi-a revenit în memorie un gând al filosofului Martin Heidegger: [...] (R) (D. 12, p. 117).

Exemplul dat este elocvent pentru remarcarea ordinii în expunerea ideilor prin mijloacele lexicale, adverbele *în primul rând* și *în al doilea rând* care structurează logic și asigură consecutivitate în expunerea ideilor. Un alt aspect care ne interesează este legătura dintre cele 2 paragrafe care este asigurată prin construcția *Căutând modalitatea adecvată de abordare a acestui subiect*, fapt ce denotă că în primul paragraf s-a făcut referire la subiectul care urmează a fi desfășurat. Deci, reluarea obligatorie a unei părți din informație asigură coeziunea discursului. Totodată, trebuie de menționat că pe lângă informația cunoscută se cere și adăugarea de informații

noi. Numai astfel discursul prezintă interes comunicativ pentru receptori. Dar și în cazul în care discursul ar relua pe tot parcursul său una și aceeași informație, el nu ar avea nicio relevanță sub aspect informativ și ar fi practic nul din punct de vedere comunicativ.

În continuare propunem să urmărim secvența:

Voi încerca, așadar, să rememorez nu doar evoluțiile din anii 1987-1989, care au precedat evenimentul de la 31 August 1989 – legiferarea limbii și reintroducerea alfabetului latin, ci și întreaga mișcare de rezistență anticomunistă din perioada ocupației sovietice, fiindcă revendicările mișcării democratice de eliberare de sub jugul sovietic pot fi mai lesne înțelese doar raportându-le la politica diabolică de asimilare națională promovată de regimul comunist sovietic. Totodată, vă voi îndemna să ne îndreptăm gândurile spre viitorul imediat, când complexitatea problemelor ce își așteaptă soluționarea în spațiul de la răsărit de Prut implică și factorul de conștiință civică și națională, ce are drept temelie dragostea față de limba română, atașamentul sincer la valorile culturii naționale (D. 12, p. 118).

În baza elementelor marcate cu bold constatăm prezența adverbelor care fac legătura între enunțuri, asigurând coerență, coeziune și continuitate discursului, prin prezența mijloacelor lexicale.

În continuare, conform modelului de analiză informațională atestăm în poziția de temă grupul subiectului, în majoritatea enunțurilor, conform exemplelor:

Vicisitudinile istoriei (T) *au făcut ca teritoriul nostru național (flancat la vest de valea Tisei și la est de cea a Nistrului, de frontierele Maramureșului istoric la nord și de Marea Neagră la sud) să fie încorsetat, începând cu finele veacului al XVIII-lea, de trei imperii în expansiune, ceea ce s-a soldat cu ocuparea și scindarea statelor românești* (R) (D. 12, p. 118).

Acțiunile de substituire a identității românilor basarabeni (T) *au fost permanente și deosebit de dure* (R). **Scopul** (T) *era distrugerea limbii, literaturii, spiritualității și a credinței, afectarea însăși a „axelor creșterii organice” a culturii românilor basarabeni, regimul de ocupație urmărind „planul conștient” al înlocuirii culturii naționale cu amalgamul unor construcții pe cât de artificiale, pe atât de nocive, antiumane* (R) (D. 12, p. 119).

Preceptele moldovenismului sovietic (T) *nu admiteau existența în teritoriile ocupate a unei intelectualități de formație românească purtătoare a conștiinței civice și naționale* (R). *Iată de ce acțiunea cea mai urgentă, în viziunea ocupanților sovietici, era lichidarea tuturor celor care se puteau opune acestor planuri diabolice* (D. 12, p. 120).

După cum putem observa în poziția de temă avem grupul subiectului exprimat printr-un substantiv, de regulă, articulat hotărât, iar în poziția de remă – un predicat exprimat prin verb, în cazul acestui discurs, la timpul trecut. În exemplele redată, avem varianta discursivă în care

structura informațională corespunde cu segmentarea sintactică. Aceste enunțuri sunt numite prototipice sau *enunțuri nucleu*.

Totodată, se atestă și varianta discursivă, atunci când structura informațională nu coincide cu segmentarea sintactică. De ex.:

Remarc doar faptul că (T) *în perioada ocupației țariste persecutarea limbii române, scoaterea ei din uzul public, din instituțiile de cultură și învățământ, din lăcașele de cult, interzicerea valorilor literaturii și culturii române au fost elementele de bază ale politicii de rusificare și neantizare a românilor moldoveni* (R). **Atunci** *conaționalii noștri de la răsărit de Prut* (T) *au trecut cea dintâi probă de foc a trăinicieii naționale. Au rezistat și au știut să-și urmeze elitele în anul de grație 1918* (R).

Revenirii la normalitatea unei vieți *economice, sociale și naționale în cei 22 de ani ai perioadei interbelice* (T), *le-au urmat cumplitele evenimente începute odată cu ocupația sovietică din 28 iunie 1940* (R).

Pentru a defini *cu exactitate tabloul îngrozitor al nimicirii populației Basarabiei și politica diabolică, specifică în materie de deznaționalizare și asimilare, pe care autoritățile sovietice de ocupație le-au desfășurat față de populația românească majoritară* (T), termenul „genocid”, utilizat în raport cu asemenea fenomene, trebuie completat cu un altul – „etnocid”, cu sensul de nimicire fizică și morală a populației și, în primul rând, a intelectualității ca purtătoare a conștiinței civice și naționale, cultivarea urii față de propria națiune, interzicerea istoriei și culturii naționale, promovarea politicii aberante de creare a unei noi națiuni și a unei noi limbi (R). **Realizând acest proiect diabolic**, *regimul comunist de ocupație* (T) *a ținut cont de așa-zisele greșeli ale țarismului în materie de asimilare și deznaționalizare în Basarabia, proporțiile genocidului și ale etnocidului fiind dezastruoase în raport cu numărul total al populației: peste 850 de mii de oameni supuși represaliilor directe și alte peste 500 de mii de oameni trimiși la munci forțate în diverse regiuni ale imperiului sovietic, dintr-un total de 2,4-2,5 mil. de locuitori câți rămăseseră în Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța, la 28 iunie 1940 sau la cea de-a doua ocupație – la finele lui august 1944* (D. 12, p. 118-119).

După cum putem observa din acest fragment, enunțurile încep cu grupul predicatului. Primul enunț începe cu un predicat exprimat printr-un verb la persoana I, subiectul fiind subînțeles. Totodată, discursul păstrează continuitatea prin adverbul *Atunci* în următorul enunț, făcându-se referire la evenimente invocate în enunțul anterior. Prin verbul *au rezistat* înțelegem la cine se referă doar în baza enunțului anterior. Enunțurile sunt legate printr-un fir logic de expunere, iar sensul este înțeles doar din context, astfel, devenind dependente de contextul comunicativ.

Totodată, folosirea grupului predicatului în poziție inițială în acest discurs se datorează faptului că emițătorul chiar de la începutul enunțului face apel la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor. Acest factor este unul important în cadrul unui discurs academic, având în vedere faptul că receptorul este unul specializat.

Construcția gerunzială de la începutul enunțului *Realizând acest proiect diabolic* aduce un element de noutate, dar de fapt are rolul de caracterizare a temei și redare a acesteia printr-o formulă specifică, cu rol de precizare.

Astfel, deducem că mijloacele lexico-gramaticale și sintactice joacă un rol esențial în construcția discursului. După cum am menționat, dintre mijloacele lexicale atestate sunt: substantivele articulate hotărât, pronume, construcții gerunziale, în mare parte, iar dintre mijloacele sintactice e specifică subînțelegerea subiectului și schimbul cu locul al părților de propoziție.

Dintre mijloacele suprasegmentale se atestă accentul sintactic, care este descendent în cazul temei și ascendent în cazul remei, element care contribuie la avansarea discursului.

În majoritatea enunțurilor unui discurs academic întâlnim enunțuri nucleu, deoarece scopul principal al acestui tip de discurs este de informare, transmitere a cunoștințelor vizând o acțiune.

Construcția unor astfel de enunțuri asigură progresia tematică a discursului, astfel discursul devenind organizat și eficient, deoarece condiția de bază a acestuia este să devină înțeles și receptat, iar modalitatea de expunere de la cunoscut spre necunoscut pare a fi una ideală în comunicare.

Succint, menționăm și despre prezența actelor de vorbire, atestate în acest discurs: *vă voi îndemna să ne îndreptăm gândurile spre viitorul imediat* – act acțional; *În al doilea rând, să-mi exprim gratitudinea (T) pentru ocazia ce mi s-a oferit...* – act expresiv. Actele de vorbire înregistrate demonstrează caracterul eterogen al acestui mesaj transmis publicului.

Analizând un alt discurs (înregistrat video²), constatăm o organizare informațională logică, coerentă și coezivă la nivelul enunțului. Discursul începe cu formula de salut, adresată membrilor comunității academice:

*Stimate domnule Președinte, academician Gheorghe Duca,
domnilor academicieni,
onorată comunitate științifică, onorată asistență,*

² Discursul lui Vasile Bahnaru în Ședința solemnă a Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=jnyBQP_6oec (transcrierea ne aparține).

Îmi permiteți mai întâi să vă exprim cele mai sincere, mai profunde și mai cordiale felicitări cu prilejul Sărbătorii naționale Limba Noastră cea Română (T) și să vă urez succese remarcabile în domeniile dumneavoastră de activitate (R).

Profit de ocazie și exprim aceleași felicitări (T) familiei regretatului nostru coleg, amic, personalitate publică de excepție, Constantin Tănase (R). O am în vedere în primul rând pe soția lui, Alexandra Tănase, feciorii lui Alexandru (este?) Costel? nu-l văd, păcat, îi fiinul meu, de altfel.

Acest paragraf prezintă un interes aparte din punct de vedere pragmatic, limbajul nonverbal care este utilizat de emițător pune accent pe cuvintele rostite, gestul de respect și apreciere în adresa familiei regretatului Constantin Tănase, aspecte menționate în capitolul II al cercetării noastre.

Totodată, atestăm elementele de actualizare care contribuie la organizarea ideilor pe parcursul discursului, și anume construcțiile gramaticale de la începutul paragrafelor: *Îmi permiteți mai întâi, Profit de ocazie*, dar și adverbele din conținut, de exemplu: *în primul rând*, un adverb cu puternic accent de evidențiere asupra persoanei menționate.

Următorul paragraf continuă cu ideea despre Constantin Tănase cu o intervenție proprie a emițătorului, referitor la un tânăr cercetător și legătura acestuia cu limba română. Discursul atestă o discontinuitate intenționată, probabil, prin introducerea informației despre acest tânăr:

Nu voi ține aici un laudatio veritabil, ci voi schița doar câteva calități definitorii ale personalității lui Constantin Tănase. Nu înainte de a vă spune, vorbim despre limba română, sărbătoarea de astăzi, că un istoric de la București, tânăr, deși tânăr, dar foarte cunoscut deja, Damian, vorbea de Școala Basarabeană, prin analogie cu Școala Ardeleană sau, să zicem, cu Școala prozatorilor de la Târgoviște, de Școala Basarabeană a conștiinței naționale românești. Și deși nu-i aparține ideea respectivului istoric, ci doar a auzit-o în țară cu mai multe ocazii, la profesori universitari, la profesori de liceu (D. 15).

În continuare observăm reluarea ideii menționate în primul enunț prin *Trecem la Constantin Tănase*, discursul continuând cu schițarea calităților și activitatea acestuia, apelând la diverse mijloace segmentale.

Trecem la Constantin Tănase. Mai întâi este necesar să readucem în contemporaneitate pe omul Constantin Tănase: corect, onest, intransigent, cutezător, curajos, inteligent, afectuos, cordial, sociabil, agreabil, într-un cuvânt: Bărbat al Cetății. Și-a început cariera în învățământ, ca ulterior să se antreneze în cercetarea didactico-pedagogică, elaborând o serie de lucrări metodice de predare a limbii române în școală și în cercetarea lingvistică, ulterior academică, scriind mai multe studii în probleme de lexicologie și semasiologie română și redactând mai multe dicționare terminologice, activând în calitate de secretar științific și director al Centrului Național

de Terminologie, dar s-a afirmat plenar în perioada de avânt și de deșteptare națională, fiind unul din principalii participanți și organizatori ai mișcărilor de masă și unul dintre cei mai de temut mânuitori ai condeiului nu numai publicistic, dar și științific, publicând printre primii articole în care era prezentat adevărul ascuns de regimul sovietic despre limba, istoria, cultura și identitatea noastră națională, care au contribuit în mod decisiv la deconspirarea adevărului și la mobilizarea maselor pentru a-și revendica dreptul la limbă și la alfabet latin [...] (D. 15).

Această parte a discursului este caracterizată de structurarea enunțurilor după principiul segmentării comunicative temă-remă, cu *tema* care reia informația ce se conține în fondul de cunoștințe comun interlocutorilor sau, mai exact, informația pe care emițătorul o considera ca existentă în conștiința interlocutorilor săi. Acesta este un element informațional împărtășit participanților la comunicare în virtutea experienței lor anterioare comune.

Rema, în calitatea sa de centru informațional al enunțurilor, are rolul de a introduce în comunicare o informație nouă asigurând, astfel, progresia informației în discurs. Spre deosebire de temă, rema nu este legată direct de fondul comun de cunoștințe, ea reprezentând o modalitate de actualizare a intenției comunicative a vorbitorului. Așadar, tema și rema diferă nu doar prin rolurile lor la nivelul enunțului și al discursului (tema fiind responsabilă de condiția de coerență a discursului, iar rema de condiția de progres a discursului), ci și prin factorii lor determinanți, care sunt de natură diferită.

În următorul paragraf discursul este caracterizat de continuitate, caracteristica de bază a stilului științific, și anume prin respectarea ordinii expunerii ideilor, orientarea treptată a publicului către scopul final al discursului și anume propunerea de susținere a demersului noii denumiri a Centrului de Terminologie. De asemenea, caracteristică discursului științific este argumentarea folosită de emițător când expune necesitatea reorganizării Centrului de Terminologie, astfel fiind depășită situația critică cu referire la problema limbii române.

În fine, vă reamintesc că el iubea cu adevărat limba română și a făcut tot ce a putut pentru a o vedea stăpână la ea acasă și vorbită corect și frumos. Spera că oficialitățile noastre vor identifica sursele necesare și timpul potrivit să acorde mai multă atenție cultivării și extinderii funcțiilor sociale ale acesteia, rezervându-i Centrului de Terminologie în această direcție un rol deosebit. Tocmai din aceste considerente, am dori să ne adresăm domnului prim-ministru, cu părere de rău, a plecat, cu rugămintea de a susține demersul dat, după câte am înțeles, domnul susține demersul nostru de reorganizare, restructurare și optimizare a activității Centrului de Terminologie, așa încât devenind o autoritate științifică independentă în subordinea Academiei, ar putea coordona, consulta, asista agenți economici, inclusiv persoanele fizice și juridice, în problemele de terminologie și de funcționare a limbii române, atribuindu-i-se chiar dreptul de a

aplica anumite sancțiuni. Anume în acest mod vom putea depăși situația din prezent a limbii române de la noi (D. 15).

Emițătorul ține cont de structura obligatorie a unui discurs, fapt remarcat prin introducerea cu care captează atenția, conținutul relevant și aducerea treptată a publicului spre aprobare a propunerii sale. Spre final, emițătorul întrebuițează adverbul *în fine*, sugerând încheierea discursului.

Totodată, utilizează construcții ca: *Tocmai din aceste considerente...; Anume în acest mod...*, pentru a consolida unele idei expuse, argumentând ideile sale în scopul persuadării publicului. Putem afirma că acest discurs este unul argumentiv, datorită intenției sale comunicative. Ideile sunt expuse și construite respectând principiul enunțurilor nucleu cu ajutorul mijloacelor care asigură coerența întregului discurs.

Încheierea discursului prezintă o concluzie la mesajul prezentat, și anume readucerea lui Constantin Tănase în contemporaneitate și propunerea de reorganizare a Centrului de Terminologie.

În încheiere, aș vrea să vă comunic că din considerentele expuse anterior, tot colectivul Institutului de Filologie, inclusiv Secția de Științe Umanistice și de Arte în frunte cu domnul profesor Aurelian Dănilă, susține decizia Consiliului Suprem pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică de a atribui Centrului de Terminologie numele omului politic și de litere, savantului, publicistului și marelui bărbat al neamului nostru Constantin Tănase.

Vă mulțumesc! (D. 15).

Înregistrarea video a acestui discurs ne oferă posibilitatea unei analize a tuturor factorilor care alcătuiesc contextul comunicativ. Atestăm elemente nonverbale și paraverbale, care fac parte din mijloacele suprasegmentale, și anume, gestul, menționat la începutul discursului. Atestăm cum se modifică intonația în funcție de elementul enunțului, rema se accentuează, printr-un ton mai ridicat, deoarece este elementul care contribuie la avansarea discursului.

Discursul emițătorului este caracterizat prin coerență și coeziune, de trăsăturile stilului științific argumentare și continuitate, prezentând interes lingvistic din punct de vedere pragmatic la nivelul enunțului și, respectiv, la nivelul discursului.

Concluzia care se impune este faptul că discursurile științifice sunt structurate conform ordinii cronologice și expunerii consecutive a ideilor, apelând des la adverbe și construcții lexico-gramaticale care structurează discursul, făcând legătură între ideile abordate.

3.2.2 Organizarea informațională la nivelul discursului academic (prezență online)

Pandemia Covid-19 a influențat toate sferele de activitate ale societății. Modul de promovare a științei, la fel, a trecut prin procese de reorganizare. Mediul academic s-a văzut impus de a contribui la gestionarea situației. Manifestările științifice organizate de către membrii comunității academice au drept scop întrunirea reprezentanților pentru discutarea rezultatelor obținute în știință, valorificarea și răspândirea acestora.

Modul de organizare a evenimentelor academice începând cu anul 2020 diferă de modul de organizare a evenimentelor anterioare. Platformele electronice au devenit un instrument important de organizare a acestora, având loc o trecere bruscă de la formatul tradițional la cel online. Atât învățământul, cât și sistemul de cercetare-dezvoltare, la nivel național, dar și internațional, au migrat în spațiul electronic, unde s-au încetățenit variate forme de organizare și comunicare didactico-științifică în noul format (Eni, 2022).

În acest mediu nou, și discursul academic este organizat în funcție de cerințele și condițiile formatului respectiv.

Discursul academic este structurat și adaptat noului mod de prezentare, având în vedere că un discurs se produce într-un anumit context, fiind influențat de mai mulți factori. În cazul discursului academic acești factori sunt: contextul situațional, intenția comunicativă, fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor.

Analizând discursurile din perioada menționată, constatăm că fiecare discurs este însoțit de o prezentare power point, fapt care anterior era opțional, în formatul online prezentarea power point captează atenția publicului, atestându-se lipsa contactului direct.

În pofida modificărilor la nivel de organizare discursul academic își păstrează trăsăturile distinctive, coerența fiind determinată de principiul organizării informaționale.

Analizând aspectul pragmatic al discursurilor constatăm prezența formulelor de salut, având caracter solemn, adresate comunității academice și întreg publicului. Formulele de salut rămân aceleași și în organizarea online a manifestărilor științifice, având rolul de a stabili legături și a predis pune publicul spre ascultare.

Propunem spre analiză discursuri rostite în cadrul unor manifestări științifice din perioada pandemiei la Academia de Științe a Moldovei.

Discursul propus mai jos ne-a atras atenția prin faptul că era planificat a fi un discurs de salut, dar a devenit mai mult decât atât prin structura sa și intervențiile spontane ale emițătorului.

De ex.:

Un număr mai mic în sala Azurie a AȘM și un număr mult mai mare în spațiul virtual.

În primul rând, în numele conducerii AȘM, Vă felicit cu deschiderea (corect: cu ocazia deschiderii) conferinței științifico-practice... Este un eveniment important **și în context** menționez că AȘM s-a implicat în procesul de organizare a diferitor evenimente, mese rotunde, conferințe chiar din primele zile când am aflat de extinderea sau invazia coronavirusului. **La 6 februarie 2020**, în Sala Mică a AȘM deja am organizat prima discuție serioasă despre coronavirus... **La 11 martie 2020** a fost declarată pandemie.

Vreau să vă atrag atenția la faptul (corect: asupra faptului) că foarte multă informație este distribuită în mediul online, în spațiul virtual, rețele sociale, **și nu** toată informația corespunde adevărului **și** de aceea mulți cetățeni nu cred în existența acestui pericol și procesul de vaccinare decurge foarte lent. Chiar ieri pe site-ul Academiei de Științe a Moldovei a fost plasat un material: „Informații cu privire la vaccinuri și procesul de vaccinare anticovid”... Eu vă îndem să accesați site-ul AȘM, să faceți cunoștință cu aceste surse credibile cu privire la vaccin și vaccinare, o să vedeți acolo și harta vaccinării la scară globală, lucruri foarte interesante.

Un alt aspect (corect: pe) care vreau să îl ating (corect: abordez) este implementarea inteligenței artificiale și iată și în contextul pandemiei sunt deja primele informații că inteligența artificială va fi tot mai mult utilizată la testarea COVID, inclusiv a călătorilor, chiar în revista „Nature” a apărut un articol... Grecia a început să implementeze inteligența artificială în procesul de testare a călătorilor la COVID (D. 17).

Primul factor pe care îl evidențiem în acest discurs este fondul de cunoștințe comun interlocutorilor la care face apel vorbitorul. În baza acestui factor putem stabili și contextul situațional care a generat evenimentul, precum și intenția comunicativă a discursului, fiind de atenționare și informare asupra unei situații globale, cu efecte nefaste.

În privința organizării informaționale a discursului, precizăm că acesta păstrează coerența și continuitatea expunerii ideilor. În partea discursului pregătită din timp observăm respectarea structurii informaționale la nivelul enunțului care contribuie și la asigurarea continuității la nivelul discursului. În enunțuri informația este structurată conform principiului segmentării comunicative temă-remă. Începutul alineatului este marcat de sintagma **în primul rând**, care semnifică expunerea în ordine a ideilor, indicarea unor operații de organizare și de semnalizare a unei secvențe mai lungi de raporturi argumentative (raporturi privitoare la ierarhizarea informațiilor) și expunerea unei idei, de asemenea, se atestă respectarea ordinii cronologice la nivelul paragrafelor. În următorul paragraf, sintagma **un alt aspect** asigură continuitatea – caracteristica de bază a limbajului științific.

Conectorii (și, în acest context, deja ș.a) îndeplinesc pe lângă un rol coeziv (coordonare, subordonare, supraordonare sintactică) și rolul de structurare discursivă, dar și acela de

reconfigurare a sensului enunțului prin declanșarea uneia sau mai multor inferențe sau prin formarea unei înlănțuiri argumentative, îndeplinesc funcționalități importante în ceea ce privește coerența globală a enunțului și chiar a ansamblului discursiv.

În următoarea secvență emițătorul încearcă să explice problema științifică, utilizând un limbaj științific, dar în același timp, accesibil publicului, fiind conștient de diversitatea acestuia, gradul de pregătire și importanța subiectului luat în discuție, scopul final fiind de informare și educare a receptorilor.

Trăim într-o lume foarte dinamică, lucrurile nu se schimbă, știți cum era înainte, pe decenii, și nu pe ani, acum se schimbă în funcție pe săptămâni și degrabă se va schimba în funcție de zile (T) și de aceea trebuie să urmărim acest flux de informație (R), să învățăm arta de a identifica acele surse care într-adevăr sunt veridice (R), asta este foarte important, sursele care au la bază o abordare științifică că..., de altfel, riscăm să fim informați greșit (R)... și referitor la coronavirus și pandemie, salvarea noastră este în efort comunitar (R). Noi trebuie împreună să întreprindem un efort pentru a ne salva. Aici la AȘM de mai multe ori am adus exemplu: furnicile de foc care în timpul inundațiilor se salvează pur și simplu interacționând între ele (T). Ele formează o plută și se salvează în timpul inundațiilor, orice furnică, individual, cade în apă, moare, nu are șanse, nu poate înota, iată în așa situație suntem noi (R)...

Chemarea mea este să întreprindem acest efort comun (T), (...). Evenimentul de astăzi va contribui la o înțelegere mai profundă a acestei probleme și vom găsi soluții la unele probleme științifice ce țin de pandemie și coronavirus de tip nou (R).

Succes și multă sănătate tuturor. Vă mulțumesc! (D. 17).

Modelul de analiză informațional este respectat în funcție de context. Observăm că majoritatea enunțurilor sunt de tip nucleu, ceea ce presupune că nu se încalcă principiul segmentării comunicative. Elementele lexicale, construcțiile lexico-gramaticale marcate cu bold, contribuie la organizarea discursului.

Menționăm că eficiența discursului academic, analizat din prisma segmentării comunicative, depinde în mare parte și de limbajul utilizat, care trebuie să fie științific, conținând terminologia specializată. În acest sens, limbajul științific utilizat de emițător este accesibil publicului larg și, astfel, acest discurs de salut a căpătat forma unui discurs științific informativ. Prin modul de organizare discursul este caracterizat de continuitate, argumentativitate și coerență.

În continuare, ne propunem să analizăm discursul rostit în cadrul unei prelegeri publice organizată de AȘM. Evenimentul a fost organizat în format mixt, cu prezență fizică, iar emițătorul în regim online. Organizarea în acest mod a evenimentelor științifice este o adevărată provocare la care membrii comunității academice încearcă să reziste.

Discursurile rostite la manifestările științifice organizate în mediul online prezintă aspecte atât pozitive, cât și negative. Printre aspectele pozitive putem remarca confortul emoțional al emițătorului, acesta simțindu-se mai în siguranță, deoarece în timpul comunicării contactul fizic lipsește și acest fapt creează un mediu favorabil și sigur; de asemenea, emițătorul poate participa la eveniment din orice colț al lumii, având nevoie doar de un calculator și conectare la rețea. Dintre aspectele negative constatăm necesitatea sporită de a capta atenția și a o menține, emițătorul având nevoie și de o prezentare power point, de obicei, care să nu obosească publicul și să nu depășească timpul limită stabilit. Deseori, prezentările power point conțin unele greșeli fie tehnice sau gramaticale, un alt aspect negativ.

În discursul propus spre analiză am remarcat organizarea eficientă a acestuia, prin limbajul științific utilizat, fiecare discurs fiind caracterizat de limbajul său, dar totodată accesibil publicului, mesajul fiind structurat coerent și prezentat publicului într-o manieră științifică, provocând interes. Prezentarea power point a emițătorului a fost elaborată minuțios, prezentând diverse scheme, imagini, care au fost comentate în mod argumentat și expunere în privința acestei probleme de interes global.

Emițătorul și-a structurat informația pe capitole, fiecare capitol cu paragrafele sale, începând de la: Informațiile generale despre structura virusului; genealogia; pătrunderea și multiplicarea în organism; leziunile secundare ale organelor, induse de răspunsul imun. Observăm că mesajul este structurat conform principiului segmentării comunicative. Emițătorul păstrând legătura și reluând informația din slide-ul anterior, cu informații noi în cel curent, asigurând progresia discursului prin repetare, procedeu care asigură coerența. Fiecare slide conține imagini/scheme care sunt comentate de emițător într-un limbaj științific, dar accesibil publicului. Expunerea informațiilor păstrează firul logic, fiind comentată și argumentată conform surselor științifice, după cum menționează însuși autorul.

Evidențiem o secvență în care emițătorul face o divizare foarte clară, argumentată prin expunerea unei variante pozitive și a unei variante negative, explicând fenomenul abordat prin reluarea informațiilor în enunțul următor apoi în slide-ul următor. Exemplul adus de emițător în acest context devine relevant, fiind folosit în calitate de argument pentru explicarea fenomenului pe înțelesul tuturor, totuși emițătorul face o paralelă cu un fapt istoric, receptorul având nevoie de unele cunoștințe suplimentare, aici apelându-se la fondul de cunoștințe comun interlocutorilor.

De ex.:

Aici apar 2 ramificări sau 2 scenarii posibile: este ramificarea pe care merge majoritatea absolută a populației, cca 80% și ceva care face un răspuns imun considerat a fi echilibrat,

sănătos și infecția este localizată, inflamația este localizată și imunitatea își face treaba, bolnavii suferind o boală care nu necesită spitalizare.

În scenariul negativ, această inflamație nu mai poate fi controlată, în parte, deoarece virusul blochează mecanismele de inhibiție a răspunsului imun și, pe de altă parte, se disfuncționează și celelalte mecanisme ale răspunsului imun.

Aici apare o situație, cea mai bună analogie care eu pot să o fac acum este armata afganeză, care a fost pregătită foarte bine, extraordinar de bine dotată, era cotate la o putere militară cam în primele 40 de țări ale lumii, dar vedeți, a cedat extrem de rapid printr-un mecanism de disfuncție. Tot așa se explică și faptul că persoanele cu imunitate foarte bună, cu tratament cu vitamine, cu microelemente, cu imunodulatoare pot face disfuncții care vor duce la o reacție hiperactivă (D. 18).

Observăm că acest paragraf al discursului este structurat cu ajutorul mijloacelor lexicale și lexico-gramaticale. Atestăm prezența conectorilor pragmatici *în parte...*, *și pe de altă parte...*, *tot așa se explică și faptul că...*, construcții caracteristice discursului academic. Acestea au rol de coeziune în cadrul discursului și asigurare a continuității acestuia. Informația la fel se prezintă prin repetarea unei sintagme cu scopul de a introduce aspectul nou, de avansare a comunicării.

În continuare, emițătorul, în cel de-al doilea capitol al prezentării *Cum se dezvoltă un vaccin contra Sars-cov*, explică mecanismele de obținere a vaccinurilor și care este rolul acestora. Informația prezentată în cea de-a doua parte a comunicării, la fel, este caracterizată de coerență și expunere după principiul temă-remă, de la cunoscut spre necunoscut și reluarea informației expuse anterior asigurând progresia tematică a discursului. Discursul emițătorului este construit, în mare parte, conform progresiei tematice cu temă continuă.

Analizând aspectul pragmatic al discursurilor rostite, remarcăm că una dintre caracteristicile discursului academic este pregătirea din timp a acestuia, fapt care și determină timpul de expunere a acestuia, atestându-se o diferență considerabilă între discursurile academice redactate din timp față de cele improvizate.

Discursurile redactate din timp sunt mai lungi, cu o structură rigidă, elaborate conform normelor de redactare, datorită acestui fapt putem observa construcția acestuia la toate nivelurile limbii. Iar în discursurile mai scurte, improvizate, structura poate conține devieri de la regulile de bază, dar acestea prezintă interes din punct de vedere pragmatic, în acest caz putem urmări desfășurarea ordinii ideilor emițătorului, prezența sau absența elementelor nonverbale și paraverbale.

În baza discursurilor analizate putem menționa că schimbarea modului de organizare a discursului și anume utilizarea platformelor electronice nu a influențat modul de construcție a

discursurilor, în general, dar a influențat anume aspectul pragmatic. În timpul enunțării, vorbitorul, pe lângă ceea ce spune explicit prin sensul cuvintelor, include și „nespusul”, care poate fi reconstituit doar prin analiza circumstanțelor în care a avut loc comunicarea (Constantinovici, 2013, p. 45).

Prezentarea unui discurs în fața unui public este caracterizată de aspectele pragmatice care influențează transmiterea unui mesaj, prin utilizarea unor aspecte ce țin de poziția fizică a vorbitorului, contactul vizual, apropierea de public, care în unele situații pot comunica un mesaj ce poate fi subînțeles. Totodată, în mediul online aceste aspecte își pierd din intensitate și anume prin faptul că emițătorul plasează pe ecran prezentarea, putem asculta doar vocea acestuia.

În urma pandemiei se mai păstrează tendința de a organiza evenimente în format online, chiar dacă întrunirile nu mai prezintă un pericol pentru sănătate atât de mare. Acest fapt se datorează avantajelor prezentărilor online ale discursurilor, o mare parte din comunitatea academică acordă preferință acestei modalități de comunicare, care a devenit mult mai accesibilă și comodă, din punctul de vedere al organizării, prezența online a participanților (aflați în diferite colțuri ale lumii, de exemplu) scutindu-i pe aceștia de cheltuieli costisitoare pentru delegații la manifestări științifice. Totodată, structura comunicativă a discursului continuă să își păstreze trăsăturile de bază.

Organizarea evenimentelor în format online (la început de pandemie) și în format mixt (în timpul pandemiei) a creat dificultăți atât pentru emițători, cât și pentru receptori în perioada de adaptare. În discursurile academice analizate în perioada pandemiei Covid-19, având aceeași temă (virusul Sars-cov-19), organizarea informațională a discursului a fost respectată poate mai bine decât în alte perioade, deoarece emițătorii erau supuși unei provocări duble, în format online informația trebuind prezentată într-un mod deosebit, succint, pentru a păstra atenția receptorilor mai mult timp, de aceea informația a fost structurată cu explicații și argumente construite logic de la informația cunoscută spre necunoscut cu scopul de a fi cât mai accesibilă. Acest principiu este cheia de succes a unui discurs eficient și bine organizat, proces în care comunitatea științifică, ca de obicei, a înregistrat succese.

3.3 Aspecte pragmalingvistice în discursul academic tradițional și în format online

O scurtă analiză din perspectivă pragmatică a discursurilor academice rostite la manifestările științifice din RM ne-a permis să constatăm că fiecare discurs este individualizat prin prezența și modul de abordare a subiectului de către emițător. În corpusul ales pentru analiză (culegerea de discursuri publicate) constatăm o serie de discursuri rostite de către personalități notorii, în diferiți ani, în cadrul aceluiași eveniment științific organizat periodic, reprezentând diferite arii de cercetare și anume acest fapt individualizează fiecare discurs. Constatăm aceeași intenție comunicativă a emițătorului de a transmite informații, a răspândi anumite adevăruri istorice și, desigur, intenția de persuadare a publicului prin atragerea receptorilor să adere la ideile proprii. Mai nou, în cercetarea discursului accentul este pus pe determinarea receptorului să acționeze. În lista discursurilor analizate avem personalități din diverse domenii: filologie, istorie, chimie etc., în funcție de domeniu și atestăm structuri diferite ale discursurilor, prin utilizarea unor conectori pragmatici specifici, prin construirea argumentelor, prin inserarea unor dialoguri, prin utilizarea perechilor de adiacență. Organizarea nivelului informațional al discursurilor fiind caracterizat de consecutivitate și continuitate.

După cum am menționat, în varianta video a unui discurs am sesizat un moment improvizat, emițătorul alegând să insereze o secvență referitoare la un eveniment din viața personală. Prin exemplul adus, emițătorul a avut intenția de a accentua mesajul său și a sprijini ideea despre istoria limbii române, precum și atitudinea personală, în calitate de președinte de țară, față de o problemă discutată și sensibilă pentru neamul nostru.

De asemenea, au fost selectate și câteva discursuri, în mod aleatoriu, de pe site-ul AȘM. Scopul analizei acestor discursuri a fost de a compara discursurile rostite cu prezență fizică și cele organizate în format online, dat fiind faptul că în perioada 2020-2022 comunicarea la nivel global a înregistrat noi forme de organizare. Pandemia Covid-19 a provocat comunitatea academică la utilizarea unor noi modalități de organizare a evenimentelor științifice.

În afară de intenția și contextul comunicativ, un aspect important în organizarea și structurarea discursurilor a avut-o modul de organizare a acestora. Prezența fizică în fața unui public creează emoții și trăiri care pot fi percepute datorită modificării vocii, folosirea unor elemente nonverbale, precum gesturile, de exemplu. În format online aceste caracteristici care însoțesc un discurs nu pot fi percepute, emițătorul având un comportament mai relaxat.

În ce privește structura discursului, constatăm organizarea logică a ideilor expuse, prezentările fiind însoțite de power point, fapt care simplifică prezentarea. De asemenea, putem

remarca faptul că discursurile rostite în mediul online au o durată de prezentare mult mai scurtă, datorită faptului că în acest format menținerea activă a publicului devine mai dificilă.

Prin esența lor, discursurile academice sunt considerate modele de exprimare atât prin limbaj, cât și prin structură și mod de prezentare. În acest sens, menționăm că discursurile înregistrate în seria de *Lecturi de academice de ziua Limbii Române* respectă principiul segmentării comunicative, fiind caracterizate de continuitate și eficiență, îmbinând toate funcțiile unui discurs academic de la informare la educarea receptorilor.

În sprijinul ideii de respectare a principiului segmentării comunicative în discursul academic, adică a prezentării informației temă-remă, tema redată prin grupul subiectului și rema prin grupul predicatului, propunem în Anexa 2 analiza pragmatică a unui discurs prin prisma elementelor de teorie prezentate în teză.

3.4 Tipuri de progresie tematică la nivelul discursului academic

Pornim de la ideea că discursul este o secvență lingvistică vorbită care formează o unitate comunicațională. În funcție de intenția comunicativă a emițătorului distingem tipuri de discursuri academice:

- descriptive (care comunică o informație);
- narative (care povestesc);
- explicative (care compară, rezumă);
- argumentative (care demonstrează, contraargumentează).

În funcție de tipul discursului, se atestă un anumit tip de progresie tematică. Pentru identificarea tipurilor de progresie tematică, în baza unui anumit tip de discurs, trebuie să stabilim ce tipuri de legături există între temele și remele enunțurilor care intră în componența discursului. Cele trei tipuri de legături dintre elementele informaționale ale enunțului în cadrul unui discurs identificate de Daneș sunt:

- progresie cu temă constantă sau continuă;
- progresie cu temă lineară sau evolutivă;
- progresie cu temă derivată.

După cum s-a menționat deja, *discursul* este alcătuit din enunțuri, care nu apar izolat, dar într-un anumit context, iar datorită acestui fapt se pune sacina de a determina relația stabilită la nivel informațional între enunțurile care generează un discurs.

Cercetătorii lingviști încă nu au reușit să găsească o explicație corespunzătoare referitor la modul de înlănțuire a temei și remei în cadrul unui discurs, această înlănțuire fiind esențială în

înțelegerea modului de organizare al discursului. Fiecare dintre cele două unități, rezultate în urma acestei segmentări la nivelul enunțului, datorită specificului lor, îndeplinește anumite roluri și în ceea ce privește structurarea informațională a unui discurs.

Analizat din perspectiva pragmatică, conform căreia discursul este alcătuit din enunțuri, care transmit un mesaj având intenție comunicativă, discursul este un mijloc de informare a receptorului. Coerența discursului se bazează pe reluarea informației, deoarece un discurs nu este alcătuit din enunțuri la întâmplare care nu fac parte din contextul situațional. Vorbim despre partea de informație cunoscută care este reluată de emițător pentru a introduce receptorul în subiect și continuă cu informația nouă. Astfel, orice discurs științific conține pe lângă informația cunoscută și informația nouă, care asigură progresia tematică în cadrul acestuia – principiu de bază în organizarea discursului. În acest context, menționăm că coerența este asigurată de progresia tematică care poate fi de diferite tipuri.

3.4.1 Progresia cu temă constantă sau continuă

Progresia cu temă constantă sau continuă este cazul discursurilor când enunțurile au aceeași temă. În asemenea tip de progresie tematică fiecare enunț are ca punct de pornire același element, astfel toată acțiunea este focalizată pe un obiect sau o persoană.

Ex.: *Evoluția genetică a SARS-CoV-2 (T): de unde provine, încotro se îndreaptă (R); Identificarea originii SARS-CoV-2 (T) prin compararea codului genetic responsabil pentru construirea acestei proteine din diferite coronavirusuri (R); Atât virusul SARS, cât și SARS-CoV-2 (T) au afinitate ridicată pentru receptorul din celulele umane, însă structura proteinei S este semnificativ diferită între cele două virusuri (R); Această observație indică faptul că proteina S a virusului SARS-CoV-2 (T) a apărut prin selecție naturală, un proces îndelungat de acumulare de mutații genetice în generații succesive de virusuri (R). Ipoteza improbabilă de apariție a noului coronavirus (T) prin manipulare umană implică utilizarea unei structuri virale deja cunoscute (R); SARS-CoV-2 (T) este similar cu celelalte coronavirusuri SARS și, respectiv, MERS (care au evoluat într-o manieră epidemică în trecut) doar într-o proporție de doar 79% și, respectiv, 50% (R);*

Un alt aspect care diferențiază SARS-CoV-2 (T) de celelalte coronavirusuri cunoscute este prezența unui sit de clivare între două dintre cele trei subunități ale proteinei S (R). Acest fragment proteic (T), format dintr-o serie de aminoacizi bazici (polybasic cleavage site), poate fi clivat de furină, o enzimă care se regăsește în numeroase țesuturi din organism (R); La fel ca structura unică a proteinei S (T) printre coronavirusuri, și situl de clivare este diferit de alte fragmente

proteice cu funcție similară din alte coronavirusuri (virusul SARS neprezentând deloc un astfel de sit) (R) (D. 20).

În fragmentele analizate observăm că *rema* din primul enunț devine *temă* pentru toate enunțurile care urmează. În conținutul discursului pot fi atestate fragmente în care nu respectă întocmai principiul enunțat, dar atestăm că *tema* este legată de tema generală a enunțurilor, care alcătuiesc discursul. În altă ordine de idei, menționăm că dacă am schimba structura discursului și am transforma enunțurile, acestea ar respecta principiul. Astfel, constatăm că și cercetătorii din domeniu menționează despre faptul că această înlănțuire *temă-remă* nu poate fi explicată în totalitate.

Același fenomen îl atestăm și în exemplul următor, în care *rema* din primul enunț devine *temă* pentru toate enunțurile care urmează.

Ex.: *De la începutul anului 2020, comunitatea medicală internațională își îndreaptă atenția asupra noului coronavirus (T), **SARS-CoV-2**, și a bolii pe care o determină, **COVID-19** (R). **Virusul** (T) a apărut în orașul Wuhan (R), provincia Hubei, din China, și s-a răspândit la nivel internațional (R). Cunoașterea **virusului SARS-CoV-2 și a bolii COVID-19** este în permanentă dinamică (T), deoarece este un virus nou apărut (R). **Genomul viral** a fost identificat într-un timp record (T) pentru un virus recent descoperit în numai 30 zile (R). Studiile recente sugerează că mai sunt multe detalii de înțeles despre acest virus și modul în care acționează. **SARS-CoV-2** (T) prezintă similarități structurale și genetice cu coronavirusuri identificate la liliac și la pangolin, ceea ce susține ipoteza traversării barierei speciilor la om (R) (D. 20).*

După cum observăm, în ambele paragrafe se menține situația în care *rema* din primul enunț devine *temă* în următoarele enunțuri. Dacă structura primului enunț ar fi modificată, de exemplu: **SARS-CoV-2 și boala pe care o determină, COVID-19** (T), de la începutul anului 2020, a îndreptat atenția comunității medicale internaționale asupra noului coronavirus (R), observăm că sensul nu s-a schimbat, iar mesajul rămâne în continuare coerent.

Progresia cu temă constantă sau continuă este caracteristică în mare parte discursurilor științifice descriptive, informative, în care toată atenția este îndreptată spre un obiect sau o persoană. Este reluat subiectul la începutul fiecărui enunț, adăugând pe parcurs informație nouă, care contribuie la păstrarea firului logic. S-ar părea că reluarea informației și progresia informației tematice s-ar exclude reciproc, fapt care nu este adevărat, deoarece respectarea principiului continuității unui discurs este o trăsătură esențială a acestuia. Astfel, acest tip de progresie tematică este unul dintre cele mai des întâlnite în discursurile academice, deoarece contribuie la perceperea și asimilarea informației mult mai ușor de către receptor.

3.4.2 Progresia cu temă lineară sau evolutivă

În cazul progresiei cu temă lineară sau evolutivă, *rema* unui enunț devine temă în următorul enunț. *Tema* se poate menține și ulterior, sau *rema* se va scinda în mai multe teme. Acest model bazat pe jocul temă/remă este primul, în ordine istorică, care pune în evidență coerența și devenirea discursivă (Caragea, 2013, p. 39). Acest tip de progresie este caracteristic discursurilor descriptive în care informația este prezentată succesiv și are caracter static.

În continuare propunem spre analiză fragmentul din discurs:

Carierile lui Hrușciov, Brejnev și Cernenko (T) reflectă de asemenea preocuparea sovietică pentru România și Basarabia (R). Hrușciov, cel istoricește responsabil direct de dezbinarea Basarabiei (T), a lucrat sub conducerea lui Cristian Rakovski între 1919-1920 (R). În calitate de prim-secretar al Ucrainei (T) a luat parte activă în 1940 „la eliberarea Basarabiei” pentru „a ne recâștiga teritoriile istorice, care ne-au fost violate de monarhia română după revoluția din octombrie” (R).

„Între 1950-1952 Brejnev (T) a devenit prim-secretar al Moldovei responsabil de incorporarea și sovietizarea teritoriilor românești (R). Șeful propagandei sale din Moldova (T) era Constantin Cernenko (R). Date fiind operațiunile antiromânești conduse de Lenin și de Stalin (T), 5 din cei 6 conducători sovietici de dinaintea lui Gorbaciov fuseseră direct implicați în anexarea teritoriilor românești și în deznaționalizarea populației românești” (R) (D. 13, p. 161).

Acest tip de progresie tematică se bazează pe principiul fondului de cunoștințe comun al interlocutorilor, astfel de cazuri fiind atestate destul de frecvent în mediul academic, când receptorii sunt inițiați în subiectul abordat, fiind experți în domeniu, astfel nu întâlnesc dificultăți în recepționarea mesajului. Totodată, discursul elaborat după principiul respectiv prezintă un interes deosebit pentru receptorul inițiat, deoarece implică logica personală în anticiparea unor idei.

3.4.3 Progresia cu temă derivată

În cadrul unui discurs academic construit după principiul progresie cu temă derivată, *tema* primului enunț este divizată în mai multe aspecte care constituie temele celorlalte enunțuri. În cadrul unui astfel de discurs structura acestuia se bazează pe delimitarea unei teme generale care pe parcursul discursului este segmentată în mai multe subteme. Acest tip de progresie este caracteristic discursurilor argumentative. De regulă, în structura acestui discurs *rema* din primul enunț desemnează un ansamblu de obiecte sau persoane care pe parcursul discursului devin *teme* urmate de informație nouă – *rema*.

Ex.: Pe tot parcursul istoriei, omenirea s-a confruntat cu mari tragedii (T), cauzate în primul rând de **epidemii** (R) și **pandemii** (R). **Noțiunea „epidemie”** (T) înseamnă nu altceva decât manifestări morbide în masă cu letalitate înaltă (R) și provine de la cuvintele grecești epi- și demos, adică nenorociri abătute asupra poporului (R). Sunt bine **cunoscute pandemiile de ciumă, variolă, holeră, tifos exantematic, difterie, malarie** (T), care au curmat milioane și milioane de vieți omenești (R). De exemplu, în epidemia de ciumă care a bântuit în Europa în secolul XIV (T), au murit de ciumă 25 milioane de oameni, adică un sfert din toată populația Europei la acea vreme (R). [...]

În secolul XVII, în cea de-a doua **pandemie de ciumă** (T), tot în Europa, numai în Londra au decedat 35000 de oameni, adică 20% din populația Londrei (R). În cea de-a treia pandemie (T) care a avut loc deja la finele secolului XIX - începutul secolului XX, care s-a extins mai mult pe continentul asiatic, numai în India au decedat peste 8 milioane de oameni (R). În secolele 17-18 făcea ravagii și **variola** (T), numai în Europa anual făceau variolă circa 10 milioane de oameni, dintre care 2 milioane mureau în urma acestei boli (R). [...]

Numai în secolele 19-20 au fost înregistrate 7 pandemii de holeră și peste 30 pandemii de gripă (T), cea mai severă fiind pandemia din 1918-1919, numită și „gripa spaniolă”, care s-a soldat cu 50 milioane de decese (R) (D. 19).

Fiecare dintre cele două unități (tema-remă) rezultate în urma segmentării comunicative, datorită specificului lor, îndeplinește, la nivelul enunțului/discursului, anumite roluri în ceea ce privește structurarea informațională a unui discurs, stabilind diverse tipuri de legături între ele.

3.5 Segmentarea comunicativă din perspectiva corectitudinii exprimării

Discursul academic, ca orice alt tip de discurs, are un emițător și un receptor, care interacționează în baza unui cod de reguli lingvistice proprii. Respectarea sau nerespectarea acestor reguli generează diferite situații contextuale.

În cazul nerespectării principiului segmentării comunicative, are loc ruperea firului logic și astfel se produce ineficiența discursului – discontinuitatea. Scopul de bază al discursului academic este de a informa/transmite cunoștințe receptorului, iar exprimarea consecutivă a ideilor, respectând trăsăturile de coerență și coeziune, sunt esențiale și determină eficiența și reușita discursului și atingerea scopului propus.

În baza discursurilor academice rostite la manifestările științifice observăm că o caracteristică specifică a acestui tip de discurs este faptul că sunt elaboarate din timp. În acest sens, secvențele improvizate aproape că lipsesc, discursurile păstrându-și structura și coerența, având în

vedere că sunt rostite de personalități marcante în domeniul științei. Totuși, remarcăm că se înregistrează și unele luări de cuvânt în care se atestă incoerențe și în general o exprimare problematică. De ex.:

Și ca atare, primul raport am eu pe malformațiile congenitale, de atâta am să mă refer fără a arăta slide-uri, că să nu vă micșorez durata rapoartelor dvs. Eu a să vă zic așa: Atunci când în familie se află că se va naște un copil cu malformații congenitale ori care s-a născut acest copil, desigur că este o mare tragedie în familie, deoarece mama îl învinuie pe tata, tata pe mamă și se gândesc care este cauza. Două întrebări îi preocupă pe părinți: prima – din ce cauză a apărut această anomalie, această malformație? și al doilea întrebare, care o adresează medicilor: când va fi intervenția chirurgicală și ce promit medicii în legătură cu această: va supraviețui acest copil, va fi invalid sau nu va fi invalid, ca atare, marea majoritate a malformațiilor congenitale se diagnostică antinatal. Adică prin ecografia uterului gravidei, prin această ecografie se apreciază o multitudine de malformații care sunt compatibile și incompatibile cu viața, iar la o parte de malformații care sunt destul de grave, care socotind că nu pot să trăiască acești copii, desigur se pune întreruperea. Câteodată cineva socoate această o omucidere, dar aceasta nu este omucidere... Afară de ecografia uterului gravidei se folosesc o serie de teste biochimice enzimatic, care iarăși apreciază starea malformațiilor congenitale ⁽³⁾.

Trebuie să reținem că emițătorul este nativul altei limbi, în acest caz, vorbitor de limba rusă. Acest fapt se răsfrânge, în primul rând, asupra modului de pronunțare a cuvintelor și, în al doilea rând, asupra structurii enunțurilor. Menționăm că emițătorul a rostit discursul fără a fi citit de pe un suport pe hârtie, unele secvențe fiind improvizate (deci neplanificate). Din punct de vedere pragmatic, discursul înregistrează prezența unor elemente nonverbale (gesturi) manifestate în concordanță cu contextul comunicativ.

Analizând un alt exemplu, în cadrul unei prelegeri publice, am surprins secvența în care vorbitorul răspunde la întrebări înainte de prezentarea discursului său:

- *Cum funcționează Râul ista și ce se întâmplă cu dânsul? Ca organismul viu când te nimeresti în spital, ai Covid, da sîe uită și la inimă, și la ficat și la toate aiestea, așa la râu: dacă vorbești despre aceea că nu-i apă, de ce nu-i apă? De ce apa asta e așa, da nu e așa? Asta trebuie să înțelegeți: esența de ce și cum.*
- *Există riscul să se mlăștinească Nistrul?*

³ Din motive etice nu indicăm sursa.

- *El deamu în unele locuri e mlaștină și despre asta ne vorbește și plantele celea care se dezvolta și acoperă tot Nistrul, despre asta ne vorbesc procesele dintre mături și apă și ce standarte trebuie aici? Care standarte trebuie să pui aici? Iaca spuneți?*

Când deja procesele de curățire de la pesticide, de exemplu, mai sus de baraj la Dubăsari și mai jos de baraj în Nistru îs absolut altele, într-un loc cu utilizarea oxigenului, procesul de migrație a substanțelor este încurcat complet. Dacă mai înainte în Nistru 70 la sută de metale era în formă suspendată, în suspensie, acuma invers, până la 40 unele elemente sunt, 40 unele microelemente îs în apă, da 70... în suspensie, da 70-60 îs în apă și de atâta când facem testare care este, de exemplu, toleranța careva a organismelor la apă și facem lucru experimental în câmp sau aducem apă din Nistru și adăugăm într-însa ceva și punem acolo organisme și noi videm rezistența organismelor apelor în Nistru că e de 5-6 ori mai mică decât în probe...

În această secvență constatăm ignorarea utilizării limbii literare, fapt inadmisibil pentru reprezentanții comunității academice, or, discursul academic este un model de exprimare.

Se atestă și o incoerență pronunțată a discursului improvizat al emițătorului și anume în contextul formulării ideilor. Mesajul transmis pentru a fi înțeles necesită efort din partea receptorilor, ceea ce constituie un impediment în valorificarea unor cunoștințe/rezultate științifice.

În acest sens, respectarea normelor limbii literare, încercarea de a construi mesajul științific de la cunoscut (apelând la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor) spre necunoscut și utilizarea unor conectori, îndeosebi a celor care au rol argumentativ, devin etape importante în organizarea discursului.

3.6 Concluzii la capitolul 3

În baza cercetărilor efectuate asupra nivelului informațional al discursului academic putem formula următoarele concluzii:

1. Analiza nivelului informațional al enunțului presupune delimitarea valorilor cunoscut/necunoscut, temă-remă. Analizând discursuri academice (în baza corpusului selectat), am constatat o predispunere spre organizarea acestora conform principiului temă-remă, prin redarea temei prin grupul subiectului și a remei prin grupul predicatului. Acest model de organizare asigură continuitate discursurilor și este receptat mai ușor de către receptori.
2. Respectarea principiului segmentării comunicative la nivelul enunțului determină structura informațională a discursului. Enunțurile structurate conform principiului temă-remă determină organizarea discursului astfel încât acesta să fie marcat de continuitate, fiind accesibilă receptarea de către public. Elementele care fac parte din fondul de cunoștințe comun

interlocutorilor sau elementele care se repetă la începutul paragrafelor, de exemplu, asigură coerența și coeziunea discursului, iar informația nouă care se adaugă contribuie la dezvoltarea discursului. Îmbinarea armonioasă a temei și remei determină organizarea eficientă a discursului.

3. Mijloacele de actualizare a temei și remei sunt clasificate în: *mijloace segmentale* și *mijloace suprasegmentale*. Categoria mijloacelor segmentale include: *unitățile lexico-gramaticale* caracterizate de: *numele proprii, pronumele personale, substantivele articulate hotărât sau nehotărât, adverbe, repetări, construcții gramaticale*, și *unitățile sintactice* caracterizate de ordinea cuvintelor în enunț. În cadrul unui discurs academic, se manifestă prin respectarea structurii enunțurilor care nu încalcă segmentarea sintactică, adică se respectă principiul organizării informației de la cunoscut spre necunoscut. Mijloacele suprasegmentale sunt reprezentate de *mijloacele fonetice: intonația, pauza, accentul sintactic*. Acestea au un rol esențial în marcarea temei și remei. De exemplu, *pauza* se poate atesta între temă și remă sau *intonația* specifică pentru a marca rema.

4. Analizând discursurile academice organizate în format tradițional (cu prezență fizică) și discursurile rostite în perioada pandemiei (în format online), constatăm că trăsăturile specifice ale acestora se mențin. Caracterul oficial al evenimentelor științifice se păstrează, în pofida faptului că emițătorii și receptorii nu se află în aceeași sală, față în față, comunicarea se produce având același rol și impact. În privința organizării informaționale a discursurilor, atestăm o predispunere pentru structurarea informației de la cunoscut spre necunoscut, acest tip de organizare a informației asigură eficiență și realizarea scopului propus de emițător.

5. În discursurile analizate am identificat câteva tipuri de progresie tematică: *progresie cu temă constantă* sau *continuu* – în asemenea tip de progresie tematică fiecare enunț are ca punct de pornire același element; *progresie cu temă lineară* sau *evolutivă* – în acest caz, rema unui enunț devine temă în următorul enunț, tema se poate menține și ulterior, sau rema se va scinda în mai multe teme; *progresie cu temă derivată* – tema primului enunț este divizată în mai multe aspecte care constituie temele celorlalte enunțuri.

6. În urma analizei discursurilor academice, am identificat și discursuri caracterizate de discontinuitate, fiind marcate de secvențe incoerente. Constatăm că discursurile elaborate din timp corespund unei structuri logice care asigură transmiterea unor informații/cunoștințe într-un mod accesibil publicului, iar discursurile improvizate, spontane, deseori sunt marcate de lipsa coerenței și a coeziunii, acestea fiind trăsături de bază ale unui discurs academic. De asemenea, se atestă ignorarea regulilor ortoepice ale limbii literare, fapt care este inadmisibil și regretabil în comunicarea academică.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetărilor efectuate asupra discursului academic și a modului de manifestare a structurilor pragmalingvistice în cadrul acestuia, reușim să confirmăm ipoteza științifică emisă la etapa aprobării proiectului de cercetare. Conform acesteia, teza pornește de la ideea că studierea discursului academic supus analizei pragmalingvistice oferă posibilități diverse de interpretare ale acestuia. Formele analizate, în cercetarea noastră, sunt *discursul științific* și *discursul didactic ca părți ale discursului academic*, acestea fiind supuse unui model de analiză informațională, bazat pe mijloace de actualizare a temei și remei (în teza noastră analizăm structura informațională a discursului academic în baza unui corpus înregistrat într-o culegere de lecturi academice).

În baza obiectivelor propuse constatăm următoarele:

1. Realizând o sinteză a literaturii de specialitate în privința conceptelor operaționale de analiză pragmatică a discursului, și anume, relația *text-discurs*, atestăm faptul că opiniile cercetătorilor sunt diverse. În cercetarea noastră abordăm astfel: noțiunea *discurs* face referire la aspectul procesual, iar noțiunea *text* are în vedere produsul activității de vorbire, între ele existând relații de complementaritate.

2. Interpretarea noțiunii *discurs academic* în literatura de specialitate pornește de la delimitarea formelor acestuia și încadrarea acestuia într-o tipologie. Opiniile diverse ale lingviștilor în privința delimitării formelor acestuia generează confuzii și în definirea acestuia. În lingvistica anglo-americană, discursul academic este perceput ca un mod de gândire și de utilizare a limbii în limitele instituțiilor de învățământ superior. În lingvistica rusă este abordat fie ca discurs științific, fie ca discurs didactic, fie că le înglobează pe ambele.

În spațiul nostru de cercetare se atestă lipsa unei lucrări de specialitate care să studieze discursul academic. Astfel, în baza analizei literaturii de specialitate, menționăm că înțelegem prin discurs academic un tip de discurs instituțional, specializat care se produce într-un mediu formal (instituții de cercetare și instituții de învățământ superior), caracterizat de limbajul științific, un emițător inițiat într-un domeniu de cercetare, discursul având funcția de a informa, a transmite cunoștințe cu scopul de a convinge/persuada receptorul.

3. În cercetarea noastră, abordăm *discursul academic* pornind de la mediul în care acesta este rostit – mediul academic. În acest sens, delimităm două forme ale discursului academic: *discursul științific* și *discursul didactic*. Prin *discurs științific* înțelegem discursul rostit de emițători, specialiști calificați într-un anumit domeniu (cercetători), în cadrul manifestărilor științifice, iar prin *discurs didactic* înțelegem discursul rostit în instituțiile de învățământ superior, scopul de bază al acestui discurs este de a transmite cunoștințe și a forma abilități viitorilor specialiști. Constatăm că domeniul științific se suprapune cu domeniul didactic, deoarece

profesorii sunt ei înșiși cercetători științifici (dar nu neapărat), care fac parte din comunitatea academică. În acest caz, modul de organizare a discursului depinde de tipul de receptori. Astfel, în cadrul discursurilor științifice se înregistrează un discurs descriptiv, argumentativ, iar discursul didactic va fi unul mai mult explicativ.

4. *Pragmalingvistica* reprezintă o direcție de cercetare care s-a impus în secolul al XX-lea și care continuă să se dezvolte, fiind în ascensiune. Obiectul de studiu al acestei direcții este discursul, într-un anumit context comunicativ și elementele care contribuie la perceperea acestuia. În studiul nostru discursul academic este studiat prin prisma structurilor pragmaligvistice, care include următoarele elemente: interacțiunea conversațională, argumentarea, nivelul informațional, precum și intenția comunicativă și contextul în care se produce acest tip de discurs.

5. Trăsăturile limbajului științific prin care se individualizează discursul academic: la *nivel fonetic* printr-o exprimare clară, literară, cuvinte articulate corect; la *nivel lexical* este caracterizat printr-un bogat vocabular specializat, termeni care au un singur sens, sunt utilizați termeni și expresii din limba latină, precum și termeni noi caracteristici domeniului datorită dezvoltării științei. Nu se atestă arhaisme și cuvinte de umplutură. *Nivelul sintactic* este caracterizat de următoarele aspecte: relația în cadrul enunțului este una de cauză-efect; construcțiile sintactice au funcția de depersonalizare a limbajului; subiectul este apersonal sau nonpersonal precedat de un verb copulativ; se utilizează formele pasive și impersonale, precum și fraze lungi, cu structuri interne complexe bazate pe structuri nominale.

6. Discursul academic prin construcția sa este în primul rând un discurs argumentativ, or, scopul de bază al acestuia este de a informa, a comunica anumite fapte și, desigur, dorința emițătorului de a convinge asupra faptelor prezentate, iar în consecință să obțină aderarea receptorului la ideile transmise. Acest fenomen îl atestăm în discursul didactic, profesorul având scopul de a disemina cunoștințe care să fie acceptate și valorificate de elevi/studenți. În discursul științific cercetătorii la fel au scopul de a convinge publicul de rezultatele obținute individual sau de alți oameni din știință, ei preluând și aderând la aceste idei. Pentru realizarea acestui scop emițătorii întrebuințează diverse tehnici și strategii. Printre cele mai frecvent utilizate în discursul academic sunt construcțiile argumentative și conectorii pragmatici, iar dintre strategii menționăm argumentarea și persuasiunea.

7. Conform studiilor de specialitate, s-a constatat că 60% din comunicările noastre sunt nonverbale. Astfel, în cadrul discursului academic atestăm prezența elementelor nonverbale și paraverbale, care îndeplinesc un rol major în unele situații de vorbire. De cele mai dese ori sunt utilizate *gesturile* realizate cu mâna, atunci când se explică ceva, la fel și *privirea* care are un rol important în stabilirea contactului între interlocutori. *Poziția corpului*, de asemenea, într-un discurs

academic joacă un rol semnificativ, discursul academic fiind caracterizat de o prezență oficială și o postură formală caracteristică mediului academic. Totodată, distanța între participanți trebuie să fie adecvată contextului comunicativ. Dintre elementele paraverbale atestăm o intonație specifică în cazul în care se accentuează ceva sau se scoate în evidență, uneori se fac pauze, pentru a crea un moment de suspans sau iarăși a accentua o idee. De asemenea, intonația are rolul de a marca tema și rema în cadrul organizării informaționale a enunțului.

8. Din perspectiva pragmatică, discursul este format din enunțuri, iar enunțurile formează actele de vorbire sau, cum susțin unii cercetători, chiar se identifică cu acestea. În discursurile academice analizate am identificat acte de vorbire de tip: informațional, acțional, declarativ și expresiv. În final, am constatat că sunt prezente cu preponderență actele de tip informativ, fapt care este în concordanță cu scopul acestui tip de discurs.

9. Actele de vorbire, la rândul lor, constituie perechi de adiacență. Astfel, perechile de adiacență atestate într-un discurs academic sunt: *întrebare – răspuns*, *salut – răspuns la salut*, *mulțumire – reacție corespunzătoare*, *ordin – acceptare/refuz*. Construcția perechilor de adiacență în discursul academic este determinată de implicarea interlocutorilor în actul de comunicare. Astfel, gradul de respect manifestat față de interlocutor determină formularea replicii în contextul comunicativ.

10. Segmentarea comunicativă în discursul academic se manifestă prin respectarea principiului prezentării informației de la cunoscut spre necunoscut, elementul vechi – *tema*, iar cel care aduce noutate și duce la avansarea discursului – *rema*. *Tema* se bazează pe fondul de cunoștințe comun interlocutorilor, iar *rema* determină intenția comunicativă a emițătorului. În discursurile analizate am constatat o predispunere spre organizarea discursului prin redarea temei prin grupul subiectului, iar a remei prin grupul predicatului, majoritatea enunțurilor fiind de tip *nucleu*. Sunt situații în care apar unele intercalări sau inversiuni ale complementelor, totuși se păstrează ordinea cuvintelor prezentată conform modelului de analiză informațională. Respectând modelul propus constatăm că discursurile își păstrează firul logic, fiind caracterizate de continuitate.

11. Modul de actualizare a temei și remei în discursul academic se realizează prin diverse *mijloace segmentale* și *suprasegmentale*. Din categoria *mijloacelor segmentale* fac parte unitățile *lexico-gramaticale* și cele *sintactice*, din categoria unităților *suprasegmentale* fac parte *intonația*, *pauza*, *accentul sintactic*. În discursurile analizate am identificat unitățile lexico-gramaticale redactate prin *substantive* (articulate, de regulă, hotărât), *pronume personale*, *adverbe*, *repetări*, diverse *construcții gramaticale*. Unitățile sintactice sunt caracterizate de ordinea cuvintelor, astfel constatăm prezentarea informației de la cunoscut spre necunoscut, de la temă spre remă, rema fiind

exprimată, de regulă, prin substantiv, iar rema prin verb. Din categoria mijloacelor suprasegmentale menționăm rolul *intonației*, care este de a marca trecerea de la temă spre remă, și *pauza* care este utilizată între temă și remă, cu scopul de a accentua rema, care duce la avansarea discursului prin informația nouă adusă.

12. În funcție de tipul discursului academic se înregistrează diverse tipuri de progresie tematică. Astfel, în discursurile analizate am identificat: *progresie cu temă constantă* sau *continuuă* (caracteristică discursurilor descriptive, informative, în care toată atenția este îndreptată spre un obiect sau o persoană), *progresie cu temă lineară* sau *evolutivă* (caracteristică discursurilor descriptive în care informația este prezentată succesiv și are caracter static), *progresie cu temă derivată* (caracteristică discursurilor argumentative).

13. Discursul academic este considerat, pe bună dreptate, un model de discurs, prin organizarea și modul de prezentare a acestuia (care implică o serie de factori, printre care remarcăm rolul elementelor nonverbale și paraverbale). Totodată, unele discursuri academice înregistrate prezintă secvențe de incoerență, fiind caracterizate fie de greșeli fonetice, fie de greșeli de exprimare. Lipsa coerenței și a coeziunii reprezintă o greșeală frecvent întâlnită în discursurile improvizate, spontane.

14. Seria de lecturi de academice selectată pentru analiză conține discursuri academice rostite și înregistrate, care respectă modelul de prezentare a informației de la cunoscut spre necunoscut, fiind modele de organizare a discursurilor.

Recomandări:

- Propunem utilizarea rezultatelor obținute în urma cercetării în studiile de analiză a textului, a discursului/discursului academic, a pragmaticii lingvistice, a nivelului informațional al discursului.
- Totodată, recomandăm extinderea cercetărilor noțiunii *discurs academic* și a formelor acestuia, stabilirea unor criterii de tipologizare a discursului academic și studierea acestui tip de discurs în comparație cu alte tipuri de discursuri.
- Aprofundarea cercetărilor la nivelul informațional al discursului și a modului de analiză pragmalingvistică a acestuia.
- Rezultatele deschid noi oportunități de studiere a discursului academic din următoarele perspective: segmentarea comunicativă în discursul didactic; strategiile argumentative în discursul academic; interacțiunea conversațională (monolog, dialog); nivelul referențial și predicativ în discursul academic etc.
- În privința discursurilor identificate, marcate de unele inconsecvențe, recomandăm respectarea normelor limbii literare, încercarea de a construi mesajul științific de la cunoscut (apelând la fondul de cunoștințe comun al interlocutorilor) spre necunoscut și utilizarea unor conectori, îndeosebi a celor care au rol argumentativ.

BIBLIOGRAFIE

în limba română:

1. ADAM, J.-M. *Lingvistica textuală. Introducere în analiza textuală a discursurilor*. Traducere de Corina Iftimia, Iași: Institutul European, 2008, 406 p. ISBN 978-973-611-544-8.
2. BĂRBUȚĂ, I. *Două modele de descriere semantico-pragmatică a enunțului din limba română*. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară (In memoriam acad. Silviu Berejan)*, ed. a 4-a. Chișinău: Institutul de Filologie, 2012, p. 38-44, ISBN 978-9975-4354-1-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/38-44_14.pdf [Accesat: 06.04.2023].
3. BĂRBUȚĂ, I. *Structura pragmasemantică a enunțului în limba română*. Chișinău: Institutul de Filologie al AȘM, 2012, 192 p. ISBN 978-9975-99-81-9-2.
4. BĂRBUȚĂ, I. *Statutul teoretic al pragmaticii lingvistice*. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, ed. a 8-a. Chișinău: Institutul de Filologie, 2015, p. 20-25. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/20-25_2.pdf [Accesat: 05.02.2021].
5. BĂRBUȚĂ, I. *Variantele discursive ale enunțului constituite ca efect al actualizării lui contextuale: schiță de tipologie*. În: *Philologia*, 2022, nr. 2, p. 7-21. ISSN 1857-4300. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Ion%20Barbu%C8%9B%C4%83%20-%200007-021.pdf [Accesat: 06.04.2023].
6. BĂRBUȚĂ, I. *Organizarea informațională a enunțului în limba română*. În: *Philologia*, 2022, nr. 3, p. 23-37. ISSN 1857-4300. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/23-37_1.pdf [Accesat: 06.04.2023].
7. BĂRBUȚĂ, I. *Lingvistică structurală vs lingvistică pragmatică*. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, ed. a 11-a. Chișinău, Institutul de Filologie, 2017, p. 7-14. ISBN 978-9975-133-85-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/714_Lingvistica%20structurala%20vs%20lingvistica%20pragmatica.pdf [Accesat: 06.04.2023].
8. BECIU, C. *Comunicare și discurs mediatic. O lectură sociologică*. București: Editura Comunicare.ro, 2009. 141 p. ISBN 978-973-711-403-7 (PDF). Disponibil: https://www.academia.edu/21540961/Comunicare_si_discurs_mediatric_Discursul [Accesat: 17.02.2023].

9. BIDU-VRĂNCEANU, A., CĂLĂRAȘ, C., IONESCU-RUXĂNDOIU, L., MANCAȘ, M., PANĂ DINDELEGAN, G. *Dicționar de științe ale limbii*. București: Nemira, 2001. 608 p. ISBN 973-569-762-9.
10. BOCHMANN, K., DUMBRAVA, V. *Limba română vorbită în Moldova istorică*. Vol. I, Leipzig, 2002, 202 p., ISBN 3934565859.
11. BOGDAN, N. *Discursul didactic*. Disponibil: <https://ro.scribd.com/doc/204020789/DISCURSUL-DIDACTIC#> [Accesat: 17.02.2023].
12. CARAGEA, D., CURAJ, A. *Analiza automată a discursului*. București: Editura Academiei Române, 2013. 170 p.
13. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. Iași: Collegium Polirom, 2006, 320 p. ISBN 973-46-0175-X.
14. CHIOREAN, L. *Despre conectorii textuali. Cu referire la adverb*. In: The Proceedings of the „European Integration - Between Tradition and Modernity”. 2013, p. 295-305.
15. CLITAN, Gh. *Pragmatică și postmodernism. Despre jocul raționalității și presupuzițiilor în abordarea metafilosofică a culturii*. Timișoara: Solness, 2002, 294 p. ISBN 973-8472-35-0.
16. CONDREA, I. *Curs de stilistică*. Chișinău: CEP USM, 2008, 198 p. ISBN 978-9975-70-743-5.
17. CONDREA, I. Dimensiunea și structura frazei: efecte stilistice și pragmatice. În: *Limba Română*, 2014, nr. 2(224), p. 160-167. ISSN 0235-9111. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2411> [Accesat: 17.02.2023].
18. CONSTANTINOVICI, E. *Aspecte pragmatice ale comunicării*. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, ed. a 6-a. Chișinău: Institutul de Filologie, 2015, p. 180-185. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/180--185.pdf [Accesat: 06.04.2023].
19. CONSTANTINOVICI, E. *Teoria actelor de vorbire – constituire și evoluție*. In: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, ed. a 7-a. Chișinău: Institutul de Filologie, 2016, p. 44-50. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/44-50.pdf [Accesat: 08.02.2021].
20. CONSTANTINOVICI, E. *Perechile de adiacență în structurarea actelor de vorbire*. În: *Philologia*, 2013, nr. 3-4(268), p. 53-59. ISSN 1857-4300. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Perechile%20de%20adiacenta%20in%20structura%20actelor%20de%20vorbire.pdf [Accesat: 07.02.2023].

21. CONSTANTINOVICI, E., VARZARI, E., COSMESCU, A., GHERASIM, A. *Teoria textului-termeni-cheie*. Chișinău: Institutul de Filologie al AȘM, 2011, 224 p. ISBN 978-9975-9729-9-4.
22. CONSTANTINOVICI, E. *Ritualul salutului – situații de actualizare și mijloace de exprimare*. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european: Abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară (In memoriam acad. Silviu Berejan)*, ed. a 4-a. Chișinău: Institutul de Filologie, 2012, p. 163-168. ISBN 978-9975-4354-1-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/163-168_6.pdf [Accesat: 07.04.2023].
23. CORNIȚĂ, G. *Dialogul în paradigma comunicării*. Baia Mare: Umbria, 2001. 171 p. ISBN 973 8269 03-2.
24. COSMESCU, Al. *Textul monologic și textul dialogic din perspectiva analizei discursului*. Teză de doctor în filologie, 2013. 151 p.
25. COȘCIUG, A. *Elemente de lingvistică a discursului*. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2004, 180 p. ISBN 9975-931-47-2.
26. COȘCIUG, A. *Lingvistica generală: Curs de lecții*. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2004, 60 p. ISBN 9975-931-46-4.
27. COȘERIU, E. *Introducere în lingvistică*. Cluj: Editura Echinocțiu, 1995. 143 p.
28. COȘERIU, E. *Lecții de lingvistică generală*. Chișinău: ARC, 2000, 263 p. ISBN 9975-61-146-X M-157-126.
29. COȘERIU, E. *Determinare și cadru. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii*. În: Coșeriu, Eugen. *Teoria limbajului și lingvistica generală: 5 studii*. București: Editura Enciclopedică, 2004. p. 287-329.
30. COTEANU, I. *Cum vorbim despre text*. În: *Teoria textului. Antologie*. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 228-245.
31. CROITOR, B. *Conectorii transfrastici în limba română veche*. În: *Lucrările celui de-al cincilea Simpozion Internațional de Lingvistică*. București, 2015, p. 236-251. Disponibil: <https://www.diacronia.ro/en/indexing/details/V2838/pdf> [Accesat: 03.11.2023].
32. CULEA, U. *Importanța pragmaticii pentru producerea limbajului în contexte sociale*. În: *Revista de științe socioumane*, 2018, nr. 3(40), p. 85-91 ISSN 1857-0119. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-91_6.pdf [Accesat: 07.04.2023].
33. DASCĂLU-JINGA, L. *Melodia vorbirii în limba română*. București: Univers Enciclopedic, 2001. 184 p. ISBN 973-8240441.
34. DASCĂLU-JINGA, L. *Pauzele și întreruperile în conversația românească actuală*. București: Editura Academiei Române, 2006. 243 p. ISBN 973-2713887.

35. DIACONESCU, I. *Conceptul de text*. În: Teoria textului. Antologie. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 8-26.
36. *Dicționar explicativ al limbii române actuale*. Ediție în 4 volume. Coord. Ana Vulpe. Chișinău: Știința, 2022.
37. DIMITRIU, C. *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*. București: Institutul European, 2002. 756 p. ISBN 973-611-221-7.
38. DOSPINESCU, V. *Semiotică și discurs didactic*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998, 412 p. ISBN 973-30-5299-X.
39. DOSPINESCU, V. *Eugeniu Coșeriu și lingvistica textului*. În: Limba Română, 2008, nr. 5-6, p. 57-70. ISSN 0235-9111. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/57-70_0.pdf [Accesat: 06.04.2023].
40. DRAGAN, E. *Între text și discurs publicitar. Probleme și analiză*. În: Intertext, 2010, nr. 1-2, p. 75-79. ISSN 1857-3711. Disponibil: <https://intertext.ulim.md/2010/06/20/intertext-nr-1-2-4/> [Accesat: 28.11.2022].
41. DRAGOȘ, E. *Introducere în pragmatică*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2000. 182 p. ISBN 973-686-055-8.
42. DRIGA, I. *Elemente semiotico-pragmatice în textul dramatic basarabean*. Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2021. 175 p.
43. DUCROT, O., SCHAEFER, J.M. *Noul Dicționar Enciclopedic al Științelor Limbajului*. București: Babel, 1996, 530 p. ISBN 973-48-1027-8.
44. ENI, M. *Organizarea informațională a discursul academic în perioada pandemiei COVID-19*. În: Dialogica, revistă de studii culturale și literatură, 2022, nr. 1, p. 74-80. ISSN 2587-3695. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-80_14.pdf [Accesat: 10.12.2023].
45. ENI, M. *Delimitări conceptuale și accepțiuni lingvistice consacrate privind termenul pragmatică*. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice), 2021, nr. 10, p. 63-66. ISSN 1811-2668. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8.%20p.%2063-66.pdf [Accesat: 18.11.2023].
46. ENI, M. *Organizarea interacțiunii conversaționale în discursul academic*. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice), 2021, nr. 4, p. 88-92. ISSN 1811-2668. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11.%20p.%2088-92.pdf [Accesat: 18.11.2023].
47. ENI, M. *Abordări teoretice referitoare la discurs și text*. În: Anatol Ciobanu – omul cetății Limba română. În memoriam: 85 de ani de la naștere. 17 mai 2019, Chișinău: CEP USM,

2019, p. 134-139. ISBN 978-9975-149-05-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/134-139_11.pdf [Accesat: 18.11.2023].

48. ENI, M. *Structuri informaționale în organizarea discursului*. În: Philologia, 2020, nr. 5-6, p. 139-143. ISSN 1857-4300. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/139-143_24.pdf [Accesat: 18.11.2023].

49. FIERESCU, C., GHIȚĂ, Gh. *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*. Editura Ion Creangă, 1979.

50. GHERASIM, Al., CARA, N. *Teoria textului. Antologie*. Chișinău: CEP USM, 2008. 292 p., ISBN 978-9975-70-567-7.

51. GUȚU, S. *Textul și actualizatorii lecturii lui multiple în limba franceză contemporană*. Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2016. 180 p.

52. GUȚU ROMALO, V., coord. *Gramatica limbii române*. Vol. II: Enunțul. București: Editura Academiei Române, 2005, 1036 p. ISBN 9732713054.

53. HANGANU, A. *Comunicarea științifică în contextul Științei Deschise*. În: Akademos. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă, 2017, nr. 4, p. 15-19. ISSN 1857-0461. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Comunicarea%20stiintifica%20in%20contextul%20Stiintei%20Deschise.pdf [Accesat: 28.11.2022].

54. HANGANU, A. *Tipologia propozițiilor din perspectivă pragmatică*. Chișinău: CE USM, 2002, 124 p. ISBN 9975-70-199-X.

55. HERJEU, R. *Oglinzi mișcătoare. Tehnici de propagandă, manipulare și persuasiune în televiziune*. Biblioteca online, 2000. 187 p. Disponibil: https://www.academia.edu/11356513/Radu_Herjeu_TEHNICI_DE_PROPAGAND%C4%82_MANIPULARE_%C5%9EI_PERSUASIUNE_%C3%8EN_TELEVIZIUNE_2000 [Accesat: 21.02.2023].

56. HÎNCU, I. *Segmentarea comunicativă a enunțului în limba română*. Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2009.

57. IONESCU, F.-S. *Aspecte ale discursului didactic mediat de calculator*. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca. 2013, 16 p. Disponibil: <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/lbrom7.pdf> [Accesat: 17.02.2023].

58. IONESCU-RUXĂNDIOIU, L. *De la sociolingvistică la pragmatică și analiza discursului*. București: Editura Universității din București, 2020, 570 p. ISBN 978-606-16-1174-4.

59. IONESCU-RUXĂNDIOIU, L. *Limbaj și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*. București: ALL Educational, 2003, 112 p. ISBN 973-684-557-5.

60. IONESCU-RUXĂNDIOIU, L. *Conversația: structuri și strategii*. București: Editura ALL București, 1999. 126 p. ISBN 73-571-038-2.
61. IRIMIA, D. *Structura stilistică a limbii române contemporane*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1986. 261 p.
62. KRISTEVA, J. *Problemele structurării textului*. În: Pentru o teorie a textului. Antologie TelQuel. 1960-1971. București: Editura Univers, 1980, p. 250-272.
63. LESENCIUC, A. *Teorii ale comunicării*. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene Henri Coandă, 2017. 305 p. ISBN 978-606-8356-46-4 316.
64. MANOLIU-MANEA, M. *Gramatică, pragmasemantică și discurs*. București: Litera, 1993. 253 p. ISBN 9734301594.
65. MANU, M. *Elemente de pragmalingvistică a românei vorbite regional*. București: Dual Tech, 2003. 181 p. ISBN 973-85525-9-1.
66. MARGA, A. *Introducere în teoria argumentării și metodologie*. Editura Presa Universitară Clujeană, 2004.
67. MARGA, D. *Introducere în analiza discursului, cu referire la istorie și sfera publică*. Cluj-Napoca: Ed. Fundație pentru Studii Europene, 2003, 498 p. ISBN 973-8254-52-3.
68. MATIEȚ, V. *Pragmatica discursului*. Chișinău: Garomont Studio, 2018, 108 p. ISBN 978-9975-136-70-9.
69. MOESCHLER, J., REBOUL, A. *Dicționar enciclopedic de pragmatică*. Cluj-Napoca: Echinoc, 1994. 558 p. ISBN 973-9114-66-5.
70. MUNTEANU, C. *Eugeniu Coșeriu și problema «stilurilor funcționale»*. În: Limba Română, 2012, nr. 7-8, p. 124-131. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/12.Eugeniu%20Coseriu%20si%20problema%20Stilurilor%20functionale_.pdf [Accesat: 08.02.2023].
71. NAGY, R. *Sintaxa limbii române actuale*. Suceava: Editura Universității Suceava, 2002. 370 p.
72. NAGY, R. *Preliminarii la o analiză a textului/discursului*. Anadiss, vol.1, nr. 1, 2006, p. 152-168 (17). Disponibil: <http://anadiss.usv.ro/arhiva/anadiss1/11.%20Nagy%20R.pdf> [Accesat: 09.02.2023].
73. PĂDURARU, C. *Eugeniu Coșeriu: Contribuții la pragmatica lingvistică*. Iași: Lumen, 2009, 135 p. ISBN-978-973-166-119-3. Disponibil: <https://edituralumen.ro/wp-content/uploads/2020/08/2009-Paduraru-Carmen-Eugeniu-Coseriu-Extras-din-volum.pdf> [Accesat: 17.10.2022].

74. PĂTRUNJEL, A. *Performarea actelor de vorbire în discurs*. Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2019. 170 p.
75. PĂTRUNJEL, A. Perechea de adiacență – unitate de structurare a interacțiunii conversaționale. În: *Buletin de Lingvistica*, 2017, nr. 18, p. 35-42. ISSN 1857-1948. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/35-42_7.pdf [Accesat: 17.10.2022].
76. PLĂMĂDEALĂ, I. *Opera ca text: o introducere în știința textului*. Chișinău: Prut Internațional, 2002, 204 p. ISBN 9975-69-350-4.
77. PLEȘCA, G. *Caracteristicile generale ale limbajului științific*. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Umanistice)*, 2016, nr. 4(94), p. 121-123. ISSN 1811-2668. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/121_123_Caracteristicile%20generale%20ale%20limbajului%20stiintific.pdf [Accesat: 08.02.2021].
78. PLETT, H.-F. *Știința textului și analiza de text*. București: Univers, 1983, 445 p.
79. RAD, I. *Cum se scrie un text științific*. Ediția a 2-a, rev., Iași: Polirom, 2008. 294 p. ISBN 978-973-46-1071-6.
80. REBOUL, A., MOESCHELER, J. *Pragmatica azi. O nouă știință a comunicării*. Cluj: Echinox, 2001. 215 p. ISBN 9738298016.
81. REBOUL, A., MOESCHELER, J. *Pragmatica discursului. De la interpretarea enunțului la interpretarea discursului*. Iași: Institutul European, 2010. 201 p. ISBN 978-973-611-705-3.
82. ROBU, A.-M. *Relația „cadru” pragmatic – univers semantic, cu referire la discursul publicitar*. București: ALIL, t. LI, 2011, p. 347-360. Disponibil: https://www.academia.edu/2960590/Rela%C8%9Bia_cadru_pragmatic_univers_semantic_cu_referire_la_discursul_publicitar [Accesat: 26.08.2022].
83. ROBU, A.-M. *Discursul publicitar din perspectivă pragmalingvistică*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015. 532 p. ISBN 978-606-714-107-8.
84. ROBU, A.-M. *Utilitatea conceptelor lingvisticii integrale a textului pentru pragmatică*. Iași: Ed. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 2013. p. 512-530. Disponibil: <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V3610/pdf> [Accesat: 08.02.2021].
85. ROBU, A.-M. *Specificul funcțiilor textuale coșerene în discursul publicitar*. În: *Limba Română*, 2013, nr. 1-4, p. 129-137. ISSN 0235-9111. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Specificul%20functiilor%20textuale%20coserien%20in%20discursul%20publicitar.pdf [Accesat: 08.02.2023].
86. ROTAR, C. et al. *Teorii ale limbajului*. Suport de curs. Cluj-Napoca: Universitatea Babeș-Bolyai, 44 p. Disponibil: <https://moodle.fspac.ubbcluj.ro/> [Accesat 27.01.2023].

87. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Introducere în teoria argumentării*. București: Editura Universității, 1994, 114 p. ISBN 973-9160-83-2.
88. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Semiotica discursului științific*. București: Editura Științifică, 1995, 253 p. ISBN 9734401513.
89. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Semiotică, societate, cultură*. Iași: Editura Institutul European, 1999, 309 p. ISBN 973-611-031-1.
90. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Argumentarea, modele și strategii*. București: Editura BIC ALL, 2000. 208 p. ISBN 973571292X.
91. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Analiza discursului: ipoteze și ipostaze*. Tritonic, 2012, 255 p. ISBN 978-606-8320-97-7.
92. TĂRCĂOANU, M.-C. *Lingvistica textului (o viziune coșeriană)*. Universitatea Romano-Americana, 2012, p. 58-70. Disponibil: http://www.rebe.rau.ro/RePEc/rau/cbccsr/2012-3/3.3_2012_Tarcaoanu_M.pdf [Accesat: 09.02.2023].
93. TOMESCU, S.-A. *O lectură comparativă a discursurilor didactice (II)*. În: Studii de Biblioteconomie și Știința Informării, 2015, 19, p. 161-162. Disponibil: <https://ideas.repec.org/a/buh/journal/y2015i19p161-162.html> [Accesat: 13.02.2023].
94. TOMULESCU, M. *Particularități lexicale, morfosintactice și retorico-pragmatice ale discursului televizual românesc actual în emisiuni ce au ca subiect moda*. Teză de doctor în filologie, Iași, 2019. 264 p.
95. ȚĂRNĂ, E. *Bazele comunicării*. Curs universitar. Chișinău: Prut Internațional, 2017, 408 p. ISBN 978-9975-54-335-2.
96. ȚURCAN, N. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012, 324 p. ISBN 978-9975-71-253-8[001.891+02]:316.77T 94.
97. SĂLĂVĂSTRU, C. *Teoria și practica argumentării*. Iași: Editura Polirom, 416 p. ISBN 973-681-087-9.
98. SĂVULESCU, S. *Analiza discursului public*. București, 2010, 290 p. Disponibil: https://www.academia.edu/5542557/Analiza_Discursului_Public [Accesat: 10.12.2023].
99. ȘERBĂNESCU, A. *Cum se scrie un text*. Iași: Polirom, 2000, 264 p., ISBN: 973-683-506-5.
100. ȘTEFĂNESCU, A. *Conectori pragmatici*. București: Editura Universității din București, 2007, 257 p. ISBN 9737374134. Disponibil: https://www.academia.edu/34925517/CONECTORI_PRAGMATICI [Accesat: 13.10.2021].
101. UNGUREANU, E. *Dincolo de text: hypertextul*. Chișinău: ARC, 2014, 280 p. ISBN 978-9975-61-777-2.

102. UNGUREANU, E. *Textul și -textele*. În: Comunicare și identitate. Perspective lingvistice și culturale/ Emilia Parpală, Carmen Popescu (coord.). Craiova, Editura Universitaria, 2011, 360 p. 197-223.
103. UNGUREANU, E. *Discursul în procesul comunicării*. București, Ars Docendi, 2009.
104. VARZARI, E. *Studiu asupra temicii cronicilor românești din secolele XVII-XVIII*. Chișinău: CEP USM, 2006, 152 p. ISBN 978-9975-917-07-0.
105. VARZARI, E. *Caracterul persuasiv al textului științific*. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Umanistice, 2012, nr. 10(60), p. 170-174. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30.-p.170-174_Caracterul%20persuasiv%20al%20textului%20stiin%C5%A3ific%20%28recenzia%20textului%20specializat%29.pdf [Accesat: 05.02.2023].
106. VARZARI, E. *Introducere în redactarea textului științific: Ghid metodic*. Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2011, 24 p. ISBN 978-9975-9520-8-8.
107. VARZARI, E. *Standardele limbajului științific și strategiile de comunicare a științei*. În: Educația lingvistică și literară în contextul dezvoltării valorilor general-umane, ed. 1, 24-25 noiembrie 2017. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017, p. 37-40. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/37-40_6.pdf [Accesat: 05.02.2023].
108. VARZARI, E. *Modalități de redare a oralității la nivel superfrastic prin intermediul temicii*. În: Studia Universitatis. Seria Științe Umanistice, 2007, nr. 10, p. 113-115. ISSN 1857-209X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/23%20Modalitati%20de%20redare%20a%20oralitatii%20la%20nivel%20superfrastic.pdf [Accesat: 05.02.2023].
109. VARZARI, E. *Realizarea categoriei coerenței în scrierea academică a studenților*. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Umanistice, 2015, nr. 10(90), p. 87-90. ISSN 1811-2668. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/16.p.87-90_Realizarea%20categoriei%20coerentei%20in%20scrierea%20academica%20a%20studentilor.pdf [Accesat: 05.02.2023].
110. VASILEANU, M. *Începuturile scrisului academic în limba română: opera istorică a lui Dimitrie Cantemir*. București: Editura Universității din București, 2019. 277 p. ISBN 978-606-16-1118-8.
111. VELEA, A. *Acte de vorbire directive în mediul academic românesc: Strategii discursive și lingvistice*. Editura Universității din București, 2012. 331-338 p. <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V947/pdf> [Accesat 01.08.2023].

112. VEZEANU, I. *Dificultăți etice și epistemologice în vulgarizarea științei*. În: Revista de filosofie, LXII, 2015, nr. 1-6, p. 775-799, Disponibil: http://www.institutuldefilosofie.ro/e107_files/downloads/Revista%20de%20filosofie/2015/Rev.%20filos.,%20LXII,%206,%202015/Ion%20Vezeanu,%20Dificultati%20etice%20si%20epistemologice%20%C3%AEn%20vulgarizarea%20stiintei.pdf [Accesat: 10.12.2023].

113. VIȘINESCU, V. *Stilistica presei: introducere în receptarea discursului mediatic*. București: Editura Victor, 2003, 288 p. ISBN 9738128307.

114. VLAD, C. *Textul aisberg. Elemente de teorie și analiză*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2000, 276 p. ISBN 973-686-098-1.

115. ZASTÎNCEANU, L., POPOV, L. *Realizarea instruirii adaptive la specialitatea Pedagogie în învățământul primar. Ghid metodologic pentru cadrele didactice*. Bălți, 2016. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4982/1/Zastinceanu_%20Ghid_metod.2016.pdf [Accesat: 10.04.2023].

în limba franceză:

116. BARTHES, R. *La Linguistique du Discours*. In: Signification, Langage, Culture. Paris: La Hague, 1970, p. 107-126.

117. BRETON, Ph. *L'argumentation dans la communication*. Paris: La Découverte, 2003, 3e éd (Repères, 204). 122 p. ISBN 2-7071-4184-4. Disponibil: https://www.academia.edu/30607844/Breton_Philippe_Largumentation_dans_la_Communicatio_n [Accesat: 21.02.2023].

118. DUBOIS, J., EDELINE, F., KLINKENBERG, J.M., PIRE, F., TRINON, H. *Rhétorique générale*. Paris, 1970, 206 p. ISBN 9782030703205.

119. LANE, Ph. *La Périphérie du Texte*. Paris: Nathan, 1992. 156 p. ISBN 9782402280785.

120. MAINGUENEAU, D. *Initiation aux methodes de l'analyse du discours*. Paris: Nathan, 1976. 198 p.

121. ROULET, E., AUCLIN, A., MOESCHLER, J., RUBATTEL, C. and SCHELLING, M. *L'articulation du discours en français contemporain*. Bern: Peter Lang, 1985, 272 p. ISBN 9783261937947.

122. ROULET, E. *Les relations de discours rhétoriques et praxéologiques dans la description des propriétés des constituants parenthétiques*. In: Travaux de linguistique, 2004, no 49/2, p. 9-17.

123. POLLET, M.-Ch. *Discours universitaires ou genre académique: l'explicatif comme zone de (dis)continuité*. In: Revue belge de philologie et d'histoire, tome 75, fasc. 3, 1997. Langues et littératures modernes – Moderne taal- en letterkunde. p. 771-787. Disponibil: https://www.persee.fr/doc/rbph_0035-0818_1997_num_75_3_4195 [Accesat: 05.05.2023].

în limba engleză:

124. *Communicating science in times of COVID-19*. Disponibil: https://www.cost.eu/news/general/communicating-science-in-times-of-covid-19/?fbclid=IwAR2aaqVsIvBIBOHDVL2hn84v7zJVo1Zy_9eK9TDIIg9IEqbzEND8RHH6xRc [Accesat: 05.11.2021].

125. CRYSTAL, D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1987. 514 p.

126. DANEŠ, F. *Functional Sentence Perspective and the Organization of the Text*. In: Papers on Functional Sentence Perspective, edited by Daneš, Prague, 1974, p.106-128.

127. HAWTHORN, J. *A Concise Glossary of Contemporary Literary Theory*. London, 1992. 224 p.

128. HYLAND, K. *Academic discourse*. In: Hyland, K. & Paltridge, B. (eds.) *Continuum Companion to Discourse Analysis*. London: Continuum. 2011. Disponibil: https://www.academia.edu/40422514/Academic_discourse [Accesat: 25.05.2023].

129. JACOBS, R. *English Syntax. A Grammar for English Language Professionals*. New York, 1995. 377 p.

130. SEARLE, J. *Speech acts. An Essay in a Philosophy of Linguistics*. Cambridge, 1970, 203 p. ISBN 9781139173438.

în limba rusă:

131. АРУТЮНОВА, Н. Д. *Стратегия и тактика речевого поведения*. În: Прагматические аспекты изучения предложения и текста. Киев, 1983.

132. БЕНВЕНИСТ, Э. *Общая лингвистика*. 1974. 448 с.

133. БОГДАНОВА, Л. *Академический дискурс: проблемы теории и практики*. В: Cuadernos de Rusística Española, 2018, no.14, с. 81-92. ISSN: 1698-322X ISSN INTERNET: 2340-8146.

134. БОГДАНОВ, В. В. *Речевое общение: прагматические и семантические аспекты*. Ленинградский университет, 1990, 90 с.

135. БУЗИНОВА, Л. *Академический дискурс и его место в дискурсологии*. Disponibil: <https://core.ac.uk/reader/153558604> [Accesat: 26.05.2023].
136. ГАЛЬПЕРИН, Л. *О понятии текст*. ВЯ, 1974, № 6, с. 69-78.
137. ДЕЙК, Т. А. Ван. *Язык. Познание. Коммуникация*. Москва: Прогресс, 1989. 307 с.
138. ЗОЛотова, Г. А. *Роль ремы в организации типологии текст*. В: Синтаксис текста. Москва, 1979.
139. ЗОЛотова, Г. А. *Коммуникативные аспекты русского синтаксиса*. Москва: Наука, 1982. 368 с.
140. ЗУБКОВА, Я.В. *Конститутивные признаки академического дискурса*. В: Современная теория языка. 2009, с. 28-32. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/konstitutivnye-priznaki-akademicheskogo-diskursa/viewer> [Accesat: 15.02.2023].
141. ЗУБКОВА, Я.В. *Ценности академического дискурса*. In: Язык, коммуникация и социальная среда, Воронеж: ВГУ, 2009, Вып. 7, с. 137.
142. ИССЕРС, О.С. *Коммуникативные стратегии и тактики русской речи*. ЛКИ, 2008, с. 10.
143. КАРАСИК, В. И. *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград: Перемена, 2002, 209 с.
144. КРАВЦОВА, Е. В. *Научный дискурс: универсальное и культурно-специфическое (на материале жанра «научная рецензия»): дис. канд. филол. наук*. Челябинск, 2016. 185 с.
145. КРУЛЬ-КУМОР, М. *Академический дискурс в польской научной картине мира (обзор специальной литературы)*. В: Respectus Philologicus, 2017, no. 32 (37), с. 124-131. ISSN 1392-8295, E-ISSN 2335-2388. DOI: <http://dx.doi.org/10.15388/>.
146. ЛЕОНТЬЕВ, А.А. *Психолингвистические особенности языка СМИ. Психолингвистическая модель речевого поведения*. В: Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования. Москва, 2003, с. 66-87.
147. НИКОЛАЕВА, Т.М. *Краткий словарь терминов лингвистики текста*. В: Новое в зарубежной лингвистике, 1978, вып. VIII. с. 467-472.
148. НОСКОВА, С.Э. *Прагматика дискурса малых форм*. Институт языкознания РАН, 2006, 193 с.
149. ОБДАЛОВА, О. А., ХАРАПУДЧЕНКО, О. В. *Экскурсионный научно-академический дискурс и его жанровые особенности*. В: Язык и культура, 2018, № 43, с.

88-114. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekskursionnyy-nauchno-akademicheskiy-diskurs-i-ego-zhanrovye-osobennosti/viewer> [Accesat: 25.05.2023].

150. ПЕТРОВА, Н. *Текст и дискурс*. În: Teoria textului. Antologie. Chișinău, CEP USM, 2008, p. 62-74.

151. СОЛОВЬЯНОВА, Е. *Агональность в академическом дискурсе*. Диссертация кандидата филологических наук. Воронеж, 2020, 468 с.

152. СТЕБЛЕЦОВА, А. *Академический дискурс в западных исследованиях на рубеже XX-XXI вв.: эволюция направлений и концепций*. В: Science Journal of Volgograd State University. Linguistics, 2020, том. 19, № 5, с. 5-13. DOI: <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2020.5.1>.

153. ТЕСТЕЛЕЦ, Я. *Введение в общий синтаксис*. Москва, 2001, 796 с.

surse online:

154. Eveniment științific *Pandemia COVID-19: Suport științific medical sau ce trebuie să cunoaștem despre coronavirus SARS-CoV-2 și pandemie*. Disponibil: <https://asm.md/la-academia-de-stiinte-moldovei-s-propus-elaborarea-programului-national-de-securitate-sanatatii> [Accesat: 08.10.2021].

155. Conferința științifică *Malformațiile congenitale la copii – pronosticul impactului evolutiv al infecției COVID-19, o problemă actuală abordată în cadrul unui forum științific internațional*. Disponibil: <https://asm.md/malformatiile-congenitale-la-copii-pronosticul-impactului-evolutiv-al-infectiei-covid-19-o-problema> [Accesat: 08.10.2021].

156. Prelegere publică. *Problema apelor și viitorul lor îngrijorător a fost abordată la AȘM de reputatul savant american Ashok Vaseashta*. Disponibil: <https://www.asm.md/problema-apelor-si-viitorul-lor-ingrijorator-fost-abordata-la-asm-de-reputatul-savant-american> [Accesat: 25.05.2023].

157. Conferința Internațională „Științele Fundamentale pentru Dezvoltare Durabilă și Pace”: „Să păstrăm: și verdele ierbii divin, și-albastrul din cerul senin”. Disponibil: <https://www.asm.md/conferinta-internationala-stiintele-fundamentale-pentru-dezvoltare-durabila-si-pace-sa-pastram-si> [Accesat: 25.05.2023].

Lista discursurilor academice analizate:
Seria Lecturi Academice de Ziua Limbii Române 2005-2016⁴

- D. 1. **Gheorghe DUCA**. *Credem în izbânda Limbii Române!*
- D. 2. **Nicolae CORLĂTEANU**. *Las vouă moștenire.*
- D. 3. **Silviu BEREJAN**. *Degradarea vorbirii orale într-un stat în care funcționează paralel două limbi oficiale.*
- D. 4. **Anatol CIOBANU**. *Situația glotică după 15 ani de independență.*
- D. 5. **Grigore VIERU**. *Limba română, oastea noastră națională.*
- D. 6. **Vasile PAVEL**. *Limba română – unitate în diversitate.*
- D. 7. **Ion UNGUREANU**. *Destinul limbii române într-un spațiu căzut din istorie.*
- D. 8. **Adrian PĂUNESCU**. *Discurs la intrarea în Academia Moldovei.*
- D. 9. **Mihai CIMPOI**. *Limba noastră, casă a ființei noastre.*
- D.10. **Nicolae DABIJA**. *Partea noastră de veșnicie – limba română.* Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=HyRXZla7N68> [Accesat: 05.02.2023].
- D. 11. **Mihail MUNTEAN**. *Poezia și muzică (Gânduri neordonate).*
- D. 12. **Valeriu MATEI**. *Un sfert de veac de revenire la normalitate lingvistică în Republica Moldova.* Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=7JtyK57jiQg> [Accesat: 25.05.2023].
- D. 13. **Ion HADÂRCĂ**. *Limba română versus politica.* Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=lvkl45i-CiA> [Accesat: 25.05.2023].
- D. 14. **Nicolae TIMOFTI**. *Limba română, politica și statul de drept.* Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=KruUEJa4VAE> [Accesat: 10.10.2020].

Surse online:

- D. 15. **Discursul lui Vasile BAHNARU** – *Ședința solemnă a Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei.* Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=jnyBQP_6oec [Accesat: 18.08.2021].
- D. 16. **Andrei STRÂMBEANU**. Disponibil: www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0CQFqgzfPctmag7U7GZ6TZSnkTj9E8yDGA9uLmX5s4oMd6JJjvvgg3J5PVCg2eB5oAl&id=100004368646647 [Accesat: 09.02.2023].

⁴ Limba noastră o comoară... Lecturi academice de Ziua Limbii Române, 2005-2016 / Acad. de Științe a Moldovei, Bibl. Șt. Centrală „Andrei Lupan” (Inst.), 2016 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 184 p. ISBN: 978-9975-3089-6-0. https://enciclopedia.asm.md/wp-content/uploads/Lecturi-academice_CIP.pdf

- D. 17. **Ion TIGHINEANU**. Disponibil: <https://asm.md/malformatiile-congenitale-la-copii-pronosticul-impactului-evolutiv-al-infectiei-covid-19-o-problema> [Accesat: 08.10.2021].
- D. 18. **Lecția publică: Infecția COVID-19 la pacienții critici: Capcanele diagnosticului și tratamentului**. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=8GYZPXV4k4BU> [Accesat: 29.12.2021].
- D. 19. **Viorel PRISĂCARI**. *Esența pandemiei ca fenomen*. Disponibil: <https://asm.md/sites/default/files/2020-04/Discurs%20PRISACARI%20Esen%C5%A3a%20pandemiei%20ca%20fenomen.pdf> [Accesat: 08.10.2021].
- D. 20. **Constantin SPÂNU**. *Geneza coronavirusului, evoluția COVID-19 în Republica Moldova*. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=slQy8CgfdzY&t=2s> [Accesat: 08.10.2021].

Analiza pragmatică a discursului *Partea noastră de veșnicie – Limba română*

Nicolae DABIJA PARTEA NOASTRĂ DE VEȘNICIE – LIMBA ROMÂNĂ	Analiză pragmatică
Numind lucrurile – le stăpânim. Gândindu-le – le putem lăsa moștenire. Suntem, trăim, comunicăm – cu ajutorul, prin intermediul, în puterea cuvintelor. Cu ajutorul lor am devenit stăpân pe ce am moștenit: lucruri și întâmplări pe care le cunosc și pe care încă nu mi le aduc aminte. Cu ajutorul lor – spunem ne-spusul, încă-nezisul, ne-mai- rostitul. Iar lumea de idei devine palpabilă. Ca să poată fi lăsată moștenire. Datorită lor – viața mea dintre cuvinte nu se va stinge odată cu mine. Iată de ce cred în puterea cuvintelor. Ele fac legătura dintre generațiile trecute și viitoare, dintre oameni și lucruri, dintre amintiri și vise. Ca să fim, ca să comunicăm cu semenii, cu lumea, cu lucrurile fi ecare dintre noi are nevoie de o limbă. Pentru mine ea este limba nașterii mele. Cu ea comunic cu cerul.⁵ „Fiecare să-și spună rugăciunea în limba în care s-a născut,” ne îndeamnă Sfânta Scriptură. Astfel ni se sugerează că Cel de Sus te înțelege mai lesne comunicând cu ajutorul cuvintelor și tăcerilor materne. Ea e sacră, afirma Alexei Mateevici, poetul de la Căinari: „Limba noastră îi aleasă, Să ridice slavă-n ceruri, Să ne spună-n hram și-acasă Veșnicele adevăruri.” II Creatorul a făcut omul după chipul și asemănarea Sa și – dintr-o mare generozitate – i-a dăruit acestuia Cuvântul, cel care a fost începuturile a toate. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest lucru și Tatăl Ceresc ar fi păstrat Cuvântul doar pentru sine, cum oare s-ar fi înțeles oamenii, cum și-ar fi cunoscut gândurile sau și-ar fi transmis unul altuia dorurile, bucuriile, durerile?! Lipsit de Cuvânt, prin ce s-ar fi deosebit acesta de dobitoace, animale și păsări?! Cum și-ar fi scris cărțile, cum și-ar fi orânduit discursurile, cum și-ar fi perpetuat descoperirile?! Ar fi emis și el aceleași sunete onomatopeice, adresându-se unul altuia cu: cip-cirip!, pit-palac!, chiț-chiț!, oac-oac!, mââr-mâr!, ham-ham!, miau!, mu-uu!, be-he-he! Ș.a.m.d.	Constatăm că în varianta rostită discursul începe cu formula de salut și adresare către public: <i>Mult stimate dle Duca, președinte al Academiei de Științe a RM, Excelență [...] Domnilor și doamnelor!</i> Discursul continuă prin consemnarea unor fapte pentru introducerea receptorului în tema care urmează a fi dezvoltată. În varianta rostită atestăm faptul că o parte din discurs nu este rostită. Observăm că discursul este structurat pe capitole și în acest sens remarcăm faptul că emițătorul face legătură între aceste capitole. În primul capitol a fost menționat <i>Cel de Sus</i> reluat prin substantivul <i>Creatorul</i> la începutul paragrafului următor și în continuare, asigurând o continuitate în transmiterea informațiilor.

⁵ Sunt marcate cu albastru fragmentele care au fost omise în versiunea tipărită (față de versiunea expusă oral).

Omul ar fi zbierat, mugit, nechezat, mârâit, scheunat, urlat etc. la semenii săi ca să se facă înțeles. Iată însă că pământeni au la îndemână această mare minune, rămășițe din Cuvintele Dintâi, care au făcut cerurile și pământul și tot ce le populează și le fac fără de seamă în Univers. Prin limbă Dumnezeu l-a făcut pe om un egal cu Sine. III Limba stă la fundamentul unei culturi, așa cum credința stă la fundamentul unui sanctuar. Pe ea se clădesc valorile unui neam. Limba este întâia caracteristică a unui popor. Sufletul lui. Limba este poporul. Poporul este limba. Limba e locul unde un vorbitor e toți vorbitorii. Totalitatea vorbitorilor trăiește, se regăsește, la rândul său, într-un singur vorbitor. Nu există Patrie în afara limbii. Nici țară. Nici stat. Nici independență. Nici libertate. Nici popor. Nu există cultură, civilizație, istorie, literatură, știință fără limbă. Cuvintele unei limbi aruncă punți între oamenii care au fost și îi fac să comunice, să se înțeleagă, să conlucreze. Lumea cuvintelor e una care trăiește cu noi. Noi suntem rostitorii ei, cu sentimentul că ea ne rostește, ne dă un rost pe acest pământ. IV Un grai se asemuiește cu oamenii care îl vorbesc. Limba noastră seamănă cu păstorul care a îngânat „Miorița”, cu Eminescu și cu codrii lui bătuți de vânturi, cu țărani care-o plâng și care-o cântă, de milenii, la vatra lor, cu mama lui Vieru care merge călcând pe semințele ce zboară între ceruri și pământ, cu dorul și cu doinele noastre, cu horele și holdele, cu ogoarele și izvoarele... Limba noastră seamănă cu părinții și strămoșii noștri, cu copiii și cu viitorul lor, care îi îngână de pe acum. Ea seamănă cu fiecare dintre noi. Limba Noastră cea Română... V Sintagma Limba Română ar trebui să se scrie – cu recomandarea Academiei de Științe, acest deziderat incluzându-se și-n Dicționarele de Ortografie și Ortoepie – cu majuscule. De asemenea, ar trebui să se recomande ca această sintagmă nu doar să se scrie, ci și să se rostească cu literă mare, așa cum se	Totodată, atestăm și prezența întrebărilor retorice, care au scopul de a pune pe gânduri receptorul. În cel de-al treilea capitol emițătorul deja trece nemijlocit la subiect și aici putem urmări respectarea modelului de analiză informațională. Și anume, informația este prezentată de la temă dspre remă, tema fiind redată prin grupul subiectului, iar rema prin grupul predicatului. În capitolul respectiv, dar și în următorul putem observa respectarea principului segmentării comunicative, prin redarea temei prin grupul subiectului și a remei prin grupul predicatului.
---	--

pronunță doar cu majusculă cuvinte ca: Dumnezeu, Patrie, Eminescu...

Astfel vom pune respectul pe care-l merită în noțiunea care ne înseamnă ca neam pe pământ.

VI

Limba e duminica noastră. Și rana noastră.

Din păcate, în acest colț de Europă scriitorii, lingviștii, savanții, intelectualii sunt puși în situația de a demonstra zilnic adevăruri evidente. Că $2 \times 2 = 4$, că albul nu e negru, că noi, chiar și în această perioadă a globalizării, mai avem nevoie de limbă, că alfabetul latin este cel mai potrivit pentru un popor de proveniență latină, că numele corect al limbii noastre este doar unul.

Dar la ora actuală limba vorbită de basarabeni are cele mai multe denumiri din lume. I se zice: limbă de stat, limbă oficială, limbă națională, limbă maternă, limbă moldavă, limbă strămoșească, limbă natală, limbă de instruire, limba noastră, limba lui Eminescu, limba lui Vieru, limba clasicilor, limba părinților, limba Moldovei...

Și asta – numai ca să nu i se spună pe nume.

Iar numele ei este unul: Limba Română.

VII

Unii necunoscători afirmă că Ștefan cel Mare ar fi vorbit „limba moldovenească”.

Nimic mai fals.

Documentele de la curtea lui sunt alcătuite în valahă (română).

Vedeți în acest sens mesajul lui Ștefan cel Mare către dogii Veneției din 8 mai 1478 (rostit în limba valahă – ideomate valachio) sau referințele la jurământul de la Colomeea din 15 septembrie 1485 („tradus în limba latină din cea valahă (română)” – „haec inscriptio ex valachio in latinum respo est”).

Dar, cred, cea mai importantă mărturie din perioada domniei lui Ștefan cel Mare aparține umanistului italian Antonio Bonfini, care va spune la 1492: „Sub valuri de barbari, valahii lui Ștefan își apără limba valahă (română) și, ca să nu o părăsească nicidecum, se împotrivesc cu atâta îndârjire, încât îi vezi că luptă nu atât pentru păstrarea vieții lor, cât pentru limba lor valahă (română)”.

Noțiunea de „limbă moldovenească”, ca un alt sinonim al limbii române vorbită în Moldova și nicidecum ca un antipod al ei, va apărea mai târziu, pe la 1600, pentru prima dată fiind atestată pe vremea domnitorilor Movilă și întrebuințată în Moldova în paralel cu celălalt termen folosit în Transilvania și Muntenia.

VIII

În „Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor”, marele cărturar Dimitrie Cantemir constată: „Limba nebiruit martor iaste.”

În aceeași lucrare înaintașul clarifică lucrurile pentru toți vasilestati-I vremii sale și nu numai.

Începerea paragrafului cu *Din păcate* are scopul de a semnaliza o problemă și a atrage atenția receptorilor asupra informațiilor prezentate ulterior.

Acest *Dar* rostit cu o intonație specifică are rolul de a accentua asupra problemei abordate.

Reacția receptorilor la mesajul emițătorului: *aplauze*.

Aplauzele semnifică ascultarea activă, susținerea și aderarea la ideile susținute de emițător.

Totodată, acest gest al publicului sporește încrederea și îl determină pe emițător să continue discursul prin conștientizarea valorii mesajului său.

Observăm că varianta orală diferă în unele secvențe de cea scrisă, prin omiterea unor

„Noi, moldovenii, la fel ne spunem români, iar limbii noastre nu dacică, nici moldovenească, ci românească, astfel că dacă vrem să-l întrebăm pe un străin de știe limba noastră nu-l întrebăm: „Știi moldovenește?” (în latină: „Scis moldavice?”), ci: „Știi românește?”, adică (în latinește – n.n.)

„Scis Romanice?” Iar dacă aceste neamuri n-ar fi obârșia lor români, cum, mă rog, ar fi putut să-și ia, prin minciună, și numele, și limba românilor?..”

Zice Cantemir la 1717.

IX

Despre măreția și frumusețea valahei vorbite de moldoveni vor vorbi mulți dintre călătorii străini care vizitează țările române în Evul Mediu.

Unul dintre cei care au elogiato în versuri a fost neamțul Martin Opitz, care la 1624 va scrie o carte despre români, intitulată „Zlatna sau despre liniștea sufl etului”, unde va spune:

„Iar slavii vă-nconjoară
Ca marea într-un clește...
Și totuși limba voastră
Prin timp a străbătut;
E dulce cum e mierea
Și-mi place s-o ascult!
Cu nici o armă însă
Dușmanul n-o să poată
Să vă răpească limba,
Nădejdea voastră toată...”

Pentru acest poem, împăratul Germaniei Ferdinand al II-lea îi va acorda lui Martin Opitz titlul de nobil, iar vienezii îi vor decerna cununa de lauri pentru poezie. Prin mesajul său în versuri Opitz ne transmite mărturie că și atunci, la 1624, limba noastră era dușmănită, interzisă, umilită pe propria moșie.

Dar limba și vorbitorii ei au fost mai rezistenți.

Ea a învins.

X

În această parte a lumii limba a avut cel mai mult de pățimit. Ea a fost, odată cu vorbitorii ei, trasă pe roată, a căzut rănită pe câmpurile de luptă, a fost prizonieră în temnițele de la Edicule și Lubianka, a fost deportată în Siberii și Kazahstanuri, a fost pusă la zid, a fost bătută în cuie pe răstignirile veacurilor...

Dar a înviat de fiecare dată ca Iisus.

Și nu ne-a părăsit.

Faptul că e cu noi, că ne aparține, e meritul ei și mai puțin al nostru.

XI

În acest spațiu dreptul de a ne vorbi limba a fost plătit de multe ori cu viața.

paragrafe. Condiderăm că probabil din cauza de a nu obosi receptorul.

Peste 30 de lingviști și scriitori din RASS Moldovenească, între care Nichita Marcov, Leonid Madan, Nae Ploieșteanu, Alexandru Dâmbul, Dumitru Milev, Pavel Chioru, Tudor Malai, Mihail Andriescu, Samuil Lehttîr, Ion Corcinschi, Sofia Soloviov, Emilian Bagrov, Filimon Săteanu, Ecaterina Ralli-Arbore, au fost împușcați în 1938, pentru că „au îngunoioșat limba moldovenească cu cuvinte românești”, „au introdus în limba moldovenească termeni și expresii românești”.

Aceștia au fost aduși în fața plutoanelor de execuție, pentru că au folosit în articolele sau în discursurile lor cuvinte considerate „românești” în locul altor cuvinte „moldovenești”, de fapt un sinonim în locul altui sinonim:

„Oră” în loc de „ceas”
 „Ziar” în loc de „gazetă”
 „Succes” în loc de „ajuns”
 „Caz” în loc de „întâmplare”
 „Invers” în loc de „dimpotrivă”
 „Stradă” în loc de „uliță”
 „Salariu” în loc de „plată”
 „Necesar” în loc de „trebuincios”
 „Fericire” în loc de „noroc”
 „Mediu” în loc de „mijlociu”
 „Atenție” în loc de „băgare de seamă”
 „Anunț” în loc de „înștiințare”
 „Danemarca” în loc de „Dania”
 „Popor” în loc de „norod”
 „Elveția” în loc de „Șvețaria”
 „Plantă” în loc de „crestătură”
 „Elev” în loc de „școlar”
 „Timp” în loc de „vreme”
 „Uzină” în loc de „zavod”
 „Fluviu” în loc de „râu”
 „Chibrituri” în loc de „sârnișe”
 „Gară” în loc de „stanție”
 „Ocrotire” în loc de „apărare”
 „Analfabet” în loc de „necărturar”
 „Căsătorit” în loc de „însurat”
 „Regiment” în loc de „polc”
 „Revistă” în loc de „jurnal”
 „Mitralieră” în loc de „pulemiot”
 „Drapel” în loc de „fl ag” ș.a.

(Lista cuvintelor considerate „fasciste”, „naționaliste”, „burgheze de salon”, ca și alte mărturii despre represiunile la care a fost supusă limba și purtătorii ei le puteți găsi în cartea istoricului Alexei Memei „Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947)”, p. 432-433).

Majoritatea „specialiștilor”, care i-au învinuit pe scriitorii și lingviștii de la Tiraspol că „au românizat limba moldovenească transformând-o într-o limbă neînțeleasă de popor” (S. Țaranov, S. Zelenciuc, M. Corneev, T. Constantinov), la conferințele regionale

de partid își începeau discursurile lor de obicei cu una și aceeași frază de serviciu: „Eu nu cunosc limba moldovenească, dar...”

Și urmau învinuiri dintre cele mai grave: „Spectacolele teatrale din cauza cuvintelor românești nu sunt înțelese de populație...”, „cărțile îngunoioșate cu cuvinte românești nu sunt citite de nimeni, pentru că moldovenii nu înțeleg limba română” ș.a.m.d.

La 19 mai 1938 „Comitetul Țentral a RASS Moldovenești treșe scrisu moldovenesc de la alfavitu latin la alfavitul rus”, la „șerințele truditelor Moldovei”. În recomandările făcute se menționează că, fără literele Ї, ІІІ, Ё, Ю, Ь, Ъ, Я și altele care lipseau în alfabetul latin, limba și scrisul moldovenesc nu pot fi exprimate în toată plinătatea lor.

Toate cărțile editate cu grafi e latină, din motiv că „sunt împânzite de cuvinte românești” au fost „trecute la pierderi”, adică arse.

Lingviștii din Transnistria, creatori ai unei „limbi moldovenești” distinctă de limba română (L. Madan, P. Chioru, A. Dâmbul ș.a.) au fost arestați și împușcați și ei, ca „naționaliști moldoveni” și „spioni ai limbii române”.

XII

Pentru mai multe generații de după 1940 neabandonarea limbii a fost o dovadă de curaj. Ca și faptul de a o fi vorbit și folosit adecvat în perioada când se încerca a fi impus dialectul transnistrean cu toate exagerările lui în școală, administrație, cultură.

Generații întregi au fost culpabilizate atunci pentru faptul că aveau studii românești și nu vorbeau „o corectă limbă moldovenească” – pe cea artificială, nefirească, creată în laboratoarele cominterniste.

Menționăm rolul deosebit întru menținerea limbii române în Basarabia a scriitorilor Andrei Lupan, Emilian Bucov, Bogdan Istru, George Meniuc, Liviu Deleanu...

Ei nu s-au lăsat înfrânți, iar odată cu ei nu s-a lăsat înfrântă nici limba moștenită.

Atunci Andrei Lupan a scris în „Mea culpa”:

„Îs vinovat pentru tributul
Ce l-am plătit la nătărași
Cu-o stihuire mai limbută
Și c-un glosar ștampat de ei...
Când m-am luat fărțat de mână
Cu tactul strâmb al drâmbei lor,
Când am stâlcit literatura
Și l-am jignit pe cititor...”

XIII

Orice poem despre limbă, chiar cu numele impropriu de „limbă moldovenească”, era nedorit, considerat naționalist, în contextul în care cele 200 de popoare ale ex-URSS în comunism urmau să vorbească cu toate o singură limbă. Desigur că acea limbă

nu era nicidecum limba română. Cenzura scotea din cărțile de poezii pe cele dedicate strămoșilor, lui Ștefan cel Mare, lui Eminescu, dar mai ales – cele dedicate Limbii.

În 1988, când Grigore Vieru a publicat în Literatura și Arta poemul „Limba noastră cea română”, a fost imediat convocată plenara Comitetului Central al Partidului Comunist, care a luat în discuție această poezie. Simion Grosu, prim-secretar al CC al Partidului Comunist al Moldovei, a spus atunci: „Prin această poezie Grigore Vieru își trădează mama care l-a născut.”

Iar la o ședință a comisiei Interdepartamentale în problemele limbii, când mari lingviști din fosta URSS ca Piotrovski, Lebedev, Bronștein ș.a. au adus dovezi că limbile română și „moldovenească” sunt identice, speriat, conducătorul partidului moldav a rostit o frază ce a rămas pentru totdeauna în memoria celor care au auzit-o: „Limbile română și moldovenească sunt identice, dar – felurite.”

XIV

Mulți dintre tinerii de azi nu știu că până la 31 august 1989 în Constituția RSS Moldovenești era trecută drept limbă de stat rusa. Limba noastră se aflase până atunci în ilegalitate. A o vorbi dincolo de curtea sau de casa în care locuiai era considerată o încălcare a Constituției.

Că pentru simpla folosire a alfabetului latin mai mulți concetățeni de-ai noștri au făcut închisoare.

Savantul Aurel Marinciuc povestește de o cunoștință a Eufrosiniei Kersnovski, un bărbat cu vederi de stânga, care a fost auzit în timpul războiului într-o gară din Federația Rusă vorbind cu sora celebrei deținute a lagărelor sovietice românește. Acesta a fost scos imediat de niște militari afară din sala de așteptare și împușcat sub ochii prietenei lui, fi ind bănuir că ar fi „spion”.

Scriitorul Petre Ștefănuță a fost condamnat la moarte pentru că a încercat să afirme în 1940 că limba vorbită de moldoveni e română. Prozatorul Mihail Curicheru e pus la zid în închisoarea de la Taișet pentru „vina” de a-și fi apărat limba. Poetul Nicolae Costenco e deportat la Polul Nord, pentru că a susținut că scrisului nostru i-ar sta mai bine cu alfabet latin. Alexei Marinat, Nicolae Țurcanu, Boris Baidan, Sanda Lesnea, Constantin Bobeică, Leonid Grigoriu ș.a. sunt întemnițați în lagăre din Siberia și Kazahstanul de Nord, pentru că și-au apărat graiul.

Un popor care se dezice de limba lui se condamnă de bună voie la dispariție.

Iată ce i-a făcut pe compatrioții noștri să-și riște propriile vieți, precum altădată plăieșii lui Ștefan cel Mare, când a fost vorba de Grai. Timp de 200 de ani acesta s-a aflat într-un permanent pericol. Încă în timpul Rusiei Țariste, genialul poet ucrainean Taras Șevcenko anunțase:

„От молдованина до фина
Во всех языках все молчат.”
(„De la moldovean la finlandez –
În toate limbile – toți tac!”)

Fraza care a provocat reacția receptorilor: „Limbile română și moldovenească sunt identice, dar – felurite” - zâmbet în sală. Element nonverbal care susține și denotă implicare activă a publicului la mesajul emițătorului.

La recensământul din 1989 în RSS Moldovenească fuseseră atestați 280 000 de moldoveni care nu mai cunoșteau limba părinților și care-și declaraseră drept limbă maternă a lor – limba rusă. Poporul nostru era unul dintre cele mai rusifi cate în fosta URSS. În 1989, când ieșisem în stradă cu sutele de mii ca să ne cerem dreptul la limbă și alfabet, când zilnic erau operate arestări ale celor mai activi participanți la mitingurile neautorizate, când eram amenințați că se va trece cu tancurile peste noi – o făcusem nu din curaj, cum se afirmă azi, ci din frică. Din frica de a dispărea de pe această palmă de pământ ca neam, ca etnie, ca popor. Pentru că în cele două veacuri de străinie nu limba ne-a fost în pericol. Însăși existența ne-a fost amenințată.

La 31 august 1989, după lungi peregrinări și umilințe, limba română a revenit Acasă. Dar am învins atunci, pentru că alături de noi, în bătlia (e firesc să folosim aici un termen militar) pentru limbă s-au aflat toți marii noștri voievozi și toți marii noștri cărturari: Bogdan, Ștefan cel Mare, Dosoftei, Varlaam, Eminescu, Alecsandri, Mateevici, Stere, strămoșii, dar și nepoții noștri de peste veacuri.

XVI

Problema limbii de stat în RSSM a fost pusă la microfoanele Congresului Deputaților din URSS după primele alegeri libere inițiate de M. Gorbaciov, aceasta fi ind una comună pentru toate naționalitățile care conviețuiau în fostul imperiu.

Oficializarea limbii române în Basarabia a însemnat, de facto, primul pas către independența statală. Aș îndrăzni să cred că prăbușirea Imperiului de la răsărit vine de la suprimarea limbilor celor aproape 200 de popoare câte fuseseră atestate în 1920, limbi din care, în 1989, mai rămăseseră doar 86.

Una dintre ele era și limba vorbită de basarabeni.

Ea se salvase, salvându-ne.

Iar o vorbă veche zice: fă-ți cruce cu limba în gură și diavolul va dispărea. Noi ne-am făcut cruce cu Limba Română și diavolul care a avut aici mai multe nume – „URSS”, „PCUS”, „colhozurile” ș.a. – a dat înapoi.

Dacă vom uita de ea, de limba noastră, e posibil să se arate iar cel-cucornițe, care a ajuns să-și facă de cap până și-n sfi ntele biserici și care a și pus mâna pe unele partide revanșarde, antinaționale.

XVII

Din păcate, am strigat „Limbă! Alfabet!” și, după ce parcă le-am obținut, ne-am împrăștiat fiecare pe la casele cui ne are.

N-a fost prezent un entuziasm de lungă durată.

Faust, eroul lui Goethe, afirmase: „Pentru libertate trebuie să lupți în fiecare zi.”

Parafrazându-l, am putea susține și noi: Pentru limbă, dacă dorești să o ai, trebuie să lupți în fiecare zi.

XVIII

Într-o localitate găgăuzească de la sudul republicii, am oprit mașina în dreptul unor copii și i-am întrebat unde se află primăria.

După ce aceștia mi-au explicat într-o bună limbă românească, i-am întrebat:

– Dar voi de ce naționalitate sunteți?

Și unul dintre ei mi-a răspuns:

– Noi suntem de naționalitate copii.

Iată, mi-am zis, într-o republică atât de împărțită în diferite interese, partide, autonomii, numai copiii nu fac „politică”.

Tot atunci mi-am spus: bașcanul Furmuzal, care nu știe nici românește, nici găgăuzește, ar trebui să-i aibă drept pedagogi pe acești copii, care să-l învețe și limba de stat, și limba maternă.

Acum câteva săptămâni președintele republicii domnul Nicolae Timofti i-a exprimat lui Grigori Karasin, ministru-adjunct al externelor Federației Ruse, o doleanță: „Etnicii ruși să manifeste mai mult interes pentru învăța limba oficială a statului, în semn de loialitate și respect față de țara în care trăiesc.”

Pentru această observație deputatul comunist Grigore Petrenco l-a numit imediat pe președintele statului „fascist” și „neofascist”.

La noi, din păcate, dacă încerci să-i vorbești unui Petrenco în limba țării sau să-i spui că limba e română, te face imediat „naționalist”, „fascist”, „neofascist”.

Această deformare a unei realități lingvistice vine din perioada fostei URSS, unde se concluziona că dacă cunoști trei limbi – ești sionist, dacă cunoști două limbi – ești naționalist, iar dacă știi doar una – ești internaționalist.

Minoritarii ruși reproșează că pentru a vorbi limba țării în care trăiesc nu le-au fost create condiții, fără să specifi ce care anume.

În 1812, ca și în 1940, strămoșilor, bunicilor și străbunicilor noștri, care nu cunoșteau niciun cuvânt rusesc, atunci când au intrat armatele țariste, apoi cele sovietice în Basarabia, nu li s-au creat condiții speciale (nu cred că Gulagurile au însemnat o astfel de condiție), și, cu toate acestea, ei au însușit limba noilor stăpânitori într-o noapte.

De ce în Federația Rusă, spre exemplu, limba rusă e obligatorie pentru toți, inclusiv pentru moldoveni, iar în Republica Moldova limba de stat nu mai e obligatorie pentru toți?!

V-ați imagina în Duma de Stat a Federației Ruse deputați care n-ar cunoaște limba rusă și un sfert dintre ei ar cere să li se ofere traducere în limba minorității lor?!

Acum câțiva ani am citit în ziarul Obșcina, organ al comunităților rusești, următorul îndemn cules cu litere mari: „Nu vorbiți limba lor, chiar dacă o cunoașteți. Numai așa ne vom obține drepturile.”

Astfel, cele 4,8 la sută de etnici ruși cred că vor obține ca rusa să devină a doua limbă de stat în Republica Moldova.

Acest lucru, pe care îl doresc și unii politicieni moldoveni, va însemna, de facto, moartea lentă a limbii noastre. Pentru că dacă, pe

lângă limba română, va fi decretată și limba rusă de stat – doar limba rusă va fi de stat.

Din simplul motiv că toți românii basarabeni cunosc rusa, iar rușii, în marea lor majoritate, nu cunosc româna, iar atunci cu atât mai mult nu vor mai dori s-o cunoască.

În acest sens mi se pare semnificativ un caz prin absurdul lui care mi s-a întâmplat în avionul Roma-Chișinău. Acesta era plin cu moldoveni care se întorceau de la munci. Cu toate acestea, stewardesele comunicau cu ei și făceau toate anunțurile doar în rusește. La reproșul meu: „Fetelor, de ce vorbiți cu pasagerii în limba rusă? Doar toți sunt moldoveni?..”, una dintre ele mi-a răspuns senin: „Pentru că toți moldovenii știu rusește.”

XIX

Suntem responsabili și de destinul cultural al conaționalilor noștri care locuiesc în alte republici foste sovietice. Suntem datori să-i ajutăm și să-I apărăm, inclusiv de minciună.

Recent, Rada Supremă a Ucrainei a aprobat un proiect de lege ce prevede funcționarea, în paralel cu limba ucraineană, a unor limbi regionale. Între acestea au apărut ca limbi separate: româna și „moldoveneasca”.

Astfel, în aceeași localitate, Noua Suliță, regiunea Cernăuți, spre exemplu, există toate șansele ca în aceeași școală, unde studiază și români, și moldoveni, să se predea și limba română, și „limba moldovenească”.

Un alt caz plin de haz trist a avut loc la CEDO, unde Pavel Lebedev, reprezentantul Federației Ruse în acest for european, s-a arătat revoltat de faptul că CEDO folosește termenul de „limbă română” în loc de „limbă moldovenească”, calificând acest lucru drept „discriminare” și cerând ca documentele CEDO să fi e traduse din limba română în „limba moldovenească”.

Cred că aici își are de spus cuvântul Academia de Științe, prin difuzarea unor mesaje explicative, pentru ca să se evite pe viitor enormități precum cele atestate mai sus.

În cadrul Universității din Leipzig (Germania) profesorul Klaus Bochmann a inițiat (în 1996) proiectul internațional de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică”, la care participase și regretatul Silviu Berejan. Savantul explica marele său interes pentru Republica Moldova prin faptul că atât poporul german, cât și al nostru, a avut soarta aceleiași izolări intelectuale după anul 1944.

XX

De multe ori în fosta URSS eram întrebat dacă există deosebiri între limba română și „limba moldovenească”.

Marele nostru savant, cel mai mare lingvist în viață, membrul corespondent Anatol Ciobanu, îmi povestea că prin anii '60 o celebritate a lingvisticii ruse sosită la Chișinău formulase în felul următor deosebirea dintre cele două denumiri ale uneia și aceleiași limbi: «Молдавский и румынский – это одно вино в двух

бутылках с разными этикетками» („Moldoveneasca și româna sunt unul și același vin turnat în două sticle cu etichete diferite”).

E timpul ca speculanții politici care au procedat ca falsificatorii de vinuri pentru a nu plăti accize, să-și dezlipească etichetele contrafăcute și să se dezică a se lăuda că au descoperit un alt „Negru de Purcari”. Când se știe că „Negru de Purcari” este doar unul: și cel pe care-l bea regina Angliei, și cel pe care-l bea scandalagiul Stati.

Scriitorul Pavel Boțu, în anii '70, atunci când un poet rus l-a întrebat dacă există diferențe între limba română și „limba moldovenească”, a răspuns: „Moldovenii care vorbesc corect – vorbesc limba română, moldovenii care vorbesc stâlceit – vorbesc limba moldovenească.”

În concluzie am putea afirma: noțiunea de „limbă moldovenească” o apără mai ales cei care o cunosc cu aproximație sau cei care n-o cunosc deloc.

Faptul că „regele este gol” îl află nu doar copiii, ci și unii maturi.

Un transnistrean, ajuns la începutul anilor '90 în capitala României, nu înceta să se mire:

– D' apoi, că tot Bucureștiul vorbește moldovenește.

El descoperise un lucru: că limba noastră, oricum i-ai spune, e aceeași pentru toți urmașii lui Decebal și Traian.

Există totuși o deosebire de ordin psihologic între cele două denumiri ale uneia și aceleiași limbi: a vorbi „limba moldovenească” înseamnă a fi purtătorul unei limbi primitive, neevoluată, impuse de conjuncturi politice, pe când a vorbi „limba română” înseamnă a vorbi o limbă a Uniunii Europene, o limbă de cultură la a cărei dezvoltare au contribuit genii ale literaturii și civilizației, o limbă comună pentru românii din România,

Republica Moldova, Nordul Bucovinei, Transcarpatia, Timocul din Serbia și Timocul din Bulgaria, Voievodina, Estul Ungariei, Transnistria, Sudul Basarabiei ș.a.

Stimularea diferențelor de către guvernele țărilor vecine din intenția, de multe ori declarată, „de a încuraja separatisme” față de Limba Română, nu va duce la apariția altor limbi romanice în țările nominalizate, cum s-ar crede (Igor Smirnov vorbise în acest sens de nașterea unei limbi noi dincolo de Nistru: „limba nistreană”), ci doar la umilirea, sărăcirea și deteriorarea unui și acelui grai vorbit de către purtătorii acestuia din toată lumea.

XXI

Din păcate, în Republica Moldova noțiunea de limbă e politizată.

La noi, dacă afirmi că limba este română, faci un fel de politică, iar dacă afirmi că e moldovenească – un alt fel de politică.

Limba a devenit o anexă a politicii.

Denumirea, alfabetul, corectitudinea rostirii nu mai depind de Adevărul Științific, ci de partidul sau partidele care se află la putere.

Intervenție (min. 19:40):
*aceste convorbire nu
numai copii, dar și
maturii el spunea*

S-a ajuns la enormități de genul: „Limba e română din punct de vedere științific și „moldovenească” – din punct de vedere politic.” Pe când logic e, credem noi, ca 2x2 să fi e egal cu 4 atât din punct de vedere științific, cât și din punct de vedere politic. Politicienii noștri de după 1990 se declară toți ca unul mai cunoscători în materie de limbă, de istorie, de etnografie. Când li se spune că între Prut și până dincolo de Nistru se vorbește limba română, ei dau a lehamite din mână, adică: „Las’ că știm noi mai bine ce limbă vorbim!” Academia de Științe, savanții, scriitorii, intelectualii, clasicii noștri, cărora sus-numiții au o plăcere deosebită să le acorde lecții de limbă, de istorie, de patriotism, sunt suspectați că n-ar ține suficient la patria lor, din motiv că, afirmă ei, ar pleda pentru limba „altui stat”. <i>Sub pretenția nobilă că apără statul, toți ei apără minciuna.</i> Se știe că o mulțime de state vorbesc limba arabă, mai multe țări vorbesc spaniola, portugheza, germana, engleza (Oscar Wilde afi rmase că „Anglia și SUA sunt două state despărțite de o limbă comună”), dar n-am auzit nicăieri să se spună că limba spaniolă ar submina independența Cubei, germana – pe cea a Austriei sau portugheza – pe cea a Braziliei. De ce atunci la noi speculanții politici cred că limba română ar atenta „la suveranitatea tânărului nostru stat”?! E o aberație la care trebuie să se renunțe, și cât mai curând. Dacă admitem că un stat nu poate fi clădit pe minciună, atunci sensurile care se pun în sintagma „limba moldovenească” – o limbă separată, săracă în noțiuni, opusă limbii române – sunt antistatale. XXII Unii demagogi, ca să demonstreze existența unei limbi „moldovenești”, fac trimitere la o ediție a Atlasului Lingvistic European de la sfârșitul anilor ’40, când, la insistența lui I. Stalin și a lingviștilor săi, a fost atestată apariția unei noi limbi romanice – „limba moldovenească”. <i>Din păcate, acest lucru s-a făcut și cu asentimentul a doi mari lingviști români, Alexandru Graur și Iorgu Iordan, ultimul numind „limba moldovenească” „mama limbii române”.</i> Dar – la începutul anilor ’90 – la insistența lingviștilor ruși, și ca o scuză pentru faptul că tot dâșii politizaseră atlasul respectiv, în Atlasul Lingvistic European, în dreptul țării „Republica Moldova” se precizează limba vorbită de locuitorii acestui stat – „româna”. Astfel, la recomandarea Comitetului Internațional Permanent al Limbilor, la ora actuală, în Atlasul Limbilor Europei (Atlas Linguarum Europae), vol. I, fascicula VI, editat de UNESCO în anul 2002, la pagina LX e menționată țara noastră – „Moldova” și limba vorbită de cetățenii ei: „roumain (R)” – „româna”. Deci, din punct de vedere al științei universale, „limba moldovenească” nu există.	min. 20:40 Aplauze
--	-------------------------------

Menționăm că atlasul respectiv e considerat a fi de cea mai mare autoritate științifică în materie de lingvistică din Europa.

Fosta ambasadoare a SUA în Republica Moldova, Pamela Hyde Smith, înainte de a-și lua rămas bun de la autoritățile chișinăuene, le-a reproșat, nedumerită: „... nu înțeleg de ce unii numesc limba vorbită de majoritate „limba moldovenească”, în timp ce toată lumea știe că ea este „limba română”. Există, desigur, unele diferențe de stil dintre București și Chișinău, dar ele există și între Londra, New York și Sidney, și totuși noi toți vorbim engleza.”

Ea, care studiase româna încă din SUA, mai înainte de a ajunge la Chișinău, s-a arătat surprinsă să priceapă „de minune și limba moldovenească”.

Ambasadorul SUA în România, Michael Guest, un alt cunoscător involuntar de „limba moldovenească”, declarase și el: „E regretabil faptul că se încearcă și astăzi să se inventeze o „limba moldovenească”, atunci când se cunoaște că limba care se vorbește în Republica Moldova e româna.”

Un alt ex-ambasador, de astă dată al Chinei în Republica Moldova, Excelența Sa Xu Zhonykai, fi ind întrebat în 2003 unde a înșușit atât de bine limba de stat a Republicii Moldova, a răspuns:

– La București.

Reiese oare de aici că în instituțiile de învățământ din România se predă la un înalt nivel profesional „limba moldovenească”?!

XXIV

Parlamentul Republicii Moldova are o datorie: să elaboreze o nouă Legislație Lingvistică, ce ar ține cont de noile realități.

E necesară nu reactualizarea Legii despre Funcționarea Limbilor, apărută în contextul URSS, ci rescrierea acesteia.

În momentul adoptării ei, românii basarabeni constituiau o minoritate națională în URSS și Legea e scrisă, de fapt, pentru o minoritate națională, cu o limbă de stat și o alta – de comunicare.

Azi Republica Moldova este stat suveran, băștinașii constituie (fără Transnistria) 82 la sută din totalul populației, și nu ca-n 1989 când a fost elaborată, când moldovenii constituiau 0,5 la sută din totalul populației statului din care făceau parte.

Legea votată atunci e o lege a concesiilor, discriminatorie pentru populația băștinașă, lege dictată și acceptată în zorii luptei de Eliberare Națională de către Moscova.

Și atunci de ce ne-am mira că în Republica Moldova limba altui stat este limba de comunicare, că 40 la sută din învățământul superior se desfășoară în limba rusă?!

De ce ne-ar nedumeri faptul că atunci când președintele Chinei Jiang Zemin, absolvent al unei instituții de învățământ superior din România, la înmânarea scrisorilor de acreditare, i-a vorbit în română ambasadorului Republicii Moldova la Pekin, domnului Șova, acesta i-a răspuns:

– Вы извините, но я китайский язык не понимаю! („Mă scuzați, dar eu nu cunosc limba chineză!”)

Pentru mulți dintre demnitarii noștri limba vorbită de populația pe care au condus-o a fost și mai rămâne un fel de „chineză”. XXV Am participat acum câțiva ani la o conferință din cadrul Academiei Române dedicată științei și religiei, la care erau reprezentate bisericile ortodoxe din Europa. S-a vorbit despre necesitatea apropierii bisericilor ortodoxe. Am susținut că un prim pas în acest sens ar trebui să fi e unificarea calendarelor. Și am pus câteva întrebări retorice: – Mersul stelelor este făcut de către oameni sau de către Dumnezeu? – De către Dumnezeu. – Calendarul este făcut de către oameni sau de către Dumnezeu? – De către oameni... – Și atunci, ce schimbăm: mersul stelelor sau calendarul? Același lucru se întâmplă și cu articolul 13 din Constituție. – Ce e mai ușor să schimbăm: articolul 13 din Constituție sau toată istoria noastră, Adevărul Științific, afirmațiile clasicilor, concluziile celor mai mari lingviști din lume? Nu ne putem dezice de un adevăr de dragul unui articol promovat de niște persoane care sunt, poate, buni specialiști în agricultură, în zootehnie, în creșterea curcilor, dar – ignoranți în probleme de limbă și care au drept să impună o „părere” a lor unei republici, unei culturi, unei istorii. Academia de Științe a Moldovei de după independență n-a recunoscut niciodată existența așa-zisei „limbi moldovenești”. Este un caz unic în lume când în Constituția unei țări este fixată o limbă nerecunoscută în școli, universități, Academii: în Constituție e indicată drept limbă oficială „moldoveneasca”, iar în școli se studiază româna. Articolul 13 din Constituție trebuie rectificat și revotat în Parlament, ținându-se cont de temeiurile științifice și nu de necesitățile politice. Acest articol conține un neadevăr. Atunci când sunt investiți, aleșii poporului, miniștrii guvernului, președintele statului jură așezând mâna, ca pe Biblie, pe acest neadevăr. Dar cum să respecti minciuna? Cum să avem guverne eficient, dacă membrii lui jură mincinos? Este stringent necesară readucerea Legii Supreme în context cu Declarația de Independență. Or, acum aceste documente, cele mai importante ale statului, se bat cap în cap. Cărui document să-i dăm prioritate? Declarației de Independență sau Constituției? Dar se știe: întâiul document al constituirii unui stat este Declarația de Independență. El este unicul act oficial care nu poate	min. 24:38 Zâmbete în sală min. 24:48 Intervenția emițătorului, neînregistrată în varianta scrisă: Salut prezența în această sală a luptătorilor de prima linie pentru limbă, alfabet, libertate a domnilor I. Hadârcă , M. Cimpoi, D. Matcovschi, I. Ungureanu, Gh. Ciocanu, A. Ciobanu ș.a. exponenți ai vremilor... Aș vrea să mulțumesc Academiei de Știință, savanților noștri care după independență nu au recunoscut niciodată existența așa zisei limbi moldovenești. La min. 25:28 reacția publicului aplauze.
--	---

fi schimbat sau redactat. Pe când Constituția poate fi oricând, cu un anume număr de voturi, revăzută, adaptată, rectificată.

De aceea, în nicio țară din lume cea care este ajustată nu e Declarația de Independență, ci toate celelalte acte legislative, inclusiv Constituția, sunt aduse în concordanță cu Declarația de Independență a statului.

XXVI

Ca să depolitizăm acest domeniu sensibil, există o singură soluție: să procedăm cum se procedează în majoritatea statelor care se respectă. Toate problemele lingvistice să fie declarate a ține de competența forurilor științifice, a Academiei de Științe, în primul rând, care, așa cum propune dl Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie al Academiei, anume ea să fie odată și pentru totdeauna competența supremă, unicul legislator în acest domeniu, iar deciziile ei să devină decizii de Guvern, când e vorba de limbă. În acest fel Academia de Științe i-ar feri de declarații hazardate pe oamenii politici, ajutându-i să nu mai fie învinuiți de incompetență și de speculații în teme pe care nu le cunosc.

XXVII

Limba română este una dintre limbile cele mai bogate din lume: fondul activ de cuvinte, sinonimele, nuanțele de sens pe care le acordă cuvintelor o așază între limbile cele mai evolute.

A te dezice voit de bogățiile ei înseamnă a o sărăci de averile pe care le-au adunat, ca într-o hazna, de-a lungul câtorva milenii, zeci de generații de vorbitori.

Mihai Eminescu o aprecia în felul următor: „Limba română la sine acasă e o împărăteasă bogată cărei multe popoare i-au plătit bani în metal de aur, pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic. A o dezbrăca de averile pe care ea le-a adunat, în mai bine de o mie de ani, înseamnă a face din împărăteasă cerșetoare...”

Cea mai săracă limbă de pe glob e a tribului taki din zona Guineei franceze, care e alcătuită doar din 340 de cuvinte. Membrii tribului mărturisesc că ei se înțeleg de minune și cu 340 de cuvinte. Câteodată am impresia că și unii basarabeni, mai ales din domeniul politicului, vorbesc o „limbă taki”, când nu le ajung cuvinte, dar nici nu depun eforturi să le caute, să le găsească și să le folosească.

XXVIII

Limba unui stat trebuie cunoscută nu numai de către filologi, scriitori, savanți, intelectuali, ci și de către oamenii politici. De ce necunoașterea nuanțelor limbii, a gramaticii, lipsa unui vocabular este periculoasă pentru cei care fac politică?

E celebru cazul cu Ecaterina a II-a: când un condamnat la moarte i-a adresat o cerere de grațiere și țarina a scris în rezoluție „Kazniti nelzea pomilovati!” („A-l executa e interzis a-l grația”), lipsa virgulei a provocat interpretări contradictorii. Ea a decis soarta unui condamnat.

Un scriitor australian, aflat pe patul de moarte, când a fost anunțat că japonezii au ocupat Manciuria, a afirmat: „Nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat, dacă oamenii ar fi fost mai atenți la modul cum folosesc virgula.”

Pentru scriitorul american Saul Bellow, laureat al Premiului Nobel, toate relele lumii vin din coruperea limbii, din folosirea incorectă a semnelor de punctuație.

Iată de ce cred că cei care nu cunosc gramatica n-au ce căuta în politică.

Aș mai îndrăzni să afirm: suntem țara cea mai săracă din Europa, pentru că nu ne cunoaștem limba, istoria, geografia.

Mai cred: vom ieși din criza economică atunci când îi vom învăța pe oamenii noștri politici unde se pune virgula.

XXIX

O constatare: marginea, acolo unde limba e cea mai amenințată, a dat limbii române pe cei mai mari lingviști români: pe Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alecu Russo, Eugen Coșeriu, Valeriu Rusu, Boris Cazacu, Grigore Nandriș, Nicolae Corlăteanu, Silviu Berejan, Anatol Ciobanu...

Lor le datorăm armonizarea vocabularului cu cel al românilor de pretutindeni, conservarea limbii române în această parte de lume, păstrarea unității ei pe ambele maluri ale Prutului.

XXX

Întâiul cuvânt rostit de un prunc, cu rarele excepții desigur, e cuvântul MAMA.

O limbă este însușită odată cu laptele supt de la mama, întâiul învățător al fi ecăruia dintre noi.

De aceea și spunem limbă maternă.

Limba noastră ne-a fost lăsată drept moștenire de către strămoșii noștri romani.

De aceea îi spunem Limba Română.

Limba este un atribut al statalității. Ca și imnul. Ca și drapelul. Ca și stema.

Ea trebuie cinstită de cei pe care i-a ales pentru a-i însemna cu mirul ei pe acest pământ.

Ea ne aparține, cu sentimentul că și noi îi aparținem.

Noi o vorbim cu impresia că și ea ne vorbește.

O limbă va renaște mereu prin vorbitorii ei.

Să avem încredere în Limba Română, așa cum a avut ea încredere în noi, să fim cu ea așa cum a fost și ea cu noi din veacul veacurilor, îmbărbătându-ne și ajutându-ne să fim.

Cel mai mare elogiu, un elogiu zilnic, pe care-l putem aduce limbii noastre este să o vorbim corect și să-i cucerim bogățiile.

A iubi țara înseamnă a iubi limba ei.

A vorbi pocit limba țării înseamnă a-și iubi pocit țara.

Să ne facem datoria de fii ai Limbii Române și să împlinim testamentul boierului poet Ienăchiță Văcărescu, cel care acum mai bine de două sute de ani ni s-a adresat cu multă încredere fiecăruia dintre noi:

„Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire
Creșterea limbii românești
Și a patriei cinstire.”

31 august 2012, Chișinău, AȘM

Discursul a fost înalt apreciat prin aplauze și stigăte din sală *Bravo!* Totodată, publicul în semn de respect și recunoștință pentru vociferarea unor adevăruri istorice s-a ridicat în picioare aplaudând. Astfel, deducem faptul că discursul a fost acceptat și publicul a împărtășit aceleași idei cu emițătorul.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Eni Mihaela
(numele, prenumele)

(semnătura)

(data)

CURRICULUM VITAE

Nume și prenume: Eni Mihaela

Cetățenia: RM, RO

Studii:

2017-2021 – Școala Doctorală Științe Umanistice, USM

2015-2017 – Masterat, Facultatea de Litere, USM

2012-2015 – Licență, Facultatea de Litere, USM

2011-2012 – Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri”, Chișinău

Experiență profesională:

03.04.2023-prezent – consultant principal, Cancelaria de Stat a RM

01.10.2020-prezent – specialist principal, USM

13.01.2020-31.12.2022 – cercetător științific stagiar, USM

07.05.2019-30.09.2020 – specialist principal, secretar-referent, USDC

2015-2018 – specialist/specialist superior, Academia de Științe a Moldovei

Domenii de interes științific:

Pragmalingvistică, teoria textului, analiza discursului.

Cursuri de dezvoltare profesională:

15-19 decembrie 2016 – *Practici de cercetare* (Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău)

6-8 noiembrie 2019 – *Network-Wide Training of ESCs and ECPs for Capacity Building* (Borovets, Bulgaria)

Participare în proiect științific național:

2020-2022 – Cercetător științific stagiar în cadrul proiectului:

Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii,
cifru 20.80009.0807.19

Participări la manifestări științifice naționale și internaționale:

1. Conferința științifică internațională *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Chișinău-Iași, 27-28 septembrie 2022, ediția a VI-a, online.

2. Conferința științifică internațională *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Chișinău, 22 februarie 2022, ediția a V-a, online.

3. Conferința științifică națională cu participare internațională *Integrare prin Cercetare și Inovare*, Chișinău, 10-11 noiembrie 2021, online.

4. Conferința științifică internațională *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Iași-Chișinău, 28-29 septembrie 2021, ediția a IV-a, online.

5. Conferința științifică internațională *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Chișinău, 11-12 februarie 2021, ediția a III-a, online.
6. Simpozionul internațional *Identitate și ideologie. Limba și literatura română în paradigma culturală contemporană*, a XIX-a ediție a Simpozionului anual internațional al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, ediție online, 16-18 septembrie 2020.
7. Congresul Internațional al Universității Apollonia, ediția a XXX-a, *Pregătim Viitorul Promovând Excelența*, Iași, 27 februarie-1 martie 2020.
8. Conferința științifică internațională *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Chișinău, 23-24 septembrie 2019, ediția I.
9. Simpozionul internațional *România în spațiul euroatlantic: interferențe culturale și lingvistice*, Iași, 18-20 septembrie 2019.
10. Conferința științifică a doctoranzilor *Tendințe Contemporane ale Dezvoltării Științei: Viziuni ale Tinerilor Cercetători*, Chișinău, 10 iunie 2019, ediția a VIII-a.
11. Simpozionul științific internațional *Anatol Ciobanu – Omul Cetății Limba Română*. In Memoriam: 85 de ani de la naștere, Chișinău, 17 mai 2019.

Lucrări științifice publicate:

Articole științifice în reviste naționale de profil (*Philologia; Dialogica; Studia Universitatis Moldaviae* Seria Științe Umanistice) Categoria B: **5 articole**

În materialele conferințelor științifice internaționale (editate peste hotare): **2**

În materialele conferințelor științifice internaționale (editate în Republica Moldova): **2**

În materialele conferințelor științifice naționale: **1**

Teze în lucrările conferințelor științifice internaționale (editate în Republica Moldova): **2**

Teze în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională: **2**

Cunoașterea limbilor:

Limba(i) maternă(e) Limba română

Alte limbi străine cunoscute	ÎNȚELEGERE		VORBIRE		SCRIERE
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	
Limba rusă	C2	C2	C2	C1	C1
Limba engleză	B1	B1	B1	A2	B1
Limba franceză	A1	A1	A1	A1	A1

Niveluri: A1/2: Utilizator elementar - B1/2: Utilizator independent - C1/2: Utilizator experimentat
Cadrul european comun de referință pentru limbi străine

Date de contact: mihaella_eni@yahoo.com